

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10721

DELTSEYLUHGEN

Feivl Sito

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פיוול סיטאָ

דער צײַלונגען

מעלוכע-פארלאג פון אוקראַינע
כאַקאו 1930

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Укр. Друку“, „Картковому репертуарі“ та інших покажчиках Української Книжкової Палати

Укрголовліт № 4821. 20/XI 1929.

Зам. № 702. Тираж 3.000.

Б₀ — 6¹/₄ арк.

סענקע האַראָבעץ — מיין בעסטער גוטערברודער

I

סענקען איז דרייצן און מיר איז אויך דרייצן. זינען מיר ביידע גלייך. סענקע איז אבער דיק און געזונט און איך פאַרקערט: איך בין א דאַרער און דערצו נאָך מיט א לאַנגער נאָז. מיין לאַנגע נאָז רופט אפילע בא אייניקע פון אונדזער כאַווריע ארויס א גע-לעכטערל. מע האט מיר שוין איבער דער נאָז א צונעמעניש גע-געבן. „דאָלאַגאַנאַס“ האט מען מיך אָנגערופן. זאָל זיין „דאָלאַגאַנאַס“. עס אַרט מיך? בא אונדז איז אזוי איינגעפירט: אז מע גיט דיר א צונעמעניש, טאָרסטו זיך ניט באליידיקן. באליידיק איך זיך ניט.

סענקע רופט מיך אבער אי „דאָלאַגאַנאַס“, אי „ליאַמוע“. פאר-וואס עפעס „ליאַמוע“? — דערפאַר, וויל איך רעכן זיך פאַר א ספעץ אף ליאַמוען פון די טישלעך. יעדערער האט זיך בא אונדז זיין פראָפעסיע, און מיין פראָפעסיע איז ליאַמוען. ליאַמוע איך. און סענקע הייסט בא אונדז „האַראָבעץ“. פארוואָס עפעס אזוי? — דער-פאַר, וויל אז ער גייט, שפרינגט ער טאָמיד אונטער, אזוי ווי א האַראָבטשיק — סקאַק, סקאַק... .

האַראָבעץ זאָגט:

— דאָלאַגאַנאַס! אָן שטייט איינע און פאַרקויפט לאַטקעס, איז גיי צו און ליאַמוע בא איר אָפּ א פאַר. מיר האבן שוין, דאכט זיך, לאַנג קיין לאַטקעס ניט געגעסן.

גוט, גיי איך צו און ליאַמוע בא איר אָפּ א פאַר לאַטקעס. עסן מיר לאַטקעס.

האַרָאָבען זאגט:

— דאָלגאַנאַס! עס פאַלן בא מיר אראָפּ די הויזן. אָן שטייט
איינער און פארקויפט פאסן, איז גיי צו און ליאַמוזע אָפּ
א פאַס.

גוט, גיי איך צו און ליאַמוזע בא אים אָפּ א פאַס. — נאָ דיר א
פאַס און גאַרטל אונטער דיניע הויזן. וואס טענקע זאגט, פאַלג
איך. און אויסער דעם, האב איך אים שטאַרק לייב. איך פיל, אז
ער איז טאַקע מיין בעסטער גוטערברודער.

מיט האַרָאָבעצן האב איך זיך באקאַנט בא אונדז אין שטאט.
איינמאָל — האַרבסט איז עס געווען — שטיי איך אזוי און פארקויף
פאַפיראַסן, גייט צו צו מיר א יאַטל און גיט מיט א קולעק א זען
אונטערן קעסטל, פליען בא מיר ארויס אלע פאַפיראַסן און גלייך
אין בלאָטע אריין. די פאַפיראַסן זיינען ניט מייע, פערעלמאַן האט
זיי מיר געגעבן פארקויפן, עפשער וועל איך עפעס פארדינען דערביי.
האבן זיך אוש בא מיר טרערן באוויזן אין די אויגן:

— דו, כאָם! זעסט וואס דו האסט געטאן?!

גייט ער צו און פארשאַרט נאָך די פאַפיראַסן טיף אין דער
בלאָטע אריין.

צעוויין איך זיך. — גייט ער צו און ווישט מיר אָפּ די נאָז:

— ניו-ניע! וואס האב איך דיר אזוינס געטאן, וואס דו רע-

וועסט?

איר הערט? וואס האט ער מיר אזוינס געטאן, וואס איך רעווע?
ווי וועל איך זיך איצט באַווייזן אַבע פערעלמאַנען פאר די אויגן.
און ווו וועל איך נעמען אזויפיל געלט אָפּצאָלן אים פאר די פאַ-
פיראַסן, אז כ'האב היינט ערשט איין פעקל פארקויפט? ער וועט
דאָך מיך צערניסן, אַבע פערעלמאַן, דערפאַר אף שטיקלעך! ..
כ'האב זייער מוירע פאַר אים, ניט אזוי פאר אים אליין, ווי
פאר זיין אויסזען. ער איז א נידעריקער, אַבע, מיט א האַרב אף
דער רעכטער פלייצע. דער האַרב זעט בא אים אויס, ווי א שאַר-
פער שפיציקער שטיין. און די אויגן זיינען בא אים טאָמיד אזוי
רייט, ווי לונגען פון א נאַרוואַס-געקוילעטער בעהיימע...

אז אבע פערעלמאן ט'מיר געגעבן די פאפיראָסן, האט ער מיר
געזאגט :

— זע זשע, מיישקעלע, זיי זשע ניט קיין שקאָץ, וואָרום דו
האָסט דאָך צוטאָן מיט סכּוירע. און סכּוירע איז געלט ... און געלט
איז די וועלט ... און די וועלט אָן געלט איז גאַרנישט מיט נישט ...
און איך, ווייסטו דאָך, האב אפּילע ניט צום לעבן ...

— דו, — זאג איך צום יאָטל, — כאַמילע! דו ווייסט, אז דאס
זיינען ניט מינע פאפיראָסן?

— איך פּייף אף יענעם, וועמענס פאפיראָסן דאס זיינען. קאָנסט
אים טאָקע אזוי איבערגעבן, אז איך פּייף אף אים.

זעט נאָר! ער האט מיר אָנגעטאן אזוי פיל צאָרעס און רייצט
זיך נאָך מיט מיר. גיב איך עס א שטעל מין „קלייטל“ אף
דרייערד און פארפאָר אים גלייך אין בובנע אריין. דער יאָט איז
אבער אויך ניט פויל און פארפאָרט מיר צוריק. ער האט מיר אזא
סמאליע געטאן, אז כּיהאב באלד דערזען פאר זיך אלע שטיבער
איבערגעקערט מיטן קאָפּ אראָפּ. איך גיב א טאָפּ דעם שטערן, —
צוויי גוליעס. און ער שטייט און לאַכט :

— איצט וועט דיר שוין זיין ליכטיקער צו גיין באנאָכט אהיים.
איצט, אז דו וועסט זיך אומקערן שפעט באנאָכט, וועסטו שוין זיך
ניט ספּאָטיקען, ווילל דו האסט שוין צוויי גוטע לאַמטערנס.

מע האט אונדז אבער גלייך צענומען און אָפּגעפירט אין רילאָן,
און אף מאָרגן אינדערפרי ארויסגעלאָזט.

— וואס זשע רעכנסטו איצטער טאָן? — פרעגט בא מיר דאס
יאָטל.

— איך ווייס? פרעג בא מיר גרינגערס, וועל איך דיר ענטפערן.
— וואָס? וווּ זיינען דען דינע עלטערן?
— זיי ליגן אין דרייערד און באַקן בייגל.

— אזוי גאָר? אויב אזוי איז גוט. מינע זיינען אויך „בעקערס“.
איז עפּשער וואָלטן מיר צוזאמען געמאכט א שטיקל יאָזדע איבער
דער וועלט? סייזוי וועלן מיר פייגערן. איז שוין בעסער אין אָן
אנדער שטאָט. כאַטש נאָך א שטאָט זען.

— גוט. ווי זשע רופט מען דײך?
 — סענקע.
 — און דײך?
 — מיישקע.
 סענקע נעמט ארויס א מעסערל און זאגט:
 — גיב, וועל איך דיר אביסל איינדרײען די לאַמטערנעס. צו-
 פיל שײן פאַטערסטו. — און קוועטשט מיר צו מיטן מעסערל די גו-
 ליעס. — און איצט — זאגט ער — קום צו וואַקזאַל, וועלן מיר פאַרן.
 — ווהיין זשע וועלן מיר פאַרן?
 — ווהיין דער צוג וועט גיין, אהיין וועלן מיר פאַרן.
 — נו, און וואס וועלן מיר עסן?
 — דאס, וואס וועט אונדז געפעלן, דאס וועלן מיר עסן.
 — איז מיר געפעלט אָף.
 — דיר געפעלט אָף? איז אָן שטייט א יידענע און פארקויפט
 אָף, גיי צו און לײאַמוזע בא איר אָפּ א שטיקל, וועלן מיר עסן אָף.
 — און אז מע וועט מיך כאַפן?
 — וועט מען דיר געבן קלעפּ.
 — האב איך מוירע...
 — פארשפּאַרסטו דאָן וועלן עסן.
 נו, גוט. איך גיי צו צו דער יידענע און גיב קלוימערשט א
 פרעג:
 — מומעניו, וויפל קאַסט בא אייך א שטיקל געפרעגלט אָף?..
 — דו, שמאַראַוואָזניק! טאַפּ נישט מיט די הענט! וועסט סײווי
 נישט קויפן!..
 ווי געפעלט אייך? .. איך גיי צו און וויל בא איר קויפן א
 שטיקל געפרעגלט אָף, צעשרײט זי זיך נאָך אָף מיר! גיב איך עם
 א כאַפּ פון טישל צוויי שטיקלעך אָף און וואַוורעך! .. די יידענע
 האט פארקאַטשעט דעם פאַרטעך און פליט מיר נאָך מיט צע-
 שפרייטע הענט:
 — גאַנעפעק! כאַפּט אים! נאָר איך זע, אז סענקע פאלט איר
 גלייך אונטער די פיס און די יידענע פליט שוין איבער אים...

אַט דאס איז געווען מיין ערשטע באקאנטשאַפט מיט סענקען.
ווען מיר האבן אָפּגעגעסן די געפרעגלטע אָף, האט מיר סענקע א
לויב געטאן:

— ווערליק ס'ערשטע מאָל, וועסטו ניט שלעכט לייאַמווען. נו,
און איצט קום צום וואַקואַל, דער צוג וואַרט שוין, מיסטאַמע, אף
אונדו.

מיר קומען אפן וואַקואַל, גיט דער גלאַק א זעץ דריי מאָל:
דיין — דיין — דיין... סענקע שפּרינגט באלד ארוף אף א בופער
פונעם לעצטן וואַגאָן און זיצט. און איך שטיי ווי א גלאַמפּ
אין קוק.

— נו, גיכער! — שרייט סענקע.

— וואס גיכער?

— כאַפּ זיך ארוף אפן בופער. וואס קלערסטו?

איך לויף נאָך דעם צוג און קאָן זיך ניט ארוּפּכאַפּן. גיט מיר
סענקע א כאַפּ פאַרן קאַלנער און א שלעפּ צו זיך:
— זיך און קוק.

ווהיין פאַרן מיר? איך ווייס ניט. עפשער פאַרן מיר קיין באַך
ברויסק און עפשער פאַרן מיר קיין וואַראַניעוּש. ווער ווייס?..
איך פרעג:

— סענקע, ווהיין פאַרן מיר, דו ווייסט ניט?

— וואס בין איך א נאָווי? — ווהיין דער צוג פירט אונדו, אהין
פאַרן מיר.

און דער צוג האט זיך עמעס צעיאַגט. ס'רייבט מיר אביסל דעם
געזעס פונעם בופער. צו הארט. איך דריי זיך יעדער וויללע פון
איין זייט אף דער צווייטער און קאָן אף קיין אַרט ניט איינזיצן.
האַראַבעץ זאגט:

— מיישקע! זיך איין! מיישקע, וועסט אראַפּפאלן, וועט דיר
קיינער ניט אופהויבן.

ער איז טאַקע גערעכט. אז איך וועל אראַפּפאלן, וועט מיר
קיינער ניט אופהויבן. און דער צוג יאַגט. עס קלאַפט בא מיר א
צאָן אף א צאָן. אי פון פאַכעד, אי פון קעלט. און סענקע זיצט

זיך רויק. סענקע זיצט זיך אזוי רויק, ווי ער וואָלט גאָר געפאָרן
אין א באזונדער קופע און ניט אף קיין בופער. ער זיצט זיך
זייער רויק און פיפקעט א פיפקע ...
וועהן זשע פאָרן מיר ?

II

ווי ס'איז נאָר פאראַן א מיסטקאָסטן, האב איך מיט סענקען גע-
נעכטיקט ... איינמאָל האב איך אפילע אין א מיסטקאָסטן א גיל-
דערנעם צאָן געפונען. טאָקע פון עמעסן גאָלד. האט מען אבער
בא מיר אָפגענומען דעם צאָן און נאָך געגעבן א פאָר מאַקאַראָ-
נעס אין קאָרק אריין ... האָראָבעץ האט דאן געזאגט אף מיר,
אז איך בין א גרויסער טויגעניכטס און שליימאָזל, לעמיי איך האב
גלאַט אזוי אָפגעגעבן דעם צאָן. ער האט געזאגט :

— האסט דען יענעם ניט געקאָנט געבן מיטן קאָפּ אין קין
אריין, הא ? ווען דו טויסט עס, פליען בא יענעם ארויס אלע זיינע
ציין, און דאָן וואָלט ער שוין פארשפאָרט נאָך דיין צאָן זיך
נאָכיאָגן.

האָראָבעץ איז גערעכט. איך האב נאָך אפילע דאָן געזאגט :
— ביסט גערעכט, סענקע.

— אבער וואס זשע וועלן מיר איצט פיקן, ליאַמוזע מיינער ?
און פיקן איז טאָקע בעעמעס ניט געווען וואס. כאָטש נעם און
גיי אויס.

— ווייסטו וואס — זאגט האָראָבעץ — רויט אדער טויט. שטעל
זיך און ליאַמוזע אפן „זעקס“, קריך איך באלד אריין אָט אין
יענעם פענצטער.

גוט. איך שטיי אפן „זעקס“. אין מיין פליכט גייט אריין איין
קלייניקייט, פון וואס עס איז, אַגעוו, אָפעהענגיק אונדזער ביידנס
גוירל, — טאָמער עפעס וואס, דארף איך אים שוין געבן צו וויסן.
איך דארף אים נאָר זאגן דאס וואָרט „זעקס“, וועט ער שוין אלץ
פארשטיין און וועט באלד נעמען די פיס ... הייסט עס, בין איך

א וועכטער. מיין כאווער, סענקע האַראָבעץ, טוט איצט אָפּ א וויכטיק שטיקל אַרבעט. זייער אַן ערנסטע אַרבעט. ער קריגט איצט פאַר אונדז בייַדן כאַיווע. ער איז עמעס איצט אין א גע- פערלעכער לאַגע פון מיר, אבער פון מיר איז אָפּהענגיק אונדזער בייַדנס גוירל. טאָמער גייט עמעצער און איך וועל אים ניט בא- ווייזן געבן צו וויסן: „זעקס“— זיינען מיר ביידע פאַרפאַלן. פירט מען אונדז בייַדן אָפּ אין אויסשפיר. און דאָרט טוט מען נאָר א קוק אָף אונדז און מע הייסט אונדז באלד ווייזן די פינד גער. און אז מע הייסט אונדז שוין ווייזן די פינגער, הייסט עס, אז מיר האבן זיך „פאַרשאַטן“ ביז די אויערן. וויל אונדזערע פינד גער זיינען שוין אין אויסשפיר אָפּגעשטעמפלט געוואָרן; אין אויס- שפיר ווייסט מען שוין, אז מיר זיינען צוויי גאַנאָווימלעך, וועט מען זיך מיט אונדז ניט צערעמאַניען... יאָ, יאָ, מיט אונדז צע- רעמאַניעט מען זיך ניט. אונדז, אז עמעצער כאַפט בא דער האנט, איז גיט מען אונדז די עמעסע קלעפּ אויך, יאָ, און מיר טאָרן נאָך אפילע קיין פיפּס ניט טאן. וואָרום וואס וועט עס אונדז העלפן? ס'וועט אונדז העלפן, ווי א טויטן באַנקעס. און, ביכלאַל, וואס פאַר א פּאָנים וועלן מיר דאָן האבן, אז מיר וועלן זיך פלוצים צעניויען? ..

סענקע איז אריינגעקראַכן אין א פענצטער אריין און איך האב זיך געשטעלט אפן „זעקס“. האַראָבעץ נישטערט אין א פרעמדן צימער. האַראָבעץ זוכט. ער דארף געפינען אזא זאַך, וואס וועגט זייער ווייניק און וואס קאָסט זייער פיל; ער דארף געפינען אזא זאַך, ער זאָל עס קאָנען אריינשטופן אין א קעשענע אדער הינד- טער דער פּאַזוכע, וואָרום איצט איז העלער טאָג, און טאָמער וועלן מיר טראָגן א צו שיינע זאַך, וועט מען גלייך באַמערקן, אז מיר האבן עס צוגעשלעפט...

האַראָבעץ נישטערט. האַראָבעץ זוכט א טייערע זאַך. דערפאַר, וויל פון דעם וועלן מיר קאָנען דורכלעפן א שטיק צייט, און אניט וועט אונדז אויסקומען מאַרגן ווידעראמאָל ערגעץ קריכן, ווי- דער א דולעניש...

איך שטיי אף „זעקס“. איך היט. איך היט סענקען און היט זיך. מײנע אויגן טאָרן איצט ניט דורכלאָזן קיין איין מענטש. עס איז שוין דורך א מינוט פינף און סענקע קריכט נאָך אלץ ניט ארויס. גיב איך א שטילן פּינף. אף אונדזער לאַשן הייסט דאס: — נו, וואס?

און אזוי ווי איך האב עס געגעבן א פּינף, האט מיך עמעצער מיט א ליכטער זאך דעם קאַפּ איבערגעדעקט און איך זע נאָר ניט.

אוי, — טראַכט איך — עפּשער מאַכט מען מיר „די פינצטער-ניש“ און מע וועט מיך באלד נעמען נעריקן. עס האט מיר פאר-שטעלט די אויגן און דאס מויל און איך קאָן אים אפּילע נישט געבן צו וויסן: „זעקס!“ — דאס הייסט:

— האָראָבעץ, נעם די פּיס, שעסטאַיאָ!..

נאָר באלד האט מיך דערזעלבער עמעצער א טורקע געטאן מיטן פּוס אינעם ווייכן אָרט:

— פּאַרטיק, דאס בין איך.

איך האב זיך אומגעקוקט: האָראָבעץ!

— געמאַכט. לאַמיר גיין.

גייען מיר. היינטיקס מאָל האבן מיר אונדזער שטיקל ארבעט אויסגעפילט ריין און פּיין. פונקט אזוי ווי מע דארף. סענקע האט צוגעשלעפט א פּיקסענעם קעלנערל, א שיינ קעלנערל. פון דעם ווייכניקן פּיקסענעם פעלעכל קוקן ארויס צוויי בלויע גלע-זערנע אייגעלעך. האָראָבעץ זאגט, אז דאס איז זייער א טייערע זאך. ער האט עס צוגעשלעפט בא אַן אקטריסע. פונדאָנען ווייסט ער, אז דאָפּקע בא אן אקטריסע? ווייל ער האט זי געזען, די אקטריסע, הענגען אף דער וואַנט. זי איז אראָפּגענומען מיט א דין שמייכעלע, און איר האלדו איז איינגעהילט אין א פּיקסל, אינעם זעלבן פּיקסל, וואס ליגט איצטער בא סענקען הינטער דער פּאַזוכע. דעמזעלבן פּאַרטעט האט סענקע געזען הענגען אין דער שטאט מיט אן אופשריפט:

„צו דער ארויסטרעטונג פון דער זינגערן וו.“

סענקע איז א כוואַט. מיר וועלן פון דער מעציע אָפּלעקן דאס
עמעסע ביינדל... אבער ווו פארקויפט מען עס? און וועמען?
פאַרקויפן עס אירינען, וועט זי געבן פאר דעם א פאַר גילנס און
וועט נאָך דערצו זאגן:

— ע, ס'איז ניט קיין סכורע. ווער וועט עס בא מיר קויפן? ..
נאָר כווייס, זאָל עס ליגן...

זי עמעס קלוג! טאָמיד וויל זי אונדז אָפּנאַרן! און אליין
פאַרדינט זי דערנאָך אף אונדזערע זאַכן די עמעסע קאָפּיקע
אויך. יאָ!

וועמען פארקויפט מען דאס פיקסל? ווי אזוי פארקויפט מען עס
אזוי, אז מיר זאָלן זיך ניט פארשיטן?
סענקע זאגט:

— לייאָמוע! גיי אפן מאַרק און פארקויף עס דו, ווילל בא דיר
איז א לאַנגע גאָז, וועט מען מיינען, אז דו ביסט א קרעמערס
א זון.

גוט. איך וועל עס גיין פארקויפן. אבער אז מע וועט נאָר א
קוק טאן אף מיינע מאַלבושים, וועט מען מיך גלייך דערקענען.
און דאָן וועט פארפאלן גיין אונדזער גאנצע ביידנס האָרעוואַניע.
האָראָבעץ זאגט:

— לייאָמוע! ס'איז דאָ א פלאַן.

— נו?

— לייג זיך אוועק אינמיטן גאַס און הויב אָן קוויטשען.

— נו?

— לייג זיך אוועק אינמיטן גאַס און הויב אָן קרעכצן, וועט
מען מיינען, אז דו בינט א קראַנקער און מע וועט דיך באלד
אָפּפירן מיט א קאַרעטע אין שפיטאַל. איז בעשאַס מע וועט דיך
אין שפיטאַל נעמען מעסטן די טעמפּעראַטור, וועסטו א שנעל
טאן דעם טערמאָמעטער פוננטן מיטן פינגער, וועט בא דיר
ווערן פערציק, און, אז בא א מענטשן איז פערציק, לאָזט מען
אים אין שפיטאַל. אָף מאַרגן אינדערפרי זאָלסטו שוין דעם טער-
מאָמעטער ניט שנעלן, נאָר זאָלסט זיך בעטן, מע זאָל דיר

אָפּפירן אין קינדערהויז. אין קינדערהויז וועט מען דיך ארומוואַשן,
אַנטאָן אין א קאָסטיום מיט אלע זיבן זאַכן; מאַכסטו באַנאַכט די
פלייטע, און דאַן קאָנסטו זיך פריי גיין אפן מאַרק פארקויפן דאס
פיקסל. קיינער וועט דיר שוין ניט כוישעד זיין, אז דו ביסט פון
די בעספריזאָרנע. פארשטאַנען?

יאָ, איך האב פאַרשטאַנען. איך האב אלץ פארשטאַנען. איך
דאַרף אָפּשפילן א שיינע סצענקע. איך דארף באלד ווערן אין
מיצקע-דערינען א כוילע. גוט. אבער איך וועל נאָך עס מאַכן
בעסער, ווי סענקע לייגט פאַר. איך וועל פאַשעט גיין איבער דער
גאַס און פלוצים א פאַל טאן און אָנהויבן זיך וואַרפן, ווי א פיש
אף דער יאַבאַשע... איך האב נאָר פּינט דעם אוילעם, וואס
שטעלט זיך טייקעף ארום בא אזוינע סצענעס. אז סע קלייבט זיך
צונויף אזא אוילעם, איז הויבט באלד אָן יעדערער זאגן זינס:
— א קראנק קינד נעבעך... א ראַכמאַנעס... אַך, וויפל קינד-
דער ווערן עס בא אונדז אזוי פאַרפאַלן!...

אַדער:

— אָט אזוי וואָלטן אלע געדאַרפט אויספייגערן, וואָלטן בא
אונדז קיין גאַנאָוים ניט געוואַקסן...
צי:

— מיסטאַמע איז בא אים דאס פאַלעניש... מע דארף אים א
זעץ טאן מיט א טאַפּ איבערן קאַפּ, וועט ער זיך טייקעף אופכאַפן...
אָט דאס האב איך זייער פּינט. איך קאָן נישט לייזן, אז מע
הויבט אף מיר אָן ראַכמאַנעס האבן און מע הויבט אף מיר אָן
זאָגן: נעבעך... ווען איך הער, אז עמעצער זאָגט אף מיר „אַך,
א ראַכמאַנעס!“ — גלוסט זיך מיר יענעם אַנכראַקען גלייך אין
מאָרדע אריין. אָט אַזא יאַט בין איך. און אזעלכע זיינען מיר
אלע. סענקע האַראַבעץ איז אויך אזא.

אף מאָרגן בין איך געקומען צו האַראַבעצן שוין אן איבערגע-
קליידעטער פון קינדערהויז. סענקע האט געזאגט:

— מאַלאַדיעץ דאָגאַנאַס! דו וואַקסט א לייט. נישקאַשע, מיט-
דערצינט קאָן פון דיר אויסוואַקסן א גרויסער גאנעוו. נו, און

איצט פארקאטשע די אַרבל און נעם זיך צו דער ארבעט. נאָ דיר דאס פיקסל און זע דינג זיך גוט. דינג זיך אזוי, ווי דינע יידע- לעך דינגען זיך, וועט שוין זיין גוט. אבער טאָמער פארשיסטו זיך, איז, ערשטנס, „אַמבאַ“, און צווייטנס...

וואס הייסט „אַמבאַ“ ווייס איך שוין. „אַמבאַ“ הייסט אף אונ- דזער שפראַך: טאָמער פארשיסטו זיך, איז היט זיך. היט זיך פאר קלעפּ. ניט פאר אזעלכע, וואס מע גיט דיר בעשאַס מע כאַפט דיר בא דער האנט, — ניין. יענע קלעפּ זיינען קעגן די, וואס הייסן „אַמבאַ“, נאָר א גלעט איבערן פענימל... דאס איז, ערשטנס. און צווייטנס, בין איך ביכלאַל א פארפאלענער. וואָרום בא אונדזער מעלאַכע איז בעסער, אז מע איז אין אַן ארטעל. אז מע איז ניט אין קיין ארטעל, איז ליגט מען שטענדיק אכצן איילן אינדריערד. און אז איך וועל זיך פארשיטן, וועלן אלע אונדזערדיקע וויסן. און דאָן בין איך א פארפאלענער.

איך טראָג דאס פיקסל איינגעוויקלט אין א פאפיר. איך גיי זיך רויק און וואַזשנע איבער דער גאַס, קלוימערשט אַן ערנסטער מענטש גייט עס. איך גיי זיך זייער רויק און קוק זיך ארום אף די אַפישן.

איך וויל זיך איבערצינגן, צי איז עס טאָקע בעעמעס אַן אַקטריסעס א פיקסל, צי ניט. איך זיך, איך נישטער מיט די אויגן יעדער אַפישע און פלוצים היבן אף מיר אַן קוקן פון די ווענט צוויי שוואַרצע אויגן. שוואַרצע ווי די נאכט. און צוויי שמייכלענדיקע ליפן. דאס איז זי. יאָ. דאס איז זי. דער האַלדז איז טאָקע איינגעהילט בא איר אין א פיקסענעם קעלנערל. און טאָקע פונקט דער, וואס איך טראָג איצט הינטער דער פאַכווע. פונעם קעלנערל קוקן ארויס צוויי בלויע גלעזערנע אייגעלעך. איך קוק אף דער אַקטריסע און איך טראַכט:

— מאדאם, וואס שמייכלט איר? מאדאם, ווען איר זאָלט וויסן, אז איך טראָג איצט פארקויפן אייער פיקסל, וואָלט איר שוין ניט געשמייכלט. ווען איר זאָלט וויסן, אז מיר האבן בא אייך צוגע- שלעפט אזא זאך, אַן וועלכער אלע אייערע ארויסטרעטונגען וועלן

איצט פארירן דעם גאנצן כוין, וואָלט איר שוין אף געוויס ניט
געשמייכלט. יאָ.

און איך גיי. איך האב שוין אופגעהערט צו קוקן אף דער
אקטריסע. צוליב וואס דארף איך זיך דאס רייצן מיט איר? אבער
ווי אפצולאָכעס קוקט זי איצט אף מיר פון אלע אפישעס. און
פלוצים קוקט נאָך אפילע דאס פיקסל אויך. וואס האט צו מיר
דאס פיקסל?

נאָר איך גיי. איך שפּאַן. איך קוק זיך אינערגעץ ניט ארום.
איך שפּאַן מיר גלייך צום מאַרק.

III

מיר האבן דאס פיקסל באנעצט ווי עס באדארף צו זיין. האָר
ראָבעץ האט געקויפט א בוטל בראַנפן און מיר האבן געמאַכט דעם
עמעסן שנאַפס. אז האָראָבעץ שיקערט זיך אָן, זינגט ער טאָמיד
אומעטיקע לידלעך. קיין פריילעכע זינגט ער קיינמאָל ניט. און איך,
פאַרקערט, איך האב אונטערגעמורמלט עפעס א קורסקער פריילעך
לידעלע „לאַבלאָטשקאַ“ און „אויד לוי אָוודאַ טיקוואָסינג“. פאַר
וואס עפעס „אויד לוי אָוודאַ“? — דערפאַר, וויל קיין אנדערע ליד
לעך ווייס איך ניט קיין יידישע. איך געדענק, אז מין שוועסטער
איז געווען א ציעניסטקע, אדער פויאלע - ציעניסטקע (כווייס אליין
ניט וואס זי איז געווען), האט זי טאָמיד געזונגען דאס לידעלע.
און אירע כאַוויירים, וואס פלעגן קומען צו אונדז, האבן דאס אויך
געזונגען. זינג איך דאס אויך.

האַראָבעץ זאגט:

— לייאַמוע, אז דו זינגסט, איז אלציינס ווי א קאָטער מרוקעט...
איך קאָן ניט טרינקען. אז איך טרינק זיך א קאַפּעלע אָן, פאַר-
דרייט זיך מיר פאלד דער קאַפּ און איך לאָז זיך גלייך צופוס קיין
ריגע... האָראָבעץ לאַכט פון מיר. ער זאגט:

— לייאַמוע, טרינק! לייאַמוע, כאַפּ אריין, שעם זיך ניט! אז מע
קאָן נישט מאַכן קיין שנאַפס, איז מען ניט קיין מאַנסטל.

אבער וואס זאל איך טאן, אז איך קאן ניט? איך פיל, אז אָט -
אָט-ברעך איך אלץ אויס. פונדאָנען זאל איך דען קאָנען טרינקען
בראָנן? מיין טאָטע האט קיינמאָל ניט געטרונקען. סיידן פייסעך,
סוקעס אדער שוועט פלעג ער נעמען אביסל ווישניאַק. נאָר יענך -
אויך זעלטן. און די מאַמע פלעג עס אפילע אינגאנצן אין מויל
ניט נעמען. איז פונדאָנען זאל איך קאָנען טרינקען?

האַראָבעץ זאָגט:

— ליאַמוע: פע, נייע ראָבעי!

ער זאָגט:

— דאָלגאָנאָס! טאָמער טרינקסטו ניט אויס קיין פולע גלאָז
מיטאַמאָל, ביסטו מיר ניט קיין כאַווער.

אזוי זאָגט האַראָבעץ און ער איז טאָקע גערעכט. אז מיר האָבן
איניינעם צוגעשלעפט דאס פיקסל, דארפן מיר איניינעם באַנעצן.
אזוי פירט זיך טאָמיד. נו, גוט. איך כאָפ א פולע גלאָז בראָנן
און גיב זי מיטאַמאָל א קער איבער אין מויל אריין. איך מאַך
מיטאַמאָל אזא מינע, ווי איך וואָלט מיין עלטערזיידן פון קיי-
ווער דערזען. איך פיל, אז איך קאָן דעם אָטעם נישט כאָפן.
— ליאַמוע! נעם א שטיקל שוואַרץ ברויט און לייג צו צו
דער נאָז.

סיאזו טאָקע א גוטער רייעך פונעם ברויט. אָבער איך פיל, אז
איך קאָן אף אַן אָרט ניט איינזיצן. און האַראָבעץ האלט שוין א
בוטל ביר. ער גיט עס א זעץ אין דריערד, פליט אויס דער
קאָרעק. שיט ער אריין אינעם ביר אביסל זאלץ, גיט עס א כליפּע
אריין אין מויל און מאַכט: „אי, גוט“.

וואס זשע איז דאָ די גוטסקייט?

— נו, ליאַמוע, האָדיע! לאָמיר גיין שפּאַצירן.

ווי קאָן איך גיין שפּאַצירן, אז איך האלט זיך קוים אָף
די פיס?

האַראָבעץ זאָגט:

— ליאַמוע! לאָמיר צוגיין אין טאָד, וועלן מיר זען, ווי קיי-
טיצעס הויזען זיך אָף זייערע צעפּ.

גוט. גייען מיר. האַראַבען גייט גלייך. אף אים איז גאַרניט צו דערקענען, או ער האט אויסגעטרונקען דאס עמעסע ביסל. מיר קומען צו גיין אין סאָד און קויפן בילעטן, ווי אלע. האַראַבען האט זיך געקויפט א פאָר שיינע שוואַרצע קלאַיש מיט א ווייסער קאָסאָוואַראַטקע און האט נאָך דערצו פארקעמט די האַר מיט שפייזעכץ. לייטישע יינגלעך! סטאַטעטשנע! באלד עפענט זיך דער פאָרהאנג און עס גייט ארויס אף דער בינע א גראַבער פארשוין און הויבט אָן שמייכלען. או א מענטש שמייכלט, איז אים מיט-טאַמע פריילעך. זאָל ער שמייכלען. נאָר באלד הערט ער אוף שמייכלען און זאגט:

— געהערטעס פובליקום — זאגט ער (צו מיר מיט סענקען אויך, פאַרשטייט זיך, מיר זיינען אויך דאס „געהערטעס פובליקום“). — געהערטעס פובליקום — זאגט ער — ליידער, וועט אין אונדזער היינטיקער פראַגראַם זיין א גרויסער בלויז. יאָ. איך מוז עס אייך פריער מעלדן, קעדיי איר זאָלט דערנאָך נישט האבן קיין טייעס צו דער דירעקציע. יאָ. היינטיקן אָונט וועט די זינגערן וו. נישט ארויסטרעטן. מיט איר איז געשען אָן אומגליק. יאָ. אָט דאס האב איך אייך נאָר געוואָלט זאָגן אונ מיר טרעטן שוין צו צו אונדזער פראַגראַם. און — שמייכלט, צעשפרייט די ליפן און קוועלט. וואס זשע איז דאָ די געדולדע?

— ליאַמוזע, ציך! — זאגט סענקע — ס'איז בא אים אזא פראַ-פעטיע, קוועלט ער.

נו, זאָל ער קוועלן! געזונטערהייט. אויב אים איז גוט, איז מיר נישט נאָכדעם, ווי די קיטיצעס האבן זיך שוין אָפּגעהוידעט אף זיי-ערע צעפ, זיינען מיר אוועק שלאָפן. מיר האבן זיך צוגעלייגט טאַקע אינעם זעלבן סאָד אונטער א קוטט. די פליגן האבן אונדז נישט געפיסן, זיינען מיר געשלאָפן גאנץ רויק. או מיר נעכטיקן אין די מיסטקאָסטנס, ביסן אונדז טאַמיד די פליגן. און היינטיקס מאָל נישט. די ערגסטע זאָך איז, ווען מיר נעכטיקן אין די מיסטקאָסטנס. בעשאַס דו לייגסט זיך שלאָפן, זעסטו גאַרניט, און עס דוכט זיך דיר אויס, אז דו שלאָפסט אף א בעט... נאר בעשאַס דו כאַפסט

זיך ארף, זעסטו ערשט, אז דו ליגסט אף מיסט און אף ביינער, אף באשפיגענע פאפירן און אף אלטע טראנטעס, און אנדערע אלערליי שמוצן, וואס מע ווארפט ארויס פון שטוב. און גאנצפרי קריכן שוין אף דיין פאָנים פליגן, זלידנע, פאסקודנע פליגן, וואס פליען זיך אהער צונויף פון קלאָזעט... סע האדעט אזש צום ברעכן... ווען אלע האבן שוין פאַרלאָזט דעם סאָד, איז דער לעצטער ארויס דער גראָבער פאַרשוין, וואס האט געשמייכלט פון דער בינע. ער איז געגאַן מיט א דאַרער דאַמע. לויט איר דאַרער פיר גור און לויט אירע שטאַרק גלאַנצנדיקע זאַקן, וואָלט איך גע-מעגט שווערן, אז זי איז אַדער א באַלערינע, אַדער עפעס אַן ערלעכע שליכע...

ער האט געפרעגט:

— איר וויסט וואס מע האט בא וו. צוגעגאָנוועט?

— וואס?

— דאס פיקסענע קעלנערל.

— נו?! איי, איי... דאס איז דאָך איר דאס געבראַכט. דאָ בא אונדז וועט איר אזא קעלנערל אפילע ניט קריגן...

סענקע האט געבראַפעט און האט גאַרנישט געהערט. און איך האב געקוקט אף דער לעוואָנע און בין איינגעשלאָפן.

דאס פיקסל האט אונדז געקלעקט פונקט אף צוויי וואָכן. אז דאס פיקסל איז אויסגעגאַנגען, זאגט האַראָבעץ:

— לייאַמזע! מע דארף זיך ווידער נעמען צו דער ארבעט. מיר האבן שוין ניט וואס צו פיקן.

— וואס זשע זאָלן מיר טאַקע איצטער טאן? מער קיין פיקס-לעך וועלן זיך אונדז שוין אזוי גיך ניט פאַקן. קיין סאָך אזעל-כענע פיקסלעך וואַלגערן זיך ניט אזוי אף דער ערד. האַראָבעץ זאגט:

— לייאַמזע! מיר דארפן איבערבייטן דאס אָרט. אייביק וועט אונדז דאָ ניט גיין. מע וועט אונדז איין מאָל פאר אלע מאָל פאַקן און — קאפוט.

טענקע איז גערעכט. מע דארף טאקע געמען דעם וועג פונר
דאנען. אבער ווהין? — אין אסאך שטעט זיינען מיר שוין אויס-
געווען, אומעטום קען מען אונדו. אומעטום וויסט מען אונדו.

— ליאָמזע! מירן פאָרן זיך באַדן אין שוואַרצן יאָם. גוט?
גוט. איך בין גרייט. אבער דערווייל שפילן שוין אן מין בויך
די קישקעס א מאַרש. איך וויל עסן. איך בין הונגעריק.

האַראַבעץ קוקט אין אלע זייטן. פלוצים זאגט ער:

— דאָרגאַנאָס! אָן גייט א מאדאם און טראַגט, דאַכט זיך, א
פעקל. איז גיי צו צו איר און פרוו א שנאָרע טאָן. וועט זי ניט
געבן, איז כאַפּ בא איר ארויס דאס פעקל און נעם די פיס.

גוט. איך גיי צו צו דער מאדאם און זאג:

— מומע, אנטלייט מיר א פאָר קאַפיקעס. איך האב דאָ אין
דער גרויסער שטאָט פארלאָרן מינע עלטערן. איך בין געפאָרן
מיט זיי צו א מומע, בין איך אף דער סטאַנציע אראָפּ אף א
ווילע פון באַן, און דער צוג איז אוועקגעפאָרן...

— דו לייגסט ניט?

— ניין, זאָל איך אזוי דערלעבן מאַרגעוויקן טאָג, ווי איך
לייג ניט.

— א ראַכמאַנעס טאָקע... איך וואלט דיר אף געוויס מיטגע-
האַלפן, איז האב איך קיין קליינגעלט ניט.

מיד האט אָנגעכאַפט א פאַרדראָס. אז דו ווילסט ניט געבן, איז
וואס זשע פּרעגסטו, צי איך לייג ניט? .. דו, נעקיווע! איך גיב
בא איר א כאַפּ דאס רונדע קאַרטאָנען-קעסטל פון די הענט
און לויף.

— קא-רא-אול! — שרייט זי — מע ראַבעוועט!

נאר דאס קעסטל איז שוין בא האַראַבעצן אין די הענט.
מיר עפענען עס אוף: זע נאר, ווי ס'גייט אונדו! — א הוט!
גייען מיר ביידע אין מאַרק, פאַרקויפט די הוט. גייען מיר —
הער איך:

— לייגסט א רובל — נעמסטו צוויי, לייגסטו צוויי — נעמסטו

דריי!

איך גיי צו, שטייט א מאַראַפּעטשיק * און צעלייגט אף א טובאַ-
רעטקע א בענדל און מאַכט פון דעם צוויי שליפן. דו דאַרפסט
אין איינעם פון די שליפן אריינשטופן א פינגער; פאַרכאַפט דער
שלייף דיין פינגער, האסטו געוונען. פאַרכאַפט עס ניט, האסטו
פאַרשפּילט.

איך גיי צו, שטופ אריין א פינגער — פאַרשפּילט. איך שטופ
אריין דאס צווייטע מאָל — ווידער פאַרשפּילט.

— ליאָמוזע, ביסט א טויגעניכטס! — שטייט שוין האַראַבעץ הינד-
טער מיר, — באַ אזעלכע שווינדלער ווילסטו געווינען, האָ? וויש
פריער אָפּ די נאַז און גאַרטל גוט אונטער די הויזן! אָט לאַז,
וועל איך. — און האַראַבעץ שטעקט אריין א פינגער. דער מאַראַ-
פּעטשיק טוט נאר א קוק אף סענקען און זאגט:

— נו! נעם גיכער דעם וועג פונדאנען, פאַשאַל! אניט כאַפּסטו
גלייך אין די ציין אריין!..

— וואָ-אס?

— אָט דאס, וואס דו הערסט?

האַראַבעץ גיט א קער איבער מיט דער פוס די טובאַרעטקע
און זאגט:

— אויב דו קערסט מיר באלד ניט אום זאס געלט, וואס מײן
כאַווער האט פאַרשפּילט, איז דערצייל איך טייקעף אלעמען וועגן
דיין שווינדלעריי. דאס געלט, וואס ער (ווייזט אף מיר) האט פאַר-
שפּילט, איז מײנס. פאַרשטייסט?

— נו, נאָ דיר אָפּ דאס געלט און מאַך פיס פונדאנען. נאָר
גיכער! איך זע, אז דו ביסט א יאַט, א בלאַט**. נאר זאג דיין
יאָלד (ווייזט אף מיר), ער זאָל מער ניט שטופן די הענט ווהיין
מע דאָרף ניט, וואָרום דאס אנדערע מאל וועל איך אים אָפּהאַקן
די פינגער!..

גוט. איצט ווייס איך שוין. איצט וועל איך שוין מער מיט קיין
מאַראַפּעטשיקעס ניט שפּילן.

* א מענטש, וואס נעמט איין קאָקאין.

** פונעם וואָרט „בלאַטנאַר“.

האַראַבען זאגט :

— לײַאָמוע ! קום צום וואָקזאַל, דער צוג וואָרט שוין אָף אונדז.
מיר דאַרפן דאך פּאַרן זיך באַדן אין שוואַרצן יאַם.
גוט. לאַמיר פּאַרן. איך האב זיך טאַקע קיינמאל אין שוואַרצן
יאָם נישט געבאַדן. אונדזער טיכל, ווי איך פלעג זיך טאַמיד פלייסקען,
איז אזוי טיף, אז א קאַץ קאן עס איבערגיין אינדערברייט און
אינדערלענג. און דער שוואַרצער יאַם איז מיסטאַמע שוין עפעס
אַנדערש. א נישט וואָלט עס קיין שוואַרצער יאַם נישט געהייסן. אזוי
מיין איך. יאַ.

IV

מיר זיינען געפארן אין א באַרושע. איך האב געזאגט :

— האַראַבען ! זע, ווי די דעלפֿינען יאַגן אונדז נאך און קוליען
זיך אין דער גרין - בלויער וואַסער פון שוואַרצן יאַם ! זע, ווי די
הויכע בערג דרימלען איינגעהילט אין די בלויע וואַלקנס. זע !
ער האט געענטפערט :

— איך זע עס אַלץ באַגלייך מיט דיר, נאר עס גייט מיר ווייניק
וואס אָן. און די דעלפֿינען קאנסטן זאגן, זיי זאלן מיר קושן אין
נאַז ...

מיר זיינען אַראָפּ פון דער באַרושע. מיר זיינען אוועק שפּאַצירן.
מיר זיינען אוועק זוכן אונדזערע נייע מעקוימעס. איך האב געזאגט :
— האַראַבען ! אַטעם איין אין זיך דעם מילדן רייעך פון די
שלאַנקע קיפּאַריסן, אַטעם איין אין זיך דעם דופטיקן רייעך פון
די ווייסע מאַנגאָליע - בלומען ...
ער האט געענטפערט :

— דאָלאַנאַס ! נעם איין די שטומעניש ! מיר געפעלט בעסער,
ווי עס בליען אַקאַציע - בוימער בא אונדז אין שטאַט ; מיר געפעלט
בעסער, ווי סע בליט א ווערבע נעבן אונדזער טיך און ווי סע
גרינט א דעמב בא אונדז אין קאַנט.

אַט דאס האט ער מיר געענטפערט, און ווייטער גארניש. האב
איך זיך נאכאַמאָל געפרוווט :

— האַראַבען! זע, ווי דער בלויער יאָם שלאָגט אומבעראַכמאָ—
נעסדיק דעם ברעג. זע, ווי די שווימיקע כוואַליעס צעשפאלטן זיך
אַן די פעלזן און זעצן ווי א שטאַרקער קוואַל אינדערהויך צו. זע!
איך האב געזאגט:

— סענקע! זע, ווי די לעוואָנע האט אויסגעשפרייט איבערן
יאָם א זיבערן סטעזשקעלע און ווי דאס בלויע פייערל פונעם
טורעם שפיגלט זיך באַנאכט אין וואַסער, ווי א מיַעס קאַקעטקעלע...
אַבער האַראַבעצן איז עס אלץ ניט געפעלן געווארן. האַראַבעץ
איז בייז. אים איז דא אומעטיק. סענקע זאָגט, אז די בערג מיט
די קיפאַריסן, מיט די לעוואָנעס, מיט די דעלמינען איז נאר פאַר
ליידיקייט און ניט פאַר אונדז. דאס איז נאר פאַר באַנק-
קוועטשער, פאַר פוסטעפאַסניקעס, ווי פאַטאַגראַפן און אנדערע
שיינע לייט. און מיר וועלן דא נאָר פאַרטריקנט ווערן פון דער
זון, ווי א טאַראַנקע. מיר וועלן דא גארנישט ניט קאנען אופטאַן.
און די בערג דארפן מיר האבן אף טיטשטי קאַפאַרעס. יאָ!
מיר זיינען אריין אין א סאָד און זיך צוגעזעצט אף א בענקל.
די קיפאַריסן האבן אונדז פון אלע זייטן געהיט, ווי געניטע מיל-
טאַנען. איך האב געזאגט:

— האַראַבען! אויב דיר איז אומעטיק, קאָן איך דיר דערציילן
א שיינע מיַסע וועגן דאָוויד האַמילעך און גאַליעס-האַפעלישטי.
„דאָוויד האַמילעך האט איינמאל געזאגט צו גאַליעס-האַפע-
לישטי אזוי:

— גאַליעס! איך רוף דיך ארויס אף א פאַרוועט. איך וויל
זיך מיט דיר אביסעלע ראַנגלען.
גאַליעס האַפעלישטי האט צעשפרייט זיינע געזונטע פיס, צונויפ-
געלייגט די הענט אונטער די פאַכוועס, א קוק געטאן אף דאָווידן
פון אויבן אראָפּ און זיך צעלאַכט:
— דו, דאָווידקע, שמענדיק! וויש פרייער אָפּ די נאָז, איידער
זיך גיין פאַרמעסטן מיט גאַליעסן!

און אינדערעמעסן איז טאַקע אונדזער דאָווידל געווען א פאַר-
זעעניש, א לעמעשקע קעגן גאַליעס האַפעלישטי. יענער איז געווען

א הייכער, א געזונטער, א גוואַר! און אונדזער דאָוידל איז גע-
ווען א נידעריטשקער, א דאַרער, און מיט א לאנגער נאָז נאך אויך.
פונדעסטוועגן האט זיך אונדזער דאָוידל ניט פאַרלוירן און זאגט:
— נישקאַשע, גאַליעס, נישקאַשע, אלעמיי זאלט איר זיך אזוי
זארגן פאַר מיין נאָז? אָט האב איך א טיכעלע, וועל איך באלד
אַפווישן די נאָז. אבער פונדעסטוועגן רוף איך דיר (שוין איבער-
געגאן פון קאַעס אף „דו“) ארויס. יאָ!

גאַליעס האט פאַריסן די קאַפּ צום הימל און זיך צעלאַכט:
— כאַ-כאַ! אָט דער פיזשיק רופט מיך ארויס! מיט איין
פינגער, מיטן מינדסטן, מאַך איך באלד פון דיר א הערינג!..
אונדזער דאָוידן האט עס פאַרדראָסן און ער זאָגט:
— אויב דו ביסט טאַקע אזא גיבער, איז וואס ציטערסטו זיך
מיט מיר פאַרמעסטן?

— ווער, איך ציטער? — האט גאַליעס האַפּעלישטי זיך צעלאַכט,
איך ציטער?

— ווער זשע, איך ציטער? — האט אונדזער דאָוידל שוין מער
דרייסטער אָפּגעענטפערט.

האַקלאַל איינער זאגט א וואָרט, דער צווייטער — א קוואַרט.
גאַליעס ווערט אינקאַעס און זאגט:

— נו, גוט. אבער זע, זאלסט בא מיר דערנאך ניט וויינען!
און מע פאַרקאָטשעט ביידע די אַרבל און מע גייט זיך עט-
לעכע טריט פאַנאנדער, קעדיי זיך צוגרייטן צום שלאַכט. און אונ-
דזער דאָוידל הויבט אוף א קליין שטיינדעלע און גיט זיך א צילע
אַן און טרעפט מיטן שטיינדעלע גלײַך גאַליעסן אין שלייף אַרײַן
(ער האט גוט געקאנט צילען) און טויט אים גלײַך אַפּן אָרט...
דו הערסט? אָט דער לעמעשקע, דאַכט זיך, נעמט און טויט מיט
א קליין שטיינדעלע אזא גוואַר, ווי גאַליעס האַפּעלישטי!..

סענקע דערהערט די מייסע ביזן סאָף און זאגט:
— ס'איז אַן אויסגעטראַכטע מייסע! ס'יאַ ליגן! אז איינער יידן
זאלן קאנען אזוי גוט צילען, גלויבט זיך מיר ניט. אָט וועל איך
דיר דערציילן וועגן אונדזער ניקאַליי טשודאַטוואָרעך, וועסטו זען,

וואס פאַר א מויפטים יענער פלעג מאַכן. אונדזער ניקאָלי, אז ער פלעג, לעמאַשל, זאגן צו א זאַכער: „איך פאַרוואנדל דיך באלד אין א הינדיק!“ — פלעג באלד פונעם זאַכער ווערן א הינדיק. אָן עמעסער הינדיק. אז אונדזער ניקאָלי דער באַלמויפּעס פלעג, לעמאַשל, דערזען ארומשפאַצירן א קאַץ און ס'פלעג זיך אים וועלן די קאַץ פאַרוואנדלען אין א העלפאַנט, פלעג ער באלד א זאג טאָן: „איינס, צוויי, דריי!“ און פון דער קאַץ איז שוין געווארן א העלפאַנט, אָן עמעסער העלפאַנט.

ווי זשע קאן עס זיין? וואס איז דער ניקאָליקע — א גאָט, צי וואס?

איך שלאָג אים איבער:

— האַראַבעץ! אויב דו זאגסט, אז מיין מיסע וועגן דאָויד האַמילדעך און גאַליעס האַפעלישטי איז א ליגן, איז דיין מיסע וועגן ניקאָליען נאך א גרעסערער ליגן פון מינעם.

און מיר זיצן ביידע און מיר שווינגן. דערווילע גייט צו א געקרייזלעך טאַטערל און לאַכט. סענקע פרעגט:

— פאַצאָן*, דו ביסט א היגער?

יָאָ. ס'ווייזט זיך ארויס, אז דאס איז טאַקע א היגער „באַרושאַץ מעץ“ און רופן רופט מען אים אַכאַט. די היימלאָזע הייסן דאָ, אין דער שטאָט, „באַרושאַמזעס“. פאַרוואָס עפעס אזוי? דערפאַר, וויל זיי נעכטיקן אין דער באַרושאַמקע. דא אין דער שטאָט געפינט זיך אזא נאַכטלעגער, הייסט ער „באַרושאַמקע“, איז הייסן דער ריבער אלע, וואס ניכטיקן דא, „באַרושאַמזעס“.

אז מיר וועלן דא איבערנעכטיקן, וועט מען מיך מיט סענקען שוין אויך רופן „באַרושאַמזעס“. זעט נאָר! אומעטום קרוינט מען אונדז מיט אָן אנדער נאָמען! אין איין שטאָט הייסן מיר „שפאַנאַ“, אין א צווייטער — „ראַקלי“, דאָ — „באַרושאַמזעס“. ווער זיינען דאס די קלוגע מענטשן, וואס טראַכטן אונדז צו אזוינע שיינע נעמען, וואלט איך געוואָלט וויסן!

* פאַצאָן — יינגל.

סענקע זאגט :

— אַכאַטקע! מיר זיינען געקומען צו פּאָרן צו דיר צו גאסט,
איז פּאָרגרייט פּאָר אונדז א גוטע וועטשערע, א כאטקע!
אַכאַטקע לויפט אוועק און קערט זיך אים אין א פּאָר מינוט
אַרום מיט א רינגל ווורשט און מיט א פּאָר בלאַסע דאַרע פּי-
רעזשקעס.

— עסט ווורשט מיט טשעבוריקעס! — זאגט דאָס געקרייזל-
טע טאַטערל. עסט אָפּ וועטשערע, וועלן מיר דערנאָך גיין אין
באַרוזשאמקע קעמניען*.

אף מאָרגן אינדערפרי זאגט האַראַבעץ:

— לייאַמוע, לאַמיר איבערלאזן קרים פּאָר די טוכאַטניקעס און
מירן פּאָרן קיין אַדעס. דארט וועט אונדז זיין גוט, ווי בא גאָט
אין הימל!

אז סענקע וויל קיין אַדעס, איז זאָל זיין קיין אַדעס. אין אַדעס
וועט אונדז טאַקע זיין בעסער. דאָרט זיינען טאַקע דא אסאך בלאַטע
יאַטן. איך האב אפילע געהערט, אז אין אַדעס ווינט מישע יא-
פּאַנטשיק — דער קעניג פון אלע גאַנאָוים.

איך פרעג:

— האַראַבעץ! דו האסט געהערט פון אזא באַווויסטן גאַנעוו, ווי
מישע יאַפּאַנטשיק?

ער ענטפערט:

— דיין מישע יאַפּאַנטשיק ליגט שוין פונלאנג אינדר'ערד און
באַקט בייגל.

— דו ווייסט עס טאַקע אף זיכער?

— שוין זשע ניט? די רייטע האבן יאַפּאַנטשיקן געפאַקט
און — אַמבאַ.

מיילע! אבער מע זאגט, אז ער איז טאַקע דער עמעסער גאַ-
נעוו געווען. מע זאָגט, אז אונדזער מישע האט געקערט וועלען.
מע זאגט, אז אין דער גאנצער גאַנאָווישער וועלט איז גאָר צו

* שלאַסן.

אים קיין גלייכן ניט געווען, אזא גאַנעוואו איז עס געווען! מע זאגט,
 אז יעדער אָדעסער איינזוינער, איז פונקט אזוי ווי ער האט גע-
 ווסט, ווער עס איז פאָניע גאַנעוואו, פונקט אזוי האט ער געווסט,
 ווער איז מיטע יאַפאָנטשיק. און ניט נאר די אָדעסער, נאר אַפילע
 אין אנדערע שטעט אויך. אַפילע אין אויסלאנד אויכעט. אט אזא
 באַרימטער מענטש געווען! שוין קעדיני, דאַכט זיך, צו זיין אזא
 גאַנעוואו, ווי מיטקע יאַפאָנטשיק! און עפּשער ניט קעדיני?
 מיר זיינען געפאָרן קיין אָדעס, האט אונדז דער צוג גאָר פאַר-
 פירט קיין כאַרקאָוו...

V

ביזוואָן איז דער שיר צו וואַנדערן? ביזוואָן איז דער שיר
 זיך ארוםשלעפּן, ווי בלינדע הינט, און נישטערן שמוציקע ביינער?
 באַ מיר און באַ סענקען האט די לעצטע צייט שטאַרק אָנגעהויבן
 בייסן צווישן די פינגער. סענקע זאָגט, אז דאס איז אדער טשע-
 סאַטקע, אדער עקזעמע. סענקע זאָגט. פונדאָנען ווייסט ער עס?
 וואס איז ער, א דאָקטער, צי וואס? באַ מיר און באַ סענקען
 האבן זיך באַוויזן קרעץ אַפן קאָפּ. סענקע זאָגט, אז דאס איז זאָ-
 לאַטוכע. ער זאָגט:

— דאָגאַנאַס! די קרענק קאן נאָך אונדז דערטאַטשען. מיר
 מוזן זיך גיין אויסהיילן.

פאַרשטייט זיך. מיר מוזן זיך טאַקע גיין אויסהיילן, וואָרום איך
 פיל, אז מיין קאָפּ ווערט פון טאַג צו טאַג אלץ שווערער און
 שווערער.

איך פיל שוין ניט קיין קאָפּ, נאָר א גרויסן שטיין, און דער
 שטיין דריקט זייער. ער דריקט ביז ווייטיק. כ'האב זיך אפילע
 מורע צורירן צו דער קאָפּ, וואָרום, ווען כ'דערמאָן זיך וועגן מיין
 קרענק, דריקט דער שטיין נאך שטאַרקער און ווייטיקער.
 איך פרעג:

— האַראַבעץ! ווהיין זשע וועלן מיר גיין? ווהיין זשע וועלן
 מיר זיך לאָזן?

ער ענטפערט:

— אין גובודראָוו.

גוט. אין גובודראָוו איז אין גובודראָוו. מיר קומען אַהין צוגיין.

מיר זאגן:

— הערט זיך איין. בא אונדז ביידן האט זיך מיטאַמאל פאַיאַ-

וועט טשעסאַטקע און זאַלאַטוכע, גיט אונדז אַן אייצע.

דער גובודראָוו באַטראַכט אונדז, דער גובודראָוו לאַכט:

— פּיין... ווען איר פאַרלאָזט עס נאך אפיסעלע, ווערט איר

ביידע פאַרפּוילט... .

— וואס זשע איז דאָ דער געלעכטער? — פרעג איך.

— נו, נו! נאָר אַן כּוּצפּע! טאַטשקאַ. און צווייטנס, רוקט זיך

אַפּ אפיסעלע, וואָרום, אז מע האט טשעסאַטקע און זאַלאַטוכע,

דאַרף מען זיך צו יענעם ניט צורירן. ווייל איר קאנט נאך

יענעם אויך אַנשטעקן. יא... נאָט אייך א פאַפּירל און גייט אף

קלאַטשקאָווער 2. טאַטשקאַ. צום ווידערזען!

מיר קומען צוגיין אַהין, איז דאָרט א געוואַלט, נאך ערגער ווי

אין א באָד. עס ווייזט זיך גאר ארויס, אז די קלאַטשקאָווער 2 איז

גאר א זאַמל-אַרט פאַר אלע קרעציקע קינדער פון דער גאַנצער

וועלט.

סענקע זאגט:

— ליאַמזע! מיר דאַכט, אז עס שמעקט מיט א „פּרייט“.

מיילע, אויב א „פּרייט“, איז א „פּרייט“. אויב מיר זיינען טאַקע

אריינגעפאלן אין א „פּרייט“, איז נאך בעסער. וועלן מיר כּאַטש

האַבן יעדן טאָג וואס צו פּיקן.

האַראַבעץ זאגט:

— דאָלאַגאַנאַס! אויב עס וועט זיך ארויסווייזן, אז דאס איז א

פּרייט, מאַכן מיר די פּלייטע.

דערוויילע גייט צו א יונגינק ווייבעלע, א פעדאַגאָגיקע, מיטטאַם,

און זאגט:

— נו, קינדער! קומט נאָך מיר, וועלן מיר אייך אויסבאַדן, אי-

בערטאָן און באַווייזן דעם שלאַפּצימער.

האַראַבעץ שושקעט מיר אין אויער:

— לײַאָמוזע, זי וועט עס אונדז באַדן?

— איך ווייס? און אז זי וועט אונדז באַדן, איז וואס? אויב עס

איז איר אזוי שטאַרק אַנגענעם צו באַדן קרעציקע קינדער, איז זאָל זי עס טאָן. מיר דערלײַגן דען צו דעם אסאך, צי וואס?

האַראַבעץ טוט מיר ווידער א שושקע:

— לײַאָמוזע! אויב זי וועט עס אונדז באַדן, וועט זײַן לאַפּאַ!*

זי פירט אונדז ארײַן אין א וואַנע-צײַמער און זאָגט:

— קינדער! נאָט אײַך צו שטיקלעך זײַף און וואַשט זיך גוט

ארום. איך גיי אײַך באלד ברענגען גרעט. — און גייט ארויס.

האַראַבעץ פרעגט:

— ווען זי באַדט אונדז, וואָלסטו זיך געשעמט, צי ניט?

— פאַרוואָס זאל איך זיך שעמען? וואָס, זי האט דען קיין נאָקעטע

קײַנבלעך ניט געזען?

מיר האבן זיך שוין גוט ארומגעוואַשן און זיצן ביידע נאָקע-

טערהײַט און באַטראַכטן זיך אײַנער דאס אנדערע. האַראַבעץ גיט

א קוק אָף מיר און זאגט:

— דאָלגאַנאָס! זע סײַארא ברוסט בא דיר איז. אַלצײַנס, ווי

א פריגעלע. פאַרוואָס איז עס אזוי?

אזא קלאַצקאַשע! ער וואָלט געדאַרפט אָפּזיצן באַגלײַך מיט

מיר אין כײַדער, וואָלט בא אים אויך געווען אזא דאַרע ברוסט.

ער וואָלט געדאַרפט אָפּזיצן באַגלײַך מיט מיר אין כײַדער, כאַזערן

דעם כומעש און טראָגן דעם רעבנס פאַמיניצע, וואָלט בא אים די

ברוסט אויך אזוי אויסגעטריקנט ווערן, ווי באַ מיר. אז ער האט

פון קיין כײַדער ניט געוויסט, בין איך אים שולדיק!

דערווײַלע קלאַפּט אָן די פּעדאַגאָגיקע אין טיר:

— מע מעג?

— מע מעג.

— קינדער! נאָט אײַך רײַנע גרעט, טוט אײַך אָן און קומט נאך מיר.

* אויסגעצײַכנט.

מיר געפעלט זייער, וואס זי איז צו אונדז אוי איידל. סענקען
אויכעט. נאר פארוואס רופט זי אונדז די גאנצע צייט "קינדער".
וואס זיינען מיר, אירע קינדער, צי וואס? און וואס איז דאס,
ביכלאָל, פאָר א טעווע פאַטשקען אלעמען — "קינדער".

סענקע זאגט:

— דאָלאַגאַנאַס! דערוויס זיך איר נאָמען.

איך פרעג:

— ווי רופט מען אייך, בירגערן?

— נילא קאָנדראַטיעוונאַ. אַט אזוי רופן מיך דאָ אלע.

סענקע זאגט מיר אין אויער:

— פֿיאַמזע! זאג איר, אז מיר ביידע וועלן זי רופן נילקא. באַם

פולן נאָמען זאָלן זי אנדערע רופן, נאר ניט מיר.

געוויס, נילקא איז טאַקע בעסער. נילקא איז גרינגער אויסצו-

ריידן, איידער נילע. קאָנדראַטיעוונאַ. איך זאָג:

— נילא קאָנדראַטיעוונאַ! איך מיט סענקען וועלן אייך רופן

פאַשעט נילקא. גוט.

נילקא ענטפערט ניט. נילקא איז, ווייזט אויס, ניט צופרידן.

גוט. אויב זי באַליידיקט זיך נאר דערפאַר, וואס מירן זי רופן

"נילקא", איז זאָל זי בייטן א וואַנץ. יאָ!

"קלאַטשקאָוסקע 2" איז טאַקע אַן עמעסער פּריוט. נאך ערגער

אַפילע אויך. א גאנצן טאַג שטייט באַ דער טיר א וועכטער און

פֿאַזט קיינעם אין ערגעץ ניט ארויס. ער זאגט:

— מיר איז באַפּוילן אייך אין ערגעץ ניט ארויסלאזן, ווארום

איר קאנט נאך אָנשטעקן אלע פאַרבלייגער. שטייט ניט צו צו

מיר, איר'ט נאך כאַפן קלעפּ אויך. טאַטשאַ.

ווי געפעלט אייך? מיר קאנען נאך אָנשטעקן מיט אונדזער

קרענק אלע פאַרבלייגער!.. נאך ערגער, ווי אין א טיורמע,

אַלציינס!

נילקא זאגט:

— קינדער! אומזיסט שטייט איר באַ דער טיר, מע וועט אייך

סיווי אין דרויסן ניט ארויסלאָזן.

ווער פרעגט באַ איר! אומעטום מישט זי זיך, נילקע! איך ווער
אינקאָעס און פרעג:

— נילקאָ! עפשער ווייסטו דעם אַנעקדאָט אף „צי“? דו ווייסט
ניט? איז „צי וועסטו זיך ניט פאַרנעמען פונדאנען צו אַלדע גוטע
רוכעס“?!

נילקע גיט א טופע:

— אַזעספּאַנים! כאַם!

וואס טוט מען? אין דרויסן באַקט די זון און דו זיך אין שטוב!
איך זאג:

— סענקע! געפין אַן אייצע. דו ביסט דאָך א קאָפּמענטש.

האַראַבעץ גיט א טראַכט און געפינט גלייך אַן אויסוועג:

— ליאַמוזע! מע דאַרף פּאַשעט צונויפנעמען נאך א פּאַר יאַטן

און געבן דעם וועכטער איבערן היטל.

די פּעדאַגאָגיקעס פון „קלאַטשקאָווסקע 2“ פירן זיך זייער ניט
לייטיש. וועדליק איך ווייס, איז דאַרפן פּעדאַגאָגן און פּעדאַגאָגיקעס
זיין לייטישע מענטשן. זיי דאַרפן זיך פירן גוט און שיינ. און דאָ
איז עס פּונקט פאַרקערט. איך גיי פאַרבײַ פאַרנאכט דעם קאָרידאָר,
הער איך, עמעצער פאַרגייט זיך שטאַרק פון געלעכטער. איך גיי
צו נעענטער: — נילקע. זי לאַכט אזוי שטאַרק, ווי עמעצער וואָלט
זי די גאַנצע צייט געקיצלט אונטער די פאַכוועס. איך גיב א קוק
דורכן שלאַס, זיצן דאָרט 4 מענטשן: נילקע, דאַמקע און 2 באַד-
כעריס, און „שטיפן“ נאך ערגער, ווי שליוכעס... דערנאך זעצן זיי
זיך אלע אויס ארום א טישל און נילקע זאגט:

— לאַמיר שפּילן אין פּלירט. גוט?

וואס איז עס פאַר א שפּיל אזא, דער פּלירט? איך האב גאר
קיינמאל ניט געהערט פון אזא שפּיל! איך זע: זיי וואַרפן זיך
איבער מיט קאַרטלעך, דאַכט זיך, און שווייגן.

וואס זשע איז עס פאַר א שפּיל אזא אין שווייגעניש? באנאכט
האב איך צוגעקלעפט בא זיי די קאַרטלעך און באוויזן סענקען;
זאגט ער, אז ס'עפעס א מעשוגענע שפּיל. ער קומעקעט אין איר
ניט... האב איך באוויזן דער אופּראַמערן, זאגט זי, אז דאס איז

א לייבאָוונע שפּיל. מע שפּילט, זאגט זי, אזוי: אף יעדער קארטל איז אָנגעשריבן א נאָמען פון א בלום, אָדער א ליבע-דערקלע-רונג. אט צום ביישפּיל: דו ביסט מײַן קאוואַליער (איך, הייסט עס) און איך בין דיין באַרישניע (זי, הייסט עס), און מיר זעצן זיך ביידע שפּילן אין פּלירט. שיק איך דיר א קאַרט, וווּ ס'שטייט אָנגעשריבן א נאָמען פון א בלום, נו, לאַמיר זאגן „ראַמאַשקע“, איז ווי נאָר דו פּאַקומסט מײַן קאַרטל, דארפסטו מיר גלייך שיקן אַן ענטפּער מיט א דערקלערונג אין ליבע. זוכסטו, זוכסטו און געפּינסט, אַן ערעך:

— אייב איר ט'מירך באַלד ניט א קוש טאָן אין באַק, קראַפּיר איך טייקעף אף אַן אָרט...
און אבי די שפּיל האַט זיך שוין אָנגעהויבן, איז גייט עס שוין אזוי ווי אף פּוטער:

איך:

— לייע.

דו:

— אייערע שוואַרצע אויגן וועלן מיר פון זינען אַראַפּפּירן.

איך:

— רעזעדאַ.

דו:

— קומט צו גיין מאַרגן פּאַרנאַכט, וועלן מיר גיין שפּאַצירן, און אזוי ווייטער.

מעשוּגע, כ'לעבן! וואס פאַר א שייכעס האט די לייע צו דינע שוואַרצע אויגן? פּעדאַגאָגיקעס קלערן עס צו פּאַרוויילונגען! אונדזער „אַטשקאַ“ איז שוין טויונט מאַל אינטערעסאַנטער. אזוי מײַן איך. יאָ. „קלאַטשקאָוסקע 2“ איז טאַקע נאך ערגער, ווי א פּרייט. אין א קינדערהויז זייגען כאַטש אלע געזונטע, און דא טראגט א גאַנצן טאַג מיט שוואַרצן שטינקענדיקן שמירעכץ, אזוי ווי סמאָלע, אל-ציינס. דא זעסטו נאר קרעץ, טשעסאַטקע און נילקע!
דאָ איז אזוי נודנע, אז מע קאָן פּאַשעט מעשוּגע ווערן. אויסער דעם, וואס מע גיט דאָ עסן, איז דאָ מער גאַרניט ניט פאַראַן.

כאַטש נעם און קריך אף די ווענט! סע קומט דער פארפרי, אזוי
נעמען זיך אלע קאלופען מיט די הענט די קרעץ אפן קאָפּ...
צוועלף אזייגער קומט דער דאָקטער, פּאַלינע אבראמאָוונע—א הויכע
אזא, א געלע. דאס פּאַנים איז בא איר אינגאנצן באשאַטן מיט
קרײַען. ווי נאָר זי קומט, אזוי הויבט זי אָן אלעמען באקוקן די
די קעפּ און טרייטן:

— נאך א כוידעש און נאך א כוידעש און נאך א כוידעש און
מירצעשעם וועלן מיר דיך שוין אויסהיילן...
און מע הויבט אונדו אַלעמען אָן שמירן די קעפּ מיט אזא גע-
דיכטן שוואַרצן שמירעכץ, וואס דערמאָנט זייער סמאָלע... נאָך
דעם נעמט זיך נילקע מיט דאַמקען (א צווייטע פעדאָגאָגיקע) פאר-
וויילן אביסעלע מיט אונדו.
נילקע הויבט טאַמיר אָן אזוי:

— קינדער, כוועל אייך באַלד דערציילן א שיינע מיסע וועגן
א יאָלקע...

האב איך איר שוין עטלעכע מאָל איבערגעשלאָגן אינמיטן דערציילן:
— נילקע, ווער דארף האבן דינע געשיכטעס מיט דער יאָלקע?..
רופט זי מיר דערפאר „כאַם“.

אויסער דער יאָלקע ווייטן די פעדאָגאָגיקעס גאַרניט... נעכט
וואָלטן זיי אונדו בעסער עפעס דערציילט וועגן טראַצקין, צי וועגן
מאַכנאַען, איז וועגן דעם ווייטן זיי גארניט...
ס'טרעפט אָפּט, או די פעדאָגאָגיקעס פארוויילן מיט אונדו אינ-
גאנצן ניט, דאן ווערט אזא סקוקע, או אונדזערע פאצאנעס ברעכן
אפילע שויבן...

סענקען איז איינמאָל דא געווארן זייער אומעטיק, האט ער גע-
נומען און ארויסגעשלעפט די ראַקאָווינע פון קלאָזעט...
אויסער דעם, איז נאך דאָ פאראן בא אונדו א „נאַדיראַטעל“,
א גוואַלדיקער קייסן, איז טאַמער עפעס-וואָס, איז קלאָפּט ער
אַלעמען איבער די אויערן...

ער „שיסט“ אַביסל נאָך נילקען, איז טאַמער זאגן מיר אפילע
עפעס נילקען, איז גייט ער זיך אָנעמען פאר איר און שלאגט זיך.

ער הייסט באַריס באַריסאָוויטש, דער נאַדזיראַטעל, און ער פּאָדערט,
אז מע זאָל אים טאַקע אזוי רופן. נאָר דערפאַר, וואס ער איז
אזא קינסן, רופן מיר אים דערפאַר פּאַשעט „ברר...“
נילקע הויבט מיר עפעס אָן מאַכן פּוילע שטיק. זי האט האַראַ-
בעצן געזאגט:

— סעניא! זאג דיין זשידאַק, אז אויב ער וועט נאָכאמאל שטופן
זיין לאנגע נאָז דארט, וווּ מע דאַרף ניט, וועלן מיר זיך מיט אים
לאנג ניט צערעמאַניען. יאָ!

דאס האט זי זיך שוין מיסטאַמע דערוויסט, אז איך האב אונטער-
געהערט זייער פּלירט... און וואס מיינט זי מיטן וואָרט „צערע-
מאַניען“? עפשער מיינט זי, מיך אויסשליסן פּונדאַנען? — איז האט
זי אָנעם דאָקטער קיין שום רעכט ניט. ניט זי איז דא דער מאַ-
כער, נאר דער דאָקטער, יאָ. און דער דאָקטער געפעלט מיר עפעס
אויך ניט. דער דאָקטער זאגט, אַז דאס, וואס מע שמירט אונדז
יעדן טאָג די קאָפּ מיט די שמירעכצן, וועט סייווי גארנישט ניט
געבן. מע דאַרף אונדז גאר היילן מיט עלעקטרע.

איז וואס שמירט מען אונדז? אַבי גלאט שמירן? איך וועל גיין
מיט סענקען אין גובזדראָוו און וועל זיי אלץ דערציילן. איך וועל
זיי אַפּילע דערציילן וועגן אונדזערע פעדאָגאָגיקעס אויכעט. יאָ.
און וועגן נאַדזיראַטעל אויכעט. אלע פּאַצאַנעט קלאָגן זיך
אף אים.

סענקע זאגט:

— ליאַמזע! היך זיך ניט! דאָלאָנאַס, וועסט מאַכן ערגער!
וואס קאן איך דא מאַכן ערגער? וואס וועל איך דא אייביק
זיצן! אויב מע דאַרף אונדז טאַקע היילן מיט עלעקטרע, איז זאָל
מען עס טאָן. אַניט, וואס האַלט מען אונדז דאָ אלע אזוי לאנג
און מע קאן אונדז אלץ ניט אויסהיילן??!

איך זאג:

— האַראַבעץ! היינטיקס מאָל לאָז מיר פירן דאס רעדל. איך
וועל גיין אין גובזדראָוו און וועל זיך אלץ דערוויסן.
— נו גוט. גיי.

אבער ווי אזוי גייט מען ארויס פון א טורמע? סײַדן קריכן
דורכן פענצטער, איז ווײַנען מיר אפן 4-טן שטאָק.
סענקע זאגט:

— דאָלאַנאַס! קום אריין אין שלאָפֿצימער; וועלן מיר צונויפֿנעמען
א פּאַר טויזנט־לעכער און דו וועסט זיך אַראָפֿלאָזן, ווי אַף א שטיק.
א געדאַנק! טאַקע א גוטער געדאַנק. מיר בוודן צונויף א פּאַר
טויזנט־לעכער און איך לָאָז זיך אַראָפֿ. באלד וועל איך שוין זײַן אין
גובודראָוו. באלד וועל איך דערגיין א טאַָק. איך וועל זיך טאַקע
דערוויסן, פּאַרוואָס היילט מען אונדז ניט מיט עלעקטערע, נאר מיט
די שמירעכצן!.. יאָ! און כּוועל זיך דערוויסן, צי האט דער נאַד־
זיראַטעל פּראָווע אונדז שלאָגן, צי ניין.

VI

סענקע האט געפרעגט:

— לײַאַמוז! וואס האט מען דיר געזאגט אין גובודראָוו?

איך האב געענטפֿערט:

— מע האט מיר געזאגט, איך זאל זיי אופֿהערן דרייען א קאַפּ,
וואָרום זיי ווייסן אלײַן, וואס זיי טוען. אָט דאס האט מען מיר
געזאגט און ווייטער גארניט.

האט האָראַבעץ נאכאַמאָל געפרעגט:

— דאָלאַנאַס! וואס זשע האסטו זיי דערוף געענטפֿערט? דו
ביסט מיטאַמע געשטאַנען און געשוויגן!
— ניין, האָראַבעץ. איך האָב ניט געשוויגן. איך האָב זיי אַוועק־
געשיקט צו דיין הייליקער גאַטס־מוטער און אַרויסגייענדיק אַ
זעץ געטאָן מיט דער טיר.

— וואָס זשע וועט איצטער זײַן?

— איצט וועט גאַרנישט ניט זײַן. מיר דאַרפֿן וואַרטן, ביז
אַמעריקע וועט אונדז צושיקן ספּעציעלע לַאָמפֿן, ווארום סטרי־
גוטשקע * דאַרף מען היילן מיט לַאָמפֿן.

* סטריגוטשקע — פּאַרכעס.

— אזוי גאָר? וועלן מיר ניט וואַרטן. דו פאַרשטייסט, ליאַמזע?
מער וואַרטן מיר ניט. גרייט צו די בעבעכעס, וועלן מיר פאַר-
נאַכט מאַכן די פלייטע.

גוט. איך בין גרייט. איך האָב שוין אַפילע אָנגעמערקט באַ זיך
אין קאָפּ, באַ וועמען איך וועל באַנאַכט צושלעפּן די קאָלדערעס.
האט זיך אָבער פּלוצים פאַרנאַכט פאַרלאָשן די עלעקטרע און ס'איז
געוואָרן פינצטער און אומעטיק. די פעדאָגאָגיקעס האָבן זיך אָנגע-
צונדן אַ קאהאַנעץ און גענומען שפּילן אין פּלירט. האָבן מיר אויך
אנגעצונדן אַ קאהאַנעץ און גענומען שפּילן אין „אַטשאַק“.

מיר האָבן געשפּילט אַף פּרישטיקן. איך האָב באַ ביריוקן פאַרשפּילט
גאַנצע צען פּרישטיקן, נאָר ער וועט זיי אזוי זעען, מינע פּריש-
טיקן, פּונקט ווי ער וועט זען זיינע אויערן, ווארום מאָרגן מאַך
איך בעמיילע די פלייטע פּונדאַנען. באַ ביריוקן האָבן די אויגן
געברענגט נאָך בעסער פאַרן קאהאַנעץ. ער האט קימאַט באַ אַלע-
מען געוונען, אויסער באַ סענקען. נאָר ס'אַ סוואַרע, אַז סענקע
שווינדלט אין קאָרטן ניט ערגער פאַר ביריוקן...

די שפּיל גייט באַ אונדז גאַנץ היציק און באַ די פעדאָגאָגיקעס
גייט דער פּלירט אויך ניט שלעכט. און פּלוצים, ווי מיר זיצן אזוי
אַלע אַף ביריוקס בעט, גיט זיך דער קאהאַנעץ אַ קער איבער און
גלייך אַף ביריוקן. עס האָט אים באַגאַסן דאס גאַנצע ליב מיט
גאַז און ער ברענט.

מיר זיינען זיך אלע צעלאָפּן.

נעם איך און גיב אַ וואַרף אַ קישן גלייך אַף ביריוקן, קעדיי
צו פאַרלעשן דאס פּייער, האט זיך די קישן אויך אָנגעכאַפט
און האָט באַלד געפלאצט און ס'האבן אנגעהויבן ארומפליען ברע-
נענדיקע פעדערן איבערן שלאָפּצימער...

און סענקע לויפט באַלד אריין צו די פעדאָגאָגיקעס און טוט
אַ געשריי:

— נילקע, ביריוק ברענט!

נאָר נילקע איז פאַרטאָן אין דער שפּיל. ווערט סענקע אינקאַעס
און מאַכט:

— נילקע! .. אין דיין טאטנס מאמען אריין! .. דינער א דער-
צויגענער ברענט!

אלע האָבן זיך באַלד פונעם אָרט אַ לאָז געטאָן. נילקע איז
אין שלאָפצימער אריינגעלאָפן און זיך אַ כאַפּ געטאָן פאַר דעם קאַפּ.
און ביריוק איז פון שרעק פאַרשטומט געוואָרן. ער לויפט אַרום
א שטומער איבערן צימער און ס'ברענען אָף אים די קליידער
און די האָר סמאָליען זיך באַ אים אויך. ער לויפט אַרום, ביריוק,
איבערן צימער אַ ברענענדיקער, אוי ווי א שער אַלציינס, און
שרעקט מיט דעם אלע פאַצאַנעס ביז טויט ...

נאָר סענקע שטייט און קאַמאנדעוועט:
— נילקע! וואָס זשע שטייסטו ווי אַ גלאָמפּ, האָ? באַלד וועט
זיך דאך דאָס גאַנצע הויז אָנכאַפן! ..

נאָר נילקע שטייט נאָך אלץ און האַלט זיך מיט די הענט פאַרן
קאַפּ. נילקע שטייט מיט אַן אויסגעשטרעקטן גוידער און גלאָצט ...
נאר סענקע הערט ניט אָף צו קאַמאנדעווען:
— בראַטוואַ! נאך וואָסער! ..

מיר האָבן זיך באַלד אַ לאַז געטאָן מיט עמערס צום קראַן,
אָנגענומען פולע מיט וואסער, און גענומען כליפּען אָף ביריוקן
און אָף די בעטן ... מיר האבן טאקע ביריוקן פאַרלאָשן, נאר דער
דאָקטער האט געזאָגט, אז באַ ביריוקן האבן זיך אנגעכאַפט די
לונגען און דעריבער וועט ער מער מיסטאמע ניט לעבן, און וועט
נאך עפּשער מאָרגן שטארבן ...

דער דאקטער האט טאקע געטראָפן ...
ביריוקס טויט האט אונדז גענוג דערשלאָגן ... נאר סייזוי
וועלן מיר שוין דא ניט מער בלייבן, ווארום דא איז אזוי נודנע
און אזוי קרעציק, אז קיין איין לייטישער מענטש וויל אפילע
אהער ניט אריינקוקן ...

מע האט אנומלטן איינגעלאָדן צו אונדז א לערערקע פון מוזיק
(אין עסצימער שטייט עפעס אן אלטע שקראבע אָף דריי פיס),
איז זי געקומען, די לערערקע, אין אַ לאַנגן קלייד און מיט א
לאַנגן לאַרנעט אין דער האנט. זי איז אריינגעקומען אין

עסצימער, א קוק געטאן אין לאַרנעט אף דעם צעבראַכענעם ראַיאַל
און אף אייניקע יאַטן און זיך טייקעף אויסגעדרייט מיט איר
לאנגן קלייד אף צוריק:

— מיט קיין קרעציקע קינדער וויל איך קיין פיאנע ניט לערנען...
ווי געפעלט אייך די אישע? מיט קיין קרעציקע קינדער וויל
זי קיין פיאנע נישט לערנען...
דארף מען נישט!..

ווען זי איז נאָר ארויס, האבן אונדזערע יאַטן אלע ארטינגער-
שטעקט צו צוויי פינגער אין מויל, און אלע מיטאמאל אזא פניף
געטאן, אז זי האט דעם פניף אויף אינדרויסן דערהערט און פאר-
שטעקט ביידע אויערן...

אף אונדזער לאַשן האט עס געהייסן:

— קינקלט זיך, בירגערן, ליווערנאָי קאַלבאסאָי...

מע האט אנומלטן אויך איינגעלאדן צו אונדז א לערער פון
מאָלן, האבן די יאַטן גענומען און אפן ערשטן לימעד אויסגע-
מאַלט טאקע דעם לערער אליין און דערצו נאָך א נאקעטן, און
צוגעטראגן אים דעם געמעל גלייך צו דער נאָז:
— איר דערקענט זיך?..

האט ער זיך שוין אויך מער ניט געוויזן...

בא אונדז אף קלאַטשקאווער נומ. 2 זיינען פאראן אוינע פאס-
קורנע יאטלעך, וואס טוען יענעם נאר אפצולאכעס... הייסטו
זיי טאן אזוי— וועלן זיי דיר שטענדיק מאכן קאפויר... איינס
אין איינס זיינען זיי... און די פעדאגאָגיקעס זיינען בא אונדז
אויך גאנץ שמאטאָווע... ווען דא זאל זיין אנשטאָט נילקען אן
אנדער זאוו, וואלט עפשער דאס הויז אויך ניט אזא שעם געהאט...
סענקע זאגט, אז בא נילקען הענגען אין שטוב מער ווי א האלב
טויף איקאָנעס און סע טשאדעט זיך בא איר א לעמפל אין ווינקל
(ער איז בא איר געווען אינדר'היים, האט ער עס געזעען). אָט אזא
איז זי, נילקע! זי טשאדעט טאקע בא אונדז אף קלאַטשקאווסקע 2,
פונקט ווי א איקאָנע-לעמפל, יא!..
סענקע האט געזאגט:

— דאָלגאַנאַס! האָדיע צו טראכטן! שלעפּ אראָפּ א פּאַר קאַל-
דרעס פון די בעטן, און גיי געזעגן זיך מיט נילקען...
איך האב אפגיך אפגעטאן דאס שטיקל ארבעט און צוגעגאן
צו נילקען:

— נילא קאנדראטיעוונא! פארבלייבט געזונט, נאָר אזעלכע
שמאטאָווע פעדאגאָגיקעס וועלן מיר שטענדיק געפינען. יא.
נילקע האט א טופע געטאן מיטן קנאַפּל. די צעפּ האבן זיך
בא איר צעלאָזט:

— וואס האסטו געזאגט? אנו, כאזער עס נאכאמאל איבער!
— פארבלייבט געזונט, נילא קאנדראטיעוונא, און הער מיר
אוף צו דרייען א ספּאָדיק, ווארום וועדליק איך האב געזען,
ביסטו ניט קיין פעדאגאָגיקע, נאר א ליפע...
און איך האב טייקעף א ווארף געטאן די קאלדרעס דורכן
פענצטער (סענקע איז שוין געשטאנען אינדרויסן) און אָדיע!
איך בין באלד ארויסגעקראכן דורכן פענצטער, ארופגעקלעטערט
אפן דאך און פונדאָרט האב איך זיך אראפגעגליטשט אף א רינווע
און מיר זיינען מיט סענקען אוועק זוכן בעסערע מעקוימעס...

* * *

מיר האבן גלייך פארקערעוועט פון קלאַטשקאָוסקע צום בלאג-
באז*, קעדיי צו באפרייען זיך פונעם פעקל, און דערנאכדעם זיינען
מיר אוועק צום וואקזאל, א שמעק טאן אביסל, וואס הערט זיך
עפעס ניט, וואס פאר א נייער יאָלד איז עס אנגעקומען צו אונדז
אין שטאט, וואס מע קאן אים אביסל א רייניק טאן... און
ביכלאל זיך דערוויסן, וואס מאכן עפעס אונדזערע פריינט און
כאוויירם, וואס מאכט עפעס דער נאטשאלניק פון סטאנציע...
מיר זיינען געגאנגען מונטער. סענקע האט געקייט א באקלא-
זשאן און איך האב געקייט א מייער, וואס מיר האבן איניינעם
פון א פּורר אָפּגעווישט... דערנאָכדעם זיינען מיר אוועק צו דער

* בלאגבאז — בלאגאוועלטשענער מארק.

קיטש * גלאַט אזוי א שמעק טאן, און צום סאף האבן מיר זיך
אַנגעטשעפעט אף א בופער און זיינען אוועקגעפארן.

— האראבעץ! — האב איך פלוצים א פרעג געטאן, זיצנדיק אזוי

אף א שטיקל בונדיער, — ווהיין זשע וועלן מיר זיך לאזן?

— אט וועלן מיר טאקע באלד זען. עפשער וועלן מיר גאר
דא פארבלייבן?

ע, דאס טויג שוין ניט! אז סענקע האראבעץ האט שוין קיין
אויסוועג ניט, טויג זיך עס שוין אף טיסטשי קאפאָרעס, ווארום
אין איין שטאָט וועסטו זיך לאנג ניט איינהאלטן. מע וועט דיך
באלד באמערקן און קאפוט. די מילטאָנען ווייסן אלעמען, וואס
נעכטיקן אפן וואקזאל. און מילטאָנען זיינען וואָפּשטשע זייער א
פאסקודנע פאָלק. זיי גייען צו צו דיר, פרעגן דיך אפילע ניט
דיין פאמיליע-נאמען און שלעפן דיך גלייך אין רייזן...

פארוואס?

פארווען?

דאס איז שוין ניט דיין אייטעק. און א טאמער גיסטו אים נאך,
עפעס א זאג אריך, איז גיט ער באלד א טורטשע אין זיין פיפל,
פאָרט באלד אונטער א וואנקאָ ** און מע זעצט דיך טייקעף אני-
דער אין דער דראָזשקע און דו זיך און שווייג. ער וועט דיר
שוין אליין צופירן, ווהיין מע דארף...

VII

שוין עטלעכע וואָכן, ווי מיר נעכטיקן אפן וואקזאל. מיר שלאָפן
ביידע אף איין באנק. סענקעס פיס דערלאנגען טאמיד צו מיין
נאָז און מינע פיס צו אים אין פאָנים אַרײַן. אָט אזוי שלאָפן
מיר. אָבער איינס, צוויי אַזײַגער באַנאכט גייען צו צו אונדז די
מיליוטיקעס *** און בעטן אונדז מיט גוטנס פאַרלאָזן דעם וואָקזאל.
שטייען מיר אף און לייגן זיך צו אינדרויסן אָף די טרעפ...

* קיטש — טורמע

** וואנקאָ — א פורמאן.

*** מילטאָן, מיליוטיק — מיליציאנער.

גאנצפרי כאפן מיר זיך אוף און פארן אוועק מיטן ערשטן
 טראמוווי גלייך אין מארק ארנין. דאָרט דרייען מיר זיך דורך אַ
 פּאַר שאַץ, פארזוכן פון יעדער פּורל אָן עפּל, אַ באַר, אַ זיסע
 קריקווע, אַ שטיקל ברויט, אָן אוגערקע, דערנאָך גייען מיר אוועק
 אין שטאָט. באַטאָג גייען מיר צו אין גאַרק. מיר האבן דאָ, אין
 גאַרק, אַ גוטע, יונגיקע פּאַדאוואַלשטיצע * — ניוואַטשקע, הייסט
 זי, — איז האַדעוועט זי אונדז טאַמיד מיט באַרשטש. זי זאָגט, אַז
 מיר געפּעלן איר ביידע, מיר זיינען צוויי לייטישע באַכער־מלעך ...
 האָב איך זיך אָבער איינמאַל אַרויסגעכאַפט מיט אַ ווערטעלע, האָט
 זי אונדז אוּפּגעהערט צו האַדעווען מיט באַרשטש און האָט אָנגעזאָגט
 דעם וועכטער, ער זאָל אונדז מער אַפּילע אין גאַרק ניט אריינלאָזן ...
 סענקע האט מיר פארן ווערטעלע שיר ניט דערשטיקט. אַפּן
 באַרשטש, זאָגט ער, פּליפּט ער זיך אויס, נאָר לעמני האב איך
 באַליידיקט אָן ערלעך מיידל.

— וואס איז זי דיר — א ביקסע, ** צי וואס? — האט ער אויס-
 געסטאַרטשעט זינע אויגן און זיין קולעק גלייך צו מיין נאָז — אָט
 וואָג נאָר נאָך איין מאָל! ..

פאַרנאַכט גייען מיר אָפּט אין קינאַ. רייסן זיך אריין דורך די
 זאַפּאַסנע טירן אינעווייניק און זעצן זיך אויס אין דער ערשטער
 ריי, באַם סאַמע לייונט ... דערנאָכדעם גייען מיר ווידער צום
 וואָקזאַל קעמיען ...

... איינמאַל האבן מיר זיך באַקאַנט מיט איינעם א בלאַטן יאַט,
 אַרקאַשקע. אַרקאַשקע איז גאַרניט קיין שלעכטער גאַנעוו, נאָר
 מיר דוכט, אז ער איז אָדער אַ גרויסער טשמור ***, אָדער ער איז
 גאר צעמישט, וואָרום אָף יעדן סקווער שטעלט ער זיך אָפּ און
 הויבט אָן מיצקע - דרינען האָקן אַזאַ טשייניק:

— כאַוויירי - בירגער! אין נאַמען פון ליומפּן - פּראָלעטאַריאַט
 פון גאַנץ עס - עס - עס - ער גיב איך אייך איבער א פּלאַמיקן

* פּאַדאוואַלשטיצע — אַפיציאַנטקע.
 ** ביקסע — א פּראַטיטוטקע.
 *** טשמור — א טשוראַק.

גרוס!.. אונדזער ביוראָ פון ליומפן - פראָלעטאַריאַט געפינט זיך אין מאַסקווע. איז אָט, כאַוויירים - בירגער, וועלן מיר אינגליכן ארויסלאָזן אַן אופרוף צו אַלע גאַנאָוים, פראָסטיטוטקעס און בעז-פריזאַרנע פון גאַנץ עס - עס - עס - ער, זיי זאָלן וואַרפן זייער מיכעסע מעלאַכע און זיך אָנהויבן פאַרנעמען מיט ערלעכער מי... און מיר וועלן אינגליכן אויך דורכפירן אַ גרויסע דעמאָנסטראַציע מיט פאַנען און מיט מוזיק. און אַף אונדזערע פאַנען וועט זיין אַנ-געשריבן:

„מיר פאָדערן גלײַכהײַט, ברידער לעכקיט און פרייהייט“.

דערנאָך וועט די גאַנצע פראָצעסיע צוגיין צום „ציק“ און מיר וועלן ארויסרופן פונדאָרט קאַלינינען אַליין און איכיל אים זאָגן: — גרויסער סטאַראַסטע אונדזערער! אין נאמען פון ליומפן - פראָלעטאַריאַט פון גאַנץ עס - עס - עס - ער מעלדע איך דיר, אַז מיר צעלאָזן אונדזער אַרגאַניזאַציע און ווערן פון היינט אָן ער-לעכע פראָלעטאַריער...

און עס קלייבט זיך אזוי ארום צונויף א גרויסער אוילעס און מע הייבט אָן הערן אַרקאַשקעס מעשוגענע דראַשעס. און אז אַר-קאַשקע דערזעט שוין פאר זיך אַ גרויסן אוילעם, קערעוועט ער באַלד אויס די די שלע אין אַן אַנדער זייט און מאַכט:

— און איצט, כאַוויירים - בירגער, וועל איך אייך דורכלייענען א ליד פונעם באַרימטן פוטוריסט וולאַדים וולאַדימיטש מאַיא-קאָוסקי, — מיינער א פערזענלעכער כאַווער. די ליד הייסט — „דריאַן“.

און אַרקאַשקע הייבט באַלד אָן האַקן די „דריאַן“ זינע... אָט אַזא בלאַט איז עס!.. פונדאָנען האט ער עס אויסגעקראַצט אַזא ווערטל, ווי פוטוריסט, איז ווייסט אים דער רוען... איך ווייס גאָר אפילע דעם טייטש ניט...

... און אַרקאַשקע האַקט... ער ענדיקט די „דריאַן“, מאַכט ער: — און איצט, כאַוויירים - בירגער, וועל איך אייך דורכלייענען א „סטיך“ פונעם זאַמעניטן פאַעט אימאַניזשיניסט סערגעי יעסענין, —

אויך מײנער א גוטערברודער, מיר האבן צוזאמען ניט איין
בוטל שאַמפּאַניען אויסגעליידיקט, — „מאָסקױוואַ קאַבאַצקאַיאַ“. און ער
הויבט אָן האַקן די קאַבאַצקע לידעלעך ...

און צום סאָף נאך דעם דרייאַן און נאך די קאַבאַצקע זאגט ער:
— און איצט, כאוויירים - בירגער, וועל איך אייך דורכלייענען
מײנע א אייגענע ליד (דער אוילעם: — וואָ - אָס?), עמעס, איך דאַרף
אייך מוידע זיין, אז איך בין אביסל באוויקט פון אַלעקסאַנדער
סערגיעוויטש בלאַק, נאָר איך האב זי געלייענט אין מאָסקױע
אַנאַטאָלי וואַסיליעוויטשן לונאַטשאַרסקין, האט ער מיר צוגעזאָגט,
אַז ער וועט מיך דערמאנען אין זײנע ביכער ...

און דער אוילעם גלאַצט ... און, אז אַרקאַשקע זעט, אז דער
אויילעם גלאַצט און גייט זיך אַלץ ניט פאַנאנדער, שטעלט ער
שוין איגאַנצן אָפּ די דישלע און זאגט:

— טייערע כאוויירים - בירגער! איר האט דאָך אליין, דאַכט
זיך, געזען, אז איך לאז זיך ניט אף דעם מעסן וועג, וואס די
גאַנאָוים און בעזפּריזאָרנע. איך גאנווע ניט, נאָר איך פאַרדין
מיר מיט מיין אייגענער פּראַצע, עמעס? איז אָט כאוויירים - ביר-
גער! מארגן אַכט אזויגער אינדערפרי דאַרף איך אָפּפארן אין
מאָסקױע אף א זיצונג פון ביראָ פון לוימפּן - פּראָלעטאַריאַט, איז
וועדליך איך האב אויסגערעכנט, פעלט מיר צום בילעט זיבן רובל
מיט אכציק זעקס מיט א האַלבער קאַפּיקע. קיין איין איבעריקן
גראַשן דאַרף איך ניט ... נאָר אָט די סומע מוז איך דאָ צונויפ-
קלייבן ...

און ער קלייבט טאַקע צונויף. אָט א כאַליעריע! .. און קעדיי
צו דערווייזן זיין ערלעכקייט, איז דאס איבעריקע, וואס איז מער
פאַר זיבן רובל מיט אַכציק זעקס מיט א האַלבע קאַפּיקע, גיט
ער אָפּ צוריק:

— א דאַנק, כאווערל, קיין איבעריקע דאַרף איך ניט ... איך
בין ניט קיין שאַרלאַטאַן ...

אָט אזא טשמור איז ער, דער אַרקאַשקע! אין א פאַר מינוט ארום
גייט ער באַלד אוועק אין אַן אנדער סקווער, הויבט אָן ווידער

אפסניי האָקן דעמוזעלבן טשייניק, וואס פריער, קלייבט ווידער
צונויף אויפיל געלט און גייט אין אַן אַנדער אָרט! ..
אַרקאשקע איז נאך דערצו וויער א שיינער יאַט אויכעט. כאַטש
ער גייט טאמיז אפגעריסן און אפגעשליסן, דאך פודערט ער זיך
טאַמיד, און זיין רונד, פול גלאנצדיק פאנים שוויצט טאַמיד פון
אונטער דער פודרע ארויס, און פון די הָאַר שמעקט בא אים טאַ-
מיד מיט פאַרפיום... פארנאכט גייט ער אוועק אין שענקל און
פארטרינקט דאס גאנצע געלט, וואס ער האט אויסגעשנאַרעט פאר
די דראַשעס, און מארגן האַקט ער ווידער דעמוזעלבן טשייניק.
און בא אונדז דאַרף דאַרן די קישקע! יאָ! ..
אַרקאשקע האט געזאגט:

— בראטווא! לַאַמיר מאַכן א טרעסט פון דרייען, גוט? בעשאס
איך וועל האלטן דראַשעס, זאלט איר בעשאס מיסע ליידיקן קע-
שענעס. איינשטימיק? נאָר זע! — דעם רעוועך אף אלע דריי...
און דעריקער שפינגאלעטן אָן שוכער*...
סענקע טוט מיך א פרעג:
— לייאמוע! דו ביסט מאסקים?

פארוואס זאל איך עפעס ניט זיין מאסקים, אז די קישקע האט
גארנישט קעגן...
— האַראַבעץ! — זאג איך — איך בין מאסקים.

און מיר טרעטן שוין צו דער ארבעט. אַרקאשקע שטעלט זיך
האווקען און איך מיט סענקען נעמען זיך ליידיקן קעשענעס...
באַ מיר גייט די ארבעט גאנץ שווער, ווארום ווו איך טו זיך
ניט א קער, איז שרייט מען מיר באַלד:
— ווהין שטופסטו די נאָז, האָ? .. זעסט דאך, אז מע שטייט? ..
(זיי מיינען מיסטאם, אז מיך אינטערעסירט אַרקאשקעס מעשוגענע
דראַשעס... יאָ!). איך שטופ אריין א האנט צו עמעצן אין קע-
שענע און איך פיל טייקעף פונזינטן אזא סמאליע איבער דער
פלייצע, אז א ציטער האט מיך באַלד אָנגעכאפט.

* שוכער — טאַראַראַם, זשום.

— א — הא! .. — מאכט איינער — אָט מיט וואס דו פארנעמסט זיך ... און מע שלעפט מיך טייקעף אין רייאַן.
האט זיך סענקע אריינגעמישט:
— איר האט קיין רעכט ניט זיך שלאגן! ..
נאר די מילטאָנען זיינען קליגער פאר האַראָבעצן און גיבן סענ-קען אויך א שלעפ פארן קאַלנער:
— דו נעמסט זיך אָן זיין קריודע, יאָ? — איז קום מיט אונדז אין רייאַן, וועלן מיר דאָרט קלאָר מאכן ...
— וויל איך ניט! — מאכט סענקע — און שטעלט זיך אומיצקע-
דרינען אָפּ ...

נאָר דער מיליטיק הערט אים שוין פאַר אַ גרייצער, ער האַלט שוין דאָס פליפל אין מויל און טורטשעט. פאַרט אין אַ מינוט אַרום צו אַ דראָזשקע און מע וויל אונדז שוין שלעפן אָפן וואָגן, נאָר ניט אזוי גיך וועט זיך עס זיי איינגעבן, יאָ! סענקע גיט אַ ריס אָף זיך דאָס העמדל און מאַכט:
— האַרגעט מיך דאָ אָף אַן אָרט, נאָר אין רייאַן וועל איך ניט גיין!

— וועסט שוין יאָ גיין — מאַכט איינער פון אוילעם — קאַק מילענקי בראט פאַידאָש ...
די בריַע האָט ניט באַוויון אויסצוריידין דאָס וואָרט „פאַידאָש“, ווי סענקע האָט אים באַלד אנגעכראַקעט אין פאַנים און
לאַכט:

— איצט וועט זיך דיר שוין מער ניט פאַרוועלן ריידן אזוינע נאַרישקייטן. איצט האָסטו שוין אַ גענעראַל*, ווארום איך בין קראַנק אָף דעם.

די בריַע איז באַלד א דערשראָקענע נעלעם געוואָרן, און דער אוילעם, דערהערנדיק, אַז סענקע האט אַ גענעראַל, האט אויך גענומען אָפּציען ... ער זאָל כאַלילע נאָך אָף עמעצן ניט אַ שפּיל טאָן ...

* גענעראל — טיפּיליס.

אָבער די מילטאָנען זיינען גאַרניט קיין נאַראַנים. די מילטאָ-
 נען ווייסן שוין גוט, אַז דאָס איז נאָר אַ פּאַנט... און מע האָט
 אונדז באלד ביידן אַוועקגעזעצט אָף אַ דראָזשקע, בעסער געזאָגט,
 מע האט אונדז אַוועקגעלייגט און צו צוויי מיליציאַנערן זיינען
 געפארן פון ביידע זייטן, מיר זאָלן כאַלילע ניט אַראָפּפּאַלן...
 און אין רייַן האט מען צו די מילטאָנען געזאָגט אַזוי:
 — גוט. איר זייט פריי.

און צו אונדז האט מען געזאָגט אביסל אַנדערש:
 — גוט. אויסגעצייכנט. איצט וועט זיך אייך שוין מער ניט
 פאַרוועלן ליידיקן פרעמדע קעשענעס...
 און מע האט זיך מיט אונדז דאָ לאנג ניט צערעמאַניעט און
 מע האט אונדז פארנאכט אָפּגעפירט מיטן „שוואַרצן וואַראַן“*
 גלייך אין טורמע אריין, און דאָרט האט מען אונדז אריינגעשטופט
 אין אַ קאמער:
 — אַדע! נייע סקוטשיטיע!

VIII

מיט אונדז אין איין קאמער איז געזעסן אַ נײַער יאַט — מור-
 ריק. דער יאַט האָט נאך אפילע ניט באוויזן עפעס אופצוטאן און
 האט זיך שוין אריינגעכאַפט. מורדיק האט אבער געהאט אַ פאָר
 נײַע שקארעס**, האבן מיר גענומען שפילן אין בורא*** אָף
 מורדיקס נײַע פאָר שקארעס. מיר האבן געשפילט אָף זיינע פאָר
 נײַע הויזן און מורדיק אַליין האט אפילע וועגן דעם ניט געווסט.
 ער איז געזעסן אָפּגעזונדערט פון אונדז אין אַ ווינקל - קאמער און
 געטראכט.

פון וואָס האט ער געטראכט? עפשער האט ער געטראכט וועגן
 א געבראָטענער קאטשקע און עפשער האט ער געטראכט וועגן די
 לײַז, וואס קריכן ארום אָף זיין נאַרע?..

* „שוואַרצער וואַראַן“ — אַוואַטמאַביל, אין וועלכן מע פירט פארברעכער.

** שקארעס — הויזן.

*** בורא — אַ גניווישע קאָרטנשפיל.

אַז סענקע האָט געווונען דעם געווינס, איז ער צוגעגאַן צו מורדיקן און געזאַגט:

— מורדיק! טו אויס דיינע גוטע פּאַר הויזן און נא דיר מיינע צעריסענע.

מורדיק האט אויסגעגלאַצט די אויגן...

— טו אויס דיינע גוטע הויזן — האט סענקע נאָכאַמאָל איבער-געכאַזערט — און נאָ דיר מיינע צעריסענע, ווארום אזוי איז דער דין... מוריק האט אויסגעטאַן...

פאַר אונדזער זיין אין קיטש האט מיר סענקע אויסגעשטאַכן אַן אנקער אַפן ברוסט. איך האב עס גאַרניט געוואַלט, נאר סענקע האט געזאגט:

— לייאַמזע! דו מוזט עס טאַן. אזוי איז דער דין. באַ יעדן בלאַטן יאַט דאַרף זיין עפעס אויסגעשטאַכן. און אזוי ווי איך וויל פון דיר מאַכן א מאַטראַט, איז דאַרף באַ דיר זיין אַפן ברוסט אַן אנקער...

דער אַנקער וואַלט מיר גארניט געאַרט, נאר עס טוט זייער וויי, פעשאס מע שטעכט דיר עס אויס... אבער ווי באלד עס איז אזא דין, איז דאך ניט שנייען...

באַ סענקען איז אַף יעדער האַנט אויסגעשטאַכן אַן אַנקער און אַף דער ברוסט איז באַ אים אויסגעשטאַכן „ניורא“ — דער נאָמען פון דער פּאָדאָואַלשטיצע, וואס פלעג אונדז האַדעווען מיט באַרשטש. סענקע קען זי נאָך אלץ ניט פאַרגעסן, ניורען. און אז ער דערמאַנט זיך וועגן איר, איז ווערט ער פלוצים אינקאַעס אַף מיר, לעמיי איך האב זי דאַן באַליידיקט...

אז די זיצסט אין טורמע, איז קוקסטו אַף די ווענט. דו קוקסט אזוי לאַנג, ביז סע ווערט דיר נימעס. און אז סע ווערט דיר נימעס צו קוקן אַף די ווענט, הויבסטו אָן קוקן אַף דער סטעליע. און אַז די סטעליע הויבט זיך דיר אָן איינעסן, הויבסטו דאַן אָן קוקן אַפן דיל. און אַז סע ווערט דיר שוין אַלץ נימעס, פאַר-מאַכסטו די אויגן און קוקסט אַף גאַרניט. אזוי ווי א מעשוגענער אַלצייגס... און דערנאָך, אַז די עפנטט שוין אַף די אויגן, קוקן

שוין די ווענט אָף דיר. און די סטעליע קוקט אויך אָף דיר. און דער דיל אויך. די סטעליע — פון אויבן. און דער דיל — פון אונטן ... וואס האבן זיי צו מיר? .. ווערסטו אינקאָעס און ווייסט ניט וואס צו טאָן... אָט אזוי גרונדע איז דאָ אין טורמע... פרוווסט אמאָל א זינג טאָן דאס לידעלע, וואס א ביקסע האט מיך אויסגע-
רענט:

На бану,* бану, бану
 На бану, баночку...
 Морганула шермачу,
 Приходи на ночку...
 На бану, бану была
 Я по благу** ботала***
 Я с лягавыми**** жила
 Э' не работала...

נאָר דיינע ווערטער שלינגען אינן די טויבע ווענט פון קאָמער און לאָזן זיי אינערגעץ ניט ארויס...
 ... איינער א באַכער, וואס דינט דאָ אין טורמע, זאגט, אַז מע וויל פון אונדז מאַכן לייט... די עלטערע שערמאַטשעס ***** — זאגט ער — איז שוין שווער אויסצוהיילן פון דער קרענק (א הוי- קער — זאגט ער — וועט שוין דער קייווער אויך ניט אויסגלייכן) און אונדז יאָ. אונדז קען די טורמע אָפגעווינען פון גאַנווענען. ער זאגט:

— כעוורע! מיר קענען אייך פארקלענערן די שטראַף, מיר קאָנען אייך איבערפירן אין אַן אַנדער קאָמער, אויב איר ווילט נאָר זיך אויסלענען א מעלאַכע.

* נאָ באַן — אַפן וואָקואַל.
 ** פאָ בלאַטנו — אף גנייווישן לאָשן.
 *** ботала — געראַבערט.
 **** лягавый — מיטארבעטער פון אויסשפיר.
 ***** שערמאַטש — קעשענע - גאנעוו.

— וואס פאַר א שניכעס האט די מעלאַכע צו דער טורמע?
הערט זיך איין — זאג איך — אויב איר ווילט אונדז נעמען נאָ
פּאַנט, איז זאָלט איר זיך בעסער מיט אונדז ניט אָנהויבן, יאָ!
— דו, ניוויזיק! — מאַכט ער — דו זאָלסט מיר נאָר ניט סטראַ-
שען, פאַרשטייסט? מיר ווילן פון אזעלכע גאַרנישטן, ווי איר, מאַכן
לייטשישע, ערלעכע מענטשן, וואס האבן א מעלאַכע אין דער האַנט,
און פארנעמען זיך ניט מיט ליידיקן פרעמדע קעשענעס. פאַרשטאַ-
נען? אָט אזוי איז דער דין.

סענקע באַציט זיך צו דעם אייסעק זייער גוט. סענקע זאגט, און
איידער ארויסקוקן פון די גראטעס אף דער סלאַבאָדע, איז שוין
בעסער פירן באַנאַכט אָבאַזון און ניט נאָר האַבן א מעלאַכע אין
דער האַנט...

... דעם ערשטן טאג האבן מיר געזען ברעטער. סטאַלעריי
האבן מיר אויטגעקליבן. איך האב געזען ברעטער און פון מיין
פּאַנים האבן ריטשקעס שווייס גערוינען. סענקע האט מיך געטרייטט:
— נישקאַשע, לייאַמוזע, זעג! שפעטער, וועסטו זיך כאַטש קאָ-
נען אַליין א מיטע צונויפקאַפן... א ניט, ווער וועט עס פאַר
דיר טאָן? ..

אַ וואָך נאָכאַנאַנד האבן מיר געזען ברעטער, און דערנאָך האט
מען אונדז געגעבן אַן אנדער אַרבעט — הובלען די ברעטער. האבן
מיר געהובלט און געלאַכט.

סענקע האט א פרעג געטאָן:

— אָט דאס איז עס די מעלאַכע?

— פאַרכאפ נישט די פיש פאַר דער געץ — מאַכט דער מיין

סטער, — ביסט עפעס זייער אַ ספּריטנער באַכערל... ..

באַ אים הייסט עס א ספּריטנער! ..

נאָר איינמאָל זאגט דער מיסטער:

— אָט נאָט אייך א מאַדעל און מאַכט עס נאָך... .. און באַווייזט

טאַקע אינדערעמעסן אייער ספּריטנעקייט... ..

האבן מיר אים טאַקע באַוויזן, אַז נאָכמאַכן זיין מאַדעל איז פאַר

אונדז קיין און שפּי... ..

דער מייסטער האט ארופגעלייגט דעם בליינער אף אן אויער,
פארהויבן די בריילן אפן שטערן און באטראכט אונדזער שטיקל
ארבעט:

— ניט שלעכט, כילעבן, ניט שלעכט...

אָבער סע העלפט אונדז זייער ווייניק. די עלטערע בלאַטע לאַכן
שוין פון אונדז:

— דאס איז נאָר אזעלכע פאַצאַנעס, ווי איר, קען מען פאַר-
דרייען דעם קאָפּ מיט סטאַלערן... און איר לאָזט זיך? ...

נאָך א פאָר טעג באַפּרייט מען אונדז שוין פונדאַנען און מיר
ווערן ווידער פּרייַע אַדלערס. נאָר כאַטש עס איז אונדז דאָ גע-
בליבן צו זיין טאַקע נאָך א פאָר טעג, איז היטן אונדז דאָ די
וועכטער אזוי ווי אן אויג אין קאָפּ. זיי זאָגן, אַז טאַמער אַנט-
לויפן מיר, זעצט מען זיי אַנידער אָף אונדזער אָרט. און דעריבער
לאָזן זיי אונדז קיין פּרייַע טראַט ניט מאַכן. אַפּילע אין קלאָזעט
לאָזט מען אויך קיין אויג פון אונדז ניט אראָפּ. אָט אזוי היט מען
אונדז דאָ! ...

נאָך א פאָר טעג און מער וועלן מיר שוין אין קיטש ניט זיצן...
כ'וועל זיך בעסער אריינזאָרפן אין יאָם אריין, איידער נאָכאמאָל
אריינפאַלן אין קיטש. אויסער דעם, וואס דו געפינסט זיך אין א
שטייג, איז לערנט מען נאָך דיר דאָ אויס אַלערליי מעקסיקעסן,
וואס עס איז נאָר פאראן אף דער וועלט...

מיט אונדז אין איין קאַמער זיינען געזעסן אזעלכע אורקעס, אז
ס'אָזט סטראַשנע צו קוקן אף זיי: טשובאַטע יאַטן מיט אומגע-
לומפערטע קינבאַקן. קימאַט דאס גאַנצע פּאַנים אין שראַמען...
אז זיי ווילן זיך צוטשעפען צו דיר, איז שטעלעך דיר איינער אונ-
טער א פיסל און דו פאַלסט באלד אום. טייקעף קומט אונטער א
צווייטער גאַנעוו און זאגט, אז מע דאַרף זיין אביסל פאַרויכטיקער
און ניט קריכן יענעם אף די פיס. און יענער, וואס האט דיר
אונטערגעשטעלט א פיסל, סימולירט באלד די פאלעניש.

מאַכט איינער פון די גאַנאָוים:

— דו זעסט, צו וואס דו האסט דערפירט א קראנקן מענטשן!?

און ער גיט דיר איין סמאליע אין מאָרדע אריין, קערסטו זיך
 באַלד איבער. גייען צו נאָך אורקעס און פאַרדעקן דיר מיט עפעס
 דאָס פּאַנים (דאס הייסט, מע מאַכט דיר די „פינצטערניש“), און
 וויפל ס'איז דאָ געפאנגענע אין קאַמער, אַזוי פיל נעריקן דיך...
 און אַזוי יעדן טאָג: נעכטן האט מען איינעם שיר ניט דערשטיקט,
 לעמיי ער האט באַ א געפאנגענעם צוגעשלעפט א שטיקל ברויט...
 אייערנעכטן האט מען איינעם שיר ניט צענעריקט אף א טויט, לעמיי
 ער האט געוואָלט גיין מאַסערן אן אורקע... און פרווּוּ מאַכן וועגן
 דעם א טובאָן*, ביסטו ניט זיכער מיט דיין לעבן...

האַראָבעץ האט געזאגט:

— לייאַמע! ווי נאָך מע לאָזט אונדז ארויס, איז גייען מיר
 גלייך נאָ באַן, אָדער ניין?

האט מען אונדז אָבער פון טורמע גלאַט אַזוי ניט ארויסגעלאָזט,
 נאָר מע האט אונדז אָפּגעפירט ערגעץ אין א קאָלאָניע און דאָרט
 האט אונדז דער זאַוו גלייך אָף מארגן אָפּגעהאַקט:

— כעוורע! אויב סע געפעלט אייך ניט אונדזער קאָלאָניע און
 איר רעכנט אנטלויפן פונדאָנען, איז זאָלט איר לאַנג ניט טראַכטן.
 אַלע טירן זיינען פאַר אייך אָפּן. נאָו טאַמער באַשליסט איר בלייבן,
 איז זעט זשע!..

וואס הייסט „זעט זשע!“? מע הויבט שוין מיט אונדז אָן קאָ-
 מאַנדעווען, יאָ!..

איך פרעג:

— זאגט נאָר, וואס איז עס דאָ, א פּרויט, צי וואס?

— פון פּרויטן פאַרגעס! — מאַכט דער זאַוו — דאָ איז אַן אַר-
 בעט קאָלאָניע פון אזעלכע קליינע שערמאַטשן, ווי איר, וואס האבן
 אליין באַשלאָסן ווערן מיט אַלע מענטשן גלייך. פאַרשטאַנען?..

— יאָ — ענטפערט סענקע — און צעלאַכט זיך אין אַרבל.

— דו זאלסט מיר נאָך ניט מאַכן פון דעם קיין געלעכטערלעך, דו
 הערסט? — ווערט דער זאַוו אינקאַעס. — בא אונדז פערעבענדיעוועט

* טובאָן — ראש.

מען ניט. פארשטייסט? — האט ער אָנגענומען סענקען פארן קין
און אריינגעקוקט אין זיינע גרינע אויגן — צו אונדז קומט מען
אף לעבן און אף זיין. ראַזקוטיל? און טאַמער טיאיר דאָ מאַכן
איינערע מיסע שטיק, וועלן אייך אונדזערע יאַטן אַליין ניט
לאָזן... אָט!

„אונדזערע יאַטן“ פסחי-הי... .

סענקע זאגט:

— הערט נאָר, וואס סטראַשעט איר די גענדז מיט אייערע
יאַטן?

ער ענטפערט:

— מיר שרעקן ניט קיין גענדז, נאָר באַ אונדז איז אַ קאַלעק-
טיוו, א מישפּאַכע, און צעשטערן די מישפּאַכע וועט אייך דאָ
קיינער ניט לאָזן. פאַרגעדענקט זשע עט טאַקע!

סענקע ווערט אינקאַעס:

— וואס דרייט איר אונדז א ספּאַדיק מיט אייער קאַלעקטיוו?
— שווייגט! — מאַכט דער זאָוו.

איך מיש זיך אריין:

— זאָגט נאָר, וואס איז דאָ — א מאַנאַסטיר מיט מאַנאַשקעס,
צי אַ פּריוט?

— נישט דאס און נישט יענך.

— איז וואס זשע?

— איך האב שוין פריער געזאגט.

— ברען איינינעם מיט דיין מישפּאַכע! — מאַכט סענקע, טוט
אַ שפּיל און זאגט:

— ליאַמזע! זאָל ער בלייבן מיט זיין קאַלעקטיוו דאָ און מירן
זיך גיין... .

— האַראַבען! — זאג איך — שאַ! אַנטלויפן וועלן מיר דאך טאָ-
מיד קאנען. לאַמיר דא אפּלעבן אביסל, וועלן מיר זען, וועט אונדז
דאָ געפעלן ווערן — איז גוט, וועט אונדז דאָ ניט געפעלן ווערן — איז
דאָן אַוואַדע גוט... .

IX

וויפל צאָרעס האבן מיר שוין דאָ געהאַט! אַלץ, וואס דו טוסט, איז ניט אַזוי. אַלץ דאַרפסטו פרעגן, און דעריקער, וואס דו דארפסט נאך פרעגן באַ אייגענע פאַצאַנעס. די דייע דאַרף דא האבן דער זאָו אַליין, און דא האבן גאר אלע פאַצאַנעס די דייע, יעדערער שטופט דיר גלייך אריין זיין נאָז:

— דאס טאָר מען באַ אונדז ניט, ברודערקע...
... איינמאל האט זיך סענקען פארוואָלט עפל, גייט ער צו און רייסט אָפּ פון בוים אן עפל און וויל עס שוין אריינשטופן אין מויל. לויפט באַלד אונטער א פאַצאַן און מאַכט:
— פאַלאָזש! (לייג אַוועק).

סענקע זאגט:
— טשעפע זיך בעסער אָפּ פון מיר מיט גוטנס, ווארום איך לאָז דיר באַלד יושקע פון נאָז...
מאַכט דער פאַצאַן:

— איך בין דער קאַמאַנדיר איבערן סאָד און דו מוזט זיך מיר אונטערוואַרפן, פארשטייט?

— ליאַמוז, קנאַץ* — מאַכט סענקע — קנאַץ אים נאָך אָן, דעם קאַמאַנדיר אונדזערן... — און סענקע פוילט זיך ניט און פאַרפאַרט דעם קאמאנדיר גלייך אין בובנע אריין.

האט מען זיך טאַקע מיט סענקען ניט געצערעמאַניעט און מע האט אים אריינגעזעצט אין קוטזקע... דא, אין קאָלאָניע גופע, איז אויך פאראן א קוטזקע, און אלע די, וואס כאפן זיך ארויס מיט עפעס, שטופט מען גלייך אהער אריין און זיך! סענקע האט געשטירעט מיט די ציין, געזעצט אין דער טיר, נאר אלע האבן געלאכט פון אים:

— נישקאַשע, האַראָבעץ! קרייז מיט די ציין, זעץ זיך קאָפּ אין וואַנט, מיר האבן די ערשטע צייט אויך אזוי געטאן...

* קנאַץ — קוק, זע.

אַלע לאַכן, ווײַל זיי ווייסן, אז דא איז זייער מאַכט, ניט סענ-
קעס. דא איז דער באלעבאס דער גאנצער קאַלעקטיוו און וואס
ער הייסט דיר טאַן, מוזטו טאַן.

הייסט דיר דער קאלעקטיוו גיין אויסרייניקן דאס מיסט פון
הויף — גייסטו.

הייסט דיר דער קאלעקטיוו פאַרן אין שטאט נאך געהילף —
פאַרסטו.

הייסט מען דיר וואָשן די דילן אין שלאָפצימער — וואָשסטו.
הייסט מען דיר גיין פאַריכטן די בענקלעך אין עסצימער —
פאַריכסטו.

הייסט מען דיר זיצן און לערנען אריפמעטיק — זיצטו און
מאכסט :

— איינס + פיר + אַכט — דריי איז = צען.
אַט אזוי איז דא דער דין. אזוי ווילן אלע פאַצאָנעס. און וועד-
ליק איך האב געזען, איז עס גארניט שלעכט אַזוי. אזוי מיין איך. יאָ.

* * *

נאָך דעם, ווי מע האט סענקען אַרויסגעלאזט פון קוטווקע, האט
ער ערשט רעכט אנגענעריקט דעם קאָמאנדיר איבערן סאָד און איז
אַנטלאפן פון קאַלאָניע. עמעס, ער האט מיך אויך געוואלט מיט-
שלעפן מיט זיך, נאר איך האב ניט געוואלט. איך וויל שוין מער
ניט זיין קיין בעזפריזאָרנער, ווײַל איך האב שוין געפונען א
היים. יא.

איך האב זיך געפרוּווט :

— האָראָבעץ, בלייב דאָ. פאלג מיך, סענקע.
— לייאַמוע! ביסט א גארנישט, — האט ער מיר אָפגעענטפערט. —
דיר, אבי מע פאַרשטופט דיר דאס מויל מיט אביסל קליינען, איז
שוין בא דיר רעכט צו בלייבן אפילע אין א פרויט אויך...
— נישט נאָר צוליבן קליינען בין איך דא פארבליבן, יאָ! און
איך וועל שוין דא אף שטענדיק פארבליבן אויכעט, ווײַל מיר
געפעלט די קאַלאָניע און באַסטאַ!..

אַבער אָן סענקען איז מיר דאָ אַזוי אומעטיק, אז כאָטש נעם
און קרן אף די ווענט... סע קומט צו עפעס, איז האסטו אפילע
ניט מיט וועמען א ווארט אויסצוריידן. וועמען אינטערעסירן דינע
מייסעס וועגן דאָויד האַמעלעך און גאַליעט האַפעלישטי און אַנ-
דערע זאַכן? ..

פאַרנאַכט זיך איך טאַמיד אין הויף און קוק, ווי די זון פאַר-
גייט — ס'איז טאַקע זייער טשיקאַווע... איך האב זיך גאר קיינ-
מאַל אַזוי ניט צוגעקוקט, און זי איז מיר זייער געפעלן געווארן.
אַ רויטע זון, אַזאַ, ווי אַ הייפער צעשניטענער קאַוון קינקל זיך
אין הימל... איך האב היינט ס'ערשטע מאל זיך צוגעקוקט צו די
שטערן און סע מיר אויך זייער געפעלן געווארן... אוי, וויפל
שטערן אין הימל, מאַט טשעסנאַיאַ! .. און אלע קוקן זיי דיך אויס
פון אלע זייטן, אַזוי ווי סישטשיקעס, אַלציינס...

אַז סענקע איז ניטאָ, איז פאַר מיר אַלציינס, ווי איך האב נישט
די רעכטע האַנט... און עפּשער זאַל איך אים טאַקע גיין א זוך
טאן? .. איך געדענק, ער האט געזאגט, אז ער וועט זיין נעבן דעם
נאַענטסטן פאַסט און אויב איך וועל איבערטראַכטן, איז קאן איך
אים נאך דאָרט געפינען...

און איך גיי ארויס פון הויף און לאז זיך גיין אלץ ווייטער און
ווייטער... איך מוז פאַקן סענקען און ברענגען אים צוריק אין
קאַלאָניע...

עס איז שוין געווארן רעכט פינצטער. די לעוואָנע גייט מיר
נאָך פּוסטריט. וווּ איך גיב נאָר א שטעל א פּוס, איז די לע-
וואָנע אויך דאָ... איך האב גאר קיינמאל ניט באַמערקט, אַז די
לעוואָנע זאל האבן אַזאַ טעווע פון נאַכגיין יענעם פּוסטריט...
גיי ווייס! אַן אַנדערש מאל קאן זי נאך אף דיר א קאַפע טאַן *
און דו זאָלסט אפילע ניט וויסן, ווער עס האט דיר פאַרשאַטן...
איך גיי. פונדערווייטנס ווינקט צו מיר א קליין פּייערל. דאָס
פּייערל רופט מיך.

* א קאַפע טאַן — מאַסערן.

— לייאָמוזע, גיכער! ..

איך קום צו גיין אָפּן פּאַסט, לייגט סענקע אפּן גראָז און כראָ-
פעט. איך וועל אים ניט וועקן. סענקע דאַרף ניט וויסן, אז איך
זוך אים.

איך לייג זיך אויך צו אָפּן גראָז, אביסל ווייטער פון סענקען,
און הויב אָן איינדריםלען. פּלוצים זע איך דעם זאַוו אונדזערן. ער
שטייט נעבן מיר און מאַכט:

— נישקאַשע, לייאָמוזע, וועסט אפּלעבן נאך א שטיק צייט אין
קאַלאָניע, וועלן מיר דיך שיקן אָף אַ זאַוואד. .. דו וואלסט גע-
וואָלט ארבעטן אָף א זאוואד? ..
— שוין זשע ניט? ..

מאַכט דער זאַוו:

— וועלן מיר דיך טאַקע שיקן. סענקע ט'זיך אביסל אופּהערן
מאָרדויען, וועלן מיר אים אויך שיקן אַרבעטן אָף א זאוואד. ..
— ער מאָרדויעט זיך גארניט אזוי — מאַך איך. — סענקע איז
ניט פון די יאַטן. ס'איז פּאַשעט, ווייל די קאַמאַנזירן טשעפען זיך
צו אים, איז ער דערפאַר אזא ספּילטשיווער. .. איך קען אים זייער
גוט. יאָ.

מאַכט דער זאַוו:

— און איך קען אים בעסער פאַר דיר. .. און דיך קען איך
אויך בעסער, ווי דו קענסט זיך. יאָ. דו מיינסט עפּשער, אז איך
קוק זיך ניט צו צו אייך, איז האסטו א טאַעס. .. איך האב אפּילע
געזען, ווי דו ביסט אינאַוונט ערגעץ אוועקגעגאנגען אָן אַ דער-
לויבעניש פון דער קאַלאָניע. .. ווהין ביסטו דאס געגאנגען, האָ?
וואָס? ווער ט'דען אים שוין געקאַנט דערצייילן וועגן דעם. ..
די לעוואָנע האט שוין מיסטאמע א קאַפע געטאן דעם זאַוו אונ-
דזערן. .. אט אַ פּאַדליקע, די לעוואנע! ..

— איך האב פּאַשעט אזוי זיך ארומגעשפּאַצירט ארום דער קאַ-
לאָניע. — מאַך איך צום זאַוו. ..

איך כאַפּ זיך אָף, איז גאר דער זאַוו ניטאָ און אַנשטאט דעם
זאַוו שטייט סענקע האַראָבעץ נעבן מיר און מאַכט:

— דאָגאַנאַס! ווי קומסטו אהער און וואס בעבעסטו עס וועגן
 מיר מיט דיין צונג? ..
 וואס זאָל איך אים ענטפערן? .. הייסט עס, או דאס איז גאר
 געווען א כאַלעם...
 — האראבעץ! — זאג איך — ווהין זשע קלייבסטו זיך פאָרט? ..
 וואָס? מע האט דיך שוין געשיקט נאך מיר, יאָ?
 — ניין, קיינער האט מיך נאך דיר ניט געשיקט און מע וועט
 קיינעם ניט שיקן אויך... אזוי איז דא דער דין. קיינעם אַרט עס
 אַפילע ניט, וואס דו ביסט אנטלאפן.
 נאך מיין ענטפער האב איך באמערקט אף האַראַבעצס פּאַנים אַ
 מאַרנע מינע... די מינע האט באטייט:
 — איז עס מיסטאמע ניט קיין געוויינלעכער פּריוט? ..
 — האַראַבעץ, דו האסט א טאַעס געהאט. דו האסט געמיינט,
 אז דאס איז גאר א פּריוט, און דאס איז גאר אן אנדער זאך...
 — לייאַמוע, איך וויל עסן — האט סענקע פּלוצים א זאג גע-
 טאָן — עס שניידט מיר אין בויך, איז גיי ראַזשיווע זיך כאַטש אַ
 קוסמאַנטשיק * מאַנדראַ **.
 — ווו זאל איך זיך ראַזשיווען? .. דער פּאַסט איז דא זייער א
 קליינער און מע זעט דא קיינמאל קיין מענטשן ניט...
 — האַראַבעץ! — זאָג איך, — איך האב אמאל געהערט, אַז אין
 קינאַ באווייזט זיך, ווי איינער א פארשוין איז געווען זייער הונגע-
 ריק, — האט ער גענומען אונטערגעפרעגלט זיין שוך און געקייט...
 — ערשטנס, בין איך א באַרוועסער — מאַכט סענקע. אַניט
 וואָלט איך עס אויך געטאָן... און, צווייטנס, קאָן מען עס נאָר
 מאַכן אין קינאַ. אין קינאַ קאָן מען אַלץ און אין לעבן ניט. אַט
 האב איך געזען אין קינאַ, ווי איינער אַ בלאַט שפּרינגט אראָפּ פון
 א פּליענדיקן אַעראַפּלאַן גלייך אף דרעירד און לאָזט זיך גיין
 ווייטער, פונקט ווי ער וואלט אַראַפּגעשפרונגען פון א טרעפל,
 און ניט פונדערהויך, אַזוי ווי פון א הונדערטשטאַקיקע געביידע...

* קוסמאַנטשיק — א שטיקעלע, קוסמאן — א שטיק.

** מאַנדראַ — א ברויט.

ווי זשע קאָן עס טאַקע זיין? ..
 — ליאַמוזע! — מאַכט ער — איך פייגער עסן. דער צונג טעלע־
 פעט זיך שוין בא מיר קוים אין מויל... לאַמיר זיך א לאַז טאָן
 צופוס אין שטאט און פונדאַרט וועלן מיר ערגעץ אַוועקפאַרן...
 — ניין, האַראַבעץ. אינערגעץ גיי איך ניט, און אינערגעץ פאַר
 איך ניט. איך קער זיך אום צוריק אין קאַלאַניע, און איך וויל,
 אַז דו זאָלסט זיך אויך אומקערן מיט מיר צוריק...
 — ניין, זאָגט ער, — אין קאַלאַניע קער איך זיך ניט אום. און
 אויב איך וועל זיך שוין יאָ אומקערן, איז וועל איך דעם קאַמאנ־
 דיר פון סאָד אויסהאַקן אלע ציין...
 — גוט. וועסטו דעם קאַמאַנדיר פון סאָד אויסהאַקן אלע ציין.
 דאס איז שוין דיין זאַך.

און מיר גייען. היינטיקס מאַל האט סענקע מיך געפאלגט.
 מיר שפאַנען צוריק אין קאַלאַניע.
 ס'איז נאָך גאַנצפרי... מיר שפאַנען ביידע איבערן טוינקן גראַז
 און סע קיצלט אונדז אין די הוילע פיס, אזוי קאַלט איז די
 ראָסע... אונדזער קאַלאַניע געפינט זיך אין סאַמע קלויסטער.
 דער הויכער קלויסטער - שפיץ מיט דער רויטער פאַן פאַלט טאָ־
 מיד אריין גלייך אין סאַזשעלעקע און פאַליושקעט דאָרט זיין לאַנגן
 שאַטן...
 באַלד וועלן מיר שוין זיין דאָרט. יאָ.

X

צווישן אונדזער זאַוו מיט סענקען איז ניט לאַנג פאַרגעקומען
 אָט וואָס:
 — נו, סענקע, זאָג דעם עמעס, דו ווילסט שוין מער ניט גיין
 נא באַן?
 — און אז איך וויל יאָ?
 — אַז דו ווילסט יאָ, טאָ גיי.
 — און אַז איך וויל ניט?

— אז דו ווילסט ניט, טאָ זיי א יאָט מיט אלעמען גלייך.
 — און איך וויל ניט זיין מיט אלע פּאַצאַנעס גלייך?
 — טאָ הער אוף פּראָווען דינע שטיק.
 — און טאָמער וועל איך יאָ פּראָווען, איז וואס?
 — טאָ וועלן מיר מיט דיר ריידן אַנדערש.
 — און אז דו וועסט מיט מיר ריידן אַנדערש, איז וואס? (אלע
 פּאַצאַנעס זיינען באַ אונדז מיטן זאָו אף „דו“. אָט אזוי האט ער
 זיך אוועקגעשטעלט. איז זיינען מיט אים אלע כאַווער-מאַווער,
 פּונקט ווי מע וואלט מיט אים אינדינעם כאַזיירים געפּאַסעט. און
 אים אַרט עס גאָר ניט, דעם זאָו...)
 — טאָ וועלן מיר מיט דיר אינגאַנצן אופּהערן ריידן.
 — און אַז דו וועסט מיט מיר אינגאַנצן ניט ריידן, איז וואס?
 — דאס וועסטו שוין דאָן זען.
 — טאָ וואס זשע וועל איך דאָן זען?
 — דאס, וואס מיר וועלן דיר באַווייזן.
 — וואס זשע וועסטו מיר באַווייזן אַזוינס? — (סענקע צעשפּרייט
 באַלד בעטעווע זיינע פּיס און מאַכט א יעכידנע מינעלע).
 — מירן דיר באַווייזן אַזוינס, וואָס עס וועט שוין דיר ניט גע-
 פּעלן ווערן.
 — צום ביישפּיל?
 — וואס זאל איך מיט דיר ריידן, אז דו ווילסט נאך אַלץ ניט
 אַוועקווארפן דינע אירקאַהאַנישע שטיק...
 — טאָפּ! דא האט סענקע ניט אויסגעהאַלטן און מאַכט:
 — אויב אזוי, פּייף איך זיך אויס אף דיר פּונעם סאַמע העכסטן
 קלויסטער-שפיץ.
 — דו גרוביאַן!
 — נו, נו!
 — וועמען זאָגסטו עס?
 — דיר!!
 — און נאַכאַמאָל טאָפּ! דא האט שוין דער זאָו אויך ניט אויס-
 געהאַלטן און מאַכט:

— מאַרגן וועלן מיר באהאנדלען דיין אופירונג אפן סאָוועט פון די קאָמאָנדירן.

— אַ היץ אין באַד!

— ס'וועט שוין דיר זיין, ברודערקע, די עמעסע באַד, יאָ!
און דער זאָו האט זיך אויסגעקערעוועט מיט דער פלייצע צו סענקען און ניטאָ.

שטייט סענקע און זירעט * אפן הימל. וואס זירעט ער, סענקע?
דער הימל קאן נאר כליפען מיט וואַסער, נאר אין דעם אייסעק קאָן ער זיך ניט ארײַנמישן. יאָ. מײַן כאַטע, זאגט דער הימל צו סענקען, איז ניט ווייט פון שליאַך — און ס'ניט מײַן זאָך. האסט זיך אַרײַנגעכאַפט — איז כאפ זיך צוריק ארויס. נאר סענקע שטייט נאך אלץ און זירעט אינדערהױך.

אונדזער זאָו איז דאַפקע זייער א שטילער מענטש. מעגסט שטיין אנטקעגן אים, שטשירען אָף אים די ציין, זידלען אים, וועט ער זיך רויקן שטיין און טיִלאַכן. אַזאַ טעווע האט ער. נאר די מײַסע מיט סענקען האט אים שוין, דאַכט זיך, אַביסל צעהיצט. איז דאָך אָבער סענקע זייער א היציקער באַכער, לויפט ער טייער קעף אוועק צום זאָו און מאַכט:

— טאַמער וועסטו אַ קאַפע טאָן וועגן מיר די קאָמאָנדירן, איז... פאַרן זאָו האט סענקע ניט אזוי מוירע, ווי פאר די קאָמאָנדירן. ער האט ניט אזוי מוירע (מוירע? — ער קאן זיי אלעמען די יושקע לָאָן!), ווי ס'איז אים עפעס זייער מאַדנע און פריקירע פארענטפערן זיך פאר אייגענע פאַצאַנעס. פאַר די מיליטאַרעס, צי אין רײַאָן, וואָלט אים צוואַנציק מאָל גרינגער געווען צו פארענטפערן זיך, איידער פאַר די קאָמאָנדירן. ס'זיצן אין סאָוועט אַזש גאנצע צען שטיק: פינף מיידלעך און פינף פאַצאַנעס. און דו, האָראַבעץ, הויב זיי אָן דערציילן פון סאַמע אַהויב, ווי אזוי דו ביסט ס'ערשטע מאָל צוגעגאן צו נאַדיען, וואס האסטו איר געזאָגט, וואס האט זי דיר דערפֿן געענטפערט און פארוואס האסטו זי פלוצים ארומגע-

* זירעט — קוקט.

כאפט פאר דער פלייצע, און פארוואס האט זי דיר פלוצים אנגע-
כראקעט אין מאַרדע אריין, און פארוואס האסטו זי דערפאר פליר-
צים אוועקגעשיקט צו בעגים מאמען, און פארוואס האט זי זיך
דערנאך פלוצים געקלאַנגט דעם זאוו... און זיי זיצן עס, די קאָ-
מאַנדירן, און קנאַצן דיך אַרום פון אלע זייטן און מאכן זיך דערנאך
זייערע „וויוואָדן“ און סטראַשען, אַז זיי וועלן דיך ארויסוואַרפן
פון דער קאַלאָניע...

איז דער זאוו געווארן אינקאַעס. די אָדערן האבן זיך אף זיין
פּאַנים אָננעצויגן, אַזוי ווי א גראַב שטריקל, און ער האט סענקען
אַ כאַפּ געטאָן פארן עלנבויגן:

— דו, מיט וועמען רעדסטו עס אזוי?

סענקע איז געווארן רויט ווי א בורעק, און דערנאָך בלייבן
ווי א קריקווע, און האט טייקעף אפגעלאזט די לייצעס:

— איך וויל דיך בעטן, כאַווער זאוו, אַז זאָל עס בלייבן צווישן
אונדו און מער וועט זיך עס שוין נישט איבערכאַווערן.

— טאָ-טאָ-זש!

דער זאוו האט טאקע די קאָמאַנדירן נישט דערציילט. און מיר
איז עס זייער געפּעלן געווארן, וויל אַזוי דארף טאקע האנדלען
א זאוו. אזוי מיין איך. יאָ.

וואָלט זיך עס דערמיט געענדיקט, וואָלט געווען גרובאַ! איז
דאָך אבער סענקע האַראָבעץ נאָך אַלץ, ווי פּריער...

נעבן אונדזער קלויסטער איז נישט ווייט דא א גרויסע בלאַטע.
און אַפּצולאָכעט דארף דאס גאנצע דאָרף דורכגיין די בלאַטע, ווייל
קיינ אַנדער אויסוועג איז נישט. זי האט זיך דיר אוועקגעשטעלט,
די בלאַטע, סאַמע פּאַפּערעד און כאַטש האַק איר און בראַק איר
וויל זי זיך פון אַרט נישט רירן. די פּויערים זאָגן, אַז דאָס איז אַן
אַנשיקעניש פון גאָט. זיי זאָגן, אַז די בלאַטע האט שוין א באַרד,
דאָס הייסט, זי שטייט נאָך פון ניקאַלייען אָן און איז שוין אַלע-
מען גענוג ברידלע געווארן. די פּויערים האבן שוין עטלעכע מאָל
געבעטן דעם זאוו, אַז זאָל ער צונויפּרופּן אלע יאַטן, מיר זאָלן
העלפּן אויסרייניקן די בלאַטע.

האט זיי דער זאוו געזאגט :
 — גוט, די גאנצע מייסע איז ווערט א שפיין.
 און איינמאל מאכט ער טאקע צו די קאמאנדירן :
 — רעביא, לאמיר אויסרייניקן די בלאַטע און לאמיר מאכן א
 גוטן סטאוואַק, וועלן מיר זיך דא שטענדיק קאנען באַדן.
 אז די קאמאנדירן האבן דערהערט „באָדן“, איז דאָך ניט שנייעך...
 ווארום גראדע איז אין די נאענטסטע דערפער אפילע קיין פרוד-
 ליק ניטאָ (אויב ניט רעכענען די שמאַלע סאַזשעלעקע, וואס עט-
 לעכע פערד וואָלטן זי געקאנט מיט איין מאל אויסטרינקען). האבן
 די קאמאנדירן אויך געזאגט :

— גוט, די גאנצע מייסע איז ווערט א שפיין. מירן אַרויסלאָזן
 אַלע יאַטן מיטאמאָל, וועט באַלד פון דער בלאַטע קיין זייכער ניט בלייבן.
 און מיר האבן באַלד אלע ציוניסגענומען די לאַפּעטעס בא די
 פויערים מיט די טאַטשקעס און אוועק צו דער בלאַטע (איידער מיר
 זיינען געגאנגען צו דער ארבעט, האט אונדז דער זאוו געזאגט, אז
 דאס גייען מיר מיט די לאַפּעטעס אין שלאַכט, ווארום די בלאַטע
 קאָן מען באַ אונדז אין קאַנט פארגלייכן צו א סוינע. איז לאַמיר
 זיך פאַרשטעלן, אַז מיר דארפן גיין אפּקלאַפּן דעם סוינע, אַזוי ווי
 מע גייט אַפּן פּראָנט — אזוי האט אונדז דער זאוו דערקלערט וועגן
 דער בלאַטע).

איז אבער סענקע ווידער ארויס מיט זיינע שטיק :

— אַלץ יאָ, נאר דאס ניט !

מאכט דער קאמאנדיר איבער דער בלאַטע (מ'האט גלייך,
 פאַרשטייט זיך, אויסגעטיילט א קאמאנדיר. צו יעדער נייער ארבעט
 טיילט מען בא אונדז אויס א קאמאנדיר און ער קאמאנדעוועט, גיט
 אָפּ באפעלן מיט ראַפּאָרטן... אפילע איך בין שוין אויך געווען
 אַ קאמאנדיר. בעשאס מיר האבן ניט לאַנג געמאַכט אַ פּאַכאָד אָף
 די פויערשע קלוניעס, האט מען מיך אויך אויסגעטיילט פאר א
 קאמאנדיר... און אלץ איז עס דעם זאווס קאָפּ. דער זאוו זאָגט
 שטענדיק, אז אונדזער קאָלאָניע איז געגלייכן צו א פּראָנט און
 אָף פּראָנטן זיינען טאַמיד פאראן קאמאנדירן. יאָ) :

— האַראָבעץ, נעם די טאַטשקע, דיין ריי!
 — ס'וואָרט, וואָסע וויסאַקאָ בלאַהאַראָדיע! — נאָר טאַסקען
 די בלאָטע וועט שוין עמעצער און אנדערער פאר מיר...
 דער קאָמאַנדיר שווייגט. אַזוי איז באַ אונדז אַינגעפירט, אַז
 דער קאָמאַנדיר דארף אין אזעלכע פאלן שווייגן. ער נעמט נאר
 ארויס א קליין שטיפטל און פארציכנט ערגעץ בא זיך:
 „האַראָבעץ האט זיך אפגעזאגט צו ארבעטן. קאָמאַנדיר אזעלכער
 און אזעלכער“.

האט עס סענקען נאך מער פארדראסן, לעמיי יענער ענטפערט
 אים גארניט און לייגט אף אים קיין שום אכט ניט.
 — דו, פאַלקאָוויק פון די בלאָטעס! — מאַכט ער — ווילסט זיך
 עפשער מיט מיר אנהויבן?

— נאָך ווי אזוי!
 — ס'לאָבאַ, ברודערקע, — און סענקע צעשפרייט באַלד בעטעווע
 זיינע פיס, די הענט אין די קעשענעס און איז זיך שוין גרייט
 ווארפן אף יענעם.

האַראָבעץ מיינט, אז אומעטום פאַסט עס. יאָ! שוין דורך אַזוי-
 פיל צייט און סענקע פראַוועט נאך אלץ זיינע שטיק. האַראָבעץ
 פארגעסט, אז דאס איז אים ניט „קלאַטשקאָוסקי 2“, נאָר שוין
 עפעס אנדערש. יאָ.

— לייאַמוע, — מאַכט ער צו מיר איינמאַל — נו, אט, א שליוכע
 זאָל איך זיין, אויב איך וועל איבער די קאָמאַנדירן ניט פליטייען*
 פון דער קלאָלאַניע... דו פארשטייסט... איך קאן ניט לייַדן, אַז
 אייגענע פאצאנעס דרייען מיר א קעפקע וועגן דיסיפלינע...
 נעכט וואָרט עס דער זאוו אליין געטאן, וואָרט עס פאר מיר
 צוואנציק מאָל גרינגער געווען, — ווייסטו, אז דעם זאָוו דארפסטו
 זיך טאַקע אונטערווארפן, אזוי ווי אומעטום פירט זיך, און אף די
 איבעריקע פייפסטו זיך אויס. און דאָ איז גאר פונקט פארקערט:
 דא האט גאר דער זאָוו גענומען און אָפגעגעבן די גאנצע מאַכט

* פליטייען — אנטלויפן.

די פאצאנעס, זיי געמאכט פאר קאמאנדירן און זיי האבן עס איבער
דיר די דייע!

— סענקע, זאג איך אים, דו ביסט דאך מיין בעסטער גוטער-
ברודער, עמעס? נאר דו ביסט שוין צו א היציקער באכער, סענקע,
מיטאר ניט אזוי.

— דאלגאנאס! דו רעדסט שוין אויך אזוי?

— און אז יא, אינו וואס?

— טשעסט אימעיו דאלאזשיט! — ציט זיך פאר מיר סענקע
מיצקע-דרינען אויס אין א סטרונקע — טאווארישטש קאמאנדיר
פון קיזיאק (דאס רייצט ער מיך שוין אזוי פונדאן אָן, זינט איך
בין געווען קאמאנדיר אף אויסרייניקן פויערשע קלויניעס). — טשטאָ
יאַ נאָ וואָס...

און ער גיט מיך א שטופ, פאל איך אום. הויבט ער מיך באַלד
אליין אף און מאַכט:

— דאלגאנאס! ניוניע! היט די נאָז, אַניט וועל איך זי דיר
באַלד אַראָפּדרייען!

— נו, נו, שטילער אביסעלע, — מאַך איך.

— וואס שטילער? — מאַכט ער און וויל מיך שוין ווידער א
שטופ טאָן.

— האַראָבעץ, — זאג איך, — איך קען דאָך דיר, עמעס? נאר איך
זאג דיר טאקע נאכאמאל, אז דו האַלטסט שלעכט, סענקע. דו
ביסט שוין צו א ווספילטשעווער באַכער, האַראָבעץ!

XI

איך האב געזאגט:

— האַראָבעץ, וואס זיצסטו? קום מיט מיר בעסער אפן וויהאָן.
ער האט געענטפערט:

— לייאַמזע! פאַרנעם זיך פונדאנען, אַניט מאַך איך פון דיר
באַלד אַ לאַטקע! ..

האב איך זיך נאכאמאל געפרוווט:

— האַרָאָבעץ! איך ווייס, אַז דו קאַנסט פֿון מיר מאַכן אַ לאַטקע, נאָר פֿאַרג מיר, סענקע, און לאַמיר זיך דורכגיין אַביסל איבערן וויהאַן.

ער האט געשוויגן. ער האט געשוויגן און געקוקט אָף דער ערד. וואס האט ער דאָרט נישט געזען אין דער ערד? — זיין פֿאַכאַן? * זיין פֿאַכאַנשע? ** דעם ברודער? צי עפּשער האט ער זיך צוגע-הערט, ווי די ערד דיכעט? ..

האב איך אויך געשוויגן. איך האב געשוויגן און געקוקט אָפֿן הימל. ס'איז גראדע געווען פֿאַרנאַכט, האב איך אָפֿן הימל געזען זייער פיל ציקאַווע זאַכן. איך האב געזען, ווי גאַנצע סטייעס וואַלקנס שווימען אַרום איבערן הימל, ווי שיפּעלעך (ווי זשע קאַן דאס זיין, ס'איז דען אַ יאַם, צי וואָס? ..) און דער מוילעך איז געשטאַנען אינדערהויך פֿונקט איבער מיין קאַפּ און האט געלאַכט. טאַמיר, ווען מיר איז נישט צום הארצן, לאַכט ער, דער מוילעך. וואס זשע לאַכסטו, דו הימלשער מיליטיק וואס דו ביסט? האסט עפּשער אויסגעזירעט אַ מאַלינע? **, צי וואס? וואס איז אָף דיר אַזאַ געדולע אָנגעקומען?

צוביסלעכווייז איז געווארן פינצטער. סענקע האָט נאָך אלץ געקוקט אָף דער ערד און איך אָפֿן הימל.

— האַרָאָבעץ, — האב איך אים אַ טאַרע געטאַן אין דער פֿליי-צע. — זאָג מיר, סענקע, פֿאַרוואס זיצסטו אזוי פֿאַרטראַכט? זאָג מיר, סענקע, פֿאַרוואָס ענטפּערסטו נישט?

נאָר ער האט אלץ געשוויגן. וויפֿל איך קען שוין סענקען, האב איך אים נאָך קיינמאַל אַזאַ שווייגנדיקן נישט געזען. עפּשער האט ער זיך פֿאַרקלערט וועגן אַזוינס, וואס איך ווייס אָפּילע נישט. קאַן עס דען זיין? איך ווייס וועגן סענקען פֿון אַלעף ביז טאַף. איך ווייס, אַז ער איז אַ קורסקער; איך ווייס, אַז ער האט געווינט אָף קאַזאַצקער סלאַבאָדקע; איך ווייס, אַז ער האט אין זיין

* פֿאַכאַן — טאַטע.

** פֿאַכאַנשע — מאַמע.

*** אַ זאַמלאַרט פֿאַר דער הינטערוועלט.

סלָבאָבאָדקע נישט איין שויב אויסגעזעצט. גלאַט אַזוי. אַזוי האט זיך אים
 פאַרוואָלט און פארטיק! ער האט געהאַט א רָגאַטקע און האט
 גוט געקאָנט צילען, האט ער געצילעט אין אלע פענצטער. איך
 ווייס, אַז סענקע האט געהאט א ברודער, מאַטוויי האט ער גע-
 הייסן (סענקע האט מיר אליין וועגן אים עטלעכע מאָל דערציילט),
 איז ער געווען א האַמערקלאַפער, א געזונטער, קודלאַטער באַ-
 כער. א צוויאַק א יאַט! און אדאנק טאַקע מאַטווייען האבן אלע
 פאַצאנעס פון דער סלָבאָבאָדקע געקראָגן דערעכערעץ פאַר סענקען.
 זיינען איינמאָל אָנגעקומען די ווייסע אין שטאָט, האט מען גע-
 מאַכט אַן אַבלאָוע און מ'איז געקומען צו זיי אין שטוב נעמען
 מאַטווייען, ער זאָל זיך גיין שלאָגן מיט די רויטע. האט מאַטוויי
 נישט געוואָלט. איז צוגעגאָן א ווייסער אָפיציר און צוגעטראַגן
 מאַטווייען א נאָהאָן צו דער נאָז. האט מאַטוויי נישט אויסגעהאלטן
 און געגעבן דעם אָפיציר אַן אַפּלעוכע, איז דער אָפיציר ארויס
 פון די קיילים און אויסגעשאַסן. איז אין שטוב געווארן א קוויטש.
 האט זיך דער ברודער א וואָרף געטאן אַפּן אָפיציר און אים גע-
 נומען געבן מאַקאַראָנעס. זיינען אבער פונדינטן געשטאַנען נאָך
 ווייסע און האבן דעם ברודער אריינגעלאזט א פּוילע אין מויל...
 אַלץ ווייס איך. סענקע האט מיר נישט איין מאָל דערציילט וועגן
 זיך. ער האט מיר אפילע דערציילט, פאַרוואס ער איז אוועק פון
 דריהיים. ער איז אוועק פון דריהיים דערפאר, וואָס ער האט
 נישט געהאט וואס צו עסן. פאַשעט און פּראָסט. אז ס'איז נישט
 אין שטוב וואָס צו עסן — איז גיי אוועק ווהין דו ווילסט און
 מאַזאַליע יענעם נישט די אויגן. טרעט בעסער אָפּ דעם לעצטן ביסן
 דער מאַמען. אַזוי מיין איך. יאָ.
 איז נאָך דעם, ווי מ'האט דערהאַרגעט דעם בראַטוכע, דעם איינ-
 ציקן ברויטגעבער אין שטוב, איז סענקע צוגעגאָן צו דער מאַמען
 (דער טאַטע איז נאָך געשטאַרבן פאַרן ברודער; ער איז, דאכט
 זיך, געווען א שיקאַרניק, כ'געדענק שוין נישט):
 — מאַמע, איך גיי אוועק פון דריהיים און מער וועל איך זיך
 שוין נישט אוימקערן...

— קום יאָ, קום ניט... גיי בעסער און זעץ אויס א פאָר טאָפליעס בא די שכיינים.

איז ער אוועק. וואס ט'ער זיצן אין שטוב? אבי גלאַט זיצן אין שטוב מיט דער סקוקע און גאַרנישט ניט טאָן? שוין בעסער יאָד דען, אויב אזוי. אזוי מיין איך. יאָ.

האט ער גענומען יאָדען. צום ערשט האט ער געיאָדעט אין וואַנאָן באַגלייך מיט אַלע מענטשן: זיך רויק געשלאָפן אונטער אַ באַנק, ביזוואַנען די קאָנדוקטאָרן האבן ניט געטאָרעט... דערנאָך האט ער זיך שוין אויסגעלערנט יאָדען אָף בופערס און אין די וואַנאָנען - אונטערקעסטלעך, צי אפן פאַראַוואַז, דאָרט, ווו די קוילן ליגן, צי כווייס ווו... סענקע האט פון מיר גאַרנישט ניט באַ- האַלטן, פונקט ווי איך האב פון אים אויך גארנישט ניט פאַ- טייעט. גלייך פונעם סאַמע ערשטן טאג, ווען מיר זיינען געזעסן אין רייאָן, האב איך אים דאָן דערציילט וועגן זיך אַרץ. איך האב אים דערציילט, אַז איך בין פון וואַלין; איך האב אים דערציילט, אַז איך הייס מיישקע; כ'האב אים דערציילט, אז מיין מאַמע האט געהייסן דוואַסע (דוואַסקע, נו? — האט סענקע איבערגעפרעגט); איך האב אים דערציילט, אז מיין טאַטע האט געהייסן איציק (סענקע: איצקע? נו?! איך: „ניין, ניט איצקע, נאָר רעב איציק). דערנאָך האב איך אים דערציילט ווער פון אונדזער מישפּאַכע איז געבליבן לעבן און ווער פון אונדזער מישפּאַכע באַקט בייגל; דער- נאָך האב איך אים דערציילט, אז מיין טאַטע האט געהאַט א קלייטל מיט אַ טאַלעס און פלעג יעדן טאג גיין אין שול דאָוענען מינכע און מירעו. האט סענקע אפילע ניט פאַרשטאַנען, וואס איז דאס אזוינס מינכע און מירעו, האב איך אים געמוזט פאַרטייטשן:

— נו, מאָליטסא; זנאַטשיט, טשאַסטאָ כאַדיל...

האט ער שוין דאָן פאַרשטאַנען. נאָר ס'איז אים אַלץ ניט געווען קלאָר, פאַרוואס גייט מען עס צוויי מאָל אין איין טאג דאָווענען. זיין טאַטע, זאגט ער, פלעג אפילע איין מאָל אין כוידעש אויך אין קלויסטער ניט אריינקוקן... האב איך אים ווידער געמוזט געבן צו פאַרשטיין:

— נו, זנאיעש, עטאָ אָביטשאי טאָקאי או יעוורעיעוו...
האט ער געלאַכט.

זאָל ער לאַכן!

דערנאך האב איך אים דערציילט, אז מײַן מאַמע האט געהאַט רעוואַמאָזיום אין די פיס און פלעג שטענדיק זאָגן: „אוי, מײַש־קעלע, שטעכט מיר אין די פיס...“ איך האב אים אפילע דער-ציילט, אז מײַן מאַמע האט געהט נאך עפעס א מאָדנע קרענק— גאַל-שטיינער, האט עס געהייסן. האט איר דער דאָקטער צוגעשריבן אַ רעפּוע, זי זאָל טרינקען וואס מער טײַ. פלעג זי יעדן אפדער-נאַכט און אינדערפרי אופקאָכן פאַר זיך דעם סאַמאָוואַר און אַליין אים אויסטרינקען. עפּשער זיבעצן גלעזער אַקרעפּ אַליין אויס-טרינקען. האט עס סענקע אַלץ נײַט געקאָנט פארשטיין, וואס איז דאס אזוינס די גאַלשטיינער, און פאַרטייטשן האב איך אים אויך נײַט אזוי גוט געקאָנט.

— נו, זנאיעש, קאמני...

— קאמני? — האט ער איבערגעפרעגט — פראַסטיע קאמני?

כי-כי...

— וואס זשע לאַכסטו?

ציקאָווע — מאַכט ער — זייער ציקאָווע, יעי באָגו...

אַלץ האב איך אים דערציילט. ווען די מאַמע מײַנע איז גע-
לעגן אָף בויכטיפּוס, האב איך דאָן גענומען בא פערעלמאַנען
פאַפּיראַסן אָף צו פארקויפן און דאָן האבן מיר זיך טאַקע אינגי-
נעם באַגעגנט, ווען ער איז צוגעגאנגען צו מיר, א זעץ געטאָן
מיט א קולעק הינטערן קעסטל און ארויסגעשאַטן אַלע פאַפּי-
ראַסן אין דער בלאַטע אריין... איז וועגן וואס זשע טראַכט ער
איצט, סענקע, פארוואס זאגט ער מיר נײַט?

האב איך געקוקט אָפן הימל. די בעסטע זאָך איז צו קוקן באַד-
נאַכט אָפן הימל. ווען איך קען, וואָלט איך זיך איצט אוועקגע-
זעצט אָף א שטערן רײַטנדיק און וואלט זיך דאָרט אַביסל ארומ-
געשפּרייזט צווישן די וואָלקנס. דאָרט דאָרף, מיסטאמע, זיין
שטאַרק ליכטיק. אזוי מײַן איד. יאָ.

— האַראָבעץ, — האב איך אים נאַכאמאל א טאַרע געטאן אין דער פלייצע — וועגן וואס טראַכסטו איצט, האַראָבעץ? לאַמיר אויך וויסן. — דו דאַרפסט עס ניט וויסן — האט ער אופגעהויבן די קאַפּ פון דר'ערד — דו דאַרפסט עס ניט וויסן, ליאמוזע. שוין! אַט האסטו דיר! איך דאַרף שוין ניט וויסן! סענקע הויבט שוין אָן פאַר מיר באהאלטן סוידעס! — האַראָבעץ, — האב איך שוין דאַן אָפּגעהאַקט, — אויב דו זאגסט מיר ניט, פארוואס דו זיצסט אזוי פאַרטראַכט, וועל איך זיין אף דיר שטאַרק באַרויגעזו. — וועסטו זיין אף מיר שטאַרק באַרויגעזו, וועסטו קושן א פערד אונטערן וויידל. אזוי דאַרף מען שטענדיק טאָן, ווען מ'איז באַרויגעזו.

טראַכט איך:

פארוואס זשע איז ער פאַרט אזוי פאַרקלערט? מיטן זאָו האט ער שוין, דאַכט זיך, די לעצטע פאַר כאַדאַשים קיין שום סטייטש-קעס ניט געהאט. פאַרקערט, דער זאָו האט מיר ניטלאַנג גע-זאגט: ליפקין! (דער זאָו רופט מיר פונעם ערשטן טאג אָן לויט דער פאַמיליע, סענקען אויכעט) — דו ווייסט, אז סענקע ווערט אַ ווילער יאַט? וואס זאגסטו? הא? („וואס זאל איך זאגן? ..“) נאָדיע האט זיך שוין אויך אף אים מער ניט געקלאַנגט. פאַרקערט, איך ווייס אפילע, אז זי שפילט שוין מיט סענקען קוציניו-מוציניו (דאס פארטייעט פון מיר סענקע, נאָר איך ווייס עס). די קאַמאַג-דיין טאַרען אים שוין אויך קיינמאל ניט. פאַרקערט, זיי זאגן, אז סענקע איז נאָר געוואָרן א שטילער יאַט, נאך שטילער פאַר וואַסער (הי-הי...). און מע רוקט אים אינגיכן ארויס פאר אַן עלטסטן קאַמאַנדיר, א נאַטשאַלניק איבער דער קאַלאָניע, הייסט עס. איז פארוואס זשע זיצט ער פאַרט אזוי פאַרקלערט? איך קוק אים גוט ארום, זע איך, אז ס'שטעקט אין זיין קעשענע א בריוול, דאַכט זיך. איך שלעפּ עס שטיל ארויס, גיט ער א טראשטשע אויס זינע פאַר גרינע אויגן אף מיר און מאַכט: — לייג אוועק.

— נא, נא, ווארג זיך!

און בין טייקעף אוועקגעלאָפן צום זאָו און פּרעג אים:
— כאָווער זאָו, דו ווייסט ניט פארוואס זיצט אזוי סענקע
פארקלערט; דאָכט זיך, וויפל איך קאָן אים, איז ער נאָך קיינמאָל
אַזאַ סומנער ניט געווען...

— ע, מאַכט דער זאָו — און רוקט מיר כאוועריש אריבער די
היטל איבער די אויגן. — דו ביסט זיין עלטסטער פּלאַקנשיטער
און ווייסט ניט, אז ס'איז אים אָנגעקומען א בריוו פון דער מאַ-
מען. קיים אויסגעזוכט. און זי וויל, אז ער זאָל זיך אומקערן צו-
ריק אהיים. ער האט מיך געפרעגט, האב איך אים געזאגט: טו
ווי דו פארשטייסט... איז אַט טראַכט ער איצט. ער זאגט, אז
ס'ווילט זיך אים ניט צעשיידן מיט דער קאַלאָניע און מיט די פּאַ-
צאַנעס. פארשטאַנען?

זע נאָר! זעקס יאָר נאָכאַנאנד ווי מע זעט זיך ניט און פּלוצים
מיצקע-דרינען א בריוול. און איך גיי צוריק צו סענקען. איך גיי
פאמעלעך און די שטערן זירען אף מיר פון אלע זייטן. וואס זירען זיי
אף מיר? — ס'ערשטע מאל זעען מיר זיך, צי וואס? דאָכט זיך, אז
מיר זיינען שוין איינע דעם צווייטן גענוג ברילדע געוואָרן. יאָ!
און דער מוילעד קוקט אויך אף מיר. דער מוילעד קוקט און
לאַכט. און אין זיין לאַכן דאָכט זיך מיר אויס, אז ער וויל מיר
עפעס זאָגן, דער מוילעד. ער וויל מיר, דאָכט זיך, זאגן אַט וואס:
— שליאפא! וואס קאָראַבעט דיר אזוי, וואס סענקע זיצט פאר-
טראַכט...

נאָר גיי דערקלער דעם מוילעד, אז סענקע האָראַבעץ איז מיין
בעסטער גוטערברודער!

גיי איך צו צו אים און הויב אים אָן מוסערן:
— אי-אי-אי, האָראַבעץ, ווי איז דיר ניט מעס? דעם זאָו,
הייסט עס, יאָ, אין מיר ניט?
— ליאמוז, — כאפט ער זיך ראפטום און פון אָרט, — ליאמוז,
שריי הורא!
— וואָסידען?

— איך פאָר ניט. איך בלייב דאָ. וואס ליאך פאָרן, או מע
שיקט אונדז שוין אינגיכן אָף א זאוואָד...
וויל איך טאָקע שרייען הורא, נאָר דער צונג קען דאס וואָרט
ניט אַרויסשטופן.

— פי, האָראָבעק, — זאג איך אים, — פארוואס האסטו מיר פריער
ניט געזאגט וועגן דער בריוו?
נעמט ער מיך ארום פאָר דער פלייצע:

— פארשטיסט, ליצמוע, דאס בריוו האט מיר אזוי פארקלעמט
באם פופיק, או ס'האט זיך מיר פאָשעט געוואָלט זיצן און שווינגן.
ראַסקומעקאל?

— זע נאָר, — גיב איך סענקען א טאָרע, קוק זיך נאָר אַינ, ווי
דער מוילעד סטעזשעט נאָך מיר.

— זאל ער סטעזשען — מאַכט סענקע — ס'זאָג געווינהייט באַ
אים, סטעזשעט ער. פון אלע זיינע יארן טוט ער עס. ער האט
דאָרט, מיסטאמע, אַזאָ סרוזשבע אין הימל.

כאַפט אים דער רועד! אז א מוילעד דרייט זיך ארום נאָכט
און נאָכט און האט מאמעש ניט וואס צו טאָן. קיינמאָל טוט עס
קיין שטאָך ארבעט ניט! נאָר ער מיינט, מיסטאמע, דער מוילעד,
אז עס אַרט מיך, וואס ער לאזט פון מיר קיין אויג ניט אראָפּ.
עס הויבט מיך אפילע ניט אן צו האָרן. איך פּינף זיך אויס אָף דיר,
דו הימלשער מיליוטיק וואס דו ביסט, כאָטש דו זיצסט טאָמידי
אינדערהויך און איך אונטן. יאָ!

סענקע האָראָבעץ האט מיר באוויזן דאס בריוועלע פון דער
מאמען. סאַכאַקל איז דאָרט עטלעכע געציילטע ווערטער געווען
און ער האט פון דעם געמאַכט א גאנצן טראַסק.
אָט איז עס:

„Здравстуй сын мой Семен Васильев пишу́т тебе
твоя матушка Настасья Филиповна которую не-
бось що помнишь ох Семен я то хлопотала по
всем городам хлопотала покедова мне сказали что
ты здесь приезжай непременно домой довольно

шляться то аль зазнаваться не хочешь ну ответь приедешь аль нет“.

האט ער זיך אוועקגעזעצט שרייבן איר אן ענטפער. אז סענקע שרייבט, שטעקט ער טאָמיד ארויס דעם צונג, פונקט ווי דער צונג וואָלט אים עפעס מיטגעהאלפן. סענקע האט אָנגעשריבן עט־לעכע קאָטשערעס און לאָפעטעס און געווארפן. ער ט׳איר אן אנדערן מאל אנשרייבן. וואס ט׳ער איר שרייבן? אייב שרייבן, דאַרף ער איר אָנשרייבן אַ גאַנצע מעגילע. אזוי מיין איך. יאָ. און איצט דאַרף מען שוין גיין שלאָפן. מ׳עט שוין באַלד פארלעשן די עלעקטרע.

XI

מיר האבן א גאַסט. — מורדיק! טאַקע יענער מורדיק, וואס איז געזעסן מיט אונדז אין איין טורמע. געקומען איז ער אין א מאָדנער טשיפע, * אזוי ווי א האָמענטאַש, אין א פּאָר צערעפעטע רע־דער ** און פון די שקארעס האבן בא אים צוויי גרויסע לעכער ארויסגעקוקט, אזוי ווי אויגן. ער איז געקומען, מורדיק, לאַנג געבלאָנדזשעט איבער דער קאָלאָניע, באַטראַכט אונדזער הויף מיסע־גאַסט, געקוקט מיט סלינע אף די ליפן אָף אונדזערע פולע טראָגעדיקע עפלביימער, אָף אונדזער טויבנשלאַק, אָפן קלוי־סטער און אָף דער רויטער פּאַן, אָף דעם סטאַוואַק, וואס מיר האבן פון דער בלאָטע געמאַכט, אָף אונדזערע צוויי געזונטע זשערעבעס און איז דערנאָך אוועק צום זאָו און אים געזאגט: — זדראַסטיע, אָט בין איך!

א געדולע האט אונדז געטראָפן. אָט איז ער! אין ציוואַמעהאַנג מיט מורדיקס אָנקומען האט דער זאָו מיט מיר און מיט סענקען זייער פיל געשמועסט. דער זאָו האט געזאָגט, אז מיר ביידע דאַרפן זיין מורדיקס פּעדאַגאָגן, און טאַמער ט׳ער

* טשיפע — היטל.

** רעדער — שיך.

זיך ניט אונטערגעבן, איז דאָרפן מיר קעמפן, ווארום אונדזער קאָלאָניע איז געגליכן צו א פראָנט און אף פראָנטן קעמפט מען טאָמיד. יאָ.

אָף מאָרגן האט מען מורדיקן ארויסגעגעבן א פאָר אנדערע שקאַר רעס, מיט א פאָר רעדער און טשיפע, און איצט איז שוין גרייט געווען ארויסזען זיין פאָטאָגראַפיע: זיין קליין שמאַל קעפל מיט די ברוינע אייגעלעך און קירפאט נעזל, מיט די קליינע ליפן, וואס זיינען בא אים טאָמיד ווי פארשנירעוועט, און שווינגן. איך האב געזאגט:

— מורדיק! דאס, וואס איז געווען ביז איצט, פאָרגעס. דאָ איז שוין עפעס אנדערש.

סענקע האט מיר אונטערגעהאַלפן:

— יאָ, יאָ, מורדיק, דו הער זיך איין, וואס ליאַמוע זאגט דיר. נאָר מורדיק האט אונדז די ערשטע צייט ביידעמען געהערט ווי דעם קאָטער און האט אָף יעדן שריט און טריט געהאַקט זיינע דרינגאַרנדיקע מעסע מאַטושקעס און טאָמיד געזונגען דאס לידל וועגן עפעס א פאָדאָליער אורקע, וואס ער האט מיט זיך געבראַכט פון טורמע. אָט איז עס:

Жил был на Подоле гоп со смыком
Славился своим басистым криком,
Глотка была прездорова
И ревел он как корова
Гоп со смыком это будую;
Ремесло он выбрал кражу
Из тюрмы он не вылазит
Гоп со смком это буду я!

דאס איז געווען זיין סאַמע באַליבט לידל, וואס ער פלעגט טאָמיד זינגען, פאָרקלייבנדיק זיך ערגעץ אין א ווינקעלע פון הויף. מורדיק איז בעטעווע זייער א שטיל באַכערל. קיינמאל רעדט עס קימאַט קיין וואָרט ניט אויס און האַלט פאָרשאַסן דאס מויל.

איינמאל האב איך זיך מיט אים צערעדט; ווייזט זיך ארויס, און
 ער איז אויך פון מיין קאמפאניע. מער ניט, אנשטאָט אריינצו-
 פאלן אין אַ הויז פאַר קרעציקע, ווי אונדזער „קלאַטשקאָוסקע 2“,
 איז ער צום אַלעם ערשטן אריינגעפאלן אין אַ איזאָליאַטער. נאָר
 באַ זיי איז נאָך געווען אַן ערגערע צאָרע, ווי באַ אונדז. קעדיי
 די פאַצאַנעס זאָלן פונדאָרט ניט קענען אנטלויפן, פלעגט מען זיי
 אויסטאָן אלע קליידער און לאָזן נאָר אין דעם, וואס די מאַמע
 האט זי געבוירן, גוט פארשפאַרן אַלע טירן און גיי לויף... איך
 האב זיך מיט מורדיקן זייער גוט צונויפגעכאווערט. זיין שווינגנדיקע
 נאָטור רופט באַ מיר ארויס גרויס פריינטשאפט צו אים. נאָר פאַר-
 וואס — ווייס איך אליין ניט. מורדיק האט מיר שוין עטלעכע מאל
 דערציילט וועגן זיך. ער האט מיר דערציילט, אז ער האט גאָר
 קיינמאל ניט געטראכט צו זיין אין אַ גרויסער שטאָט, האט אים
 איינמאל די שוועסטער אָפגעפירט אין כאַרקאָוו, אריינגעפירט אין
 איזאָליאַטער אף אַלעקסאַנדראָוסקע גאס און אליין נעלעם געוואָרן
 דורך דער הינטערשטער טיר. מורדיק איז ארויסגעלאָפן אין הויף,
 זיך אוועקגעשטעלט אין סאַמע מיט און גערעוועט עפשער אַ
 גאַנצע שאַ, נאָר קיינעם איז זיין רעווען ניט אָנגעגאַן... מ'האט
 אים אריינגעשלעפט מיט גוואלד צוריק אין איזאָליאַטער און די
 פאַצאַנעס האבן אים נאָך גוט אָנגענעריקט אויך. אזוי איז ער שוין
 דאָרט פאַרבליבן, ביז אַ גרופע יאָטן האבן איינמאל ניט ארויסגע-
 דרייט דעם שלאָס פון דער הויפט-טיר און מורדיקן אויך מיטגע-
 נומען מיט זיך. און שפעטער האט מען אים טאַקע מיט דערזעל-
 בער קאמפאניע געפאַקט באַ אַ שטיקל גנייווע און זיי אוועקגע-
 פירט אין קוטווקע. מורדיק זאָגט מיר איצט, אז ער האט דאָן
 אומזיסט גערעוועט אינמיטן הויף, ווייל די שוועסטער האט סייזוי
 קיין אַנדער אויסוועג ניט געהאַט... ערשט אַ טאג פאַר דעם האט
 זי די מאַמען אָפן בייסוילעם אוועקגעפירט, איז וואס וועט זי איצט
 טאָן מיט מורדיקן און וווּ טיזי פאַר אים נעמען וואס צו פיקן?..
 אז מורדיק דערציילט מיר פון זיינע נעסיעס און זיין איזאָליאַ-
 טער, דערמאָנט זיך מיר טאַמיד אונדזער „קלאַטשקאָוסקע 2“.

זינט כ'וועל' לעבן, וועל איך קיינמאל ניט פארגעסן דאס הויז פאר
דישנייקעס. אָט אזוי שטאַרק האט זיך עס מיר איינגעגעסן אין
מויעך. איך געדענק נאָך איצט, אז יעדער אָוונט פלעגט באַ אונדו
אָף „קלאַטשקאָוסקע 2" דורכגיין אזוי: —
בא די פעדאָגאָגיקעס (פּלירט):

— לאַנדיש.

— נישט איצט, וואַניע, שפעטער,

— נעגעלעך.

— א שיינעם דאַנק דיר פאַרן קאַמפּלימענט.

— שניי - גלעקעלעך.

— דו גייסט שוין, דאַכט זיך, אַריבער די מאַט, מישאַ!

— באַ די פּאַצאַנעס אין שלאַפּצימער (אַטשקאַ):

— גיב א קאַרט.

— נאַ.

— נאָך איינע.

— נאַ.

— פּוין?

— וואַרט... גיב נאָך איינע, כאַפט עס דער רועך!

— נאַ... און טאַמער ס'טו פאַרשפּילן?

— גיב איך אָפּ מיין ליילעך.

— נאַ.

— איין און צוואַנציק!

— אנו, באַווייז!

— נאַ, קוק: קעניג, טויז, זעקסטער.

— כעוורע, זעקס! נילקע גייט!

— לייכטע טריט איבערן קאַרידאָר. זיך אָפּגעשטעלט א וויילע און

א פּראַל געטאן די טיר:

— א, ווידער קאַרטנשפּיל!

— פּאַשלאַ, נילקא, פּאַשלאַ פּלירטעווען.

— וואס פאַראַ רייד? (א טופּע מיטן קנאַפּל). וואס פאַראַ רייד הער

איך? (צוויי מאַל א טופּע). באַריס באַריסאָוויטש, גיי נעם זיי אַזוי!

שווערע שטיולטרייט איבערן קאָרידאָר. דער אופזעער איז
 אריין אין שלאָפצימער:
 — שלאָפן! — אַן אויסגעשטרעקטע האַריקער פויסט שטעקט
 אינדערלופטן. — שלאָפן!
 אין א האַלבער שאַ ארום ווידער דאסזעלבע.
 בא די פאַצאַנעס אין שלאָפצימער:
 — נו, מיר יאָגן ווייטער?
 — דאַיאָש!
 — וויסל שטייט אין באַנק?
 — צען פרישטיקן.
 — אף אלע!
 — נא.
 — פ-פּוין!..
 בא די פעדאָגאָגיקעס:
 — אַקאַציע.
 — פי, כ'האב עס פּינט, מישע.
 — רעזעדאַ.
 — אייערע ברעמען; גוואַלד, אייערע ברעמען, נילאָ קאַנדראַ-
 טיעוונאַ...

* * *

עס ווערט שוין קאַלט. אונדזער קאַלאָניע הויבט זיך אָן קוטען
 און די טירן און די פענצטער פארקלעפט מען מיט פּאַפּ. אונדזער
 סאָד הויבט אָן אראָפּוואַרפן פון זיך די בלעטער און הילט זיך
 איין אין די צווייגן. שטייט אוף אינדערפרי, זעסטו שוין אף די
 דעכער דעם פּריי-טוי, אזוי ווי א דינינק ווייס שאַלעכעל וואַלט
 דאָרט געלעגן. עס ווערט שוין אפּילע אביסל טומנע אויכעט.
 נאָר דו באַמערקסט עס נישט, וויל דו ביסט א גאַנצן טאָג פאַר-
 נומען אדער אף די לימודים, אדער ערגעץ אף ארבעט. איצט, אז
 כ'האב זיך אָנגעהויבן לערנען, פיל איך, אז עפעס קומט מיר צו.
 נאָר וואס ווייס איך אליין נישט. אָט האט אונדז א פעדאָגאָגיקע

דערציילט, אז די ערד דרייט זיך קעסיידער ארום דער זון. גלויב
איך איר ניט: וואָרום, ווען די ערד וואָלט זיך געדרייט ארום דער
זון, וואָלט איך זיך אויך געדרייט ארום דער זון. אזוי מיינ
איך. יאָ.

און איך שטיי גאָר די גאנצע צייט אָף איין אָרט.

האַראָבעץ זאָגט:

— לײַאַמזע, גלויב איר, וואָרום זי ווייסט בעסער פאַר דיר,
אניט וואָלט זי קיין פעדאָגאָגיע ניט געווען.
די סאַמע שווערסטע זאַך, וואס סע גיט זיך מיר אינן — איז
אַריפּמעטיקע. די פעדאָגאָגיע זאגט מיר, אשטייגער, או א הענד-
לײַער פאַרדינט נײַנציק רובל א וואָך, איז זאָל איך צונויפּרעכענען
וויפּל פאַרדינט ער פאַר זיבן וואָכן. איז פּונדאָנען זאָל איך עס
וויסן, וואס בין איך א נאָווי, צי וואס?

האַראָבעץ זאָגט:

— לײַאַמזע, טו וואס זי הייסט דיר, וואָרום קאָלזמאַן זי הייסט,
ווייסט זי וואס זי טוט. אניט וואָלט זי קיין פעדאָגאָגיע ניט געווען.
אָדער אָט האט אונדז דער זאָו דערציילט וועגן סטענקע ראַ-
זינען, האט ער אונדז אזויפיל אָנגעדערציילט וועגן אים, אז
ס'האט זיך באקומען, אז סטענקע איז געווען א גאנצער גאַט. און
איך ווייס גאָר וועגן סטענקע אָט וואס: ער איז איינמאָל געפאַרן
מיט א פּערסידסקער יעפּיפּיע איבער דער וואָלגע, איז ער מיצ-
קע דרינען אינקאַעס געוואָרן אָף איר און זי א כאַפּ געטאן
פאַר דער טאָליע און אריינגעוואָרפן אין וואַסער אריין. איך ווייס
אפּילע א לידל וועגן דעם. אָט איז עס:

Из за острова на строяжень
На простор речной волны
Выплывают расписные
Стенки Разина челны.

און דער זאָו זאָגט, אז דאס, וואס מע זינגט, איז איינס, און
דאס, וואס איז געווען אינדערעמעסן, איז צוויי. אין אינדערעמעסן,

זאגט ער, האט גאָר סטענקע געקעמפט פאר סלאַבאָדע פאר די פויעריים און איז געווען א גרויסער בונטאר (אזוי זאגט ער טאַקע „בונטאר“) און מ'האט אים דערפאר אוקאַקאַשעט.

האַראַבעץ זאגט :

— לײַאָמוזע, דאָס לײַדל איז קאַבאַק און אויב ער זאָגט — ווייסט ער, אַניט וואָלט ער קיין זאַוו ניט געווען.

XII

נעכטן אינדערפרי איז אויסגעפאלן דער ערשטער שניי בא אונדז אין קאַלאָניע. בין איך ארויסגעלאָפן אין דרויסן און גענו- מען כאָפן מיטן מויל פּאַלנדיקע שנייעלעך. און טאַקע אין דעם- זעלבן אינדערפרי האט האַראַבעצן אָנגעקלאַפט דאָס זעכצנטע יאָר אין די שלייפן :

— לאָז אַריין !

כ'האַב ווי געזען, אז דאָס זעכצנטע יאָר האט די גאַנצע צײַט נאַכגעשפירט האַראַבעצן, ווי א לײַאָאווער * . און נעכטן אינדערפרי מיטן אָנקום פון ערשטן שניי אַריינגעלאָפן אין שלאָאַצימער און גלייך צו זיין בעט :

— סענקע, כ'בין דאָ !

סענקע האט, דאָכט זיך, גאַנצפרי עפעס געדאַבערט מיט זיך אליין ; עפשער האט ער טאַקע געמילט, אז באלד וועט אים דאָס זעכצנטע יאָר אָנקלאָפן.

און מיר איז נעכטן געוואָרן פופצן יאָר. פוננאַנען ווייס איך עס ? איך געדענק, די מאַמע האט מיר אמאָל דערציילט, אז ווען זי האט מיך געבוירן, איז אקוראַט אף מאַריגן ארויסגעפאלן דער ערשטער שניי. פונדאָנען צייל איך טאַקע מייע יאָרן ... נאָכן ערשטן שניי האב איך שוין אויפגעהערט כאָפן מיטן מויל שנייעלעך, וואָרום דער שניי איז מיר שוין גענוג פריקרע גע-

* לײַאָאווער — א מיטאַרבעטער פון אייסשפיר.

וואָרן. דער ווינטער האט ארומגעצאמט אונדזער הויף מיט הויכע-
שנייקע באַריקאַדעס. נאָר ווי מיר גייען אלע ארויס אין דרויסן, אזוי
צעטרעטן מיר באלד די באַריקאַדעס און אויס.

האַרבסט פלעגן מיר נאָך פירן אין נאָענטסטן דאָרף קלעצער
פאר דער נייער שול, וואס מע בויט דאָרט. האט מען איצט אָפּ-
געשטעלט די בוינג ביז פריינג, אזוי, אז מיר לערנען זיך נאָר
און גליטשן זיך מיט די דאָפּישע יאַטלעך באַרג- אראָפּ אף די
אייגענע הינטנס.

דער זאָו אונדזערער האט זיך עפעס אינגעפירט א נייע מאָדע:
ער לאַכט, טאַמט, ווען ער באַגעגנט מיך, איז אַנשטאַט מיר
עפעס צו זאָגן, פאַרשנירעוועט ער די ליפּן אין א פריילעך מי-
נעלע און לאַכט. וואָס? ווייזט זיך ארויס, אז דאס קלייבט ער
פון אונדז נאָכעס, נאָר ער וויל אונדז ניט אויסזאָגן. אבער איך
האב זיך שוין דערווייט פאַרוואָס. דאס, וואס די פעדאָגאָגיקעס
האבן אונדז די גאנצע צייט דערציילט וועגן דער ערד און וועגן
אַרימעטיקע, דאס האט מען אונדז געגרייט פאר פאַבזאָוועס. און
די טעג פירט מען אונדז אין שטאַט אריין... און ס'אַפּאַנים, אז איך
האב טאַקע געטראָפּן. נעכטן האט אונדז דער זאָו (מיך, האַראָפּעצן,
מורדיקן און נאָך א פאַר פאַצאַנעס) אופגעוועקט זייער פרי:

— רעביאָ! גענוג צו פאַפּן, מיר פאַרן אין זאָוואָד.

מיר האבן זיך טייקעף אלע אָנגעטאן און אוועק צו דער
סטאַנציע. בעשאַס מיר זיינען געפאַרן אין וואָגאָן, האב איך די
גאנצע צייט געקוקט אין פענצטער. אַנטקעגן זיינען מיר געלאָפּן
בערג. די גראָז, וואס אף די בערג, האט דער שניי און דער ווינט
פאַרדרייט, ווי ווייסע, שיינע לאַקאַנעס, אזוי ווי בא א באַרישניע.
די פעדאָגאָגיקעס פון אונדזער קאָלאָניע האבן מיר געזאגט, אז
איך זאָל זיך צוקוקן צו דער נאַטור, וואָרום אין דער נאַטור איז
דאָ אסאַך שיינקייט. צום ערשט האב איך זיי ניט געגלויבט, נאָר
אז כ'האב זיך טאַקע אָנגעהויבן צוקוקן צום זומער, האב איך גע-
זען, אז ווען ס'א ווינט, קאַטשען זיך אונדזערע הויכע טאַפּאַלן
ארום דער קאָלאָניע, אזוי ווי שיפּן אפּן יאַם... און ווינטער

פארדרייט דער שניי און דער ווינט אונדזער קאלאָניע ווייטע
קוטשערעס...

איך זיך אין וואַגאָן און קוק דורכן פענצטער אף די שטיבלעך
מיט די בערג, וואס בוקן זיך פאר מיר, ווען זיי פאָרן דורך
פארביי מיין וואַגאָן. איך בין שטאַרק צופרידן, נאָר פארוואָס ווייט
איך אליין ניט. אזא פרייד דארף מען ווי ס'ניט איז אנדערש
איבערגעבן, ניט מיט רייד. אזוי מיין איך. יאָ.

דער זאָו טוט א קוק אף אונדו און לאַכט:

— רעביאָ! אָט איז שוין די שטאַט.

קריכן מיר אלע אראָפּ פון צוג און לאָזן זיך גיין איבער דער
שטאַט צום זאָוואָד, צום מעטאַלן-זאָוואָד. די שטאַט רייצט מיך
מיט אלערליי צאָצקעס, וואס זינען אויסגעשטעלט אין די ווייט-
ריינעס, נאָר מיך אַרט עס שוין ניט. פריער מיט א פאָר יאָר וואָלט
זיך מיר עפשער געגלוסט עפעס צולאַטכענען פונדאָנען, נאָר
איצט דארף איך עס האבן אף טסיטשי קאפּאָרעס. יאָ.

שוין עטלעכע מאָל, ווי איך זע די שטאַט, נאָר קיינמאָל איז
זי מיר אזוי ניט געפעלן געוואָרן ווי היינט. איך מיין, ס'איז דער-
פאָר, וואס כ'פלעג פאָר אלעמען מוירע האבן, דערפאָר פלעג איך
זיך גיט צוקוקן צו דער שטאט. ס'פלעגט זיך מיר טאַמיד אויסדוכטן,
אז הינטער מיר גייט א ליאָגאווער. און איצט פּיין איך אויס אף
די ליאָגאוועס. יאָ.

אך, וויפל הויכע מויערן אין שטאַט, מאַט משעסנאָיאָ!..

מיר קומען אריין אין קאַנצעליאַר'ע פון זאָוואָד, מאַכט דער
זאָו מיט א פריילעך מינעלע:

— אָט זינען מינע פינף באָנים, וועגן וועלכע מיר האבן מיט אייך

גערעדט...

זייער זאָו (מיסטאַמע רופט ער זיך בא זיי אנדערש, כ'ווייס...),
א צעקנייטשט פאָנים, ווי אַן איינגעזייערטער באַקלאָזשאַן, רופט אָפּ
אונדזער זאָו אין א זייט און שושקעט זיך מיט אים עפעס. איך
האב נאָר דערהערט אונדזער זאָו'ס ווערטער:

— וואס רעדט איר?.. איר מעגט זיך שוין פאַרלאָזן...

דאס מיינט מען אונדז, מיסטאמע. אפן אונדזער זאווס אָרט
וואָלט איך יענעם אָנגעכראַקעט אין מאָרדע פאַר אזעלכע מיי-
נעכצן! יענער מיינט, מיסטאמע, אז מיר קלייבן זיך דאָ אויך
ליאַמען.

און סענקע האט פלוצים ניט געסטײעט.
סענקע שטייט שוין אין הויף און האָלט א שמאַט * דראָט אין
די הענט און באקוקט מיטע-באלעבאַט דעם זאוואָד. בין איך
אויך ארויסגעלאָפן.

— האָראָבען, זאָג איך, ווי געפעלט דיר ?

— אָן זעסט יענעם גוואַלדאָונעם הויבקראַן ?

— יאָ, וואָסידען ?

— איך וואָלט זיך גאַרניט אָפגעזאָגט זיך דורכפאַרן אביסל
מיטן מאַשיניסט הין און צוריק.

ווען מיר זיינען געפאַרן צוריק אין קאַלאָניע, האט זיך בא-
סענקען גיטוויילנדיק ארויסגעריסן :

— כאַווער זאָו, מירן ארבעטן נאָ כראָפּו **, צי פאר קערבענ-
צעס ? ***

— פאַר קערבענצעס — מאַכט דער זאָו — פאַרשטייט זיך.

מאַרגן גאנצפרי דארפן מיר שוין צוטריעטן צו דער ארבעט. פון
מאַרגן אָן דארפן מיר שוין ווערן גאַר-גאַר אנדערע מענטשן. אזוי
מיין איך. יאָ.

יאַלטע — אָדעס.

IV — XII 1929.

* שמאַט — א שטיק.

** נאָ כראָפּו — אומזיסט.

*** פאַר קערבענצעס — פאַר געלט.

די "קאָמוניקע" פון פֿינף (נאָוועיע).

מיין אומגעקומענער
פון הונגער מאַמען כאַסיע שוואַרץ,
פון איר "קאָדעש" פייוול סיטאָ.

I

אפן ראָג פון א שטילער גאַס, אין דער אַפישן-און פּלאַקאַטן-
בודקע זיינען א פּאָר אונטערשטע ברעטער ארויסגעריסן. דאָ איז
זייער היים: —

די "קאָמוניקע".

פינף זיינען זיי:

פעטקע — א קורץ יאַטל מיט קעזישע אויגן — "ווערצעלע" רופט
מען אים.

זיאַמקע — א גרויסער לאַנגער קאַפּ מיט קרומע ברעמען —
"זידוע" איז זיין צונעמעניש.

מאַנקע — א דאַר מיידל מיט א פאַריסן נעזל, — זי איז די באַ-
לעבאַסטע בא זיי.

מישקע — א פאַרשייט יאַטל מיט איין הילצערנער פוס, —
"שמיגע" הייטט ער.

און רודאָלף — א האַרבער יונג, א לעט — ער איז דער אטאַ-
מאַן. ער קאַמאַנדעוועט און פירט דאט רעדל.

ווי אזוי זיי האבן זיך פאַרייניקט?

... מישקע האט נאָך דער מאַמעס טויט קיין לאַטקעט ניט
געגעסן. ... איינמאָל האט ער זיך געלאָזט אָף א מיַעס געשעפט,
האט מען שוין אָבער נאָך אלעמען באַמערקט זיינע פיס און גע-
נומען שרייען "סטאַי"! איין מאָל "סטאַי", צוויי מאָל, נאָר ווער
קאָן זיך עס נאָך אזא מיַסע צוהערן צום "סטאַי"? האט מען א
דריטן מאָל א געשריי געטאָן און —
זעץ!

מישקע לייגט שוין אָן א פּוס...

און שפּעטער האט ער שוין געשמיגעט אָף איין פּוס איבער
גאַסן, איבער מערק, איבער הויפּן און פּלוצים רודאַלפּן באגעגנט.
— יאָלד! וואָס גייטו ארום און טרוימסט? — האט אים רוד-
דאַלף געזאָגט — קום מיט מיר וועט דיר זיין גרובאַ*.
האט איר שוין צוויי?

נו, און זיאַמקע מיט פעטקען האבן זיי אפּן וואָקזאַל באגעגנט.
זיי האבן זיך ביידע געבוזקעט, ווי די הענער, איבער אן אָר אָף
צו שלאַפּן. בא זיאַמקען זיינען שטיקער בלוט געקראַכן פון נאָז,
און פעטקע האט אזוי אויסגעזען, ווי א ראַטע קעץ וואָלט אַקאַרשט
געקלעטערט אָף זיין פּאַנים... דאָך האט קיינער דאס אָרט נישט
געוואָלט אָפּטרעטן.

— פאַרנעם זיך פונדאַנען, קאַלומאַן איך האב פון דיר ניט גע-
מאַכט קיין בליין! — האט זיאַמקע געשריגן.

— ווער, איך זאל זיך פאַרנעמען? דו, דרעפּלאַ** — האט זיך
פעטקע ווידער א וואָרף געטאָן אָף זיאַמקען, — איך צעקוועטש דאך
דיך באלד ווי א שטיפט***, — נאר רודאַלף האט זיי טייקעף צע-
נומען:

— איר זיינט ביידע ווערט א גרייצער! — האט ער זיי געזאגט. —
איר קאנט זיך אזוי שלאגן, פונקט ווי מיין באַבע קען שיסן...
נאר נישט געדייגעט! אז מע קאן ניט אנדערש, איז אזוי אויך ניט
שלעכט. און אויב איר ווילט, איז קומט מיט מיר. כ'האב פאַר
איך א לייטיש געשעפט.
האט איר שוין פיר.

און מאַנקע? זי איז בעשאַס - מייסע געזעסן אין א ווינקעלע און
זיך געוואַרעמט בא דער באַטאַרייע. איז זי אזוי קלוג אונטערגע-
גאנגען און א שמוכע געטאן מיט איר פאַריסן נעזל:
— אַט א געשלעג, איז א געשלעג!

* וויל.
** פאכדן.
*** צוויי.

אז רודאָלף האט דערהערט פון א מיידל אונעלכע רייד, איז
בעסער דארף מען שוין ניט!

אַט האט איר די גאנצע קאָמונקע.

זיי מאַכן עס איניינעם א לעבן!

און טאַקע? מיט וואס איז דאס א שלעכט לעבן? אויב מע עסט
אפילע הינט גארנישט, איז עס אויך קיין גרויסער אומגליק ניט.
דערפאר עסט מען מאָרגן, אָדער מע האט נעכטן געגעסן קראַקאַ-
ווער וורשט און גערויכערט די עמעסע ציגאַרן.

הייל און וויל!

פריי פונעם קינדערהויז, פון די „וואַספיטאַטעליניצעס“ מיט זייערע
זיסניקע ריידעלעך:

— זיאַמקעלע, דאָ גיי נישט, און דאָ שטיי נישט...

— זיאַמקעלע, דאס ריר נישט און דאס טשעפע נישט... (און

דעריקער נאך: זיאַמקעלע!).

אז זייער אייסעק איז עס!..

מער פאַר אלעמען קען זיאַמקע נישט ליידן דעם הויכן דראָנג
יעוויסי פעטראָוויטש. ער קאן אים מאַמעש ניט אָנקוקן. זיין דינגע,
טאַמער האט זיאַמקע צוגעשלעפט אין מאַרק א רינגל וורשט, צי
א לעבל ברויט!

— ס'איז זיינע, א רועכן זיין טאַטן אריין?!

זיין דינגע, טאַמער האט זיאַמקע ליב קלינגען אין אלע פאַראַד-
טירן:

— ביסט א פעדאָ-האַג, א רועכן אין דיין טאַטנס טאַטן אריין,

טאָ זיי א פעדאָ-האַג און מיש זיך ניט אין מיניע אייגענע גע-
שעפטן!..

קאַיאָר, ווען די זון ריכטט זיך דורך די שפאלטן אין דער
בודקע אריין, איז רודאָלף שוין ארף. א קלייניקייט! אזא אָל אף
זיך! אזא פאַראַנטוואָרטלעכקייט, ווי פירן א קאָמונקע! שלעפט ער
גלייך אַראָפּ פון אלעמען די „קאָלדרעס“ (מיט די קאָלדרעס איז
די געשיכטע אזוי:

אַט דו גייסט אמאָל אין גאַס און זעסט אזא אַפּייל:
„היינט שפּילט מען אין דער רוסישער אָפּערעטע — „סילױאַ“.
— אַך! ס'ארא שיינע זאַך, — טראַכסטו זיך, — די „סילױאַ“, און
צאַפּ! — א ריס די „סילױע“ פון דער בודקע — און אַט האסטו
שוין א קאַלדרע!..“

וודאַף שטורכעט אלעמען מיטן פוס אין זייט אריין:
— היי, מישקע! גענוג צו פאַפּן! ס'אי דיר ניט בא זיך אין
שטוב, ברודערקע! — צום לאקענען!
— זיזע! שלימאזל! — שנאָרען!
— קאַרעש! הויב זיך! נו, שנעלער!

און צום סאָף צו מאַנקען:
— מאַנקעלע, נעם צונויף דינע בעבעכעס, ווייל שוין צייט —
די פובליקע וואָרט שוין אף דיר ...

צו איר באַציט זיך רודאַף ווייכער, ווי צו אלעמען. און ניט
נאר רודאַף. די גאנצע קאָמונקע באַציט זיך צו איר אזוי ...
ס'איז דאך די איינציקע פרוי אין דער קאָמונקע, דאַרף מען דאָך
זי שאַנעווען. און ביכלאל ...

אירע צוויי שוואַרצע קאַרשן - אויגן זיינען אלעמען שטאַרק גע-
פּעלן ... און די ערשטע צייט זיינען אירע שוואַרצע אייגעלעך
געשווומען אף די אָפּט-ערנסטע און פאַרדייגעטע פענימער פון
דער כעוורע און ארויסגערופן א כיינדל אף זייערע ליפּן. די גאנצע
קאָמונקע ווייסט איר לעבנסגעשיכטע פון אלעף ביז טאָף. פון
דעם, אז נאך אין די וויקעלעך האט זי די מאַמע אוועקגעוואָרפּן ...
און ווייטער — ווי זי האט שוין א ניינאַריקע געהאָרעוועט בא איר
מומע, געוואָשן איר די דיִלן, געטראגן וואַטער פונעם ווייטן ברוד-
נעם, און די מומע האט זי דערפאַר יעדן טאָג געקניפּט אין די
זייטן און געשטאָכן מיט זידלױערטער אין האַרצן ... און נאָך
ווייטן זיי, אז ווען די מומע האט שוין אליין דאס לעצטע דיפּטל
ברויט אין אלמער געהאט, האט זי די צוועלפּיאַריקע מאַנקע פון
שטוב ארויסגעטריבן און איר געהייסן גיין זוכן דאס לעבן. איז
מאַנקע אוועק אף די מאַרקן און וואָקזאַלן זוכן דאס לעבן ... אלץ

ווייסן זיי, די כעוורע, ווייל ניט איינמאָל האט זי געפרוּווט מיט הארטע גרייפלעך טרערן זיך צעוויינען... האבן זיי אלע איר געוויין איינגעהאַלטן און אים באהאלטן יעדערער בא זיך טיף אין הארצן...

נאר קיין פּלאַטאַנישע לייבע הערשט דא נישט... דער פּאַטרי-אַכאַלער שטייגער גייט דא אמאָל ניטוילנדיק אריבער דעם גרע-נעץ אויכעט...

ביכלאָל איז אין דער קאַמונקע איינגעפירט א שטרענגע און ריכטיקע ארבעט-צעטיילונג. יעדערן לויט זיינע פעיקייטן.

זיווע דאַרף פּאַנטוען* (זיווע קאן גוט די מעלֶאַכע, נאר די כאָוו-רײַע איז נישט צופרידן פון אים, שוין עטלעכע מאָל האט מען זיווען א פויסט צו זיין לאנגער נאָז צוגעטראָגן:

— נאָ, זע! וועסטו נאכאַמאָל קומען אהיים א ליידיקער, איז אַט!.. די פויסט האט זיך גאר נאָענט, אף עטלעכע מילימעטער געדרייט נעבן זיין נאָז און געדראָט...).

אף מישקען איז געלעגן זייער א שווערע און פאַראנטוואָרט-לעכע ארבעט—טיברען. בא אזא ארבעט דאַרף מען זיין זייער פלינק און פּאַרזוכטיק, וואָרום, בעשאַס דו כאַפּטט ארויס בא וועמען עס איז א רעדיקויל, איז דארפסטו ניט פּאַרגעסן, ווו דו האַלסט

אין דער וועלט און טייקעף רײַסן נעגל**, ווייל זי, די באַלע-באַסטע פונעם רעדיקויל, וועט דאך מיסטאַם באַלד אָנהויבן קווי-טשען, ווי מע וואַלט זי אף אַן עמעס געקוילעט... איז זאָל עס

דיך ניט אַרן! זי וועט אזוי לאנג קוויטשען, ביז זי וועט געווינט ווערן... דו לויף! און ניט געקוקט דערוף, וואס מישקע האט נאר איין פוס (האַלץ בלייבט דאך פאַרט האַלץ), וועט איר אים

נישט דעריאָגן... וואָרום ער טוט נאר א שמיגע פאַרבײַ אייך און שוין ניטאָ. גייט זוכט דעם פאַראיאָריקן שניי...

און פאַר זיך לאַזט רודאַלף איבער די אָנפירערשאפט, די אַטאַ-מאַנשאפט, די אויבערקאָמאַנדע, אזוי צו זאָגן.

* שנאָרען.

** אַנטלויסן.

אזוי ארום האט איר דא אין דער קאָמונקע א פולן ראַציאָנאַל־
ליזירטן אַפּאַראַט (האלעוויי אף לייטישע אונטערנעמונגען געזאגט
געווארן...).

איז היירא, ברידערלעך, צו דער ארבעט, שנעלער!
אזוי הויבט זיך אָן אין דער קאָמונקע דער ארבעטס-טאָג.
אין איין מינוט ווערט די טומבע פוסט. כעוורע צעלויפן זיך אין
אלע עקן פון דער גרויסער שטאָט, יעדערער אף זיין שטענדיק
אַרט.

II

אין מאַרק האט זיך אָן אוילעם אין א ברייטן קרייז צונויפגע-
נומען. דאס טאַנצט מאַנקע און פעטקע קלאפט מיט א קולעק אין
בובנע. מאַנקע מאַרט זיך אָפּ, אז זי איז א באַלייערינע. אך, ווען
זי האט א פּאַר שיינע שוואַרצע טרוסיקעס מיט א שוואַרץ דינגק
ליפל אויסגעהעפט מיט זיידענע פּאָדעם אף די בריסטלעך, ווי
שורקע טשומאַזאַיאַ, וואס טרעט דא אויך ארויס אין מאַרק!..
נאר יענע וויל אפילע מיט מאַנקען נישט ריידן. יענע איז שוין
א „סטאַליטשנע פרימע“, און מאַנקע איז וואס?— א שלעפערן און
מער גארנישט! יענע טאַנצט טאַמיד נאר אונטערן אַקאָמפּאַנימענט
פון א פידל מיט א האַרמאָשקע און מאַנקע מוז טאַנצן אונטער
אַקאָמפּאַנימענט פון א צעריסענער בובנע, וואס פעטקע האט באַ
א ציגיינערן אַפּגעווישט.

מאַנקע פאַרביגט אירע דאַרע הענט, ציט אויס די פיס, און
ווען זי שפרינגט, סטאַרעט זי זיך אפן גראַבן פינגער אוועקשטעלן...
עמעס, דער „טייווע-טאַנק“, וואס מאַנקע פילט אויס, איז גאר
שורקעס קאָמפּאָזיציע, און טשומאַזאַיאַ האט געזאגט, אז אויב זי
וועט נאָכאַמאל פאַקן מאַנקען, ווי זי טאַנצט איר „טייווע-טאַנק“,
וועט זי איר פאַר אלעמען אין די אויגן באַגיסן דאס פּאַנים מיט
אַליען... נאר דאך האט מאַנקע ניט קיין מוירע פאַר איר, ווייל
רודאַלף האט געזאגט, אז זאָל זי נאר איר א פרוו טאָן אַנרידן,
וועט ער זי צערייבן אין א פראַשעק און וועט נאך באַ איר

אָפּנעמען דאס לײַפּל מיט די טרוסיקעס אויך, און דאָן וועט זי ווערן
אויס פּריימע ...

נאָך מאַנקעס „נומער“ פּלעכט פעטקע צונויף זײַנע הענט, פּאַר-
לײַגט זיי אפּן האַרצן, ציט זיך אויס אָף די שפּיץ פינגער, לאזט
אַראָפּ די ברעמען און הויבט אָן זינגען (אזוי האט ער געזען טוט
סטענקע סמעשנאָי אויכעט ... נאר יענער וויל אפּילע מיט פעטקען
נישט האבן צו טאָן, וויל סמעשנאָי רעכנט זיך אין מאַרק פּאַר א „זווע-
סטגעם קופּליטיסט פון מוזיק-כאָל“ און פעטקע איז נישט מער ווי א
קאַרעשל, א ווערצעלע, וואס מע זעט קוים ארויס פון דער ערד... און
אויסער דעם, טרעט סמעשנאָי טאָמיד ארויס אונטער אקאָמפּאַנימענט
פון א שאַרמאַנטשיק און טראַגט א לאנגן שוואַרצן פּידזשאַק מיט
פּאַרקײלעכקייטע שפּיצן און מיט א שפּאַלט פּונהינטן, און פעטקע
מוז ארויסטרעטן אין זיין וואַכעדיקן „אנצוג“, וואס קוקט ארויס
פון ביינע קני מיט צוויי גרויסע לעכער, און דאסזעלבע אויך בא
די עלנבויגנס און אָף דער פּלייצע).

פעטקע זינגט מיט א דין קוויטשיק קעלעכל א לאנג-מאַנטאָן
לידל וועגן א „קראַסאַוויץ“, וואס האט זייער ליב געהאט א „קראַ-
סאַוויצע“. נאר ווען זי האט אים אָנגעהויבן פאַרבייטן, האט ער
זי איינמאַל געפּאַקט און אריינגעשטאַכן א מעסער אין ברוסט
און דורכגעלעכערט דאס האַרץ ... די „קראַסאַוויצע“ איז אזוי
געבליבן ליגן מיט א דורכגעלעכערט האַרץ און מיט פאַרמאַכטע
אויגן אינמיטן פּלאַץ, און א וואַרעמע ריטשקע בלוט האט פון איר
האַרץ געשטראָמט” ...

עמעס, דאס לידל איז פון סטענקעס רעפּערטואַר, און סמעשנאָי
האט געזאגט, אז אויב ער וועט אים נאך איינמאַל פּאַקן זינגען
זיין לידל, וועט ער אים ארויסשלעפּן א פּוס און אים אריינשטעלן
א האַרבליע ... נאר פעטקע האט פאַר אים קיין מוירע ניט, וויל
רודאָלף האט געזאגט, אז זאל ער נאָר, סמעשנאָי, וואָגן אָנרירן
פעטקען, וועט ער באַ אים אָפּנעמען דעם פּראַק מיט די פּאַר-
קנילעכקייטע שפּיצן און מיטן שפּאַלט אָפּן הינטן און דאָן וועט
ער שוין ווערן אויס „זוועסטנער קופּלעטיסט פון מוזיק-כאָל” ...

נאכן, קאָנצערט" לויפן פיר אייגעלעך ארום איבערן מענטשן-
 קרייז, אוינע ליבלעכע אייגעלעך, און בעטן באם אוילעם באַלוי-
 נונג פאַר זייער מי, פאַר זייער אַריגינעלער קונסט...
 ... און זיווע שנאָרעט. אָט מאַכט ער זיך פאַר אַ בלינדן און
 אָט פאַר אַ שטומען. אָדער פּלוצים פאַרווארפט ער זיינע הענט
 אף הינטן און טרייסלט מיט זיי, ווי אין קאַדאַכעס... (עמעס גע-
 רעדט, האט זיווע דעם, "טרייק" צוגעשלעפט באַ סטיאַפע טשיושיק.
 יענער, אז ער מאַכט עס, באַקומטו אַ פּולע איליוזיע, אז דאס
 גייט ארום אַ קאָנטוזשעטער... נאר טשיושיק האט שוין אפילע
 מוירע צו זאגן זיווען וועגן דעם, ווייל ער ציטערט שרעקלעך
 פאר רודאָלפן...).

בא זיאַמקען גייען די געשעפטן גארניט פויגלדיק. אזוי זאגט
 ער, אלנפאלס, דער קאָמונקע, נאר כעוורע גלויבט אים ניט. פאַר
 אַ קאַרן האַלט מען אים און מע שאַרפט אף אים אַ צאָן...
 איינמאל ניט צו אים צו עפעט אַ יידענע (הערט אומיסטן אַ
 ציקאווע מייסטע) און הויבט אים אָן מיט אַ ראַכמאַנעס-פּאַנים
 פאַנאַנדערפּרעגן וועמענס ער איז און פּונדוואַנען קומט ער אַהער (ער
 איז איר מיסטאמע געפּעלן געווארן אין שלייער, אָט אַ יאָל-
 דיכע...)

זאגט איר זיאַמקע, אז ער איז פון ראָוונע (ס'אים אים גראדע
 איינגעפאלן ראָוונע, אַ נאָפּקעמינע?).

— אוי, פון ראָוונע? — האט אים ציטעריק איבערגעפרעגט די
 יידענע — וועמענס — זשע ביסטו? וויי איז מיר? ..
 — כאַסיעט שוואַרץ.

— אוי, כאַסיעט שוואַרץ? — האט מיט אַ שטאַרקער האַרצ-
 קלאַפעניש איבערגעפרעגט די יידענע. — האב איך דאך געקאנט
 דיין מאַמען, וויי איז מיר...
 די יידענע האט פון בוזעם אַ פאַרשמוציקט נאָזטיכל ארויס-
 געשלעפט, פאַרויכטיק עס פאַנאַנדערגעוויקלט, ארויסגעשלעפט פונ-
 דאָרט אַ גילדן און זיאַמקען דערלאנגט:

— נא, יינגעלע, אוי, ווינד איז מיר...
 89

זיאמקע האט א קוק געטאן אף דער יידענע פון אונטן ארוף, אפן נאָזטיכל און דערזען דאָרט א פאַפירענעם רובל ליגן. די הענט האבן זיאמקען אָנגעהויבן בייסן, האט ער זיך א קראַך גע-טאָן, א ריס דאס טיכל פון אירע הענט און וואָוורעד... די יידענע איז אזוי געבליבן שטיין מיט צעשפרייטע הענט, ווי א דענקמאָל...

איז וואס טוט מען מיט געלט, האָ? — הינדאָ אין קינאָשקע! געקויפט א ווייכן שטול און אָפגעזעסן פונעם ערשטן ביון לעצטן סעאַנס. ניט געקוקט אפילע אף דער פילם (ווער דארף עס?), געשלאָפן גאר! א מעכניע אין קינאָ צו שלאָפן! .. ס'איז פינצטער, די מוזיק שפילט און דו זיצט זיך אזוי אף דעם ווייכן שטול, אָנ-געשפאָרט אפן ווענטל און שלאָפסט... אך ס'ארא כליעס! .. און אזוי גיך ווי דער „שוסטער!“ האט געדרייט די לענטע, האט זיך עפעס בא זיאמקען אין קאָפּ געדרייט א כאָלעם, ניט קיין כאָלעם, נאר דערמאנונגען...

... אָט זעט ער זיין טאטן: רעב שלוימע, א מיטלוויקסיקער ייד, א דאָרער, א סוכאָטניק. זיאמקע געדענקט, ווי די לעצטע טעג פאָרן טויט פלעגט זיין טאָטע וואָרעמען די ליפּ באם לאָמפּ. א קראַנקע ליפּ בא אים געווען, א מייעסע קרענק אזא, א „ראַק“. דער טאָטע זיינער איז מיט דער ליפּ געפאָרן קיין קיעוו און קיין זשיטאָמיר און קיין דובנע און אומעטום האט מען אים געזאגט, אז ס'שוין אלץ פאָרפאלן...

און געטראפן האט זיך עס אלץ איבער א קליינעם צופאל: דער טאָטע האט זיך אוועקגעשטעלט אף א בענקל, קעדיי צו דער-לאנגען דאס האלץ פון אויוון, האט זיך דאס בענקל א דריי גע-טאָן פון אונטער זיינע פיס, ער איז אַראפגעפאלן צוזאמען מיטן האָלץ און שטאַרק פאַרביסן א ליפּ, אזוי פאַרביסן, אז ס'איז אים געווארן א לאַך אין דער אונטערשטער ליפּ, און דערנאך האבן שוין אלע דאָקטוירים געזאגט, אז ס'איז א „ראַק“ און ס'איז שוין אלץ פאָרפאלן...

... ווען דער פאָטער האט געגויסעט, האט ער זיאַמקען צוגע-
 רופן צו זיך און אים אזוי געזאגט:
 — זיאַמקעלע, זאלסט הערן וואס די מאַמע וועט דיר זאגן, און
 זאלסט פאָלגן די שוועסטער, זיאַמקע...
 האט ער טאַקע די מאמען געפאלגט, נאר שפעטער האט זי אים
 אופגעהערט פאָלגן און גארנישט ניט געוואלט נעמען אין מויל...
 זיאַמקע איז דאן פון אינדערפרי ביז שפעט אינאָוונט געזעסן ווי
 א פאַרשטיינערטער אינדרויסן און געהאנדלט מיט „געזשאַרעטע“
 יאָדערן און קוים אונטערגעהאלטן מיט דעם זיין מאַמען, וואס
 האט געגויסעט אין שטוב פון הונגער, און ביידע שוועסטער, וואס
 זיינען געלעגן אין שפיטאַל אף טיפוס, אין ביידע עקן פון שטאָט:
 איינע בא די מאַסקווער טויערן, און די צווייטע בא די כערסאָנער
 טויערן... האט זיך די מאמע צוביסלעכווייז אָנגעהויבן אָפּזאגן
 פונעם טרוקן שטיקל ברויט, וואס זיאַמקע האט קוים פאַרדינט
 פאַרן טאָג, אין איז אויסגעגאנגען... דאס איז געווען דאָן, ווען
 דאס גאנצע לאַנד האט געקרענקט אף דער טיפוס-קרענק, און איז
 אויסגעגאן פאַר א טרוקן שטיקל שקאַרקע...
 און נאָך דערמאָנט זיך אים, זיאַמקען, אַז ווען ער איז נאָך
 גאָר א קלייניקער געווען, פלעג אים די מאַמע יעדן טאָג פאַרן
 שלאַפן פרעגן:

— זיאַמקעלע, עפשער ווילסטו פאַרן שלאַף אינדרויסן?

— ניין, מאַמע, — ענטפערט, ער איר.

— איז זע-זשע, זיאַמקעלע!..

און ווי נאָר זי זאָגט אים „זע-זשע זיאַמקעלע“, כאַפט ער זיך
 באַלד אוף. קיינער איז שוין טעאַטער ניטאָ. די וועכטער פאַר-
 שפאַרן שוין די טירן. ער גייט ניטוילנדיק אראָפּ פון שטוב און
 טוט אַ קוק, איז דאָס אָרט נאָס... פיטש נאָס...
 פע, זיאַמקע! פע זירזע! סע ניט שייין...
 און דערנאָך, ווען ער איז פון קינאָ ארויס, האָט ער אָף דעם

איבעריקן געלט א „סאַטקע“ געקויפט און אויסגעזשליאַקעט עס
 מיטאַמאָל, אזוי ווי אַ לויזע איי, אזוי — א זשליאַקע און

פארטיק! — און איז אוועק אהיים, אין בודקע. דאס פאָנים האָט באַ
אים געפלאַקערט, פון מויל איז באַ אים שפּייעכץ גערונען, ווי
באַ א בעהיימע... האס מישקע שמיגע א בייזן בליק אף אים
געווארפן און רודאַלף האט זיווען מיט זיינע וויסע אויגן אין די
אָדערן א קיצל געטאָן:

— אופגעפרעסן אליין? אוך, דו פאַסקורסטווע! ווארט, ווארט! ..
ווייל שוין דאס וויפלטע מאָל, אז ווען זיאַמקע שנאַרעט עפעס
אויס, פארטרינקט ער עס באַלד און פארהוילעט עס טאַמיד אין
קינאַ... .

טרינקען האט ער זיך דאפקע אויסגעלערנט נאָך פאַר דער
קאַמונקע. גלייך נאָך זיין מאַמעס טויט, פלעג אים די באַלעבאַסטע
פון שטוב, יעוודאַכע די סאַמאַהאַן - טרייבערן, שטענדיק אויסנוצן,
ער זאָל איר העלפן אביסל אין דער ארבעט: פאנאנדערגיסן דעם
בראנפן פון איין פלאַש אין א צווייטער און מישן עס מיט דענאַ-
טוראַט... . און דאַן האט ער זיך שוין אביסל אויסגעלערנט „זופן“
אויך... . און אז די באַלעבאַסטע פלעג זיך אמאל באַ א הולקע
שטארק אַנשיקערן, פלעג זי אריינרופן זיאַמקען צו זיך און פאַר
אַלע געסט אין די אויגן געבן אים א פאַר קאַפיקעס:

— נאַ דיר, זיאַמקע, געלט און זאלן אלע זעען מיין נאטור!
גי, זיאמעטשקע, און טו א קוק „וואנקאַ קליוטשניק“. א סטראשנע
זאַך, זאגט מען... .

און אַפט פלעג נאך יעוודאַכע באַ דער ארבעט פארציען אזא
לידעלע:

Жидовочка Хайка
Продавала Яйка...

און זיאַמקע פלעג איר אונטערהעלפן זינגען... .
... ווען אלע האבן זיך שוין געלייגט שלאפן, ווען אלע האבן
זיך שוין אינגעהייט אין דער קופע אפגעריסענע פון פאַרשיידענע
פלאַקאַטן - בודקעס אפישן, האט דאַן זיווע דאס ערשטע מאָל
דערזעען באַ רודאַלפן דעם „פעדער“ אונטערן גאַרטל... . די

פינקע האט געפינקלט אינדערפינצטערניש און שטארק אנגע-
שראָקן זיאמקען, אז ער האט א שטיק צייט ניט געקאָנט אנט-
שלאָפן ווערן...

III

און אט רוקט זיך שוין אָן דער ווינטער, ווי דער בייזער
דוואָרניק סטעפאָן, וואס לאזט זיי קיינמאל ניט צורו... און
דער ווינט בלאָזט!

נאָר שאַ! פעסימיסטן, שאַ! ס'איז דאָ אַן אויסוועג.
אין קעסל, אין אספאלטקעסל איז וואַרעמער. אז מע ענדיקט
די ארבעט, בלייבן נאָך גליענדיקע קוילן, באזעצט זיך די גאנצע
קאָמונקע ארום דעם קעסל און מע בלאָזט אף די קוילן און מע האַלט
אונטער א גאנצע נאַכט דעם פייער מיט מינסעס. מער פאר אַלע-
מען דערציילט מישקע שמיגע. שמיגע ווייסט אזויפיל מינסעס, אז
קיינער פון דער קאָמונקע ווייסט אפילע קיין צענטכילעק פון דעם,
וואָרום ניט געקוקט אף זיינע דרייצן יאָר, האט שוין שמיגע דורכ-
געשקאַנדיבעט אף זיין הילצערנער פוס גאַנץ רוסלאַנד אינדער-
ברייט און אינדערלענג פון סאַמאַרע ביז מצענסק, פון ראָסטאָוו
ביז קאָנאַסטאָפּ. פון טאַגאַנראָג ביז אומאַן און פון פאוואָלאָזשע ביז
פיטער... שמיגע דערציילט וועגן ווייסע און וועגן רויטע, וועגן
גרינע און וועגן דער אַטאַמאַנשע מאנקע „ווירווי גלאַז“, וועגן
טראַצקין, וועגן פּרונזען און וועגן נאָך און נאָך.

— שטיי איך מיר אזוי אף קורסקער וואַקואַל אין מאַסקווע
און קאַלופּע מיט דער פוס דעם דיל, גייט פארביי טראַצקי. גיי
איך צו און גיב אים אַפּ טשעסט. הויבט ער אוף די האנט,
טראַצקי, און מאַכט:

— וואָלאַנאָ!

— ע, ער פונטיעט! — מאַכט זיוזיע — טראַצקי וועט אונדזער
שקאַנדיבען אָפּגעבן טשעסט!
— ווער, איך פונטיע? — הויבט זיך שקאַנדיבע אוף פון אָרט און
שטורכעט זיאמקען מיט דער הילצערנער פוס אין זייט.

— צייך! מאכט רודאָלף — אָסאַדי נאַ פּליטואַר! ..
 באַנאכט, ווען די גאַנצע שטאָט רוט אין בלויען כאשכעס,
 פינקלעט ערגעץ א פייערל אין אן אספאלטקעסל. דאס זיצט די
 קאָמונקע... הארבסט איז נאך ווי ס'ניט איז. הארבסט קאן מען
 נאך איבערשלאפן אין א מיסטקעסטל אדער גלאט ערגעץ אונ-
 טער א בריק... און ווינטער יאָגט דער ווינט פון גאס, שמייסט
 זיי איבערן האלבנאקעטן לייב. נאר נישט געדייגעט! עמעס, אין
 אספאלטקעסל איז שוין צופיל טשאדנע... אז די קאמונקע
 קריכט פונדאָרט ארויס, זעען זיי אויס נאך שווארצער פאר
 קוימענקערערס. דער געדיכטער רויך באדעקט דאס גאַנצע לייב
 און טריקנט עס אויס, פארדרייט זיי שרעקלעך די קאָפּ... דער-
 פאר קאָן מען זיך אבער דערלויבן אזא לוקסוס ווי „שלאשליק“.
 דאס פלייש, וואס שקאַנדיבע „ווישט“ אָפּ אין מאַרק, שטעקט מען
 עס אָן אף שפּענדלעך און מע פרעגלט עס גוט צו... מיט וואס
 איז דאס א שלעכטער שאשליק?

נאר שווערע טעג זיינען ווינטער. ע-כע-כע! דער ווינט
 בלאָזט, ברעגט, יאָגט זיי פון קעסל ארויס. שווערע צייטן,
 ע-כע!

עמעס, דער לעצטער „שפרונג“ איז דורך ניט שלעכט. די גאַנצע
 קאָמונקע האט זיך אויסגעשטעלט אף א ראָג און ווי נאר ס'איז
 דורך דער „פרייער“, האבן זיי זיך א לאָז געטאן צו אים, שטיל,
 אן שוכער אפגעטאן זייער „ארבעט“, און גענומען רייסן נעגל,
 האט מען אבער זיזיען געכאַפט (אט א שלימאזל!...). אין מיליציע
 האט ער געשווייךן, אז ער איז גאט די נעשאמע שולדיק, ער קאָן
 זיי אפילע קיינעם ניט (מיר ווייסן אייך, ברודערקע, געלערנטע
 שוין!..).

נאָר ווען מע האט אים אָפּגעשטעמפלט די פינגער און אריינ-
 געשטופט אין א שמאַלן הויכן צימער מיט גרויסע גראטעס, האט
 ער זיך דערשראקן (אוך, פאכדן!..) און אוועקגעפירט דעם מי-
 ליוטיק אין קעסל. דערזענדיק, אז זיזיע גייט מיט א מיליוטיק
 צום קעסל, האט רודאָלף א קאָמאַנדע געטאן:

— כעוורע פליטווי! *

און ער מיט מישקען זיינען געבליבן שטיין. ווען זיי האבן זיך שוין גאר דערנענטערט, האט רודאלף ביזו אַ קיצל געטאָן מיט זיינע ווייסע אויגן זיווען אין די אָדערן אַרײַן, און באַ יענעם איז טייקעף א גריווער דורכגעשוומען איבערן לײב, ווייל ער האט געזעען, אז בא רודאלפן האט דער פערער אונטערן גארטל גע- בלישטשעט מיט זודיקער סינע... און שקאַנדיבע איז באלד זיאַמקען אונטער די פיס אונטערגעפאַלן, זיאַמקע האט זיך איבער- געקערט מיט דעם קאַפ אראָפ, און אומזיסט האט דער מילטאן געפליפט, ווייל די קאַמונקע איז זיך שוין עט ווייט צעלאָפן.
פּוֹ-י-ט!..

דאָ וועל איך פארענדיקן די געשיכטע פון דער „קאַמונקע פון פינף“ און פארענדיקן וועל איך זי ניט ווייך און ניט סענטימענטאַל, נאר אזוי ווי זי איז אין לעבן פאַרגעקומען.
ווען דעם מילטאָן איז שוין נימעס געוואָרן צו פּײַפן, האט ער דאס פּײַפל אין קעשענע אריינגעלייגט, זיך רעכט אויסגעזידלט, דערמאנט בעשאס- מײַסע דעם גאַנצן רעליגיעזן קלאפערגעצייג: גאַט, גאַטס- מוטער און אלע מאלאַכים, א שפּײַ געטאָן און איז אוועק. און זיווע איז געבליבן שטיין אן עלנטער נעבן דעם קעסל. בעשאַס- מײַסע איז דורך א יינגל און געפלעמט א זעמל מיט ווורשט. זיאַמקע איז דעם יינגל נאַכגעלאָפן און אים געקוקט אין פּאַנים ארײַן; ער האט געטראכט, אז ער וואלט אויך געקאָנט יעדן טאג עסן א זעמל מיט ווורשט, ער וואלט אויך געקאָנט ארומגיין אזוי רײן און פּײַן, ווי יענץ יינגל, ווען... ער זאָל עפשער ניט פּאַרלאָן זיין היים, עפשער וואָלט אים די מומע זיינע גענומען צו זיך, געמאַכט פון אים א לײַט. ער וואלט יעדן טאָג געשטאַנען אין קלייטל, געהאַנדלט מיט זיף, און דערנאך וואלט ער זיך ארופגעשלאָגן, געהאַנדלט מיט פּאַפּיראַסן, און

* אנטלויף.

דערנאך וואָרט ער עפּשער אליין געעפנט א קלייטל, גוט פארדינט
און געטרונקען יעדן טאג קאווע מיט בולקע. נאָר ניין! טאקע
זייער גוט, וואס ער האט פאַרלאָזט די שטוב, ווייל זיין טאטע איז
אויך געווען א הענדלער, איז ער טאָקע אויסגעגאנגען פונעם
קלייטל, א סוכאַטע געכאַפט. זיאַמקע דערמאנט זיך איצט, אז דער
טאטע זינער איז גארנישט געשטאַרבן איבער דער ליפּ, נאר
איבער דער סוכאַטע...

... פונדערווייטנס האט אן ארקעסטער א שפיל געטאן. זיאַמקע
האט דערזעען א קאָלאָנע יוגנט. אלע פעסטע יינגלעך און מייד-
לעך אנגעטאן אין בלויע טרוסיקעט מיט גרינע מינקעס און ווייסע
קעלנערלעך. אלע — אזוי שיין געשפאנט מיט איין טראָט. אין זייער
גאנג האט מען נאר ארויסגעזעען איין פוס, א שלאַנקע נאקעטע
פוס מיט הארטע מוסקולען, און איין האַנט, א פעסטע האַנט האָט
זיך באוועגט פאַרויס און צוריק אין א גלייכער ווירע:
— איינס צוויי, איינס צוויי!

זיאַמקע האט זיך א לאָז געטאָן צו דער קאָלאָנע, זיך געוואָלט
שטעלן באַם סאַמע עק און שפאַנען מיט זיי איינינעם אונטער
דער מוזיק, האלטן דעם קאַפּ פאַרויס, מאַכן מיט די הענט אזוי
ווי זיי, איז אים אבער שקאַנדיבע דעם וועג פאַרלאָפּן:
— זיר *, זירזיע!

— שטיי!

זיאַמקע לויפט.

— שטיי ניוויזיק, אניט!..

זיאַמקע האט זיך נאך מער געלאָזט לויפן, איז די גאנצע קאָ-
מונקע אָנגעלאָפּן, פארלאָפּן אים פון אלע זייטן דעם וועג:
— שטיי בעסער, הערסט!..

... צוריקוועגס זינען זיי אלע געגאנגען פאמעלעך. זיאַמקע אין
מיטן, די קאָמונקע פון אלע פיר זייטן. אלע פיר זינען זיי אריין
אין קעסל, זיך אויסגעזעצט, זיאַמקען אין מיטן אריינגעזעצט. זיווע

* זע !

האט אנגעשטרענגט זיינע לאנגע אויערן, ווי באַ א האַז, און זיך צוגעהערט צו די טריט פון סאַקאַנע, זיי דערנענטערן זיך צו אים, די טריט פון סאַקאַנע; גלייך צום האַלדז... רודאַלף האט א ווונק געטאַן צו מישקען. יענער האט זיך אופגעהויבן פון אַרט און שטרענג, אַפגעהאקט, דורכגעלייענט דעם קורצן אורטייל:

— נו, ברודערקע, היינט איז דיר קאַפוט!..

און באַ די ווערטער האט זיאַמקע דאס לעצטע מאָל דערזען באַ רודאַלפן דעם פעדער אונטערן גאַרטל. ער האט זיך פון ארט ניט געקענט רירן. געזעסן ווי אין א מיזוקעסטל. ארום אים פיר קעץ מיט גלאַנצנדיקע אויגן, ווי פינקעס.

דער קרייז האט זיך מיטאמאָל פארברייטערט, דערנאך ענג פארשמעלערט, אינגאַנצן פארשטעלט זיאַמקען, ער האט אפילע קיין פיפס ניט געטאן...

... און ווען די ארבעטער זיינען אף מארגן גאנצפרי געקומען צו דער ארבעט, האבן זיי געפונען אין מיטן קעסל ליגן א דער-שטיקט יאטל. דער האַלדז איז באַ אים שטארק געווען פארצויגן מיט א רימען און אין מויל האט באַ אים אן אפיש געשטעקט. דאס איז זיוויע געווען. די קאמונקע האט זיך מיט אים אַזוי צע-רעכנט פאר אלע זיינע „כאַטאַים“, דערפאר, וואס ער האט ניט געקענט לעבן אין א „קאמונקע“ און האט פאַראטן זיינע כאַ-וויירים...

און פונדאן אָן איז געווארן אויס קאמונקע...

... און איצט, ווען איך גיי דורך די שטילע גאס, שטעל איך זיך טאַמיד אָפּ אפן ראַג, באַ דער טומבע, דאַרט, וווּ די קאמונקע האט געלעבט, און קוק לאנג פארטרוימט אף איר. נאר די טומבע איז שוין ארום און ארום געדיכט באקלעפט מיט אפישן...

אבער איך שטיי נאך אלץ א שטיק צייט און קוק אף דער טומבע און סע דערמאנט זיך מיר די מיטע פון דער „קאמונקע פון פינף“, פון יענע, שווערע, פארגאנגענע יארן...

אפריל, 1928 י.

א ד ע ר צ י ל ו נ ג ו ו ע ג נ א ק ו ט ש מ ע

געווידמעט זיך אליין.

אף דער רושיקער יעקאטערינאָסלאָווער גאס האט מיר א פאָר-
וואַרלאַזט יאַטל אונטערגעשטעלט א פיסל :

— וואס, דערקענסט ניט ?

כ'האב אים דערקענט. דאס איז מיין כאַווער כאַימקע שוסטריק.
אין די הונגעריאַרן האבן מיר ביידע ארומגעוואנדערעוועט אין די וואַ-
גאַנען - אונטערקעסטלעך.

מיר זינען געווען אין לאַזאַוואַיאַ און אין מאַסקווע, אין ריי-
בינסק און אין קיעוו, אין כאַרקאָו און אין טאַמבאָוו. וואס אויס-
געשנאָרעט — געטיילט זיך אפדערהאלב. וואס צוגעשלעפט —
איניינעם געהויליעט. קלעפּ אויך באַקומען צוזאַמען...

מיר האבן זיך אָפּגעשטעלט באַ א גרויסער גאַרקיד און זיך
אָנגעשפּאַרט אף דער וויטרינע. אַפּן דיקן גלאַז האט זיך אָפּגע-
שפּיגלט זיין שפּילעוודיקער פּאַנים מיט די קליינע, קאַסע, כינע-
זישע אייגעלעך און קוטשמע געקרייזלטע האַר. א קאַסטיום
האט ער געטראַגן אַן עקסצענטרישן מיט אַן אויסגעהאלטענער
סימעטריע. איר זאָלט ניט מיינען, מיינע לעזער, אז צוליב קונסט
האט ער געטראַגן אזא קאַסטיום. ניין, ס'איז פּאַשעט אזוי צונויפ-
געפּאלן, אז ס'האבן זיך בא אים צעטרענט ביידע פּאַכוועס מיט
איינמאַל. און דאס, וואס ער איז געגאן מיט איין קורצערן אַרבל
און מיט איין לענגערן הויז, איז עס עפּשער דערפּאַר, ווייל ס'איז
געווען זומער. ס'איז הייס, פּאַרשטייט איר מיר...

אף מיין פּראַגע, ווי אזוי לעבט זיך אים, האט ער אויסגעשאַסן :
— א שליכע זאָל איך זיין, אויב סע מיר שלעכט! גאנץ עס-
עסעריע בין איך אויסגעפּאַרן. אפּילע באַ לעניגען אין מאוואַזאַיי
געוועזן, וו - וואָאָ!

ער האט זיך א קראץ געטאן מיט ביידע הענט אין ביידע פאָכ-
וועס און א שפּי געטאן דורך די ציין אין א זייט:
— מיינסטו, כ׳עס אַוואַדע גאַרנישט? כ׳האב קיין גראַשן געלט
נישט? פּינגן דיר מיט מאַן, אָט! — איליוסטרירט זיינע רייד האט
ער מיט צונויפגעפלאַכטענע צוויי מיט א האלבן פינגער און צו-
געטראגן מיר די מאַטאַנע צו דער נאַז — וו-וו-אַ-אַ!
אבער באלד האט זיך אף זיין פאַנים אויסגעגאסן א טרויעריקע
מינע, די שפּילעוודיקייט איז אַפגעשווומען, די אייגעלעך האבן
זיך אין דער ערד איינגעגראָבן.
כ׳האב דערפילט, אז ער האט מיר עפעס געוואָלט איבערגעבן
א טיפן באַנדרוק פון זיין לעבן, וואס האט אים א שטיק צייט
געשטיקט.

— אווי ווי מײן מוטער איז געשטאַרבן, איז, דאַכט זיך, קיין
אײן מענטש ניט געשטאַרבן. דאס איז נאך גארניט, וואס פון
הונגער. — ווינציק מענטשן זיינען דען דאן פון הונגער אויסגע-
גאן? זי איז געשטאַרבן א פאַרשאַטענע פון קאַפּ ביז די פיס
מיט לײז, ווי א וואָרצל פון א דעמב איז באַשאַטן מיט מורעש-
קעס... פון איר האט געעקלט און געשטונקען, ווי פון א
געפייגערטער קליאַטשע... און ווען ס׳זיינען געקומען די אלטיטשקע
טאַכריכים — נייטערקעס אין זייערע ווייסע טשיפקעס, האט זיך
מיר דאן געוואָלט א געשריי טאָן אף זיי:

— היי, באַבעס, טשעפעט ניט מײן מאַמען! מע קאן זי אזא
לײזיקע אָן ווייסע מאטיעס אין גרוב ארייננוואַרפן...
— אַפן אנדערן טאָג, געדענק איך, איז געקומען א מענטש אין
אן אַפגעריבענער לעדערנער קורטקע, א כאַפּ געטאן דעם לײזיקן
מעס אף די פלייצעס, ווי א טרעגער א קאסטן, און אריינגעווארפן
אים אין א שליטן, ווו ס׳זיינען געלעגן נאָך צענדליקער מייסים,
באַדעקט מיט איין ראָגאַזשע. אַפן בייסוילעם האט מען זיי אלע
אַריינגעווארפן אין איין גרויסער און טיפער גרוב...
און ווען ער האט שוין מיר דערציילט דאס סאַמע אָנעוויי-
טיקסטע פון זיין לעבן, האט זיין פאַנים זיך ווידער צעשפילט, די

קאָסע אייגעלעך זײַנען זיך צעלאָפן אין אלע זײַטן, און ער האט
מיר א קלאָפ געטאן מיט דער האנט איבער דער פלייצע:

— ברענט עס אלץ אָפן פֿייער! וואָס געווען, וועט שוין, ברו-
דערקע, מער ניט זײַן! עמעס זאָג איך?
און ער האט מיר גענומען פאָרזעצן:

— זומער, ברודערקע, איז מיר לא-פא!*, בעסער דאַרף איך
ניט! איך לויף מיר ארום איבערן מארק מיט מײַן שטעקעלע און
כױיס פון גאַרניט. אָפן שפיץ פון שטעקעלע האב איך ארופגע-
קלאפט א דין צוועקל, קעדיי איך זאָל קאָנען פלינקער אָפּצײען
פון די פורן און אפילע פון די טישלעך אויך... איך דאַרף זיך
גאָר לאנג ניט מאַטערן אף דעם, ווי פיש פאָנג איך עס, נישט ווי
איך גאנווע גאָר, וו-וו-אָ!

נאָר איינמאָל האבן מיך הענדלערקעס געפאָקט, ווען כ׳האב בא
איינער צוגעשלעפט פון דער סקאָוואַראָדע א הייסן קאָטליעט פון
פערדנפלייש. האבן זיי זיך אלע ארופגעוואָרפן אף מיר און גע-
נומען קנייפן און שלאָגן מיט וואָס ס׳איז נאָר צו דער האנט גע-
קומען. די הענדלערקע האט ארויסגעריסן בא מיר דעם קאָטליעט
און צעמאזשעט מיר די גאנצע צורע, אזוי, אז איך בין דערנאָך
עטלעכע טעג ארומגעגאנגען מיט אַן אָפּגעברײטן פאָנים...

און אזוי יעדן טאָג: אין קעשעניע קיין גראָשן געלט נישטאָ, אָפן
לײב — בלויע פאַסן, און אונטער די אויגן — גרויסע „לאַמטערנס“...
האב איך געביטן מײַן „פראָפעסיע“ אף א טרעגער. כ׳פלעג
אונטערטראָגן פון מאַרק די יידענעס זייערע קאָשניקעס מיט ציבע-
לעס, קארטאָפֿל און בורעקעס, און זיי פלעגן מיר דערפאר בא-
צאָלן. אייניקע ווייכהערציקע פלעגן מיר נאך אריינפירן צו זיך אין
שטוב און געבן עפעס אָפעסן. פלעג איך זיי טאקע שטענדיק באַ-
דאַנקען דערפאר און טאָמיר עפעס צושלעפן אין פעדערצימער...
אַבער איינער א יידענע בין איך זייער געפעלן געוואָרן. אַט,
יאָלקי פאלקי!

* לאַפּא — אויסגעצייכנט.

האט זי מיר עס גענומען בעטן :
— קום אריין צו מיר אָפּטער, יינגערלע! ..
פלעג איך קומען צו איר „צו גאַסט“ (דאס הייסט, אָפּאַכלען און
אוועקגיין...).

זאָגט זי מיר איינמאַל :
— כאַימקע — זאגט זי — אופנייען דיר א פאָר הויזן ?
— נייט, — זאג איך איר, — פארוואָס ניט ? (עס קאָסט מיר עפעס?) —
נאָר אויב איר זינט שוין יאָ אזא ווילע מומע, — מאַך איך צו איר
(ווי געפעלט דיר די מומע, אָט, יאָלְקִי פּאַלְקִי!) — טאָ בעט איך
אייך, נייט מיר שוין אוף א פאָר „קליאַש“ מיט צוויי קעשענעס
פונפאַרנט... .

האט זי מיר טאקע אופגענייט. אָט, יאָלְקִי פּאַלְקִי! נאָר פון עפעס
אַן אלטער קאָלדרע... .

בין איך מיר ארומגעגאנגען אין מיניע נייע „קליאַש“, די הענט
אין די קעשענעס, ווי א מאַטראַס!

איינמאַל האט זי מיך אליין אין שטוב איבערגעלאָזט, כּיטו זיך
א קוק ארום און כּיזע א שיינע ווינטערדיקע היטל אָפּן הענגער,
א קוטשמע! איז וואָס? לאַנג קוקן, וועלן נאָך די אויגן אָנהויבן
וויי טאָן... האב איך טאקע לאַנג ניט געקוקט! א כאפּ געטאָן
די קוטשמע אין בוזעם אריין און גענומען די פיס אף די פלייצעס... .
אין הויף האט מיך באגעגנט איר שאַכן און ליבלעך אָפּגע-

שטערט:

— ווהיין לויפטו עס אזוי, כאַימקע ?

— אזוי... .

עפעס האט ער אָנגעהויבן צופיל זשמורען מיט די אויגן און
אויסגעלאַנצט אף מיר זיינע פיר אויגאַנעס (ער איז געגאן
אין ברידן איז ער געגאן).

— וואס איז בא דיר אין בוזעם, כאַימקע ?

— ! ? —

און פלינק הינטערן טויער, ווי א קאַץ, ווען שקאַצים יאָגן זיך
נאָך איר און ווילן איר עפעס אָפּטאן א שפיצל.

ער --- נאָך מיר :

— כאַפּט אים !!!

נו, האט מען מיך געכאפט! איז מיינסטו, עפעס געטאן?
זאָל נאָר עמעצער מיר כאַטש א פינגער פרווון א ריר טאָן... נאָר
זי, די פירויגיקע מאַלפע, דער שאַכן אירער, האט מיך באַליידיקט
ביז טויט.

— כאווער מיליציאַנער, — מאכט די מאַלפע. — נעמט בא אים אָפּ
די קוטשמע און טשעפעט אים ניט, ווייל דאס איז דאָך א קראנק
קינד, א דעפעקטיווער. ער איז קראנק אָפּן קלעפּ-טאָ-מא-ני-ע,
איר פארשטייט? — און אויסגעלאַנצט זיינע פיר אויגאנעס...
האב איך עס א כאפּ געטאן א שטיין און געטראַפּן אין אלע
זיינע פיר אויגן:

— דו ביסט גיכער דעפעקטיוו, איידער איך, פירויגיקע מאַלפע...
קיינער האט מיך ניט געכאפט. אָבער איך וועל אים יאָ כאַפּן.
כיוועל אים דערהארגענען אָפּן אָרט! א שליוכע וועל איך זיין,
אויב איך וועל אים ניט דערהארגענען! א קראנק קינד, א דעפעקט-
טיווער... אין זיין מאמען ארײַן...

כ'האב ניט באוויזן זיך ארומצוקוקן, איז שוין דער העלד פון
מיין דערציילונג, מיין אַמאָליקער גוטערברודער כאַימקע שוסטריק,
געזעסן אף א בופער פון טראַמוויי און ס'האט אים געטראַגן צום
רוישיקן וואָקזאַל.

• 1927

א י ן ק ל ו י ס ט ע ר ם ה ו י ף

I

בא לייבל פינקעס האט מען היינט פארפרי צוגעגאנוועט די
קאלדרע. ער איז געשלאפן און מע האט צוגעשלעפט. פאשעט
אראפגעשלעפט און פארטיק.
איז וואס זאל ער טאן?
שרייען?
קלאגן?
בעטן, ארויסרופן „כיקסן“?
עס וועט שוין סיי ווי גארניט ניט העלפן. די קאלדרע איז שוין
פונלאנג אוועקגעפלוין.
אזוי:—

זיך צונויפגעדרייט אין א פעקל, צוגעטוליעט זיך צו עמעצן
אונטערן אָרעם און הינדאָ אין מאַרק אַרײַן...
... נאָר לייבל האט, דאכט זיך, באנאכט גרישקען געזען אין
זיין שלאָפצימער.

דער דוואַרניק לעקסיי איז שוין אָף די פיס. היינט דאַרף מען
גוט ריין מאַכן דעם הויף, וויל באנאכט איז דאָ יאָנטעוו. מע וועט
באגעגענען דאס ניי-יאָר.

לעקסיי טראָגט א פאָר ברייטע לעדערנע הענטשעס, א גרויסע,
ווייסע קוטשמע, און זיין דאַרער גוף איז טאַמיד אין א קליין
זעקענעם פאַרטעכל פאַרצויגן. בעשאַט ער ווערט מיד פון קערן,
שלעפט ער ארויס פון בוזעם א ברודנע זעקעלע מאַכאַרקע, פאַר-
דרייט זיך א טרייבל פון צייטונגס-פאַפיר און רויכערט זיך גאַנץ
געלאַסן און רויק, ווי א פאַבריק-דירעקטער בא זיך אין קאַבינעט...

דער הויף איז לאַנג און ברייט, ווי א קאַזאַרמע-הויף, סיטייען
בלויז א פּאַר עפּלביימער אינמיטן, ווי געזויקערטע, אַלטיטשקע.
לעקסיי באקוט דורך איין פאַרושמורעט אייגל דעם גאַנצן הויף
און לאַזט בעשאַס-מיטע קנולין געדיכטע רויך פון זיין פּאַפּירענעם
טרובל... ער קוקט אזוי לאַנג, ביז דאס שטיקל ברענענדיק
פּאַפּירל טוט אים א ברי אין פינגער. דאַן גיט ער עס א שלידער אין
דער ערד און נעמט זיך פאר זיין לאַנגן בעזעם פון האַרטע ריטלעך
געמאַכט.

צוויי מויערן שטייען אין הויף.

אייער — א ברייטער, א פירשטאַקיקער מיט אָן א שיר פענ-
צטער און מיט א רויטער פּאַן אפן שפיץ דאַך, וועלכער איז נאָך
בעיערושע מיט א רונדן קופּאַל געשוואַלן. דאָ איז אמאָל געווען א
שול, א קלויסטער-שול, וואס האט דערצויגן פּראָוואַסלאָווישע
זינדלעך אפן הייליקן „זאַקאַנבאַזשי“ און נאָך פאַר דעם האבן
דאָ מאַנאַשקעס געווינט און געפירט א געטלעכן לעבן פּוֹל מיט
פאַרבאַרענעם זנוס און רעכילעס... און איצט וווינען דאָרט דריי
הונדערט יוגנטלעכע פון קאַלטן סיביר, פון וואַרעמען סימפע-
ראַפּל, פון פריילעכן קורסק, פון טויבן גלוקאַוו, פון שוואַרצן באקו,
פון ווייסן בעלאַראַד... .

דעו צווייטער מויער איז א רונדער, מיט א גרויסער קיילע-
כיקער אָפּגעקראַכענער קאַפּ און לאַנגן שפיץ...
א שאַכן.

א פאַרביסענער שאַכן מיט א הייזעריקער גלאַק-שטים, וואס
גרייצט אָפּט איבער דער פאַרשטאַט און פאַרבעט צו זיך מענטשן...
נאָר מענטשן קומען אהער זייער זעלטן...
ווען פון איין מויער צעהילכט זיך איבערן הויף מונטער און
קלינגעוודיק:

... מיר זיינען די יונגע גוואַרדיע...

כריפעט פונעם צווייטן:

... ביים - באַם! ביים - באַם! באַם! ..

און אָט איז ער — דער גאַלעך אילאַריאַן מיט די בלויע גרויסע ברילן (גאַנצע שפּאַקולן), ווי בא א סאַווע. אָט דאָ צוויי טריט פון קלויסטער איז זיין שטיבל — א הויקערל מיט ווייסע געהאַפטע פיר הענגלעך אף די פענצטער און גרויסע שוואַרצע „געטער“ אף די ווענט... דער גאַלעך אילאַריאַן איז א גראַבער מיט לאַנגע האַר ביז דער פלייצע (כאַטש נעם און פאַרפלעכט א צאַפ), טונד קעלע אויגן און א געל געשוואַלן קלעפיק פּאַנים... (ברודנע האַניק).

די איין און איינציקע האַפענונג זיינע — פּראַסקע, אָט די בלאַנדע בלאַווויגיקע פּראַסקע, וואס רייסט זיך אזוי אהין, צו די פריי-לעכע הויף-שכינים, נאָר דער גאַלעך אילאַריאַן האלט די ליי-צעט ווי א געניטער פּורמאַן...

II

גרישקע טשאַרני איז געקומען פון דעפּאָ. א גאַנצן טאָג איז ער מיט נאָך אַרבעטער געלעגן אונטער א לאַקאָמאַטיוו און אויס-געגלייכט דער מאַשין די זייטן. עפעס האט זיך מיטן לאַקאָמאַטיוו אינמיטן וועג געטראָפּן (א ראַד אויסגעוויכעט און זיך ספּאַטי-קעט). האט מען אים קוים אופגעהויבן און געבראַכט צו שלעפּן אין דעפּאָ אריין. טשאַרני האט זיך אפילע ניט באוויזן ארומוואַשן נאָך דער אַרבעט, און איז גלייך אוועקגעלאָפּן אהיים. ער איז אריינגעלאָפּן צו זיך אין שלאַפּצימער, אַפּגעוואַשן אביסל פון זיך דעם ברוד און אוועקגעלאָפּן אין קלוב.

— גרישקע, דו מוזט אומבאדינגט קריגן צום היינטיקן אַוונט אן אַרקעסטער — האט אים באגעגנט דער פאַרוואַלטער פון קלוב — ליאָנקע שפּאַק, א מיטלרוקסיקער באַכער פון יוגנטהויז מיט האַלב-קנילעכיקע פיס, געפאַקטן קערפער, רונדן פּאַנים מיט א פּלאַטשי-קער נאָז, ווי עמעצער וואַלט אים זי צוגעקוועטשט; מיט צוויי זשוואַוע אייגעלעך, דער קאַליר פון שוואַרצע טמאַראַדינע.

— געמאַכט! — האט ער געענטפערט, און פלייגן זיך אראַפּגע-גלייטשט פון דער פאַרענטשע.

לייבל איז געקומען פון סטאלאָווקע. א גאנצן טאָג לויפט ער ארום
 א פאַרסאָפּעטער פון איין טישל צום צווייטן און טראָגט יעדער וויילע
 פאנאנדער פולע טאָצן מיט הייסן געקעכץ. דער פאַר פונעם גע-
 קעכץ קריכט אים אין פאָנים אריין, פאַרקריכט אים אין די געדיכטע
 קודלעס. דאס געקעכץ, וואס ער אליין טראָגט פאנאנדער, איז
 טאָמיד אים פריקרע, ווייל ער זעט יעדן טאָג, ווי צענדליקער גראָבע
 קעכערס טאָפן איבער מיט די הענט דאס פלייש פון די קעסלען און
 שטשיפען מיט די פאַרשמאַלצענע פינגער שטיקלעך אָף צו פארזוכן.
 לייבל איז געקומען פון סטאלאָווקע און זיך א ווידער אריינגע-
 וואָרפן אין בעט. אָפּגערוט א האַלבע שאָ, זאט ער זיך ארומגע-
 וואָשן מיט שמעקנדיקער זייף, איבערגעטאָן די אויבערשטע קליי-
 דער, באַשפּריצט דאָס פאָנים און די האָר מיט אַדעקאָלאָן, צוגע-
 גלעט דעם שרונט אין זיך געזעצט קוקן אין פענצטער.

פראַסקע איז געזעסן בא זיך אָף די טרעפּלעך.

— פראַסיאַ!

— האַ?

— קום אהער!

פראַסקע איז געלאָפן צו לייבלען. אפן וועג זיך מיט גרישקען

אַנגעשטויסן.

— טסט ...

— מיך?

— אייך ... אייך ... ווהיין לויפט איר עס אזוי?

— אזוי זיך ...

גרישקע האט אָנגענומען זי בא א האַנט:

— וועסט היינט זיין בא אונדז אפן אָונט?

— כ'ווייס? .. מיסטאָמע, יאָ ...

לייבל האט אין שויב א דרויב אויסגעקלאָפט:

— פראַסיאַ! ..

.....

אין יוגנטהויז האט מען באַגענגט דאס נייע יאָר. פונקט צוועליף

אַזייגער באַנאָכט האט זיך צעעפנט דער פאַרהאַנג און אָף דער

בינע איז פון אויבן א גרויסער קאסטן אראפגעפלייגן. דער קאסטן
האט זיך אליין צעעפנט און פונדאָרט איז ארויס א יונגער מאַ-
לעך מיט ווייסע געקרייזלטע האָר, באפוצט מיט רויטע פאָסן און
יאָלקע-צווייגן. דער מאַלעך האט אויסגעשטרעקט פונעם ברייטן
אַרבל זיין נאַקעטע האַנט און האט געזאָגט:

— כאַווייריס! פאַראַיאָרן, האט נאָך אין אונדזער יוגנטהויז
געהערשט שיקרעס, כולדיגאַנעריי, צעלאָזונקייט, און איצט, פונעם
נייעם יאָר, טאָר זיך עס מער ניט איבערכאַזערן. הוראַ!

— הוראַ! — האט דער גאנצער זאַל אָפּגעהילכט. — זאַל לעבן! ..
און דער מאַלעך איז צוריק אין קאסטן אריינגעקראָכן. דער
קאסטן האט זיך פאַמעלעך אליין אופגעהויבן אינדערהויך און איז
באלד פארשוונדן געוואָרן אין די „וועלדער“ פון דער בינע.
און פונדאָרט איז ארויסגעקראָכן ליאַנקע שפאַק. מאַכמעס קיינער
האט ניט געוואלט שפילן די ראָל פונעם מאַלעך, האָט עס געמוזט
אויספירן דער פארוואַלטער פון קלוב אַליין. און טייקעף נאָך
דעם האבן זיך אָנגעהויבן די לאַנגדערוואַרטעטע „טענץ ביז
פאַרטאָג“.

איבערן ברייטן זאַל האבן זיך פאַרלעך געדרייט: בויגיקע יינגלשע
קערפערס מיט מיידלשער שלאָנקייט. און אין סאַמע ווינקל, דאָרט,
ווי די פיאַנע שטייט, האבן זיך עטלעכע כעוורע אויסגעשטעלט
אין איין לאַנגער שורע, איינער דעם צווייטן געהאַלטן מיט די
הענט פאר דער פלייצע, און, שטייענדיק אפן אָרט, האט די
לאַנגע שורע אויסגעקלאַפט מיט די פיס דעם באלויבטן טשע-
טשאַטקע-טאַנץ.

און גרישקע האט זיך ווי א וויכער ארומגעדרייט מיט פראַסקען
איבערן זאַל אין א וואַלס, געקוקט איר בעשאַס-מיסע אין די אויגן
אריין און געשמייכלט:

— פראַסיאַ! עס געפעלט מיר מיט דיר צו טאַנצן! ..

פראַסקעס בלאַנדע האָר האבן זיך צעשויבערט פון דעם גע-
שווינדסטן טעמפ און זיך צעשאַטן אף איר ווייטער בלווע. לייבל
איז געזעסן אף שפילקעס! ..

ווען דער קלויסטער שטייט ווי א שטומע, קאלטע מאַצייווע
 אינעם טונקעלן פארנאכט-נעפל, זיצט דער גאלעך אילאַריאַן אין
 שטוב. און פראַסקע זיצט אויך אין שטוב. דער געניטער פורמאַן
 האַלט די לייצעס ווי עס באדאַרף צו זיין. און ווען דער קלויסט-
 טער צעהוסט זיך, ווי א טוכאַטניק, מיט זיין טרוקענער, הייזערי-
 קער שטים (ביים, באַם! ביים, באַם!..) איז שוין דער גאלעך אײ-
 לאַריאַן דאָרט מיט זיין ווייך-געמאַכטער, געטלעכער, גוטמוטי-
 קער מינע:

— זאָר אײך גאָט העלפן...

... דער גאלעך אילאַריאַן שפאַנט פאָרויס אין זיין יאָנטעוור-
 דיקער ריזע. פונפאַרנט איז בא אים אף דער ריזע אויסגענייט
 מיט גאַלדענע פאָדעם א גרויסער ציילעם, אף וועלכן ס'איז אויס-
 געקריצט די פיגור פון ליינדניקן יעזוס-קריסטוס. נאָך אים גייט
 דער פליכעוואַטער דיאַקאָן אנאַני און טראַגט א גרויסן מעשענעם
 ציילעם. דערנאָך גייען זינע צוויי באהעלפער — פעאַקסטיט און
 אײפאָכאַנדרי — און טראַגן גרויסע לייזונטענע פאָנען, וואס אף
 זיי זינען אויסגענייט די הייליקע מאַרע און דער הייליקער
 פיאָטער. פונהינטן זיי גייען די „גוירים“ פון פאָרשטאַט: דער
 אומקאַנקורענטער הענדלער פון אייז-קרעם — אייוואַן קוזמיטש
 טידאַראָוו, וואס איז דאָ באוויסט אונטערן צונאַמען „אַדעסאַ-
 מאַמאַ“, לייבאַוו אנדרייעוואַ סערביטשענקאַ, די עלטסטע פיש-
 הענדלער אין מאַרק (א גראַבע פרוי מיט אַ לאַנגן גוידער, ווי בא
 א בעהיימע), וואס מע רופט זי דאָ האַרילאָוונע (פון וואַרט „האַ-
 רילאַ“) און אנדערע „באלעבאַטיים“. דערנאָך שלעפן זיך נאָך אל-
 טיטשקע מיט דינע כײלעוואַיכטלעך אין די הענט.
 די „פראַצעטיע“ שפאַנט אזוי עטלעכע מאל ארום דעם קלויסט-
 טער, דערנאָך — ארום דעם קלויסטער-געסל און פארקערעוועט
 צוריק אין אָפגעבליאַקעוועטן „כראַם-באָזשי“...
 ... פראַסקע זיצט בעשאַט-מייטע אין יונגטהויז מיט לייבלען...

אליין איז לייבל פון א קאלאניע. געפאשעט די פערד בא זיין זיידן. און ווען דער זיידע איז געשטארבן, האט דער הונגער לייבלען געטריבן אין די הייזער, און פון די הייזער האט עס אים שוין פארטראגן צו ווייטע שמוציקע וואקזאלן, באגלייך מיט אלע איבעריקע כעוורע, וואס לעבן דאָ. ער זעט אויס, לייבל, ווי א לענגלעך, פוסט פעסל. א פראַנט א גאנצער! ער האט זייער ליב איינקופן זיך די בעסטע זיף און פודער. איי, האט ער דאס ליב! באזונדערס, שפילגען זיך אין זיין קיילעכדיק שפיגעלע, שמירן די האָר מיט אַדעקאָלאָר און גלעטן דעם שרונט. דער יונגטהויז איז זיין אַוונט-היים. באטאָג איז ער א קעלנער אין סטאַל־וואַקע, און פראַסקע... איז פראַסקע. א קנאַפער רעדנער, לייבל, נאָר אין זיין שווינגן פילט זיך, אז ער האַלט פון זיך א וועלט. פון זיך און פון פראַסקען.

באנאכט האט א געדיכטער זילבערנער שניי געשאַטן און מיט ווייסן סאַמעט דעם הויף באדעקט... דער קלויסטער האט זיך איצט נאָך מער אויסגעצויגן און שטייט ווי א געקרייצטער, מיט אן אנטבלויזטער מעשענער ברוסט און איינגעבויענעם שפיץ, ווי ער וואַלט געבעטן באם אויבערשטן מאָזל און האַצלאַכע... די צוויי געהויקערטע עפל־בימער האבן איינגעדרימלט מיט זייערע אַראַפגע־לאָזטע צווייגן אף אַראַפ, און דעם גאלעכס שטיבל האט זיך אונטערן שניי נאָך מער איינגעהויקערט און שטייט ווי יענער עלנטער בעטלער, וואס טרעט קיינמאָל ניט אָפּ פון דער קלויסטער-טיר... .

גרישקע טשאַרני האט זיך פון בעט אופגעכאַפט. אָט טאַקע פונקט אין דער צייט, ווען אלע און אלץ שלאַפט, איז זיין צייט אופצושטיין, ווייל אזוי האט מען זיך פון לעכאַטליכע אָן צונויפ־גערעדט. גרישקע באַקוקט מיט פארשלאָפענע אויגן דעם שלאַפ־צימער, צי האט זיך כאַליע עמעצער פון זיין שְאָרְך ניט אופגע-כאַפט, קריכט אַרונטער די בעטן, פאַרקעט זיך אין די קאַרוינעס, שלעפט ארויס פונדאָרט עטלעכע פאַר נייע שטיוול און אנצוגן

און פארשווינדט... דערנאך קערט ער זיך באלד ווידער אום א
ליידיקער און פארהילט זיך אונטער דער קאלדרע...
ווי נאָר דער פּאַרפּרי קלאַפּט אָן מיט בראַנדיקן פּראָסט אין די
שוּיבן אַרײַן, גיבן זיך אלע כעוורע פון די בעטן א הויב און,
לויפן גיך צום קראַן און מע טוט זיך א לאָז צום טראַמווי, וואָ-
רום דער טראַמווי קאָן די גאַנצע פּאַרשטאַט אין אײַן וואַגאָן
ניט אַרײַנעמען, מוז מען לאַנג אפן פּראָסט שטיין און ארויסקוקן
אף אים...

דאס גאַנצע הויז איז שוין אף די פיס, און טייקעף איז אין
אלע שלאַפּצימערס פּוסט געוואָרן. אלע זיינען זיך צעלאָפּן: ווער
אין פּאַבריק, און ווער אין זאַוואָד, ווער אין אַנשטאַלט און ווער
אין שול. נאָר עטלעכע יאַטן, אַרבעטלאָזע, זיינען שלאַפּן געבליבן...
גרישקע איז מיט אלעמען גלייך אוועקגעלאָפּן צום טראַמווי,
און ווי נאָר כעוורע העבן דעם וואַגאָן פון אלע זייטן באַקלעפּט,
איז ער טייקעף אוועק אין אַן אַנדער זײַט און פאַרשווינדן ער-
געץ אין א קרום געסל...

טשאַרני יאַטרעט דאָ אין יוגנטהויז, ווי א מעסע קרעציקע
ווינד, נאָר קיינער ווייסט עס ניט. אײַן מענטש, דער כאַווער מאַ-
זשינסקי, דער הויכוויסקער פאַרוואַלטער מיט די ברייטע גאַ-
ליפע הויזן און נאהאָן אין קעשענע, וואס איז אים נאָך פאַרבליבן
בעיערושע פון בירגערקריג, ער איינער ווייסט, אז טשאַרני האט
שוין עטלעכע יאַטן באַגאַנוועט; ער ווייסט, אז טשאַרני האט פאַר-
בינדונג מיט נאָך גאַנאָוים און פאַרפלעקט דאס הויז און פאַר-
מיעסט עס...

טשאַרני איז א שוואַכער, מיטלוויקסיקער באַכער מיט בלאַנדע
שיטערע ברעמען און שראַם אף דער רעכטער באַק. אין פאַרגלייך
מיט די איבעריקע, איז ער ניט קיין געזונטער באַכער, מיט א
געלן פּאָנים. אבער דאָך האבן אלע דערעכערעץ פאַר אים.
שוין עטלעכע מאָל האט מען אייניקע כעוורע פון יוגנטהויז
באַנאַכט פון די בעטן אַראָפּגעשלאָפּט און אין רײַאָן זיי אַוועקגע-
פירט, אבער גרישקע האט זיך טייקעף צוריק אומגעקערט...

שוין עטלעכע מאָל האט טשאַרני אין פּאַרשטאָט א געשלעג
אף מעסערס און קאַסטעטן פּאַרפירט, די יונגען פון פּאַרשטאָט
האבן זיך געשלעגן ביז בלוט, אייניקע דאס פּאַנים און דאס לייב
צעשטאָכן, אבער טשאַרני פלעג טייקעף אינמיטן געשלעג נעלעם
ווערן, ווי ער וואָלט אפילע וועגן דעם אינגאנצן ניט גע-
וויסט ...

שוין עטלעכע מאָל איז טשאַרני מיט נאך כעוורע באנאַכט פאר-
בנייגערס מיט מעסער באפאלן, אויסגעטאן פון זיי די אויבערשטע
קליידער ... כעוורע האט מען געפאַקט, אינגעוועזט אין טורמע,
אבער טשאַרנען ניט ...

און קיינער ווייסט עס ניט, קיינער, נאר ער, דער כאַווער מא-
זשיסקי מיט די ברייטע גאַליפע הויזן און נאַהאן אין קעשענע,
מיט די שוואַרצע שאַרפע אויגן, שטעכיקע, ווי בינען-גיפט, נאָר
ער איינער ווייסט עס. און נאָך א זאך ווייסט ער: אז אויב ער
וועט גרישקען אַנרירן, וועט מען דאס גאנצע הויז דיבאַם איבער-
קערן, ווייל הינטער טשאַרניס פלייצעס שטייען געזונטע מורזילעס
מיט שאַרפע מעסערס אין גאַרטל ... און אויסער דעם, האט דער
גאנצער קאָלעקטיוו לייב גרישקען, מע וויילט אים אומעטום אויס
און וואס טשאַרני זאָגט, איז געפאַלגט. טשאַרני דאַרף נאָר א
מאָך טאָן מיט זיינע בלאַנדע, שיטערע ברעמען אף "יא" — איז
געמאַכט, און דאס ווייסט אויך דער כאַווער מאָזשיסקי. דעריבער
עקבערט אים טאַקע טאַמיד איין געדאַנק: ווי קלאַפט מען אָפּ
דעם דערעכערעץ זיינעם אין יוגנטהויז אזוי, אז עס זאָל קיי-
נעם ניט ברענגען קיין שאַדן, אז קיינער זאָל פון דעם ניט
ליידן? ..

און בעשאַס ער טראַכט וועגן דעם, דערמאָנט ער זיך טאַמיד
אָן דעם נאַהאָן, וואס ליגט בא אים אין קעשענע. ער דערמאָנט
זיך, אז בעשאַס מע האט אים געשיקט אהער ארבעטן, האט איי-
נער א כאַווער אין קרייז-בילד זיך א זאָג געטאָן:
— אייער נאַהאָן, כאַווער מאָזשיסקי, וועט אייך דאַרט אמאָל
זיכער צונצוקומען ...

... און עפשער זאָל ער טאַקע אָנווענדן קעגן טשאַרנין גע-
ווער? .. אַליין אוועקשלעפן אָט דעם דורכגעטריבענעם און מיטן
שראַם אף דער באַק אין רייאַן, און דאַן וועט ער זען, צי ער
וועט זיך שוין ארויסדרייען פונדאָרט? ..

.....
לייבל פינקעס באַמערקט אפילע ניט דעם ווינטער. ער באַמערקט
אפילע ניט, אז די קליינע מויערלעך פון פאַרשטאַט ווערן איצט
נאָך קלענער, ווייל דער שניי פארשיט זיי ביז די פריזבעס, פאר-
שיט זיי און פאַרקוטעט זיי אין א ווינטער גראָבער דעק.
שטיל איז ווינטער אין פאַרשטאַט.

אז ער בלייבט אמאָל אין שטוב, לייבל, זעט ער בלאַנדזשען
אבערן הויף אלערליי אומדערוואַרטע געסט מיט מאָדנע, גומענע,
צעצויגענע שטימען:

- אַלטוואַרג קויף איך, אַלט-וואַ-רג! ..
- א פויער כאַפט זיך אריין מיט א פור קוילן:
- ווו-גע-ליאַ, ווו-גע-ליאַ, וווגעליאַ! ..
- אַן אַלטיטשקער שליטפער מיט גרויע וואַנצן:
- מעס-סערס שאַרף איך, מעס-סערס! ..

דערפאַר אבער באַמערקט ער גוט דעם זומער. פאַרנאַכט טרינקט
מען טיי באַצעפנטע פענצטער און אייניקע „ליבהאַבער פון
מוזיק“ דרייען אָן נאָך די גראַמאָפאָנען און טוינקען זיך טיי מיט מר-
זיק. .. אדער די קאַנאַרייקעס אין די שטייגלעך צעזינגען זיך
פלוצים ... און באַנאַכט הילכן האַרמאָשקעס, און פאַרשטאַטישע
געזאַנגען רייסן זיך אין הימל אריין ..

אין די זומערדיקע אָונטן באַגענט לייבל אָפטער פראַסקען און
מע קען ברייטער ארומרעדן נאָך אינאַנהייב ווינטער אָנגעהוי-
בענעם שמועס, באַ צופעליקע באַגעגענישן. ערגעץ פון יענער
זייט נידעריקע פלוטן יאָגט און שווינדלט דורך א באַלויכטענער
צוג, שפירן זיי ביידע נאָכן רויע פון די טראַכקענדיקע רעדער און
לייבל דערציילט פון ווינטע שמוציקע וואַקזאַן, פון א הונגערי-
קער קאַלאָניע, און פון זיידנס פערד ... ער איז ניט קיין באַל-

דאברען, לייבל, קוים וואס דער צונג קערט זיך בא אים איבער.
א שטיק צייט זיצן זיי שטיל און שפירן נאָכן ברענענדיקן הימל,
דערנאָך גיט זי אים א שטילן קלאַפּ אין דער פלייצע:

— לייבל! כ'לעבן סע איז מיר אומעטיק מיט דיר. אָט זע:
גרישקע, אז ער פאַרברענגט אמאָל מיט מיר, איז זינגט ער מיר
טאַמיד לידעלעך, דערציילט מייסעס. און דו? ..

גרויסע פּלאַמען-אויגן בלישטשען בא לייבלען אינדערטונקל:
— פּראַסקע, הערסט? אין אונדזער סטאַלאָאָוקע קאַכט מען
זייער פּראַסטע געקעכצן, וואס די מאַמע מיינע פלעג עס קאַכן,
נאָר דאָ טראָגן זיי עפעס זייער מאַדנע נעמען: „בישטעקס“,
„רוליעטקע“, „שניצל“... פּראַסקע, הערסט? בא אונדו אין
סטאַלאָאָוקע ארבעט איינע א פּאַדאָואַלשטשיצע, קלאָואָטשקע
הייסט זי, א יונגינקע אַזאַ, נו... פון א יאָר דרייסיק, איז זאגט
זי מיר איינמאָל: הערסט וואס איך וועל דיר זאגן, דו ביסט גאָר-
גיט קיין מיעסער יאַט, לייבל... זייער אָפט זאָגט זי מיר עס...
פּראַסקע צעפלעכט אירע בלאַנדע צעפּ:

— יא... און וואס ווייסטו פון קאַמיוג? ..

פּרוּצים צעהילכט זיך א קוויטשיקער קאַל פון דער גאלעכטע
אַנאַפּיע:

— פּראַסקע! אויסוואַרף וואס דו ביסט!.. איך פאַרשפּאַר
באלד די טיר, וועסטו מיר שוין געכטיקן בא זיי, בא די געצן,
אין יוגנטהויז אין דיינעם...

פּראַסקע אנטלויפט, און לייבל גייט אוועק קלאַפּן אין טיר. די
כעוורע פון שלאָפּצימער האבן זיך שוין לעכאַטכילע צוגויפגע-
רעדט, ניט עפענען אים:

— זאָל ער אַביסל אָפּשטיין, אויב ער האט זי אזוי שטאַרק ליב...

IV

אפן זיבעטן צענדליק האט זיך דער דוואָרניק לעקסיי שוקלין
געכאַפט, אז ער איז א באַכער, און באַשלאָסן כאַסענע האבן...
אפן זיבעטן צענדליק האט לעקסיי שוקלין פּרוּצים דערפילט אין

זיך יענע נאָווע יינגלשקייט און זיך אָנגעהויבן צושאַרן צו דער אופראַמערן מאַטריאַנע גלינאַ. ער האט אָנגעהויבן יעדן זונטיק ארופציען אף זיך זיינע לאַנגע כראַמאַווע שטייול, וואס זיינען בא אים פון שטענדיק אָן ניי, נאָך אזש פון דער יאַפּאַנישער מיל-כאַמע, ווייל ביזאָהער פלעג ער זיי אָנטאַן נאָר איין מאָל אין יאָר — פאַסכע. ער פלעג אָנהויבן יעדן זונטיק אָנטאַן זיין שוואַרצן אָנצוג, וואס איז באַ אים נאָך אַלץ ניי פון דער יאַפּאַנישער מיל-כאַמע אָן... ער פלעג אָנהויבן יעדן זונטיק פארדרייען זיינע שפי-ציקע וואנצן אָף ארוף, און פארופן צו זיך מיט איין פארושמורעט אייגל און מיט א שמייעלע אף זיין געקנייטשטן פאַנים די אופ-ראמערן מאַטריאַנע גלינאַ צו זיך אין אַלער אַרײן...

לעקסי שוקלין איז א הויכער, אָן אויסגעצויגענער. די שלאַנקייט איז אים נאָך פארבליבן אזש פון דער יאַפּאַנישער מילכאַמע אָן... און אז ער פלעג זיך אויספוצן אין זיין נייעם אָנצוג און נייע כראַמאַווע שטייול, און פארדרייען זיינע לאַנגע שפיציקע וואנצן אָף ארוף, פלעג די אופראַמערן מאַטריאַנע גלינאַ אויך אָנטאַן איר סיטצעוון סאַראַפאַן און ארויסגיין מיט א זשמעניע יאָדערן אין האנט און לוסקען די יאָדערן פונקט אַנטקעגן זיין אַלער...

מאַטריאַנע גלינאַ איז שוין געווען אין די יאָרן. דער האַלבער יאָרהונדערט האט איר שוין גוט צעקאַרבט דאס פאַנים און דעם שטערן, אָבער דאָך האט זי זיך פון אַזאַ שידעך ניט אָפגעזאָגט, און זי האט אָפּטער אָנגעהויבן אַרײַנקוקן צו אים אין אַלער אַרײַן, אָפּווישן אמאָל דעם שטייב פון זיין פענצטער, אופוידן אים אביסל אַקרעפ, און אזוי ארום האט דאס פאַרפאַלק כאַסענע געהאַט...

אינעם טאָג פון דער כאַסענע האט לעקסי שוקלין געשטעלט בראַנפן און פארבעטן צו זיך אף דער סימכע דעם כאווער מאַ-זשיסקי און גרישקע טשאַרני. אָבער כאווער מאַזשיסקי איז אף דער סימכע ניט בייגעווען. לעקסי שוקלין האט געזשליאַקעט דעם בראַנפן ווי וואַסער, און מאַטריאַנע גלינאַ האט זיך פון איין קליינ-טשיק קעלעשׂ שוין גוט אָנגעשיקערט, זיך צעלייגט אפן בענקל און געזונגען מיט א שפּיליאון קאָל:

Ой цож то за шум учинився,
Що комарік тай на мусі ожинився...

עס איז איר זייער געפעלן געוואָרן די סימכע, האט זי איר כאָסן
לעקסיי שוקלין פון גרויס פרייד פארגלייכט צו א קאָמאַר און זיך
צו א פליג ...

— שטשטאָ, קאָמאַריק... האט זי זיך צעקלונגען מיט א
כריפ און געטיטלט מיט א פינגער אף איר מאַן — טיי נאַ מוסי —
האט זי דעם פינגער אויסגעקערעוועט אף זיך — אָזשעניוויסא...
טשאַרני האט קיין סאך ניט געטרונקען. ער האט נאָר געדארפט,
אז לעקסיי שוקלין זאל זיך כאָטש איין מאָל גוט אָנשיקערן און
פארגעסן, אז ער איז א דוואַרניק...

אז שוקלין האט שוין געבראָכן פאר גרויס פרייד מיט דער
גרינער באַל, האט זיך טשאַרני ארויסגעשלענגלט פון זיין אַלקערל
און ארויס אין הויף...

דער האַרטער שניי האט געסקריפעט הינטער זיינע פיס. א זיל-
בערנע נאָכט האט איינגעדרימלט אין הימל...

הינטער יענער זייט פאָרקן זיינען שוין געשטאַנען צוויי געזונטע
באַכעדיים מיט בלישטשענדיקע אויגן און געוואַרט. טשאַרני איז
עטלעכע מאָל זיך אדורך איבערן הויף, אונטערגעפייפט בעשאַס-
מייסע א שטיילן ניגן, און אריינגעקוקט צום כאווער מאָזשינסקי
אין צימער אריין, צי יענער שלאַפט ניט. ווען ער האט שוין גוט
באקוקט דעם הויף, איז ער ארויסגעלאָפן פון טויער און א ווונק
געטאָן צו זיי:

— נאָך מיר! נאָר ששאַ... אָן שוכער...

איינער פון די צוויי האט פארוקט דאס היטל איבער די אויגן,
טאָמער וואס, זאָל מען זיין פאָנים ניט אָנווען, און דער צווייטער
האט זיך א טאפ געטאָן באַם גאַרטל, דאָרט, ווו דער מעסער
שטעקט, נאָר טשאַרני האט זיי בארויקט:

— די פינקע מעגסטו באהאַלטן, ער דריכעט שוין, דער אַלטער,
מיט זיין ווייב...

— מיט זיין ווייב? — האבן זיך די גאנאוויס צעלאַכט. — ווען
 האט ער זי אויסגעקראַצט?
 — נאָרוואַס כאַסענע געהאט.
 — וואָס? דער אַלטער קען נאך די מעלאַכע? ..
 — אַף דיר געזאָגט געווארן.
 — כ'פארלייג אף אים! — האט זיך דער ערשטער צעלאַכט,
 און גרישקע האט דערזען בא אים זיינע שוואַרץ-געלע צע-
 פּוילטע ציין.
 — בא דיר איז מיסטאַמע צינגאַ? — האט גרישקע פּלוצים א
 פרעג געטאן.
 — כ'פארלייג אף דעם! .. האט דער יאַט א מאַך געטאן מיט
 דער האַנט — נו, פּאַשלי... און אלע האבן זיי זיך אַ לאַז געטאן
 צום גאלעכס שטיבל.
 דער גאַלעך אילאַריאַן האט דערהערט, אז עמעצער פּאַרקעט
 זיך בא אים אין פּאַדערצימער, האט ער רויק אנגעטאן אף זיך
 די ריזע, אזוי רויק, ווי דאַן, ווען עפעס אַן אַלטישקע קלאַפּט
 בא אים אף די טרעפּ און בעט זיך בא אים ראַכמים, עד זאל גיין
 אָפּדינען פּאַר איר געשטאַרבענעם מאַן... דערנאך איז ער ארויס
 אין קיך און גענומען רויק די האַק אין דער האַנט. דרייען זיינען
 זיי אריינגעלאָפּן צו אים אין צימער, געכאַפּט וואס איז נאָר צו
 דער האַנט געקומען, און ארויסגעשפרונגען דורכן פענצטער. דער
 גאַלעך אילאַריאַן איז געשטאנען מיט דער האַק אין האַנט און
 געשריגן:
 — ראַטעוועט, גאַזלאַנים! ..
 און די גאַלעכטע אגאַפיע איז געלעגן אונטער דער פּערינע און
 אויך געשריגן:
 — ראַטעוועט, גאַזלאַנים! ..
 ... אלע דריי זיינען פלינק אריבערגעשפרונגען מיט די זאַכן
 איבער דעם פּאַרקן און אנטלאָפּן דורך א שכינישער פּאַרטקע...
 ... און לעקסיי שוקלין האט גענאָסן זיין ערשטע האַניק-
 נאַכט...

דער גאלדעך אילאריאָן איז אריינגעלעפן אין קאָנצעליאריע פון יוגנטהויז, זיך צוגעכאפט צום טעלעפאָן-טרייבל, ווי א שיקער צום ברעָנפן:

— באַרישניא!.. מיליציא!.. מיליציע? שיקט טייקעף צו א שפיר-הונט! אומבאדינגט! די שפורן זיינען נאָך פאַראַן... אין א האַלבער שאַ ארום האט דעם צוזאמענווינונג ארומגע-רינגלט א גאנצער נאריאד מיליציאָנערן און ס'איז געקומען צו לויפן א נידעריקער יונגערמאַן אין א גרויס געקעסטלטער היטל מיט א לאַנגן דאַשעק. נאך אים איז געקומען צו לויפן א הויכער, ברייטפלייציקער, געזונטער פאַרשוין מיט א בילמע אפן רעכטן אויג. אָנגעטאן איז ער געווען אין א שווארצער סאטינגאווער בלוזע און אין פאַפירענע לייזונטענע הויזן אריינגעלאזן אין די שטיוול מיט הויכע כאַליעוועס, וואס לאָזן זיך בא אים יעדער ווילדע אראָפּ אין א קנייטש. ער האט געטראגן א ברייטן שוואַרצן שטייענדיקן קאַרטוז נאך פון פאַר דער מיליטאַר-צייט, מיט א קליינעם לעדערנעם געלאַקירטן דאַשעק, און געפירט נאך זיך אַ שוואַרצן הונט מיט א פאַר לייבלעכע שוואַרצע אויגן, וואס פאַסטן גארניט פאר א שפיר-הונט... גלייך האט מען אופגעוועקט אלע יינגלעך און מיידלעך, זיי אויסגעשטעלט אין איין לאַנגער ריי און דער הונט איז ארומגעגאן און אלעמען באַשמעקט. עמעס, אייניקע האבן דעם הונט געפרוווט געבן אין מאַרדע אריין, האט זיין פירער געמאַלדן, אז דער, וואס וועט טשעפען דעם הונט, יענעם שיסט ער אפן אָרט, וויל דער הונט איז פון די ענגלישע הינט, הייסט „כיקס“, און קאַסט דריי טויזנט רובל... „כיקס“ איז עטלעכע מאַל פויל און ניטוויילנדיק (ווי ער וואלט גאָר געזוכט פאר זיך א פעט ביינדר) זיך אדורך איבער דער גאַנצער ריי און בא קיינעם זיך ניט אָפגעשטעלט. דאַן האט דער פירער א געשריי געטאן:

— ניט! קיינער זאל זיך פון אָרט ניט רירן! ער וועט נאכ-אמאָל א שמעק טאָן, פונעם ערשטן מאַל קען מען גארניט ניט וויסן...

דער הונט האט זיך איינגעשפּאַרט, געשמעקט בעסער די פליכטע
ערד, איידער דעם יוגנטלעכן אוילעם. דער פירער האט א גלאַנץ
געטאן מיט זיין איינוויינציק גרין אויג, און א שטורכע געטאַן
דעם הונט אין בויך:

— שמעק, „כיקס“! ..

„כיקס“ איז עטלעכע מאָל שוין גאר ניטוילנדיק זיך דורך
איבער דער ריי, אינגאנצן קיינעם ניט געשמעקט און קיינעם ניט
באפאלן ...

כעוורע האבן פּראָטעסטירט.

— ניט! — האט ווידער אויסגעשריגן דער פירער פון הונט —
פון אָרט ניט! „כיקס“ וועט שמעקן נאכאמאל, דאס דריטע און
לעצטע מאל. אזוי פירט זיך. אפילע „בריאָן“ שמעקט דריי מאל —
און דער פירער האט פון קאַעס נאכאמאל א שטאַרקן שטורכע
געטאַן דעם הונט אין בויך ...

— שמעק! דאס לעצטע מאל, „כיקס“!

דאָ האט שוין דער הונט אויך ניט אויסגעהאלטן און פון קאַעס
אף זיין פירער פון אָרט זיך ניט גערירט און געבליבן שטיין, ווי
אַן איינגעשפּאַרט אייזל.

כעוורע האבן אנגעהויבן שפּאַסן:

— אונדזער זשוטשקע וואלט שוין גיכער געטראפן ...

— אויך מיר א שפיר-הונט ...

מע איז זיך צעלאָפּן איבער די שלאָפּצימערן. גרישקע איז א
צופרידענער, וואס איז אַלץ אזוי גלאַט דורכגעגאנגען, אוועק צום
גאלעכס שטיבל און געוואָרט, ווען פּראָסקע וועט ארויסגיין. זי איז
ארויסגעגאן מיט אן עמער אין דער האנט און זיך געלאזט גיין אין
יוגנטהויז נאך וואסער. באם קראַן האט זי זיך מיט לייבלען באַ-
געגנט. יענער האט א שמייכל געטאן צו איר, נאָר זי האט אים
ניט געענטפערט. איז ער צוגעגאן און פארדרייט דעם קראַן. זי
האט קיין וואָרט ניט געזאגט ... האט ער זיך צעלאַכט:

— נו, גיב וועל איך דיר אָנעמען... — און האט צוגענומען באַ
איר דעם עמער, אנגעגאָסן פּויל מיט וואסער און גענומען טראָגן.
פּראָסקע איז אים שעמעוודיק נאכגעגאנגען.
אין דער טיר האבן זיי זיך מיט גרישקען אנגעשטויסן. יענער
האט נאָר א קריץ געטאן מיט די ציין און איז פארשווונדן.
די גאלעכטע אַגאַפּיע האט ארויסגעשטעקט דעם קאַפּ דורכן
פענצטער:
— פּראָסקא!.. ביסט שוין ווידער דאָרט? א כאַלעריע זאל
דיך כאפן... .

V

פּראָסקע האט אָפּטער אנגעהויבן אריינגיין צו די יונגע הויף-
שכיינים אין צוזאמענוויינונג. ווען דער פּאָטער אירער, דער טרו-
קענער גאלעך האט געפראוועט די שאַבעס-פארנאכטן אין קלויס-
טער, איז פּראָסקע געזעסן אף א פארזאמלונג אין יוגנטהויז, זיך
צוגעהערט און געזופט יעדער וואָרט. איר איין-און-איינציקע
האַפענונג איז דער יוגנטהויז. איר איינציקע האַפענונג, אַז נאָר
דורך דעם יוגנטהויז וועט זי זיך ארויסקעראבקען אפן ברייטן
סטויפ-וועג. פּראָסקע ווערט דאָ פארפאלן גאנצע טעג. ווען יוגנט
פירט אָפּט דורך פּאַרזאַמלונגען און אָוונטן אין פּאַרשטאַט, איז
פּראָסקע טאָמיד דאָרטן. די אלטע דאָוונערנס קאָנען עס ניט
דערלענדן. פּראָסקע ווארפט זיך זיי שוין צופיל אין די אויגן:
— זעט נאָר, אונדזער גאלעכס טאכטער איז שוין אויך מיט
זיי... ווהיזן זשע קוקט ער, אונדזער הייליקער אילאריאָן...
איי, איי...

וואָס מער פּראָסקע פארברענגט אין יוגנטהויז, אַלץ מער וואַקסט
בא איר די סינע צום טאַטן... איר פאטערס געשטאלט מיט זיינע
טונקלע ברעמען און לאַנגע האָר ביו דער פלייצע האט איר שוין
אפילע אָפּט אָנגעהויבן שרעקן.
... שניי. זי שפאנט אין א פעלד, אין א וויסטן פעלד. דער
שניי דערגרייכט איר ביו די קני. זי שפאנט. דער שניי איז איר

שוין דערקראַכן ביזן בוין, ביזן האַלדז. נאָר זי שפּאַנט אלץ. דער
שניי האט איר פאַרצוימט דאס מויל, נאָר די קאָפּ און די אויגן
זעט מען קיים ארויס. זי ווערט פאַרכלינעט. זי ווערט דערשטיקט
דאָרט פונעם שניי אין א וויסער וויסער מידבער, און קיינער קומט
איר ניט צו היילף. ערגעץ אין א וויסטן מידבער שטעלט ארויס אַ
קאָפּ, א יונגע מיידלשע קאָפּ, און וואַרט, אז כאַטש א וואָראָן זאל
צופליען און אויספיקן איר די טויטע אויגן און דעם פארגליי-
ווערטן קאָפּ...

... פּראַטקע כאַפּט זיך אויף פון בעט און צעטרעבט דעם פלור
צימדיקן כאַלעם...

דער טאַטע האט איר געזאגט, אז דער כאַלעם איז גאר א
שלעכטער סימען... זי וועט אומקומען דאָ אזוי אין יוגנטהויז,
ווי אין א וויסער מידבער, און קיינער וועט איר אפילע ניט קומען
צו היילף...

דאס הויז שטייט אים ווי א ביין אין האַלדז, דעם גאלעך. אז
ער גייט אמאל דורך דעם הויף און דעהערט פונדאָרט א מונ-
טערן, קלינגעוודיקן, קאָמיוגישן געלעכטער, אז ער דעהערט דאס
פארשייט פֿידעלע, דאס בייסיקס:

Мы на небо полезем
Разгоним всех богов...

גיט עס אים ווי מיט עפעס א שאַרפער זאָך א זעץ אין קאָפּ
און אין מאַרד... די אָדערן ווערן בא אים פארקילט...
און אָט צווישן דעם הייליכן געזאנג הערט ער א קאָל זייער
אַ נאָענטס, א באקאנטס— זיין טאָכטערס... יעדן אוונט פאַר-
ברענגט זי דאָרטן. אַלע קאמיוגישע פאַרזאַמלונגען באזוכט זי.
כעוורע באוילדיקט דאס:

— מאַלאַדיעץ, פּראַטקע!

... ארום פּראַטקעס בעטל הענגט א גרויסע איקאָנע, וואס
דער טאַטע האט זי אופגעהאַנגען. און נידעריקער אביסל הענגט
לענין. פּראַטקע האט עס אופגעהאַנגען... ווען די טאָכטער שלאָפּט,

קוקט דער גאלעך אילאריאָן אף לענינען מיט אינערלעכער אופֿ-
געקאָכטער סינע... ער שפּילט אפּן פּאַרטורעט, נאָר אראפּרייסן
אים איז ער שוין ניט בעקויעך. ער האט עס שוין צוואנציק מאל
געטאן, פּראָסקען דערפאר פּאַר די צעפּ געריסן, האט זי אים אף
מאָרגן ווידער אופּגעהאנגען...

— טאַטע! — זאגט זי — זאָלסט עס מער ניט וואַגן טאן (א טאָכֿ-
טער זאגט צום טאטן „זאלסט ניט וואַגן...“), דו הערסט, טאַטע!
דו האסט קיין שום רעכט ניט (זי קלאפט מיט די פיס אין דיל).
אַט אזוי וויל איך, און אזוי וועט עס זיין...

... לייבל איז פון זומער אָן געווארן נאך שווייגנדיקער, אָנ-
געבלאָזענער. כעווע האבן באהאַלטן זייער שמייכל אין די אויגן,
געקלאפט אים איבער דער פלייצע און טאמעוואטע צוגעגעבן:
— האסט אפילע פּראָסקען איבערגעאַנדערשט. זעסט, זי בא-
זוכט איצט אלע אונדזערע פּאַרזאמלונגען און מיטדערציט וועלן
מיר זי, עפּשער, אריינעמען אין קאמיוג אויך...
... אז גרישקע רעדט, קוקט אים פּראָסקע גלייך אין די אויגן
אריין... און לייבל קוקט אף איר...

נאך דער פּאַרזאמלונג, ווען לייבל האט פּראָסקען באַגעגנט, איז
איז ער שוין צו איר ניט צוגעגאַנגען. ער האט נאָר אַ בלישטשע
געטאן מיט זיינע גרויסע שוואַרצע פּלאָמען - אויגן און אַ זאָג געטאן:
— ער איז דיר, מיסטאַמע, שטאַרק געפּעלן געווארן, טשאַרני? ..
פּראָסקע האט דאס ניט דערהערט, צי זיך געמאַכט ניטהערני-
דיק. זי האט אים נאר באַוויזן אירע שיינע קליינע ציין און אים
אראפּגעשריגן שוין פונעם גאַניקל:
— איך וועל מאָרגן זיין באַ אייך אף דער לעקציע! דו וועסט
זיין?

— ניין.

ער איז אָבער יא געווען.

דעם טאָג איז אים גראַדע אויסגעקומען צו ארבעטן אַוונטצייט,
נאָר ער האט זיך געפּיטן מיט אַ יאַט: דער קאָפּ טוט אים וויי...

פּאַרנאכט איז אין קלוב פּאַרגעקומען א לעקציע וועגן היפּנאָז.
אף דער בינע איז ארוף א הויכווקסיקער דאָקטער מיט קליינינקע
פירקאַנטיקע בריילן. ער האט גערעדט, דער דאָקטער, זייער לאַנג-
זאַם מיט אָפטע פּויזעס. יעדער וויילע אינמיטן די רייד ארויס-
גענומען א ניי, ווייס טיכעלע פון קעשענע און געווישט מיט דעם
דעם שטערן. ער האט גערעדט זייער רויק, דער דאָקטער. פונקט
ווי ער וואָלט גערעדט צו א פּאַציענט:

— די וויסנשאפט וועגן היפּנאָז (פּויזע) איז זייער און זייער
(א וויש מיטן טיכעלע דעם שטערן) גויטיק דער מענטשהייט (פּויזע).
מיר האבן שוין געמאַכט זייער און זייער (פּויזע) פיל עקספּרי-
מענטן (א וויש מיטן טיכעלע דעם שטערן) און מיר האבן דער-
גרייכט גאַנץ פּאַזיטיווע (פּויזע) רעזולטאַטן... (א וויש מיטן טי-
כעלע דעם שטערן).

נאָך דער לעקציע איז טייקעף ארופגעשפרונגען אף דער בינע
ליאַנקע שפּאַק און זיך צעפינטלט מיט די צוויי זשוואַוע סמאַראָ-
דינע אייגעלעך:

— כאוויירים! דער כאווער היפּנאָטיזאַר וועט באַלד מאַכן
יעקספּרימענטן. ער וועט באַ עמעצן אָפּשניידן די קאַפּ און וועט
זי דערנאָך צוריק אוועקשטעלן אָפּן אָרט. ווער סע האט כיישעק —
קריך אָף דער בינע...

עמעצער פון די צוהערער האט זיך א ריס געטאַן פון אָרט און
גלייך ארופגעשפרונגען אף דער בינע:

— Товарищ гипнотизер! А ежели, скажем, у меня
на хронте ногу сомсем оторвет, то вы ее сможете
обратно вставить, чи как?
דער הויכווקסיקער דאָקטער האט אָפּגעווישט דעם שטערן מיטן
נייעם טיכעלע:

— איר ט'מייך ניט פּאַרשטאַנען, כאַווער (פּויזע); דער היפּנאָז איז,
עמעס, (א וויש מיטן טיכעלע דעם שטערן), אויך א מיטל פון היילן
(פּויזע) אָבער...

בעשאס דער לעקציע, האט ער זיך געזעצט נעבן איר. זי איז
גאָר קיינמאל אזוי שיינ ניט געווען, ווי היינט. ער האט אומבא-
מערקט געגלעט אירע בלאַנדע צעפ. זי האט אָפּער געקוקט אָף
גרישקען...

— פּראָסקע, וואס געפעלט דיר אזוי צו זיצן דאָ אין דער דער-
שטיקעניש? קום בעסער שפּאַצירן...
— פּראָסיאַ!

לייבל האט דאס וואָרט געזאגט אזוי ווייך, ווי קיינמאל ניט.
פּראָסקע האט זיך ארומגעקוקט אָף אים, און שווינגנדיק א ווילע
אים שטיל געזאגט:

— קאָלאָניע! ביסט ניט קיין שלעכטער יאט... אָט וועל איך,
מיסטאמע, פארלאָזן די עלטערן, וועט דאן זיין רעכט... דאן וועט
פון מיר אראָפּ א שטיין פון האלדז...
לייבל פארווארפט זיין האנט אָף איר פלייצע און שטופט אריין
איר א ביכל:

— נא, פּראָסקע, לייען עס דורך, זייער א טשיקאווע מיסע...
... אָף מאָרגן האט זיך דאס ביכל געוואלגערט א צעריסנס
אינדרויסן...

דער גאלעך אילאָריאַן איז געקומען צו לויפן צום כאווער מאָ-
זשייסקי מיט א גוואָלד, פארוואָס מע מאכט דאָ אויסגעלאָסן זיין
טאָכטער און מע האָדעוועט זי מיט „קראַמאַלע“...
דער כאווער מאָזשייסקי האט געפירט בעשאַס מיסע מיט א
פינגער איבערן דאָרן קין און דריבנע געשמייכלט...
— נו, וואס קומט איר זיך קלאָגן צו מיר מיט אזעלכע נאריש-
קייטן?.. איך קאָן דען אייך מיט עפעס מיטהעלפן? ס'איז איר
אייסעק...

... פּראָסיאַ — האט לייבל אנומלטן א זאג געטאָן — פאָר מיט
מיר אין קאָלאָניע... כּיבאקום אינגיכן אורלויב...
הינטער זייערע פלייצעס האט עמעצער אויסגעשאָסן א געלעכ-
טער. לייבל האט זיך אומגעקוקט: — גרישקע, זיין פויסט איז אומ-
דערוואָרט אריינגעפלויען צו לייבלען אין פאָנים אריין.

בלוט ...

לייבל האט עס ניט פארשוויגן. א שווערער האט ער זיך אף
טשאַרנין א וואָרף געטאָן. און ביידע האבן זיי זיך געקניקלט אין
געראנגל איבער דער ערד און געצילט איינער דעם אנדערן אָנ-
טרעפן מיטן פויסט אין פאָנים אריין ...
פראַסקע איז אנטלאָפן.

... פארנאכט האט עמעצער בא פראַסקען אין אַלעקער מיט א
שטיין א שויב אויסגעבראָכן ...

אף מאַרגן איז לייבל ניט געגאנגען צו דער ארבעט. לייבל
ווייסט גאנץ גוט, וואס טוועט אים קומען דערפאר; ער ווייסט
גאנץ גוט, אז אלע קעלנערנס וועלן אים באווייזן שיינע (גיפטיקע)
כיינדעלעך:

— פארוואָס זייט איר נעכטן ניט געווען, לייאָווע? (לייאָוואָ! ..)
נאָר אזוי האט עס געטראָפן, ער איז געבליבן אין שטוב. דער-
פאר האט זיך אים טאַקע דער טאָג געצויגן אזוי לאנג. ער איז
ארויס אין הויף, א קערווע געטאן צום קלויסטער, צום גאלעכס
שטיבל, אין פענצטער אריינגעקוקט — פראַסקע.
— פראַטיא!

פראַסקע האט זיך בייז אומגעקוקט און געבליבן זיצן אָף אַן
אַרט.

לייבל איז אָפגעגאן.

... גרישקע איז היינט אויך ניט געגאן אף דער ארבעט. טשאַרני
ווייסט גאנץ גוט, אז מאַרגן וועט אים דער מיניסטער דורכלייענען
א גאנצע לעקציע, וואס איז אזוינס א דורכלאַז און מיט וואס
שטראַפט מען דערפאר, און די ארבעטער וועלן נאך אונטער-
העצקען:

— בא אים, טשאַרנין, איז אזוי: זעקס טעג אין וואָך רוט ער,
און דער זיבעטער איז זונטיק ...

נאָר פאר טשאַרנין איז עס שוין ניט קיין ניס. אויסער דעם,
האבן שוין אייניקע ארבעטער אף אים אָן אויג. עפעס האט ער

ניטלאנג א צוואנציק שריסלען פון קעשענע ארויסגעשלעפט, גע-
פילט, צוגעמאסטן ...

טשאַרני איז ארויס אין הויף. לאנג סטאם אזוי געבלאָנדזשעט
און פארקערעוועט צום גאלעכס לטיבל, פראַסקען דערוען:
— פראַסיאַ.

זי האט זיך אומגעקערט און גאַרניט ניט געענטפערט.

VI

טעג, פראַסטע, גרויע שווינדלען דורך און אנטרינגען. דאס לעבן
אין יוגנטהויז פליסט אָן אופהער, ווי א שטייער וואַסערקוואַל.
דריי הונדערט כעוורע.

דריי הונדערט יאַטן פארטראכטן זיך אמאל אלע אייניגעם, יע-
דערער אין זיין ווינקעלע, יעדערער אף זיין בעטל, צי גאַר ערגעץ
אין א ווינקל - הויף:

— וואס וועט זיין דער טאַכלעס, ווען ער וועט פארלאָזן דעם
קלויסטער - הויף און וועט ארויסגיין אָפן ברייטן שליאַך? צי וועט
ער זיך ניט אויסגלייטשען ערגעץ גייענדיק אזוי גלייך, ניט אריינ-
פאלן אמאל פרוציים אין א ריוו אריין? ..

און מער פאר אלעמען טראכט וועגן דעם דער כאווער מאַ-
זשיסקי, אָט דער גרויסער קאַמאנדיר פון זיין קליינער אייגנאַר-
טיקער ארמיי ... ער ווייסט, כאווער מאַזשיסקי, גוט, ער געדענקט
אפילע, פונדאנען יעדער איינער איז געקומען אהער אין יוגנט-
הויז; ער געדענקט אפילע בא אוועלכע אומשטענדן — דעריבער
דאַרט אים אזוי אָפט דער קאַפ פאר יעדן איינעם ...
און פארוואָס?

... — מאַזשיסקי! וואס פעסטעסטו זיך אזוי מיט דייע קינ-
דערלעך? זיי קאַנען שוין אליין זייער וועלטל באשטיין ...
ער ווייסט עס אליין אויך, מאַזשיסקי. ער ווייסט, אז אין לאַ-
קאַמאַטיוון - זאוואַך איז דער סעקרעטאַר פון זאווקאַם — גריבניאַק
א דערצויגענער פון זיין יוגנטהויז ... ער ווייסט, אז אין ביוראָ פון
זשוראַוויאַווער רינקאַם זיצן: מניזל, טשערטאַוו, און ראקווינאַ —

דערצויגענע אין זיין יוגנטהויז; ער ווייסט, אז אין מוזדראָמינ* זיינען די בעסטע פּיִדלעֶרס — גערבערט און פּטאַשניקאָוו — די דער־צויגענע אין זיין יוגנטהויז... ער ווייסט אָבער אויך, אז צווישן די גאַנצ־וויס, וואס זיינען פּאַרעגיסטרירט אין אויסשפּיר, רעכענען זיך אויך אייניקע דערצויגענע אין זיין יוגנטהויז. און דאס רופט בא אים אָפּט ארויס שוידער. ווען ער גייט אמאָל דורך די פּאַרשטאַט, זעט ער הינטער זיך א טייטלדיקן דאַרן פינגער פון אן אַנציינענדיקער אלטיטשקער:

— אָט דאס גייט דער גלאַוונער פון דער שניקע, וואס האט באַגאַנוועט אונדזער גאַלעך...

און ווען ער דערהערט אזעלכע רייד, גיט ער זיך א ריס פון אָרט, ווי א גאַנעוו, ווען ער דערשפּירט פרעמדע פּאַרדעכטיקטע טריט. און ווערט פּאַרשווינדן. ער לויפט אריין אין יינגלשן שלאַפּצימער:

— טשאַרני איז דאָ?

— ניין, ער איז אָף דער ארבעט.

לויפט ער אריין אין קאַנצעליאַריע און גיט א ריס דאס טעלע־

פּאַן — טרייבל:

— סטאַנציע? גיט מיר דעם אויסשפּיר! אויסשפּיר? יאָ? שיקט היינט באַנאַכט צו אייערע מיטארבעטער און ארעסטירט די דער־צויגענע: טשאַרני, זשוראַ און זשוקאָוו... וואס? אָף וואָס פּאַר א סמאָך? איך וועל אליין קימען אין אויסשפּיר, וועל איך געבן אַ דערקלערונג. יאָ, יאָ, הא? עס רעדט דער פּאַרוואַלטער פון יוגנטהויז, מאָזשיסקי.

באַנאַכט האט הימל מיט האַגל א שפּין געטאַן. דער דרויב פונעם האַגל האט דעם כאווער מאָזשיסקי פון שלאַף אופגעוועקט. ער האט א קוק געטאַן אין פענצטער: דער קלויסטער־שפיץ האט בייז געקוקט אָף דער רויטער פּאַן פון יוגנטהויז און ווי געשאַלטן

* מוזיקאַל־דראַמאַטישער אינסטיטוט.

איר רויטן שאַכן. כאווער מאָזשניסקי האט א קוק געטאן אף דער וואַנט:

— צוויי אזיגער... זיי דאַרפן שוין באלד קומען — האט ער א טראַכט געטאָן און זיך אנגעהויבן אָנצויטאן.

... אין שכיינישן הויף האט זיך דער גרויסער שווארצער הונט פון קייט א ריס געטאן און מיט א שטאַרקן וואַיע זיך צעשרייען און געלאָפן צום הויף פון יוגנטהויז.

— אט דאס גייען זיי שוין, מיסטאמע... איז ער ארויסגעלאָפן אין הויף.

עמעצער האט געקלאַפט אין טויער-פאַרטקע. כאווער מאָזשניסקי האט אין קלאַפ דערקענט, אז דאס קלאַפט מען מיט א הענטל פון א נאַהאָן און איז צוגעלאָפן צום טויער:

— באלד, באלד...

ער האט אופגעפראַלט די פאַרטקע. אין הויף זיינען אריין דריי מיליציאַנערן בעראַש מיטן שעף פון אויסשפיר, כאוואר באַראַנאו— א מיטלוווקסיקער פולער פארשוין מיט קירצע פיס, פעסטע שארפע קינבאַקן, און קלייניקע גראָווע אייגעלעך.

— נו, מיר קאנען ציטרעטן — האבן די גראָווע אייגעלעך א ווונק געטאן צום פארוואַלטער און אַלע פינף זיינען ארוף אָף די טרעפ אין יינגלשן שלאָפצימער. כאווער באַראַנאו האט, ווי זיין געוויינט-הייט, ווידער ארויסגענומען זיין נאַהאָן און אנגעהויבן קלאַפן מיטן הענטל אין טיר:

— העי! פראַל אוף!

טשאַרני האט זיך דער ערשטער אופגעכאַפט. דער זיכערער קאָל פונעם כאווער באַראַנאוון איז אים גענוג באַקאַנט. אָבער ער האט זיך געמאכט ניטוויסנדיק. ער איז אראָפגעקראַכן פון בעט און מיט א פארשלאָפן קאָל א פרעג געטאָן:

— ווער איז?

— אייגענע... האט באַראַנאו קלאַפנדיק מיטן הענטל פון רעוואָלווער אָפגעענטפערט. צינד אָן די ליכט, דו!... טשאַרני האט אָנגעצונדן.

— טו זיך אָן, כאַווערל, — האַט באַראַנאָוו אַ זאג געטאן, — און
וועק און דיין קאַמפּאַניע: זשוקאָוו, טשערטאָוו און זשוראַ.
— וואס פאַר אַ קאַמפּאַניע? ..

— נו, דו!.. — האַט כאַווער באַראַנאָוו אַ פּאַכע געטאן מיטן
רעוואָלוצער נאַענט לעבן זיין נאָז — מאַך זיך נאר ניט קיין לע-
מעשקע, הערסט! אין דער מאמען אריין...
טשאַרני האַט אומבאַמערקט מיט אַ ציין-קריץ אַ קוק געטאן
אף מאַזשײַסקין און גענומען וועקן די יאַטן:
— העי, זשוראַ, געסט! ..

צווייען האבן זיי זיך פון די בעטן אַ כאַפּ געטאן און דעם
ערשטן בליק אָף מאַזשײַסקין געוואָרפן. זשוראַ איז צוגעגאן צום
פאַרוואַלטער און מיט אַן אָנגעדראַלענער פּויסט אים אַ דראַקע
געטאן, אָבער טשאַרני האַט עס באמערקט און איז זשוראַן אין
פּאַנים פּארפּאַרן:
— דו!..

זשוראַ, דער ברייטברוסטיקער יונג מיט די גראַבע האַריקע הענט
און קיילעכדיקן צעקרימט פּאַנים, האַט זיך מיט אַ רעווע פון אָרט
אַ ריס געטאַן און טשאַרנין מיט איין שטופּ אף דער ערד אומ-
געוואָרפן...
... און ווען כאַווער מאַזשײַסקי האַט די כאַוורניע פון פּאַרטקע
אַרויסבאגלייט, האַט אים באַראַנאָוו שטייל אינגערוימט:

— איצט וועלן זיי שוין אַביסל אָפּשוויצן.
... אף מאַרגן, ווען כאַווער מאַזשײַסקיס פרוי איז געגאן צו
דער ארבעט, האַט עמעצער פון יוגנטהויז איר מיט אַ שטיין גע-
טראָפּן און שטאַרק פאַרווונדעט דעם קאַפּ...
... און ווייטער פליסן זיי, די טעג, אין יוגנטהויז, ווי אַ שטילעך
וואַסערקוואַל, אָן אופּהער, אָן אופּהער...
דער גאלעך אילאַריאָן, ווען ער דאַרף פאַרבײַגיין די פּאַרטקע,
שטעלט ער טאַמיד אומגעלומפערט גרויסע טריט. ער שפּרינגט
מאַמעש, אבי וואס גיכער דורכגיין דאס שטיקל פלאץ, וווּ סע

שטייט דאס יוגנטהויז... און אז עד גיט אַמאָל יאָ א קוק אָפֿן
מויער, גיסן זיך זיינע טונקלע אויגן אָן מיט סינע, מיט טונקלער
פארבאַהאַלטענער סינע, וואס קאָכט אין אים און ברייט אים דאס
לייב-און לעבן...

וואס דאַרפט איר מער:

די טעג האט דאָס אַפיקאַרטיס-קרניזל פֿון יוגנטהויז דורכגעצויגן
פֿון זייער דאָך ביזן קלויסטער-שפיץ א לאַנגן, לינונטענעם פּאַסט
מיט גרויסע פעטע אויסעס, וואס יעדער אָס איז די גרויס א
האַלבן מעטער. די אויסעס האבן געפלאטערט איבער דער גאַנצער
פאַרשטאַט:

„די גאַלעאָכים פאַרסאַמען די ארבעטער-מויכעס!
גיט ניט אין קלויסטער!“

דער אויסגעהאַנגענער רויטער לינונט האט דעם גאַלעך גיט
געלאָזט צורוי. די גרויסע פעטע אויסעס, וואס זיינען געהאַנגען
אָפֿן קלויסטער-שפיץ, האבן אים געקלאַפט איבערן קאָפּ, גענעריקט
מיט עפעס א שווערער און שאַרפֿער זאַך.

— פּראַסקעלע... האט ער דורך די ציין גערעדט צו זיין טאַכ-
טער, און זיין קאָל האט געציטערט ווי אין א פּראַסט — נו, טעכטערל
מיינס, קלייב נאַכעס, וואס מע דערלויבט זיך... קלייב נאַכעס, ווי
מע אידעקעוועט זיך פאַר אלעמען אין די אויגן איבער דין טאַטן...
נאָר פּראַסקע האט אף דעם גאַרניט געענטפערט. שטענדיק, ווען
דער טאַטע הויבט אָן מיט איר רעדן וועגן דעם, לויפט זי ארויס
פֿון שטוב; זי ווייסט, אז אָפט רעדט ער אפילע צו איר מיט אזא
טאָן, אז אָט, אָט צעוויינט ער זיך, קעדיי כאַטש אף א טראַפֿל
וויקן אף דער טאַכטער, זי זאָל מער ניט גיין אהין, צו די „טריי-
פענע“ פענימער... זי זאָל מער מיט זיי קיין אייסעק ניט האבן.
נאר די בלאָנדע, בלאָוויגיקע פּראַסקע לויפט טייקעף ארויס
פֿון שטוב מיט א געשריי:

— טאַטע! כּיהאב שוין געהערט! צוואנציק מאָל געהערט...
הונדערט מאָל!

זי לויפט ארויס פון שטוב און שטייט גלאַט אזוי אינדרויסן,
אבי ניט הערן דעם טאַטנס רייד...

... לייבל פּינקעס האט איר די טעג געזאגט:

— פּראַסקע, איך קלייב זיך אינגיכן ארויס פון יוגנטהויז...
וועסט אריבערגיין צו מיר? צי דו ווילסט נאך אלץ פארבלייבן
מיט דיין טאַטן?..

ווען אפילע, ער, לעקסיי שוקלין, דער זיבעציקיעריקער דוואַרניק
מיט די געלבלעך וויסע פארדרייטע וואַנצן, האט נאָך געכראַפּעט,
האט דער גאלעך אילאַריאַן דערהערט, אז עמעצער פאַרקעט זיך
בא אים אין הויז. דער גאלעך האט, ווי זיין געווינהייט, רויק
אַנגעטאן אף זיך די ריזע, גענומען די האַק אין דער האנט און
זיך געלאזט אף די שפיץ פינגער אין פעדערצימער. אבער, ווי
ער האט נאָר ארופגעטראָטן אף דער שוועל פון פעדערצימער,
אזוי איז ער טייקעף געבליבן שטיין אף אַן אָרט, ווי א פאַרגליי-
ווערטער, מיט א צעעפנט מויל און פאַרהויבענע ברעמען. אפן
פאַנים האט באַ אים א ציטער ארומגעטאנצט:

אין פעדערצימער זינען געווען פּראַסקע מיט לייבלען און
האבן א קלומעק מיט זאַכן צונויפגעפאַקט...

דער גאלעך אילאַריאַן איז אלץ געשטאנען אזוי מיט דער האַק
אין האנט און מיט א צעעפנט מויל, ווי דער צונג וואלט בא אים
אַפגענומען... ער איז געשטאנען, פונקט אזוי ווי זיין פאַרגליי-
ווערטער צוילינג אין הויף, וואס כעוורע פון יוגנטהויז האבן פון
שניי געמאַכט און מיט וואַסער באַגאַסן...

— טאַטע, — האט פּראַסקע א זאג געטאן, — וואס קוקסטו אזוי
דערשראקן?

דער גאלעך האט איר גארניט ניט געענטפערט. ער האט נאָר
געשטוינט: ווי קומט אָהער איצט אָט דער „פאַרכאטער זשיד“ פון
יוגנטהויז צו אים אין פעדערצימער און וואס פאַר א געשעפטן
האט ער עס מיט זיין טאכטער?.. דער גאלעך אילאַריאַן האט
נאר שטאַרק א געשריי געטאן, ווי א קויל וואַלט אים געטראָפן

און די אָדערן האבן זיך בא אים אפן פּאָנים פּול מיט בלוט אָנ-
געגאַסן:

— וואָן פון מיין שטוב! .. וואָן! — און אָט דער געשריי, דער
בלוטקער אויסרוף, האט ווי א טיבער קלונג פון א גלאַק אָפּגע-
הילכט איבערן גאנצן קלויסטער - הויף...
— וואָן! .. סוואַלאַטש! ..

לייבל האט א כאַפּ געטאן טראַסקעס צונויפגעפאַקטן קלומעק
און זיי זיינען ביידע אין דרויסן ארויסגעלאָפן...
... א פייכטער וואַרעמער ווינט האט זיי אָנגעזאגט די פריידיקע
בטורע פון אַנקומענדיקן פּרילינג, פון יונגע, זוניקע, צעשטראַלטע
טעג...

1927 — 1929 י.

איציק טעמערן דעם פריינט, דעם
דיכטער, דעם קאמוניסט — מיט ליבע.

1

באָריס, דער יונגער ארבעטער פון לאַקאָמאָטיוון-זאוואָד, האט זיך אומגעקערט אהיים א בייזער און א דערשלאָגענער. א גאַנצן טאָג איז אים עפעס ניט געגאַנגען. פון מייסטער האט ער געכאַפט דעם עמעסן פּסאַק:

— מיילע, דאס, וואס דו ביסט. אייערנעכטן פון דער צעך-פאר-זאַמלונג אַנטלאָפן, — איז עס ניט מײַן זאַך: נאך דער ארבעט איז כאַטש שלאַג זיך קאַפּ אין וואַנט. — זאַל עס דעם זאווקאַם אַרן... אבער צו דער ארבעט מוזסטו קומען. אָן שום טערוצים! קאָלזמאַן לוקיטש איז דיין מייסטער — איז אָן שום טערוצים. פאַרשטאַנען? איז אָט פאַרגעדענק זשע עס טאַקע!..

און דעם פארווורף פונעם מייסטער האבן נאך אונטערגעהיצט די שטעכווערטלעך פון די ארבעטער:

— אַ גוט ווייבעלע האט זיך אים אוואדע געכאַלעמט... נאך מער האט באָריסן צעבייזערט דאס צעטל, וואס ער האט געטראָפן באַ זיך אפן טיש:

„באָריס, דו האסט פאַרקאַכט א קאַשע און מאַכסט זיך גאָר-ניט וויסנדיק. אַ שטיל שעפעלע, נעבעך. אויב דו וועסט היינט ניט קומען אין פּושקין-סקווער, ווי מיר האבן זיך צונויפגע-רעדט, וועסטו שוין דאַן זען. לידא“.

וואָס זאַל ער טאָן, באָריס? אויב ס'וועט אום ניט געראַטן זיך אַרויסדרייען פון אירע הענט, איז ער א פאַרפאלענער. אַלע וועלן עס וויסן: אי אין זאווקאַם, אי אין צעך... .

באַריס איז א מיטל־וויקטיקער, אָבער א קרעפטיקער ברייט־ברוס־טיקער יונג. אָף זיין רונדן גרויסן פּאָנים שווימט טאָמיד אַרום א בייזקייט, וואס איז איינציטיק געווענדט צו אלעמען און צו זיך אליין.

די בייזקייט ווערט בא אים ארויסגערופן פון יעדער מינד־סטער קלייניקייט, און בא אַזעלכע פּאַלן קריכט בא אים דער שוואַר־צער טשוב אַריבער די קאַרע אויגן און די בייזקייט ווערט דערפון נאָך מער פאַרדאָפּלט. די שוואַרצאַפּלען לויפן שנעל הין און צוריק אין די וואַסערדיקע אויגן, ווי זיי וואָלטן זיך געגרייט אָף עמעצן אַנצופאַלן ...

באַריס און לידע ארבעטן אין איין צעך — אין גוסצעך. די אַרבעטער לויבן זי טאָמיד, נאָר אייניקע שפּאַסן אונטער פון איר, פארוואָס זי האט זיך אזא אַרבעט אויסגעקליבן:

— נאַרישע, קיין אַנדער מעל־אַכע דען גיט געקאָנט געפונען? — האָבן זיי געטיינעט צו איר.

— אלץ איז גוט! און זיצן אין קאָנטאַר, קוועטשן דאס בענקל איז דען בעסער?

דאס מיינט זי איר כאַווערטע פון קאָנטאַר, קלאַוועטשקען. לידע לאַכט זייער דריבנע, און שפילט מיט די אויגן זייער פּיין. אוי, אירע אויגן! טאַקע איבער די שוואַרצע ציגיינערישע אויגן האט זיך עס פאַרדרייט און פאַרקניפט. אירע אויגן האבן אין זיך עפעס א מין פאַרבאהאלטענע קראַפט, וואס ציט צו צו זיך באַריסן, ווי אַ מאַגניטיזירט שערל ציט צו א שפילקע ...

צוערשט איז געווען אזוי:

ווען לידע איז דורכגעלאפן פארבלי אים, האט ער בא איר דאס נאָזטיכל ארויסגעשלאָפּט און איידל דערלאנגט:

— דאַכט זיך, פאַרלאָרן ...

האט זי בא אים דאס טיכל צוריק ארויסגעכאַפט, זיך דריבנע צעלאַכט און אנטלאפן.

באַריס האט לאַנג נאָכגעשפּירט איר שלאַנקן קערפער.

שפעטער, ווען די סירענע האט זיך צעהילכט איבערן לאַנגן
זאוואַדישן הויף, האט ער באַם טויער זיך אָנגעשטויסן אָן איר
און זי פלוצים פאר דער האַנט אָנגעכאַפט:
— פֿידקע... אָף איין וועג, דאכט זיך? ..

האט זי שעמענדיק אפגעקערט דאס פּאנים, געוואלט איר האַנט
פון זייער ארויסנעמען, האט ער זי א צי געטאן צו זיך— זיין
לייב האט פלוצים דערפילט א איבערגוס פון מיידלשן צאַפּל...
— פֿידקע, — האט ער שטיל געזאָגט — אָף איין וועג, דאכט זיך?..
דערנאך שוין זיינען זיי אוועק געאַרעמט. זיין צעשויערטער
שוב האט זיך געפלאַכטן אין אירע ווייכע מיידלשע האַר, שליף
צו שליף צוגעטויליעט.

— פֿידקע! ..

זיינע שטייפע הענט האבן איר שלאַנקן קערפער ארומגעכאַפט,
דערפילט די וואַרעמקייט פון איר צאַפּלדיקן לייב... און פון יענעם
טאָג האט ער זיך יעדן אָוונט מיט איר געזען און דערנאָך שוין
איבער א טאָג, איבער א וואָך. און איצט לויפט ער טייקעף נאָכן
הוואַק אַרויס דער ערשטער פון צעך, קעדיי אויסמיידן די באגע-
געניש מיט איר... .

דער גרויסער שאַפעס, ווען מע באַקומט געהאַלט, איז א קור-
צער טאָג און א לאַנגע נאַכט — מע דארף אין באַד אַריין לויפן,
אָפּוואַשן דעם ברוד, וואס האט זיך פאר דער צייט אין לייב איינ-
געגעסן, איבערבייטן דאס שמוציקע גרעט, וואס דער שוואַרצער
אייזן-שטויב פרעסט ווי מאַטע, און דערנאָך — כאַטש א גאנצע
נאַכט פאַרברענג! — דער פֿיף וועט דיך מאַרגן ניט וועקן. שאַפעס
איז נאָך שטאַרקער דער געפילדער באם אַרויסגאנג, פריידיקער
דער רויש.

ווען באַריס האט זיך שאַפעס, צוועלף אזיגער באַנאַכט, פון
זאוואד אהיים אומגעקערט (ער האט דאן אין דער צווייטער מיט-
מירע געארבעט), האט ער פאַרקערעוועט אין א געסל, אפן ראַג,
דאָרט, ווו דאס בירשענקל שטייט. די שילד פונעם שענקל איז

געווען אויסגעמאלט מיט אזא קאליר, ווי דאס ביר, וואס מע פאר-
 קויפט דאָ. דאס שענקל איז געווען א נידעריק-גראָ מויערל מיט
 איין הויך טרעפל און פינף קליינע פענצטערלעך. אינעווייניק האט
 ארומגעשוועבט א געדיכטער טאָבעק-רויך, ווי א גאזנפאָרהאַנג,
 נאר קיינער האט עס נישט באַמערקט. נעבן בופעט איז געשטאַנען
 א הויכער טשובאַטער האַרמאַניסט און נעבן אים— א נידעריקער
 פליכעוואטער פידלער, און דער דועט האט אָן אופהער גערימפלט
 די מאַסקווער „ציגעלעך“ און די אדעטער „בייגעלעך“.

אַלץ אינניעם:

דער שוימיקער טומל, דער געדיכטער רויך-פארהאַנג, און די
 צעלאָזענע קלאַנגען פון „ציגעלעך“ און „בייגעלעך“— האבן האר-
 מאַנירט מיט דער געלער פאַרב פון ביר.
 באַריס האט צוויי פלעשער ביר געקויפט און דערנאך פון קע-
 שענע אַ ווייסן בוטל ארויסגענומען און אין יעדער גלאָז צוגעגאסן
 אביסל בראָנפן צום ביר. דער בראָנפן האָט אים געשיקערט. די
 פאַרויכערטע קלאַנגען פון מאַסקווער „ציגעלעך“ און אדעסער
 „בייגעלעך“ האבן אים געשלעפערט, און א יונג כוצפעדיק מיידל
 מיט פולע פיס און פעסטן קערפער האט אים יעדער ווילע פאַר-
 טשעפעט, אומבאַמערקלעך געהויבן דאס קליידל העכער פון די
 קני, גערייצט מיט אירע גראָבע ליטקעס...
 ווען באַריס האט שוין אַלץ אויסגעטרונקען, איז ער צוגעגאנ-
 גען צו זיין יידישן שאַכן און אים ברייט ארומגענומען:

— קום זיך צעקושן, יאַסקע!..

נאכן קוש, האט ער אים א זעץ געטאַן אין פאַנים— באַם שאַכן
 איז דאס אויג ווי א בלויע מאַטבייע אופגעלאָפן.
 — זשיד!— האט באַריס געשרייען— זשיד! שניידן דארף מען
 אייך אַלעמען!.. און ער האט א זעץ געטאן מיט דער פויסט
 איבערן טישל. אַלץ האט זיך אפן טישל מאדנע צעקלאַנגען און
 צעשאַטן אף שטיקלעך גלאָז...
 דער הויכער טשובאַטער האַרמאַניסט האט רויק אוועקגעלייגט
 די האַרמאָניע אָפן בענקל, איז צוגעגאנגען צו באַריסן, סארן קאַלנער

אים אנגעכאפט און ארויסגעשטופט פון שענקל. דאס כוצפעדיק מיידל מיט די פולע פיס און פעסטן קערפער איז ארויסגעלאָפן און דערווען: באַריס איז געלעגן מיטן פּאָנים אין בלאַטע. האט זי אים אופ-געהויבן און געשלעפט נאָך זיך:

— קום, יונגערמאַן, וועסט נישט דערלייגן... — מיט איין האַנט האט זי אים אונטער דער פּאַכווע אַרומגענומען און מיט דער צווייטער אין די קעשענעס געשאַרט...

די נאַכט איז געווען א צוגעקילטע און האט, ווי אן אלטער זאָקן, געהוטט מיט א שיטערן רעגן און ווינטל. די דינע פּאַסן וואַסער זיינען געפאלן קרום און א שיטער ווינטל האט יעדער וואַסער-ליניע געבראַכן און געשניטן...

* * *

באַ באַריסן אין שטוב זיינען שוין אלע שכיינים געשלאָפן. נאָר באַריס מוטער, כאַנע, איז געזעסן נעבן פענצטער און געווארט אַף איר זון. דער לאַמטערן אָפן ראַג האט איר אנגעהויבן שווינדלען אין די אויגן און ס'האט זיך איר דערמאנט איר מאַן איוואַן פּאַ-טאַלוכא. ער איז געווען א שטילער מענטש, אבער א גערוועזער, פלעגט זעלטן-ווען גיין אין צירק און אַמאָל אַריינקוקן אין א צייטונג. זיין גרויסער געקניטשטער פּאָנים איז טאַמיד געווען רויט, ווי א קרעפס, און די אויגן ווי געשוואָלענע.

יונגערהייט איז ער געווען א געזונטער מענטש מיט א ברייטער האַריקער ברוסט און שווערע האַריקע הענט. שפעטער, ווען ער האט שוין אפגעדינט דעם „פּאַטערלאַנד“, איז ער געקומען אהיים אַ קאַנטוושעטער, א צעבראַכענער.

די לעצטע צייט האט ער שוין אפילע ווייניקער געטרונקען. ער פלעגט טיינען:

— דאס לעבן איז ווי א גרויסער זומפ, און אויב דו האַלסט זיך ניט שטייף, וועט עס דיר אַננשלינגען און אייביק האַלטן דאָרט אינעם זומפ, ווי א פליג אין שפינוועבט, ביזוואַנען דו וועסט דאָרט ניט פייגערן...

אין די לעצטע יארן האט זיך מיט אים אן אומגליק געטראָפֿן :
בעייס ער האט אָנגענומען פֿון דער וואַגראַנקע זודיקן טשוהון,
האט עס אים א גאָס געטאָן אָף ביידע שייך און דורכגעברענגט
דעם לעדער. ער האט אבער גלייך ניט געוואָרפֿן דעם שעפער,
אניט וואָלט ער מיט דעם געקאָנט אָפּבריען אלע איבעריקע אר-
בעטער, וואס זיינען געשטאַנען הינטער אים, און ווען ער האט
שוין אָנגענומען א פֿולן שעפער, האט ער אים פֿאַמעלעך אנידער-
געשטעלט און איז בליצשנעל אריינגעשפרונגען אין דער נידער-
ריקער דייזשקע מיט וואַסער, וואס איז געשטאַנען אין צעך. עס
האט אים שטאַרק אָפּגעברייט ביידע פיס. די קרענק האט אים
לאַנג געטאָטשעט, ווי א וואָרעם, און אָפּגערויבט בא אים זיין
צעבראָכן לעבן.

ער האט, ווייזט אויס, פֿאַרויסגעזען דעם זומפ, איוואַן פֿאַטאַ-
לזכע, ווי מע זעט פֿאַרויס דעם טויט ... ער איז זייער ווייך
געווען צו זיין ווייב :

— כאַנעלע, זעסט. אָט איך בין שוין א באַרמינען, אבער באַ-
ריסן, זע, כאַנעטשקע, ער וואַקסט אַן אַקשן, ווי זיין טאַטע וואַקסט
ער ... נישט געהאַט קיין צייט זיך אָפּגעבן מיט אים ...
כאָנע האט א קוק געטאָן אין פענצטער : דער רעגן האט שוין
אינגאַנצן אופּגעהערט צו גיסן, דער אויסגעצוואַגענער הימל איז
איצט געווען לויטער - רייך, באַפּוצט מיט דינע קימאַט דורכזוכ-
טיקע שוואַרץ - בלויע פֿאַסן ...

כאָנע דערמאָנט זיך אלץ. איצט איז אזוי שטייל, דער רעגן
האט שוין אופּגעהערט צו גיסן. א לויטערע נאכט. איצט איז אזוי
גרינג צו דערמאָנען זיך אין יענע שווערע צייטן. שווימען איר
דערמאָננען אין קאָפּ און שווינדלען פֿאַר אירע אויגן ...
... שטעטל.

... אין קעלער איז שטאַקפיניצטער, נאָר עס פינקלט די האַץ
אין האַנט בא איר ברודער טימכע. ער האט זיך אוועקגעשטעלט
בא דער טיר, קעדיי אָפּהאַקן דעם קאָפּ דעם ערשטן, וואָס וועט
זיך וואַגן אריינרייסן אין קעלער און אָפּרויבן בא זיי דאט לעבן.

פלוצים, האט זיך דערהערט א געלאָף און הירוזשערי פון פערד.
די בעהאַלע איז עטלעכע מאָל, ווי א פלעדערמויז, ארומגעפלוין
איבער דעם קעלער און זיך דאַרט אָפגעשטעל'ט אף דער מיט;
שיקערע קאָזאַקן האבן זיך אין קעלער ארינגעריסן. די האַק איז
פון סימכעס האנט ארויסגעפלוין, ער האט נאָר באוויזן זיך א
כאַפּ צו טאָן פאר זיין דורכגעלעכערטער ברוסט און זיך ווי א
פעסל פון די טרעפלעך אראָפגעקייקלט. די שיקערע קאָזאַקן האבן
מיט צעשפרייטע הענט, ווי א באַלעבאַסטע יאַגט זיך נאָך אירע
הינער, זיך א לאָז געטאָן נאָך די ווייבער ...

... ווען דעם קעלער האט א טויטע שטיקייט ארומגעכאַפט, האט
זיך כאַנע קוים ארויסגעדראַפּעט פונדאָרט. אין דרויסן איז געווען
האַרבסטיק שטיף, געלע בלעטער זינען געפלוין אינדערלופטן און
פוכיקע פעדערן האבן זיך געשלענגלט פון אַן אָפּענעם פענצטער ...
... אף מאָרגן האט כאַנע פאַרלאָזט דאָס שטעטל — דען ניט
אַלציינס ווהיין? — אבי פאַטער ווערן פון דער בעהאַלע, וואס לויפט
איר נאָך פוסטריט.

... זי איז אָנגעקומען אין א גרויסער ווייטער שטאָט, מיט
ברייטע גאַסן און הויכע מויערן. א גאנצן טאָג האט זי ארומגע-
בלאָנדזשעט איבער דער שטאָט, און פאַרנאַכט האט זי א גראָ-
בער וואַנציקער גאַרדאָוואַי מיט א פעטן קאַרק און פעטע אויגן
אוועקגעשלעפט אין טיורמע אלס א פריי מיידל, וואס האט ניט
די געהעריקע דאָקומענטן.

... די צייט איז שוין ווייט פארווומען, צענדליקער יאָרן
האבן דאס פאַרגאַנגענע אין קאַרבן פאַרשניטן, אבער דערמאַנונג-
גען שווימען ארף, ווי א מעס אף וואַסער ...

... פון טיורמע איז זי ארויס אן אויסגעהונגערטע, אַן אויס-
געדאַרטע. ווינטן האבן אָנגעזאָגט גרויסע, שטאַרקע פרעסט און
נויט, נאָר ווהיין זאָל זיך א יונג מיידל אין א פרעמדער שטאָט א
קער טאָן? .. האט זי זיך אוועקגעשטעלט אף א ראָג און אירע
אויגן זינען געשפרונגען אף פאַרבייגייער, געזוכט, עפשער וועט
פאַרט עמעצער א באַקאַנטער אונטערגיין ...

... איוואן פאָטאלוכע, ער, איוואן פאָטאלוכע, האט זי דער ערשטער באמערקט. ער איז נאָך דאָן געווען שיין און יונג, מיט א גרויסן טשוב, קליינע וואַנצעלעך און קאַרע אויגן... איוואן פאָטאלוכע האט נאָך דאָן געקאָנט שפילן מיט די אייגעלעך און מיט די פלייצעס, ווי אף א האַרמאַשקע, און מיט עטלעכע ווינ-קען האט ער זי צוגעצויגן צו זיך, געוואָרעמט זי מיט זיינע בליקן אין זיינע ברייטע אָרעמס, און צו זיך אהיים אוועקגע-טירט... שפעטער איז שוין אין פאָטאלוכעס צימערל לעבעדיקער געוואָרן. א ווינבערשע האנט האט זיך אין יעדן ווינקעלע באוויזן. "דעם זון האבן זיי א נאָמען געגעבן „באָריס“. דער טאטע פלעגט אים רופן „באָריס" און די מאַמע — „בערעלע".

... כאָטש די צייט איז שוין ווייט פארשווומען, צענדליקער יאָרן האבן דאס פארגאנגענע אין קאַרבן פאַרשניטן, אבער דאָך שווימען איר דערמאָנגענע אין קאָפּ און שווינדלען פאר די אויגן... דער אויסגעצוואָגענער הימל האט שוין איצט געגלאַנצט און די לעוואָנע האט פון דער הויך מילדע בליקן געוואָרפן. א קלאָרע, אויסגעשטערנטע נאַכט...

* * *

באָריס האט זיך קוים דערשלעפט צו דער טויער-פאָרטקע און זיך אָפגעשטעלט באם גרויסן לאַמטערן. ער האט זיך אָנגעשפאַרט אין סטויפ, אים ארומגענומען מיט ביידע הענט און אראָפּגעהאנגען דעם קאָפּ. ער האט געוואָלט אין אזא פאָזע א דרימל טאָן, אבער א נאַסער ווינט האט אים א בלאָז געטאָן אין פאָנים אריין און אים אוועקגעיאָגט אהיים.

ער איז שטיל אריין אין זיין נידעריק צימערל און זיך אריינגעוואָרפן מיט די שיך אין בעט אריין. די מוטער האט אים קיין וואָרט נישט געזאָגט און פאַרמאַכט נאָך אים די טיר. זי ווייסט שוין, אז זי וועט זיך אָנהויבן מיט אים, וועלן זי שויבן ציטערן און דאס געפעס וועט פון שאַפּקע פליען. ער איז א נערוועזער, אַן אַקשן, ווי זיין טאטע, ער פאַלגט זי נישט, באָריס.

— באַריס, טו זיך אויס, — האט זי זיך שטיל געווענדט צום זון.
ער האט געשוויגן. דאן האט זי אינגאנצן פאַרדרייט ס'לעמפל און זיך געלייגט שלאָפן.

II

דער זאוואָדישער פּניף האט הייליך אָנגעזאָגט אלעמען וועגן שאַבאַש. אַרבעטער האבן זיך מיט געפילדער אַ לאַז געטאָן פון די צעכן, מונטער געשפּאַנט איבערן זאוואָדישן הויף. די לאַנגע קרימענס האבן רינק גערויכערט. דער געדיכטער רויך איז פּאַסנ-ווייז געפּלויגן און רינגענווייז פּאַרשווינדן... אַרבעטער האבן זיך געשטופּט, צום אַרויסגאַנג געלייט — יעדערער האט געוואָלט זיך פּילן גראָמער און איינאַטעמען אסאך פּרישע לופט.
מע האט געשמועסט:

— ווי געפּעלט עס דיר די נעכטיקע פּאַרטיי — פּאַרזאַמלונג?
— יאָ, אזא פּאַרזאַמלונג איז שוין טאַקע לאַנג נישט פּאַר-געקומען.

— נישקאַשע, מע האט זיך נאָך אַביסל איבעריק געהיצט. טאָ-מער האט דאָרט דער שניק קיריוק ערגעץ אויסגעקראַצט א טראַצ-קיסטישע פּראַקלאַמאַציע, איז שפּאַלט זיך דער הימל...
— האַווריק — האט איינער אַ יונגער אַרבעטער געזינגעט צום צווייטן — א פּאָדליעץ זאָל איך זיין — אויב איך באקום היינטיקן כוידעש ניט קיין העכערן ראַזריאַד...

— אוי, איך האַלט ניט אויס! — האט איינער אָן אַרבעטער מיט געדיכטע קלייניקע וואַנצן זיך געפּאַטשט מיט די הענט אין בויך — מיקיטיש פון שלאָסער-צעך, נו, אָט דער זיבעציקיאַריקער זאָקן האט דערלאַנגט א מעלדונג אין דער פּאַרטיי אַרײַן. כוילל ווערן א פּאַרטיינער, מאַכט ער...
— הערטט, ניוטקאָ! — האבן צוויי יונגע אַרבעטערנט זיך גע-אייילט צום טראַמוויי — ס'אנדערע מאָל וועל איך מאַנקע פּטאַש-ניקאָוון א פּולע מאָרדע אָנבראַקען... ער גייט צו צו מיר ס'ער-

שטע מאָל, ער קען מיך נאָך אַפּילע ניט, און מאַכט: אַך, ווי איר געפעלט מיר, שורע... — און כאַפט מיך ארום פאר אלעמען אין די אויגן.

— מיניער, — האט אַן עלטערע ארבעטערן געטיינעט צו א צווייטער, — איז ווי נאָר ער קומט אהיים, לייגט ער זיך באלד אוועק דריכען * און דריכעט אָפּ ביז מאָרגן...

— און מיניער, פונקט פאַרקערט. אָט ווי נאָר ער לויפט ארויס פון זאוואָד, אזוי לויפט עס גלייך אף סאַבראַניעס, אין יאַטשיי-קעס, און דאָקלאַדן און וואס דו ווילסט, און קערט זיך אהיים אוש שפעט באנאַכט...

באָריס האט זיך נישט גענילט, נישט געשטופט, געגאנגען לאַנגזאַם. דער שמועס פון די ארבעטער האט אים ניט גערירט, פונקט אזוי, ווי ס'רירט אים קיינמאָל נישט א צעך-פארזאַמלונג, צי דאס קאָמיוניש קעמערל. ער איז שטארק ווייט פון דעם. ער גיט נאָר אָפּ דעם זאוואָד זיינע צוויי קרעפטיקע הענט אף צו באַקומען לוינ דערפאַר, און ווייטער — גאַרניט.

ווען ער איז ארויס פון הויף, האט אים לידע א צי געטאָן פארן אַרבֿל:

— באָריס!

באָריס האט זיך ניטוילנדיק אומגעקוקט:

— וואס?

— קום פיר מיך דורך אביסעלע, כווייל מיט דיר וועגן עפעס א רעד טאָן אפן וועג.

„וועגן עפעס?“ — האט אים אומדערוואַרט, ווי א שפילקע אין פינגער, א שטאָך געטאָן.

— נו, קום, באָריס, קום פיר מיר דורך אביסעלע — האט זי אים געשלעפט פאר דער האנט.

זיי זיינען געגאנגען גיך. באָריס האט געשפּאַנט און זי איז אים נאָכגעלאָפּן.

* שלאָפּן.

— וואס לױפסטו אוי, סע ברענט דאָך ניט!
און דערנאָך מיט קאַעס:
— באָריס! ווי לאַנג וועסטו נאָך פראַווען דינע שטיק?
באָריס האט אלץ געשפּאַנט און זיך געמאַכט, ווי א לעמעשקע,
ווי ער פּאַרשטייט ניט, וואס זי רעדט צו אים.
— באָריס? — האט לידע אויסגעשאָסן — טאָ...
דאס ניטדערנאָנטע וואָרט האט אים געטראָפּן. אינמיטן וועג
האט אים אָנגעהויבן וואָרפן אין היץ און אין קעלט. דאס ניט-
דערנאָנטע וואָרט האט אנגעצונדן דאס לייב, דעם קאָפּ, די פיט,
די הענט, אלץ. ער ברענט!
— וואס זשע וועט זיין? — האט זי שוין מער ווייכער געזאָגט.
זי זיינען אריין אין סקווער און זיך אוועקגעזעצט אונטער א
ברייטן דעמב. דער דעמב איז שוין געווען האלב-נאקעט, אָן
בלעטער, און האט זיי מיט זיינע דאַרע צווייגן ארומגענומען. פון
אירע שוואַרצע אויגן האבן זיך געקליקט אומבאמערקט קליינע
טראַפנס קינדערישע טרערן. זי האט געוויינט מער פאר בושע,
ווי פאר שרעק. די גאַנצע צייט איז באָריס געזעסן און געשוויגן
און פלוצים א קריץ געטאָן מיט די ציין:
— וואס האסטו זיך צעיאַכמערט? — פאָר אוועק פונדאנען און—
באַסטאָ!
לאַנג זיינען זיי געזעסן אין סקווער, די זון האט זיך שוין
נאַרקליקט אין האַריזאָנט און פון דער רעכטער זייט האט זיך די
לעוואָנע אונטערגעגאנוועט און געשמייכלט...
— לידקע, שווייג! — פיר מיך נישט ארויט פון געדולד. אליין
פירט איר די יינגלעך אראָפּ פון וועג און דערנאָך גיסט איר אויס
עמערוויז טרערן.
ער האט זיך אופגעהויבן פון באַנק.
— באָריס! וואָרט אויס! דו מיינסט, דו וועסט זיך אזוי גיך
ארויסדרייען. פאַרגעס זיך נישט!..
ער האט איר גענומען אונטער דער האנט, אין זיינע אַרעמס
געדריקט און אַהיים באַגלייט. אָפּן וועג האט ער די גאַנצע צייט

געשטעלט שווערע טריט, ווי עמעצער וואָלט אים די פיס געפענ-
טעט. באַם טויערל האַט ער זיך שווינגנדיק צעשיידט מיט איר
און אַוועק.

לידע האַט אָנגעקלאַפט אין דער טיר. דער פּאָטער איז פּאַמע-
לעך אַראָפּגעקראָכן פון בעט און איר אופגעעפנט:
— ווהין שלעפסטו זיך ארום אזוי שפעט? — האַט ער מיט א
האַרבן בליק געפרעגט. — לידקע, עס זאָל זיך מער נישט איבער-
כאַזערן, דו הערסט? !
ער איז צוריק אריינגעקראָכן אין בעט און געבורטשעט אין קישן:
— די יוגנט איז היינט שטאַרק צעלאָזט ... קיין שטרענג אויג
ניטאָ ...

III

— באָריס, שטיי אָף, הערסט דען ניט, שוין דער צוויי-
טער פּינף?
באָריס איז געלעגן איינגעהילט אין דער קאָלדרע און געשוויגן.
— באָריס! — האַט אים געוועקט די מוטער. — שטיי אָף!
ער האַט געמורמלט אין דער קאָלדרע:
— כיוועל היינט אָף דער ארבעט ניט גיין.
כאַנע האַט אים שוין מער נישט געוועקט. זי האַט געמיינט,
אז ער איז קראַנק, האַט זי אים, ווי טאַמיד אין אזא פּאַל, צוגע-
רוקט די טובערעטקע צום בעט און אים א גלאָז טיי אוועקגע-
שטעלט:

— באָריס, טרינק אויס א הייסע גלאָז טיי.
ער האַט ארויסגערוקט פון דער קאָלדרע דעם טשוב און מיט
קאַעס אָפּגעשטופט די טובערעטקע:
— וואס לאָזטו מיך ניט שלאָפן! איך בין ניט קראַנק.
כאַנע האַט ניט געקאָנט פאַרשטיין, וואס איז עס מיט באָריסן.
נעכטן איז ער זייער שפעט געקומען אהיים. איז וואָס?
זי האַט זיך אוועקגעזעצט באַם טיש עסן. בעשאַס זי האַט גע-
טרונקען טיי, האַט באַ איר די שאָל אין דער האַנט געציטערט. זי

האט געקוקט פארטראַכט אין פענצטער און געוואָלט זיך אָנשטויסן,
פארוואָס באַריס גייט היינט ניט צו דער ארבעט.
ווען זי איז אוועק צו דער ארבעט, וואָשן גרעט, האט זי אָנ-
געזאָגט דעם זון:
— באַריס, וועסט זיך אָנוואַרעמען טיי. עסן שטייט פאר דיר
אין אויוועלע, אין טעפל צוגעדעקט מיט א טעלער.

* * *

לידע האט מיט אומגעדולד געוואַרט, ווען ס'וועט זיך שוין ענ-
דיקן די ארבעט. זי האט געשאַטן ערד-מאַסע אין די מאַדעלן,
געפרעסט די ערד, זי זאל שטייפער זיין און אויסבילדן די נויטיקע
פאָרמע. זי האט עס געטאן פאַמעלעך, געפרעסט די ערד, ווי א
באַלעבאַסטע קנעט טייג, ווי דער קאַפּ וואָלט איר שטאַרק וויי-
געטאן.

לידע האט זיך איצט פאַרשאַלטן, וואס זי האט זיך מיט באַריסן
אָנגעהויבן. דאס האט מען געקאנט גוט זען נאך אירע ציטעריקע
הענט, וואס האבן ניטוויילנדיק געפרעסט דעם פליכטן זאַמד; דאס
האט מען געקאָנט זען נאך איר פארגליווערטן פאָנים, וואס האט
די גאנצע צייט געקוקט אין איין ריכטונג.

נאך אינדערפרי, ווען זי איז אריין אין צעך און דערזען, או
באַריס איז היינט ניט געקומען צו דער ארבעט, האט זיך בא איר
דאס לייב אָנגעצונדן. זי האט יעדער וויילע גענישטערט מיט זי
אויגן, אים געזוכט.

נאך איידער עס האט זיך דערהערט דער פּיף, איז זי אוועק-
געלאפן אין קאָנטאר צו קלאָווען. יענע האט זיך שוין געקליבן
אוועקגיין. זי האט מיט אן עק טיכעלע געפודרעט דעם שפיץ נאָז
און כיינעוודיק אריינגעקוקט אין רונדן שפיגעלע, וואס אין רידיקול.
— אָ, קלאָוועטשקע, שוין טאַקע לאנג ניט געזען! — איז לידע
פאַרשאַפעט אריינגעלאָפן.

ווען קלאָווע האט ראַשיק פאַרקלעמט דעם רידיקול, האט איר
לידע אונטער דער האנט גענומען און זיך שטארק צעלאַכט:

— אוי, קלאַוועטשקע, האב איך דיר צו דערציילן אזא נײַס,
אז דו וועסט אזש פלאַצן פון געלעכטער ...
זיי זיינען ארויס אין גאַס. א קאלטער הארבסטיקער ווינט האט
זיי באַגלייט און נאַכגעיאַגט, די האַר זייערע צעפאַטלט, ווי ער
וואַלט זיך וועלן שפילן מיט זיי אין פערדלעך: וויאַ, מײַנע לאַך-
שיקעס ...

— נו, וואס, דערצייל שוין, דערצייל, לאַמיר שוין הערן!
לידע האט זיך ווידער געוואַלט צעלאַכן, האט זי עפעס איינ-
געהאַלטן דעם געלעכטער אין זיך ...
— יאַ, קלאַוועטשקע, הערסט, כײַ אַנומלטן אין קלוב, באגעגנט
מיך באַריס. קאַנסט דאך באַריסן, ער ארבעט מיט מיר אין איין
צעד. נו, מיילע, אלציינס ...

עפעס האט זי זיך אָפגעשטעלט און ניט געוויסט, וואס ווייטער
צו זאגן. נישט אזוי אָנגעהויבן ...

— יאַ, כײַהאב דיר גאר פארגעסן צו זאגן, באגעגנט ניטלאנג
דיין סטאַסיקן, האט ער מיר פאַרגעלייגט גיין מיט אים אין קינאַ ...
סײַ האט זיך בא איר עפעס אָנגעהויבן פלאַנטערן אין קאַפּ, עפעס
האט זי געוואלט פאַרנאַרן קלאַווען מיט אַן אויסגעטראַכטער מײַסע,
אַבער סײַז איר ניט געלונגען, קיין מוט נישט געקלעקט. זי איז
גאר מיט באַריסן און סטאַסיקן אין קינאַ נישט געגאנגען.

אַפן ראַג, ווו זיי האבן זיך געדאַרפט צעשיידן, האט בא ליידען
אָנגעהויבן ציטערן דאס לײַב. די בושע האט איצט, אין דער רעגע,
צוגערויבט בא איר דעם מוט. אָבער די פעסטקייט ליידעס האט
אויסגעשאַסן, ווי א קאָרעק פון א פלאַש שוימיק ביר:

— קלאַוועטשקע, ווארט צו אביסל, כײַדאַרף זיך מיט דיר וועגן
עפעס אייצענען ... דער שלאַק, באַריס, האט מיר א צאָרע אָנגע-
טאַן ...

קלאַווע האט זיך אינסטינקטיוו פאַרשעמט, זיך פאַרלאַרן און
נישט געוויסט וואס צו ענטפערן איר. אַף קלאַוועס פאַנים האט זיך
אומדעררוואַרט באוויזן אַן אָנפלי פון א ראַולעכער פאַרב און טײ-
קעף פאַרשווינדן.

לידע האט זיך איצט געפילט פאר איר כאווערטע אווי אומ-
 באהאלפן, ווי א קליין קינד. קלאווען האט אָנגעהויבן עקלען לידעס
 איצטיקער צושטאנד, אבער זי האט דעם עקל לידען נישט ארויס-
 געוויזן און אים באהאלטן אין די ווינקלען פון די וויצעס. אין דער
 רעגע האט זי זיך דערפילט העכער פאר לידען, אסאך העכער.
 זיי זיינען ביידע געשטאַנען א רעגע שוויגנדיקערהייט און די
 רעגע האט זיך פאר לידען שרעקלעך אויסגעצויגן. קלאוועס אויגן
 זיינען געווען אָנגעווענדט גלייך אף לידען, ווי מע קוקט אף זייער
 א פארדעכטיקטן פארשויין, און לידעס אויגן האבן נאר געקוקט אין
 איין ריכטונג — אף א שטיינדל. מיטאַמאל האט קלאווע שטאַלץ
 פאַרהויבן די קאפּ, אויסגעקערעוועט דאָס פאַנים אָן א זייט, און
 מיט א פארוזשורעט אייגל א זאג געטאן:

— נו, דריי זיך אריין אויס... פּיין!

דערנאך מיט פאַרביסענע ליפּן:

— אוי, לידקע, לידקע...!

... דינע היטלעך האבן זיך אפן הימל באַוויזן, דינע און מוטנע.
 דער הימל איז פון זיי געשוואַלן געווארן, געשוויצט, געשוויצט
 און דערנאך אָנגעהויבן אויספריקן אף די דעכער א האַרבסטיקן,
 טריבן רעגן-מאַרש...

ווען זיי האבן זיך צעשיידט, האט קלאווע געזאגט:

— לידע, דו לאָז ניט אראָפּ די נאָז, אלע יינגלעך זיינען
 אזוינע; זיי פילן נאר אין דעם מיידל דאס, וואס באַפרידיקט זייער
 נאַרישן יינגלשן דאָרשט, ווייטער גארנישט... נאר דו שווייג אים
 נישט, דעם בופלאַקס, הערסט?

אין שטוב האט לידע צוגעגרייט וואַרמעס דעם פאָטער און זיך
 אוועקגעלייגט אינעם אָנטאן אין בעט, מיטן פאַנים אין קישן. זי
 האט נאר איינגעדרימלט, איז געקומען איר פאָטער פון זאוואָד.
 אַ הויכער מיט א געגאַלטן פאַנים, קליינע שפיציקע וואַנצן און
 קילעכיקן קין. זינט איין צופאל, איז ער אַפט אינדר'היים אופגע-
 טראָגן אף זיין טאַכטער, ווייל זי דערמאנט שטאַרק זיין פרוי, מיט
 וועלכער ער איז זיך פאַנאָנדערגעגאנגען. אבער אין זאוואָד פאַר-

געסט ער טאָמיד וועגן שטוב. אין זאָוואָד קוקט טאמיד ארויס פון זיינע שפיציקע וואַנצן א ליבלעך שמייכלע, וועלכס איז שוין די אַרבעטער גענוג באַקאַנט פון די פילצאָליקע צעך - פארוזאמלונגען, ווו דאס שמייכלע פון די שפיציקע וואַנצן טרעפט אָפּט מער, ווי דעם מייסטערס אַ פאָרוורף...

נאָר אינדר'היים ווערט דאָס שמייכלע פון אונטער די שפיציקע וואַנצן אַנטרונען און פאָרוואַנדלט זיך אין א מין איינגעהאלטענער בייזקייט, ווארום ער האט זייער ליב די טאָכטער און וויל זי ניט באַליידיקן... ער האט זיך אוועקגעזעצט באַם טיש, פאַרויכערט א ציגאַר, אסאך רויך אין זיך איינגעאַטעמט, געלאזט געדיכטע רויך - פאַסן און געקוקט מיט קאָעס אָף דער טאָכטער:

— לידקע, קום עסן...

זי האט געענטפערט אין קישן:

— עס ווילט זיך ניט. עס אליין...

א געדיכטער פאַפיראַסן - רויך האט זיך געשלענגלט פון זיין מויל און נאָז:

— לידקע, זאָסט מיר אופהערן פראווען שטיק! דער מאמעס

שטיק וועסטו מיר פראווען?

די לעצטע ווערטער האבן אים אליין אופגערעגט. צוליב וואס

האט ער עס געזאגט?

עס האט זיך אים דערמאנט:

— אָלגע, גיי צום טיש...

— כ'וויל נישט, מיכאַל, עס אליין...

יעדער עפיוואָד שווימט פאַרביי זיינע אויגן אין געדאַנק!..

— נו, וואס ביסטו ווידער אָנגעבלאַזן, אָלגע?

זי שווייגט.

— נו, וואס ביסטו ווידער אָנגעבלאַזן, פּרעג איך דיר? (מיטן

פויטט איבערן טיש א זעץ).

כאָטש דער צו דער וואַנט.

— נעוויילע! וואס פאַריפעשטו מיר דאס לעבן... וואס

צאפסטו פון מיר דאס בלוט, פּרעג איך דיר!..

אָדער !

— מיכאַל... ס'קומען אָן די יאָנטעוו-טעג... פּאַסכע... מע
וואָלט געדארפט עפעס איינקויפן, מאַכן זיך א פּאַר נייע קליידער,
אין קלויסטער זיך צוגרייטן.

— ניין !

צי :

— מיכאַל, מע וואָלט געדארפט די שטוב אויסקאַלעכן, איקאָ-
נעס אויסהענגען, קוילעטשן אָפּבאַקן...

— ניין, זאג איך דיר !

— מיכאַל, ס'גייט צו פּאַסכע, מע וואָלט געדארפט...

— קליפע ! טאָטשע מיך ניט !.. די איקאָנעס דייע וועל איך אין
מיסטקאַסטן ארויטווארפן... קאַלעכן די שטוב וועלן מיר שפעטער,
ווען ס'וועט וואַרעמער ווערן... צום ערשטן מיי.

און :

... אָלגע, קום מיט מיר אין קלוב... א ספעקטאַקל.

אומזיסטע רייד.

— אָלגע, קום מיט מיר אין גאַס, א גאַנצן טאָג אין שטוב

זיצטו דאָך !..

ווי אַרבעט אין וואַנט.

— אָלגע (א זעץ מיט דער טיר !), שטינק אין שטוב, אז דיר

געפעלט אזוי !

א פּלאַם-פּייער האט אויסגעשאָסן :

— א-א, אָט אזוי באַגייט מען זיך מיט א ווייב... פון די

פאַרדריפעטע קאָמוניסטן זיך שוין אויסגעלערנט... אָט אזוי האט

מען ליב א ווייב !..

פון שוועל א געשריי :

— גיי דיר צו אַלדע רוכעס פון מיר, אז דיר געפעלט ניט !

כ'וועל זיך אַן אנדערע געפינען...

און מער נישט... מער האט ער זי נישט געזען... דעריבער

טאַקע האט אים איצט שטאַרק אופגערעגט, וואס ער האט איר

נאָמען דערמאנט, נישט געדאַרפט דערמאנען...

ער האט זיך אָנגעהויבן פּאַרקען באַ די טעפּלעך, אַליין אלץ אַפּן טיש אַרופּגעשטעלט און אומצופּרידן געבורטשעט אין לעפל געקעכץ. לידע איז ניטוויילנדיק אופּגעשטאַנען, זיך אוועקגעזעצט באַם ברעג טיש און געגעסן פּאַמעלעך מיט אַ פּאַרקרימט מויל, ווי אַ קראַנקע. דער פּאַטער האט ביז געקוקט אָף איר מיט איין אויג...

IV

אין גוסצען אַ גערויש, ווי אין סאַמע שטאַט - צענטער. די הויבקראַנען זיינען געשווומען געלאַסן, ווי שיפעלעך, איינער נאָכן אנדערן און גערוישט ווי טראַמוויען. דער מאַשיניסט איז געשטאַנען אפּן בריקל, ווי אַ פּייערלעשער אָף דעם וואַך - טורעם, אויבנאָן און געשפּירט נאָך יעדן הויבקראַן, וואס איז געשווומען מיט שווערער לאַסט.

מיטאַמאָל האט דער עלטסטער אין בלויע שאַפּער - בריילן אַ פּייה געטאָן, ווי מע פּיפט אָף אַ בעהאַלע. אַרבעטער האבן זיך אַ שוואַט געטאן מיט די שעפּערס אָנגעטשעפעט אָף לאַנגע דראַנגען, ווי קאָטשערעס. דער עלטסטער האט מיט אַ געשריי און מיטן שפּיץ - אייזן די וואַגראַנקע דורכגעשפּיזט און ס'האט אַ פּליס געטאן זודיקער טשוהון, געלשפיגן מיט פּונקען און געפּליסט דורך דער רינווע אַראָפּ.

אַרבעטער האבן מיט גערויש די קאָושן אונטערגעשטעלט, ווי וויי- בער שטעלן אונטער עמעס אין אַ רעגן, און ס'האט זיך נאָר געהערט: — העי! העי!

מיט די לאַנגע דראַנגען האבן זיי דעם שעפּער זודיקן טשוהון געטראָגן, דער טשוהון האט זיי די פענימער געבלענדט, ווי אַ פּראַ- זשעקטער.

— העי! העי! — האבן געטומלט די גוס - אַרבעטער, — העי, היט זיך!

נאכן אויסגוס האט דער עלטסטער אופּגעפּנט „דאס אייגל" פון דער צווייטער זייט וואַגראַנקע און ארויסגעלאַזט דעם זודיקן, אומנוצלעכן שלאַק...

ווען באַריס איז געשטאנען אין דער ריי אף אָנעמען טשוהון
פון דער וואַגראַנקע, האט ער געקוקט אף צוריק, דאָרט, וווּ
ס'אַרבעטן די פרויען. אַן אַרבעטער האט אים א שטופ געטאָן:

— הע, אַרבעטן דאַרף מען, נישט קוקן אף די ווייבער! וועסט
זיך נאך באַווייזן אָנקוקן אף זיי נאָכן שאַבעס!

באַריס האט אבער אלץ געקוקט, זיך איינגעקוקט אין יעדער
פּרוי באַזונדער, מיט די אויגן געשפּיזט, און זערנאך א שפּי גע-
טאָן און זיך אויסגעזידלט אין זיך:

— נישט געקומען, סטערווע!..

ער האט היינט געאַרבעט גיך, געוואלט, אז די צייט זאָל אוועק-
פּלען. אבער די צייט האט זיך אומיסטן איינגעשפּאַרט, ווי אַן
אייל, און נישט געוואלט זיך רירן פון אָרט.

ווען באַריס האט דעם טשוהון צו זיין אָרט אָפּגעטראַגן, האט
ער זיך קיים-קיים מיט א הוילער האנט צום שעפּער צוגערירט
און טייקעף אָפּגעלאפּן מיט פאַרביסענע ליפּן...

בעייס ער איז מיט א פאַרבינטעוועטער האנט פון צעך ארויס-
געלאָפּן, האבן זיך אייניקע געבייזערט און געווערטלט:

— פון אים אזא אַרבעטער, ווי פון מיר א באַלערינע...

— ווי א טויטן באַנקעס, אלציינס!.. נאָר ער פרעסט און

טרינקט, אָט ווי א כּינע, אלציינס...

— מע דאַרף אים ארויסוואַרפּן פון זאוואָד, ווי דעם אָפּוואַרף,

ווי דעם שלאַק פון וואַגראַנקע...

באַריס האט גיך אוועקגעשפּאַנט צו לידען אַהיים, זיך דער-
וויסן, פאַרוואס זי איז היינט צו דער אַרבעט ניט געקומען. ווען
ער איז אריין, האט זי געדרימלט, זי האט זיך דערשראָקן אופ-

געכאַפט, פאריכט די צעפּאַטלטע האָר:

— וואס ווילסטו?

באַריס איז צוגעגאָן נעענטער צו איר:

— נו, וואס? — האט ער מיט א טעמפּן מיין געזאגט.

לידע איז אָפּגעגאָן צום פענצטער, מיט דער פלייצע צו אים
זיך אומגעקערט. זי האט מער ניט געוואלט קוקן אף אָט דעם

קרעפטיקן, ברייטברוסטיקן גאַרנישט. ער איז איר איצט געוואָרן
נימעס און עקלהאפט, אָט אַ דער נעפעש מיטן טעמפן אויסדריק
פון זײַן גרויסן פּאָנים און שפיציקן סטאַרטשענדיקן טשוב, וואס
האט אזוי פאַרשעמט איר מיידלשן צאַפּל... .

— לידקע, נו, וואס באַשלאָסן? פאַר אַוועק פונדאַנען, אָניט וועט
דיר זײַן ערגער. און מיר אויך... .

— נישט דײַן דײַגע! — האט לידע אויסגעשריגן — ווער האט
דיך גערופן?!

איר ענטפער האט אים ווי א זעץ געטאָן אין פּאָנים און צוגע-
שפאַרט צו דער וואַנט.

ער איז צוגעלאָפּן צו איר, געוואָלט זי אַרומנעמען, איז זי אים
פאַרפאַרן מיטן פויסט אין פּאָנים אריין:
— וואָן פונדאַנען! ..

איר מיידלשע קראַפט האט דערוואכט, אין דער רעגע האט זי
שוין מער ניט געפילט דעם אינעווייניקסטן ווייטיק — יענעם וויי-
טיק, וואס האט באַ איר די יונגע מיידלשע פריידיקייט אָפּגערויבט.
זײַן נאַרישער פּאָנים איז אזוי געבליבן אומויסדריקלעך ווי פריער.
גארנישט האט זיך פון איר קלאַפּ ניט געמינערט. ער איז אַוועק.
... ס'האט אָנגעהויבן טריפן א דינער רעגן, דערנאָך האבן זיך
באַוויזן איינציקע שניי-שטערנדלעך און אָנגעזאגט די פריידיקע
בסורע וועגן ווינטער. קינדער זיינען אין גאַס אַרויסגעלאָפּן, אָנ-
קוקן דעם ערשטן שניי, א האַנט אונטערשטעלן, כאַפּן א שניי-
שטערנדל און באַטראכטן עס מיט גרויס פרייד... .

באַריס האט געשפּאנט. ס'איז אים אלציינס: צי ס'טריפט א
רעגן, צי עס גייט א שניי. ער האט געקוקט פאַרויס מיט אָנגע-
צונדענע אויגן און פאַרקילטן פּאָנים, דער שניי האט געפּודרעט
זײַן שוואַרצן טשוב מיט ווייסינקע שפּרינקעלעך... .

באַנאַכט האט באַריס ניט געקאנט אַנטשלאָפּן ווערן, יעדער ווילע
פלעגט ער זיך אופכאַפּן. עפעס האט זיך אים געדאַכט, עפעס האָט
זיך אים אויסגעוויזן.

ער איז אופגעשטאנען, צוגעגאן צום פענצטער און דערזען:
א גראָע נאַכט. אנטקעגן זײַן הויז, אף א קופע מיסט, האט
א ווייטער קודלאַטער הונט מיט א צעצויגענעם וואַינען אין דער
נאַכט - טיפּקייט געבילט. עמעצער — האט זיך אויסגעוויזן באַריסן, —
רעדט צו אים, אבער ער האט קיינעם נישט געהערט און קיינעם
נישט געזען. עס איז פאַר אים דורכגעשוומען לידקעס געשטאלט,
איר שלאנקער קערפער מיט די שוואַרצע ציגלינערישע אויגן;
ס'האט זיך אים אָנגעהויבן דרייען אין קאַפּ דאס שענקל, דער
פאַטער זײַנער, און דאס אלץ האט באַגלייט לידקעס א פויסט. ער
האט עס אלץ געוואָלט פאַרבינדן אין איין געדאנק. פאַרקניפן עס,
נאָר נישט געקאנט. ס'האט נאָר אָנגעהויבן צו טאָגן, איז ער ארויס-
געלאָפן פון שטוב, דורך פינצטערע ליקן געשפאנט, צו לידעס הויז
צוגעגאנגען און זיך דאָרט אָפּגעשטעלט.

עטלעכע ווערטער האבן זיך באַ אים געקניפט און גלייך איבער-
געריסן. אבער ס'איז שוין געווען שפעט. לידקע האט שוין אן אויס-
וועג אָן אים געפונען...

לאנג איז ער באַ איר שטוב געשטאַנען, ביזן ערשטן פליף, און
דערנאָך צו דער ארבעט אוועק. אָפּן וועג איז ער אריין אין סקווער
און זיך צוגעזעצט אף עטלעכע מינוט אָפּן באַנק אונטערן ברייטן
נאַקעטן דעמב, וואס זיי זיינען אַמאָל איניינעם געזעסן. ער האט
געפונען א שטיקל פאַרושאַווערט אייזן און גלאַט אזוי מיט דעם
עפעס אויסגעקריצט, אָפּן באַנק...

אין עטלעכע טעג ארום, ווען לידע איז צו דער ארבעט געקו-
מען, האבן די ארבעטערנס, וואס שטייען מיט איר באַ איין טיש,
זיך איבערגערעדט:

— א כוואַט, לידע, אט אזוי! וואס זשע, זיך אַרומשלעפן מיטן הונט?
— מע וואָלט באַדארפט אים נאָך ערגערס באַווייזן... א צויגל
זוכט מען נישט אין זאַוואָד — אין באַד - געסל שטייען זיי...
לידע האט געשוויגן. זי האט געפרעסט די ערד - מאַסע אין
מאָדעל אריין און געקוקט אין א זייט.

בעייסן איבערײַס, איז באַריס צוגעגאן צו איר און אומבא
האַלפן געזאגט:
— לידקע...

לידקע האט א קוק געטאן אף אים, אף זײַן שפּיציקן טשוב, וואס איז אריבערגעקראַכן די אויגן, אף דעם אומויסדריקלעכן גרויסן פּאַנים, ווי א קעפל קרויט, דורכגעשפיזט זײַן מאַדנעם אויס- זען און געזאגט:

— וואס דאַרפסטו? טראַג זיך אָפּ!..

ער האט געשטוינט. לידקע איז צוגעגאן גאָר נאָענט צו אים, און סאַר אלעמען אין די אויגן אים אָנגעשפיגן א פולן פּאַנים... די בײַגעוועזענע האבן א געלעכטער אויסגעשאָסן:

— אָ, אָ, א מיידל!.. א נו, לידקע, רײַב אים נאָכאמאָל אָן א מאַרדע, אזוי, אז אלע זאָלן זעען...
באַריס איז, ווי אַן אָפּגעברייטער מיט טשוהון, ארויס פון צעך, אַוועקגעשפּאַנט איבערן לאנגן זאַוואַדישן הויף...
יאנוואַר, 1928

אין ערשטן קאפיטל באקאנען מיר זיך מיט כניאָ-
קינס לעבענסגעשיכטע און מיט זיין כאַראַקטער

די ביאָגראַפיע פון מיין העלד איז זייער אַ לאַנגע און אַ גרויסע.
איסאַק איסאַקאָוויטשן קומט אָפּט אויס פאַרפילן מעשוועדיק-
גרויסע אנקעטעס און ער בייזערט זיך דערפאַר. דעריבער וועל
איך זיך באַנוגענען מיט אַ קורצער פאַרנאָטירונג:

איסאַק איסאַקאָוויטשעס פאַמיליע איז כניאַקין. ער איז געבוירן
געוואָרן און לעבט. כ'קאָן בלויז צוגעבן, אז געבוירן געווארן איז
ער צופעליק, ווייל די מוטער זיינע האט גאָר געוואַרט אַף אַ מי-
דעלע... אַ נאָמען האט מען אים געגעבן נאָכן פאָטער, וואס האט
געווארפן דאס ווייב נאך פאַרן קימפעט (דאָן איז נאך די אַלי-
מענטן-סיסטעם ניט געווען) און איז שפעטער מיט אַ פאָר וואָכן
(נאָך אַליץ פאַרן קימפעט) פלוצים געשטאָרבן...

געבוירן געוואָרן איז כניאַקין פונקט ווי אַלע מענטשן ווערן
געבוירן, ניט געקוקט דערוף, צי וועט אים אין דער צוקונפט
אויסקומען זיין אַ דיכטער, צי אַ שוסטער, צי אַ טשינאָוויק. די
ערשטע כאַדאָשים האט ער זיך, ווי אַלע ניי-געבוירענע, גענערט
מיט דער מאַמעס ברוסט, און שפעטער האט מען אים שוין אָנגע-
הויבן פאָיען מיט זיסער טיי, דערנאך מיט מאַנע-קאַשע און
דאָסגלייכן.

עס איז אויך קעדי צו באַמערקן, אז ווען כניאַקין איז נאָך
גאָר אַ קליינינקער געווען, האט ער שוין געהאַלטן דעם פינגער
אין מויל און געטרוימט. די מוטער זיינע האט פון דעם טרוימען
געפרוּווט פאַרוויסאָגן, אז איר קינד וואָקסט אַ גרויסער מענטש,

א גאַען; אז אזוי נאָר קאָן טראַכטן א קינד, וועמען עס איז באַ-
שערט פון די וויקעלעך אָן זיין בארימט איבער דער גאַרער
וועלט. ליידער, האט זי אָבער א טאַעס געהאט, די מוטער...
ווען כניאַקין האט שוין געטראָגן אָף זיינע פלייעס א זעכצניאַ-
ריקן סטאַזש פון לעבן אָף דער וועלט, האט זיך פונקט אין יענעם
טישעבאַוו געטראפן אַזאַ צופאַל: כניאַקין איז געזעסן אין בעס-
מעדרעש און געזאגט קינעס, איז צוגעגאנגען צו אים דער ראָוו
און אים אָפּגערופן אָן א זינט:

— דו ביסט עס דעם פארשטאַרבענעם איציק-בערס זון?

— יאָ, האט כניאַקין פארווונדערט אָפּגעענטפערט.

— אַי, האט דער ראָוו ארײַנגערוקט ביידע הענט אין גאַרטל

און געקוקט אינדערהויך, צו דער סטעליע — א ליכטיקן גאַניידן
זאל ער האבן, איציק-בער!.. א זיידענער ייד געווען... און
אַזאָ וועסטו מיסטאַמע אויך זיין, האָ, קאַדעשר?..

פונדאַן אָן ביז היינט האט מיין העלד אָנגעהויבן יעדן טישע-
באַוו אַרומגיין אין שקאַרפעטקעס און מיט טרויער אפן פּאַנים.
אזוי ווי אין אַנשטאַרט פאַסט עס ניט, טוט ער יענעם טאג אָן
שטעקשיך און גייט אין זיי ארום אָף דער ארבעט, אין שטוב גייט
ער אָבער ארום אין שקאַרפעטקעס.

אזוי, אינאַלגעמיין גענומען, גלויבט ניט כניאַקין אין גאט. דאס
איז נאָר איין מאָל אין יאָר — טישעבאַוו.

* * *

איסאַק איסאַקאָוויטש (פון איצטער אָן וועל איך מיין העלד ניט
אנרופן מער כניאַקין) האט געדינט אין אן אַנשטאַלט, וואס איז
געווען — ווי אַלע ענלעכע אַנשטאַלטן אין יענער צייט — גראָב און
אופגעבלאַזן, ווי טייג פאַרן זעצן עס אין אויוון... דאס הייסט,
אָף יעדן שריט און טריט האט מען זיך געקאַנט אַנשטויסן אָף
אַן אָנגעשטעלטן מיט א טישל. איין אָנגעשטעלטער ענג נעבן
צווייטן, ווי צוגעקלעפטע. ווען מע דאַרף לייזן אינעם דאָזיקן אַנ-
שטאַרט עפעס א וויכטיקן איניען, מוז מען פריער ארומוואַנדערווען

צווישן א וואָרד פאלשע כיינדעלעך, שטרענגע וואַנצן, קליינע קעפּ, ווי אוגערקעס; גרויסע פליכן, ווי א לעוואַנע; צעקנייטשטע פענימער, ווי באַ אלטע טאַכריכים-נייטערקעס. דערנאך ערשט קומט מען אָן צום לאַנגן פארוואַלטער, קאַרל קאַרלאָוויטש, וואס וועט אייך איידל באגעגענען מיט זיין אייביק דין שמייכלעך אף די ליפן און גראָבן בויד. קאַרל קאַרלאָוויטש וועט אייך אויך איידל אָפשיקן צו איסאַק איסאַקאוויטשן. אז איר זינט שוין מיט מאַזל דערגאנגען צו איסאַק איסאַקאוויטשן, מעגט איר זיין זיכער, אז איינער איניען וועט מירצעשעם דעריידיקט ווערן...

איסאַק איסאַקאוויטש האט זיך צווישן די אַלע אָנגעשטעלטע ניט אָנגעזען, פונקט אזוי, ווי עס זעט זיך ניט אָן א מויז, ווען זי שטעקט בלייז ארויס דאס קעפל פון איר נאָרקע...

געווען איז איסאַק איסאַקאוויטש א נידעריקער מיט קליינע אייגעלעך, קליינער נאָז און גראָבן קעפל אפן שפיץ נאָז, מיט לאַנגע אויערן און קליינעם אויסגעקראַכענעם קאָפּ.

געלעבט האט איסאַק איסאַקאוויטש אין א גרויסער הויפטשטאָט, וואס האט טאג און נאַכט גערוישט מיט בלויע „פּיאַטן“ און קליינע רירעוודיקע „פּאַרדן“. פארנאַכט האט די שטאָט שימערירט אין בלויקייט; אין די טעאטערן האט מען אופגעפירט וואַלועלע אָפע-רעטעס, ווו רייכע מיליאָנערן ליבן זיך איין אין אַרעמע מאַריע-טעס און סילוועס... אין די מוזיק-כאָרן האבן מעסע פרויען אויסגעפילט שיינע טעניץ; אין די צירקן זיינען פלינקע קלאָונס, לייכט ווי טויבן, ארומגעפלויען אין רויטע מאַלבוישן, ווי שיידיים, מיט הערנער און אָן הערנער; אין די קלובן האבן מידע ארבע-טער און יוגנט פאַרבאַכט באַ א צייטונג, באַ א גלאַז טיי, באַ א פינג-פאַנג, באַ אַ בוטל שוימיק ביר און באַ אַ שאַך מיט קיניגס, קיניגס און אָפיצירן.

דאס איז פאַרנאַכט.

באטאג האט די שטאָט גערוישט מיט האַמערס און מיט הובלען. אף יעדער גאָס האט מען עפעס געבויט: אַדער א הויכן מויער, אַדער א שטאַל; אַספּאַלטירט טראַטואַרן, פארברוקירט בלאַטיקע וועגן.

די שטאַט האט געהודעט מיט סירענעס פון אירע מעכטיקע זאָ-
וואָדן און פאַבריקן. די שטאַט האט געזונגען דורך ראדיאָ אוק-
ראַינישע פּאָלקסלידער, געזונגען הויך און געשמאַק, ווי עס זינ-
גען עס שיקסעס און פאַרובקעס באַנאַכט בא א צעלייגטן שי-
טער... די שטאַט האט געהילכט אָף אַלע גאַסן מיט פריידיקן
געפילדער, נאָר איסאַק איסאַקאוויטשן איז דאס אַלץ געווען אזוי
ווייט, ווי דער אינזל יאָוואַ, ווי דער טייך מיסיסיפי און ווי בירע-
בידזשאַן...

דער אַנשטאַלט, ווו איסאַק איסאַקאוויטש האט געדינט, איז גע-
ווען א פּוּבליקער: האט געטראגן דעם נאמען „פּוּך און פעדערן“.
איסאַק איסאַקאוויטש האט דאָ געדינט פאַר א רעגיסטראַטער; ער
האט רעגיסטרירט פאַרשיידענע בריוו, וואס קומען אָן און גייען
אוועק פונעם אַנשטאַלט.

דער אַנשטאַלט איז געווען ארום אין ארום פאַרוויקלט אין פּוּך
און אין פעדערן; איז אים געווען גוט, דעם אַנשטאַלט, גוט און
ווייך צו ליגן אין די פעדערן, ווי ס'איז ווייך א יידענע צו ליגן
אָף א גראַבער פּערינע... געהאט האט דער אַנשטאַלט זיינע פּי-
ליעס אין פאַרשיידענע שטעט און שטעטלעך; ער פלעג עקספּאַר-
טירן גאנצע פאַרטיעסווייז פּוּך און פעדערן: גענדזענע און הינערשע,
און מאַכן פאַרשיידענע אָפּעראַציעס.

איסאַק איסאַקאוויטש האט פון די פאַרשיידענע אָפּעראַציעס נישט
געוואוסט און נישט געדאַרפט וויסן. ער האט בלויז געוואוסט זיין
אייגענעם אָפּגעקראַכענעם טיש, שטול, זיין הענטל-פען און
טינטער.

איסאַק איסאַקאוויטש האט טאַמיר באַזוכט יעדער אַלגעמיינע
פאַרזאַמלונג פון זיין אַנשטאַלט און איז געזעסן ביזן סאַף,
אַפּילע דאַן, ווען מע באַהאנדלט שוין די לעצטע פונקטן פון די
„רויפנדיקע פּראַגן“ און אַלע אָנגעשטעלטע שטייען שוין באַם טיר
אָף אוועקצולויפן... ער פלעגט ערשט פאַרלאזן די פאַרזאַמלונג
דאַן, ווען דער פּאַרויצער האט זי שוין דערקלערט פאַר געשלאָסן,
ווען אַלע בייגעוועזענע זיינען זיך שוין פּאַנאַנדערגעאַנגען און

דער וועכטער האט אויסגעלאשן די עלעקטרע, עס זאל אומזיסט
ניט ברענען.

איסאק איסאקאוויטש איז שטענדיק געזעסן א שווינגנדיקער,
ווי ער וואלט דאָרט אינגאנצן נישט געווען. ער פלעגט קיינמאל
קיין וואָרט נישט נעמען, קיינמאל נישט דערווידערן קעגן וועל-
כער עס איז קאָנדידאַטור, אויסער פון יעוסיי מאַיסייעוויטש,
וועגן וועמען מירן אייך שפעטער דערציילן.

יעדן טאג פלעגט איסאק איסאקאוויטש אָפּזיצן אין זיין אַג-
שטאַלט פונקט זעקס שאַ און אמאל מערער. גלייך ווי ער פלעגט
קומען צו דער אַרבעט, פלעגט ער פּרעזער פאר אַלץ א נישטער
טאָן מיט די אייגעלעך, צי האט זיך גארנישט פאר דער נאַכט נישט
געענדערט; דערנאך פלעגט ער זיך אוועקזעצן בא זיין הינקענ-
דיין אָפּגעקראַכענעם טיש, צורוקן צווישן די פיס דעם קאַרב, ווי-
הין ער דאָרף וואָרפן די פוסטע קאַנווערטן, אריינעמען אין מויל
דאס הענטל-פען, קעדיי ער זאָל נישט פאַרגעסן ווו עס ליגט;
דערנאך פלעגט ער זיך נעמען פאַנאַנדערקוקן און פאַרשרייבן די
בריוו אין די גראָבע, פאַרשמאַלצענע ביכער פון דער אַנשטאַלט-
קאַנצעליאַריע.

זייער אָפט פלעגט איסאק איסאקאוויטשן אויסקומען זיך לאַנג
פאַרטראַכטן אָף א בריוו; אין דעם פאל פלעגט ער ארויסנעמען
דאס הענטל-פען פון מויל און עס אוועקלייגן אפן רעכטן אויער,
קעדיי ער זאל עס אָנזען מיטן לינקן אויג (מיטן רעכטן האט ער
אביסל נישט דערזען), ער פלעגט אָנעמען זיך מיט ביידע הענט
פאַר זיין אויסגעקראַכענעם קאפ און לאַנג, לאַנג קוקן אָף דעם
בריוו, ווי א שרייבער אן אָנהויבער אָף זיין ערשט-געדרוקטער
זאַך; אז די אויסעס פלעגן זיך פאַרוואַנדלן אין א כוואַליע און
אָפּשווימען פון אויג און געדאַנק, פלעגט ער זיך ערשט, איסאק
איסאקאוויטש, כאפן, אז דער בריוו איז גאר אדרעסירט נישט צו
זיין אַנשטאַלט און ער האט אומזיסט געפאַטערט אויפיל צייט. פון
לאַנגן קוקן און טראַכטן וועגן בריוו פלעגן באַ איסאק איסאק-
וויטשן אָנהויבן וויי טאָן די אויגן און ס'פלעגט אים אָנהויבן גע-

שוואַלן ווערן דער שטערן, פונקט ווי כעוורע וואָלט מיט אים גע-
שפילט אין באַרלעך, צי אין ניסלעך און אים יעדערער געגעבן צו
היפשע עטלעכע שְנאָל אין שטערן אריין...

ס'פלעגט אויך טרעפן, אז יעוסיי מאַסייעוויטש, וואס ארבעט
באַ איין טיש, פלעגט „ניטוילנדיק" זיך אדורכשפאַצירן מיטן עק
עלענבוין איבער איסאַק איסאַקאָוויטשעס פאַפירן, א שאַקל -
טוענדיק דערביי דעם טיש און אוועקשאַרן באַ אים א פּאָר בריוו,
צי דאס הענטל - פען, דאַן פלעגט זיך טאַן כוישעך... איסאַק
איסאַקאָוויטש פלעגט עטלעכע שְנאָ נאַכאַנאַנד ארומלויפן איבערן
אַנשטאַלט מיט צעשפרייטע הענט, ווי א גאַנז די פליגל, און זוכן
דאס הענטל - פען, וואס געפינט זיך דאַפקע באַ אים אפן טיש,
נאָר פארלייגט מיט אנדערע פאַפירן. איסאַק איסאַקאָוויטש פלעגט
שוין מיט קלאַלעס און כעראַמעס אף וואס די וועלט שטייט.

— אָט דער גאַרנישט וואס ער איז, אָט דער אַמאַרעץ! דאס
ווייסט ער, אז ווען ער איז נאָך געווען א סטראָמפ, האב איך
שוין אָנגעפירט מיט אַנשטאַלטן... (קיינער ווייסט עס ניט. פ. ס.)
דאס ווייסט ער, אז ווען ער איז נאָך געלעגן באַ דער מאַמען אין
בוך, האב איך שוין...

אַגעווען, דארף איך באַמערקן, אז דאס הענטל - פען האט אין
אַנשטאַלט „פוך און פעדערן", ווי אין אסאַך ענלעכע אַנשטאַלטן,
געשפילט א גרויסע ראָלע. די אָנגעשטעלטע און באזונדערס
יעוסיי מאַסייעוויטש האבן געהאט א טעווע, אז אויב זיי טוען
ערגעץ אַהין זייער הענטל, שלעפן זיי עס צו באַ אַן אנדערן.
אין אַנשטאַלט האט מען איסאַק איסאַקאָוויטשן פיינט געהאט,
פונקט אַזוי ווי ער אַליין האט פיינט אַלע אָנגעשטעלטע אויסערן
פאַרוואַלטער. פארן לעצטן האט איסאַק איסאַקאָוויטש שרעקלעך
מירע געהאַט, ווי א מיוז האט מירע פאַר א קאַץ... ער האט
אבער געציטערט פאַר קאַרל קאַרלאָוויטשן ביז דאַן, ביזוואַנען
יענער איז פאַרוואַלטער. ווערט ער אויס פאַרוואַלטער, וואלט שוין
איסאַק איסאַקאָוויטש דרייסט געטיינעט:

— קארל גאנערמאן (אויס „קארל קארלאָוויטש“), אט דער גאָר-
 נישט וואָס ער איז... אויך מיר א פאָרוואַלטער! קיין שמעק-
 טאַבעק איז ער נישט ווערט און רוקט זיך אָנפירן מיט א האַמין! ..
 נאָר קאָלזמאן קארל קארלאָוויטש איז נאך פאָרוואַלטער, באַמיט
 זיך איסאַק איסאַקאָוויטש דער ערשטער ארויסכאַפן דעם „גוטמאַרגן“,
 וואס קארל קארלאָוויטש וואַרפט נאך אפן שוועל אלע אָנגע-
 שטעלטע, — איסאַק איסאַקאָוויטש שיסט גלייך דער ערשטער אויס
 דעם „גוט-יאָר!“ די איבעריקע אָנגעשטעלטע האט איסאַק איסאַ-
 קאָוויטש זייער פּינט, און ווען ער האט די געלעגנהייט, כאַפט ער
 א קוק פּונהינטן, ווי יענער זיצט אפן בענקל און צי קריכן בא יע-
 נעם נישט ארויס די האָר פון קאַפּ... .

איין מענטש שטייט איסאַק איסאַקאָוויטשן ווי א קלאַץ אינמיטן
 וועג — דאס איז די צוקלייבערן, קלאַרע, וואס האט א לאַנגע נאז
 און וואלט געדארפט האבן, לויט איסאַק איסאַקאָוויטשעס מיינונג,
 אַפּיסל א קורצערן צונג... טאַמיד, ווען זי גייט פאַרבײַ זיין
 טיש, שניצט זי אויס מיט ראַש די נאָז און צערניבט אפילע ניט
 מיט דער פּוס... פאַר דעם בייזערט זיך זייער איסאַק איסאַקאָ-
 וויטש און מאַלעגיירעט עטלעכע מינוט נאַכאַנאַנד, ווי א בעהיימע,
 דאָס וואָרט „קולטור“ מיט דרײַ אויסרופצייכנס און פיל פּונקטן.
 צו איסאַק איסאַקאָוויטשעס שטריכן געהערן נאָך:

1. באַם לייענען א ביכל, צי אַ צײַטונג (דאס און יענץ — א
 זעלטנקייט) האט איסאַק איסאַקאָוויטש א טעווע זיך צוטוילען גאָר
 נאָענט מיטן גאַנצן גוף, נאָז, פּאַנים און ביידע אויגן צום ביכל,
 ווי ער וואָלט דאָרט טאַמיד געזוכט די רעזולטאַטן פון דער מע-
 לוכישער האַלואַע און שוין אפּריער געזען די גריסע געווינסן
 פאַר די אויגן.

און: —

2. באַם באַקענען זיך מיט א מענטשן, גייט אים איסאַק איסאַ-
 קאָוויטש טאַמיד אנטקעגן מיטן גאַנצן לייב און שטויסט אָן זיין
 בויך אָן יענעמס, ביזוואַנען דער לעצטער מוז זיך פּאַרויכטיק,
 נישט צו באַמערקן אפּרוקן אביסעלע אף צוריק אָדער אָן א זייט... .

* * *

איסאק איסאקאָוויטש האט אויך געהאט א ווייב, נאָר אָן קינד-
דער. די סיבעס דערפון זיינען אלעמען פון די אנגעשטעלטע בא-
ווסט און דעריבער לוינט זיך נישט איבערכאַזערן. דער מעכאַ-
בער וויל נאָר באַמערקן, אז איסאק איסאקאָוויטש האט ביכלאַל
זייער פיינט געהאט קינדער, נישט געקוקט אף דעם, וואס מיר אַלע
האַלטן, אַז „קינדער זיינען די בלומען פון קאַמוניזם“.

דאס ווייב איז געווען א שטילע, נאר געהאט האט זי צו א
הויכע שטים, וואס האט זייער נערווירט דעם מאַן. אינאלגעמיין
איז זי געווען א שטילינקע, ווי א טיבעלע. זי האט זיך קיינמאל
נישט געמישט אין זיינע אַנשטאַלט-איניאַניס, כאָטש איסאק
איסאקאָוויטש פלעגט איר זייער פיל דערציילן וועגן דעם. באַזונדערס
פלעגט ער איר דערציילן וועגן יעוסיי מאַסייעוויטשן, וואס האט
אַ מיסע טעווע, פאַרשאַרן בא אים אָפט ניטוילנדיק (כניאָקין איז
אף געוויס איבערצינגט, אז ווילנדיק) מיטן עלנבויען דאס הענטל-
פען, דאָן דארף ער עטלעכע שאַ נאַכאַנאַנד אַרומלויפן און עס
זוכן. ער טאָר דאָך נישט פאַטערן ליידיק די ארבעטס-צייט, ווייל
אַז קאַרל קאַרל־אָוויטש זאָל, כאַלילע, דערזען, וואָלט ער עס שוין
מיסטאמע אויסגעטישט ווי פוסטעפאַסעווען. און ווי קאָן דאָס
גאָר געמאַלט זיין, אַז ער, איסאק איסאקאָוויטש, פוסטעפאַסעוועט? ..
ער דערציילט אויך זיין ווייב וועגן דעם, אז די צוקלייבערן,
קלאַרע, האט פאַר אים קיין שום דערעכערעץ נישט און שנייצט
אויס לעס אים די נאָז און צערייבט אפילע נישט מיט דער פוס...
נאר די ווייב רייסט טאָמיד איבער איסאק איסאקאָוויטשן מיט א
ווילדן אויסגעשריי, ווייל עס איז שוין נימעס יעדן טאג אויסצו-
הערן די אַנקלאַגעס אף יעוסיי מאַסייעוויטשן און דער צוקלייב-
בערן. הויבט זי באַלד אוף איר שטימעלע:

— איציק! איציק! איציק! (דריי מאַל).

— גענוג! גענוג! גענוג!!! גענוג!!!! (פינף מאַל)

אַז איך וויל שוין מער דאס נישט הערן, דו הערסט?! אַז עס
קריכט שוין מיר מאַמעש פון האַלדז, דו זעסט?

זיין ווייב האט אויך ווייניק געלייענט ליטעראטור סיי יידישע און סיי רוסישע. און עס האט איר ניט געארט טאָמער צעבליט זיך טשעריאַמוכע אין אלימענטן, צי אין אַן אַנדער זאַך... געהייסן האט זי, דאס ווייב, יענטע, נאָר זי איז קיין יענטע נישט געווען. פאַרקערט, ווי דער מעכאַבער האט שוין אנגעוויזן, איז זי געווען א שטילע ווי א טייבעלע. געלעבט האט דאס פאָר-פאָלק אויך שטיל און באַשיידן, און אויב זיי האבן זיך אמאָל געקריגט, איז אויך ניט איבער גרויסע פאַמיליע-איניאַנים, נאר איבער קלייניקייטן. לעמאשיל, יענטע פלעגט טאָמיד באַמערקן איר מאַן, אז עפעס צו גיך רייסט זיך בא אים אָפּ די קנעפלעך פון זיינע מאַלבושים. איז עס געווען זומער, האט ער געהאט פאר איר אַ גאַנץ קאָנקרעטן ענטפער:

— ס'איז הייס, יענטע, ס'איז הייס, יענטע.

איז עס אבער געווען ווינטער, האט ער געהאט פאר איר נאך אַ קאָנקרעטערן ענטפער, אַז ביכלאל פארקויפט מען איצט אין די „אַרבקאַפּן“ אַזעלכע אַנצוגן, וואס זייערע קנעפלעך רייסן זיך אָפּ יעדער האַלבע שאַ און די נעט צעקריכן יעדען מיטוואָך און דאָ-נערשטיק... אַזוי זיינען צווישן פאַרפאָלק קיין קריגערניען קימאַט ווי נישט פאַרגעקומען, אויב ניט רעכענען אייניקע פאַלן, ווען אי-סאַק איטאַקאָוויטש איז געווען שטאַרק אָפּאַזיציאָנעריש געשטימט צו זיין פרוי און זי צו אים, צוליב פארשידענע סיבעס, ווי עס טרעפט צווישן ווייב און מאַן.

אינעם צווייטן קאַפיטל וועלן מיר זיך באַגעגענען מיט אונדזער העלד אין א סקווער אַפּן טעאַטראַל-פּלאַץ צווישן צוויי דענקמאַלן, און דאָרט וועלן מיר זיך מיט אים געזעגענען אף אייביק

דאָס לאַנד האט זיך נעכטן און אייערנעכטן אָונט געפּוזט, די גאַסן ריין געמאַכט און אף יעדער גאס א רויטע פאַן אופּגעהאַנגען. דאָס לאַנד האט נעכטן און אייערנעכטן אָונט געראשט; אף די הויפטגאַסן — טריבוניעס נייניקע געמייסטערעוועט, ארום די

טריבונעס — גירליאנדעס יאָלקע - צווייגן געצויגן, איבער אלע מויערן פּונויבן-אַראָפּ און איבער אלע זייטן די צווייגן מיט פּילפּאַרביקע לעמפלעך באַפּרצט, אַז זיי זאָלן שווימען, די לעמפלעך, אינדער-לופטן און פינטלעך אינדערפינצטער.

די שטאַט האט געכטיקן אַוונט געראַשט, עלעקטרישע ליכט האט זיך שיינ יאָנטעוודיק אַף יעדער גאַס געגאַסן. די מעכטיקע זאַר-וואַרן און פּאַבריקן האבן נאָך העכער זייערע העלדזער אויסגע-צויגן און אויסגעקוקט די שטאַט פון אלע זייטן.

א שוסטער האט דעם שוין, וואס ער שטעלט טאַמיד ארויס אין פענצטער, היינטיקס מאָל אין רויט פּאַפּיר איינגעוויקלט; א קיר-זשנער האט צו זיינע היטלעך רויטע סטענגעס צוגעטשעפעט; קראָמען האבן צווישן זייער סכּוירע רויטע לעמפלעך אַריינגע-שטעלט, און אינמיטן — פּאַרטרעטן פון פירער. אַף די העכסטע מויערן פון שטאַט דרייען זיך גרויסע פּילפּאַרביקע פּייער-רעדער און שימערידן. און אין די פּאַרבן — פעטע ציפּערן צוויי:

„10 יאָר“.

צען יאָר אַקטיאַבער.

... דער אַנשטאַלט „פּוך און פעדערן“ האט זיך אריינגעגאסן אין דער אלגעמיינער שטאַט-פּראָצעסיע, וואס האט היינט פּאַר-פּלייצט אלע הויפטגאסן.

איסאַק איסאַקאוויטש, וואָס מיר וועלן פון איצט אָן אָנרופן מיט זיין פּאַמיליע-נאָמען, כּניאַקין, איז געגאנגען געבן יעוויטי מאָר-סייעוויטשן. ער האט זיך פּאַרטראכט וועגן דעם גרויסן יאָנטעו, וואס דאס לאַנד פּייערט היינט, און איז געקומען צו אַזא אויספּיר:

— היינט איז א גרויסער יאָנטעו פון אַקטיאַבער — עמעס. דער אַקטיאַבער האט פון קליין געמאַכט גרויס און פון גרויס — גאָר-נישט. — ריכטיק. דער טרעסט „פּוך און פעדערן“ פירט אָן מיט אלע זיינע אַנשטאַלטן? — יאָ. באַפּוילט זיי אלעמען טאָן: אזוי און אזוי? — ריכטיק. קאַרל קאַרלֵאָוויטש פירט אָן מיטן אַנשטאַלט „פּוך און פעדערן“, — עמעס. באַפּוילט זיי אלעמען טאָן אזוי און אזוי — ריכטיק. נאר וואס איז, אַשטייער, קאַרל קאַרלֵאָוויטש אליין?

וואָס איז, אַשטייגער, קארל קארלֵאָוויטש אָן דעם אַנשטאַלט? צי, לעמאַשל, וואס איז אָן אַנשטאַלט אָן א רעגיסטראַטער?
אָט האָט, לעמאַשל, דער טרעסט „גענדזענע שמאַלֵךְ“ צוגעשיקט דעם טרעסט „פּוֹך און פּעדערן“ פאַראַיאָרן א גרויסע באַשטעלונג אָף פּוֹך און אָף פּעדערן און וויל זי הייאָר אפּסניי באַניצען אָף דיזעלבע טנאַים, וואָס פאַראַיאָרן, נאָר סטאַפּ! .. פאַרגעסן דעם נומער...

צו וועמען ווענדט מען זיך דאַן, האָ? צו קארל קארלֵאָוויטש?
(ער איז ניט מעכויעוו געדענקען יעדן נומער, ביפראט נאָך וואס מיט א כוידעש צוריק) צו ראָזאַליע מאַרקאָוונע? (אגעוו, יאָ, איר קענט זי ניט. זי איז דא סעקרעטאַרן. א הויכע אזא, מיט גע- דרייִלעטע האָר, מיט 10 לאַקירטע נעגל און צוויי שוואַרצע אייגע- לעך — אוי, די אייגעלעך! .. גאט אין הימל, דערבארעם זיך נאָר אָף זיי! .. נאר דאס איז ניט וויכטיק, ווייל כניאַקין האט סייזוי די אייגעלעך נישט באַמערקט...) ניין, צו ראָזאַליע מאַרקאָוונע וועט מען זיך אויך ניט ווענדן, ווייל עס ליגט איר זייער אין קאַפּ...

איז צו וועמען זשע?

פאַרשטייט זיך, אז צו כניאַקיןען. ער וועט טייקעף ארופלייגן דאס הענטל- פען אפן רעכטן אויער, איבערבלעטערן א פאָר אַלטע קאַנצעליאַרישע ביכער און וועט שוין איבערצייגנדיק אונטערברו- מען: „באַלד, באַלד, נאך א רעגעלע...“ און נאָך א פאָר מינוט זוכעניש שרייט ער אויס דעם געפונענעם נומער מיט גרויס פרייד, ווי ער וואָלט עפעס אַנטדעקט א גוואַלדיק- גרויסע זאַך:

— 12.135!

און כניאַקין נעמט באַלד אַראָפּ דאָס הענטל- פען פון אויער און שרייבט אָן אָף א שטיקל פאַפיר, פלייסיק, יעדער ציפער זאָל שיינען:

— 12.135.

ווי כניאַקין האט אַזוי געשפּאַנט פאַרטראַכט, האט יעוסיי מאַי- סיעוויטש צופעליק באַמערקט (יענער באַמערקט באַלד אַזעלכע

זאָכן), אַז באַ אַלע אָנגעשטעלטע פֿון „פּוֹך און פּעדערן“ שײַנען
אַפֿן ברוסט רויטע סטענגעס און באַ כּניאַקינען — ניט. און יעוּסִי
מאַסייעוויטש האט באַלד א שטורכע געטאַן זיין שאַכן אין זײַט
אַריין :

— זע נאָר, כּניאַקין האַלט, ווייזט אויס, אינגאנצן ניט פֿון אזאַ
יאַנטעו... ער וויל גאָר, ווייזט אויס, קיין רויט סטענגל גיט אָנ־
טשעפען ...

און עס האט זיך באַלד אוועקגעקליקט איבער די רײַען :

— אים איז אַלצײַנס, די ראַטנמאַכט, צי ...

... און ווען קאַרל קאַרל־אָוויטש האט אומגעקערט זיין קאַפּ אָפּ
הינט, האט עס כּניאַקינען, ווי מיט א בענקל אין קאַפּ א זעץ
געטאַן ...

— טשעפעט אים ניט, כּוּזעקט ניט פֿון אים — האט קאַרל קאַרל־
אָוויטש א שושקע געטאַן זיין שאַכן, — זאָגט אים נאָר, זאָל ער
גיין אַנטשעפען א רויט בענדל ... עס פּאַסט ניט ...

און ווען די־דאזיקע ווערטער פֿון מויל צו מויל האבן סאָפּקאַל־
סאָף זיך דערקייקלט צו כּניאַקינען, האט ער א דערשלאָגענער
אַנגעהויבן צוביסלעכווייז אָפּשטיין ; ער האט זיך אומגעקערט אין
אַנשטאַלט נאך דער רויטער סטענגע, וואס ער האט נאך נעכטן
אַנגעגרייט אין טישקעסטל, נאר פּאַרגעסן זי מיטנעמען.

נאָר לאַנג איז כּניאַקינען אויסגעקומען קלאַפּן אין די טירן פֿון
זיין אַנשטאַלט. ווייל אַלע אָנגעשטעלטע זײַנען דעם טאַג ארויס
אָפּ די גאַסן, פּײַערן דעם גרויסן יויוול. איז ער געשטאַנען, כּניאַ־
קיין, אַזוי ביז אָוונט, און אז ער האט דערזען, קינער עפנט אים
ניט, איז ער אַוועק אַהיים ...

... אינאָוונט האט די שטאַט מיט פּײַל פּאַרבן זיך איבערגעוונ־
קען : רויטע, בלאָווע, גרינע ...

אינאָוונט האט די שטאַט מיט ברענענדיקע פּאַקעלן געשפּאַצירט,
ראַקעטן געלאָזן הויך און שײַן, ווי א רעגנבויען, נאָר כּניאַקינען
האט דאס אַלץ ניט גערירט ... כּניאַקינען האט שטאַרק פּאַרדראָסן
די מײַסע מיטן רויטן סטענגל, כאטש עס איז, עמעס גערעדט, א

קלייניקייט, נאָר דאָך... מאַלע וואָס מענטשן קאָנען נאָך פֿון דעם אויסטייטשן! - „אויב ער טראַגט ניט קיין רויטע טטענגע אָף דער ברוסט, איז ער מיסטאמע נאָך א פארבליבענער וויסגוואַרדייעניק, צי א קאָנטר-רעוואָליוציאנער“... און אזוי גייענדיק אַהיים האַט כניאַקין אַפֿן וועג פֿאַרבאַנדזעט אין א סקווער.

* * *

דאָ וועלן מיר באַלד אַרויסטראַגן די נויטיקע בוטאַפּאָריע אין דרויסן און מיר וועלן אוועקשטעלן דעם ווייזער אָף „9“ פֿון רעכטס וועלן מיר אופֿהענגען די לעוואָנע, די וואַלקנס וועלן מיר מאַכן געהויקערט, עס זאָל זיך כניאַקיןען אויסדוכטן, אז בערג ליגן אין הימל, הויכע בערג. מיר וועלן היינט אויך בעטן אַלע „האַפּקעס“, אָט די שיינע און פּראָסטע כיינעוודיקע דאַרפישע מיידלעך, וועמען די שטאַט האָט מיט אַזאַ ניט שיינעם נאָמען גע- קרוינט - וועלן מיר זיי היינט אַלע בעטן פֿאַרלאָזן דעם סקווער, ווייל דא דארף איצט פֿאַרברענגען כניאַקין און טרוימען וועגן וואָס אים גלויבט זיך...

דער סקווער איז פּוסט און פינצטער, ווי ס'איז פּוסט און פינצ- טער אין א גרויסן צושויער- זאָל נאָך א ספּעקטאַקל. די „האַפּ- קעס“, אָט די פּראָסטע, כיינעוודיקע שטוב- אַרבעטערנס, וואָס פֿאַרכאַפֿן טאַמיד אויך פּראָסטע, קאָרענע רויטאַרמייזשע הערצער, זיינען היינט גראַדע ניטאָ; דעריבער זיצט זיך דא כניאַקין איינער אַליין צווישן צוויי דענקמאַלן.

אַפֿן קאַלענדאַר שטייט: „ליסטאַפּאַד“, אַפֿן ווייזער: „9“ און כניאַקיןט פּאָנים איז פּאַרצויגן מיט א מאַדנעם שלייער פֿון טרוי- מען, דער שטערן איז בעשאַס- מייסע באַ אים געקנייטשט, די אויגן אויסגעגלאַנצט, ווי ער וואַלט עפעס געזוכט, געזוכט עפעס אַזוינס, וואָס מע קאָן עס מיט די הענט נישט אנטאַפֿן.

כניאַקין איז עטלעכע מאָל דורך איבערן סקווער, נאר ער האַט קיינעם נישט באַגעגנט. ער האַט אַרומגעשפּאַנט פֿון איין דענקמאַל צום אנדערן און אלץ ניט געוואָסט, וואָס טוען זיי איצט אין סקווער,

אָט די צוויי בראָנדזענע מענטשן ... און פֿלוצים האט ער זיך אָפֿ-
געשטעלט נעבן איינעם פֿון זיי. ער האט דערזען בא אים א ביכל
אין דער האנט און אים האט זיך אויסגעדוכט, אז דאס איז גאָר
א רעגיסטריר - ביכל.

דער מענטש האט מיסטאמע אין לעבן געמוזט זיין א וועלט -
בארימטער רעגיסטראַטער ... און דאט הארץ האט כניאָקניען
א טיאָכקע געטאן פֿאַר גרויס פֿרייד, וואס ער האט געפונען
כאָטש איין מענטשן, פֿאַר וועמען ער וועט קאָנען אויסגיסן זיין
האַרץ ...

און כניאָקין האט אָנגעהויבן רעדן צום דענקמאַל, דערציילן
אים אלץ, וואָס עס טוט זיך בא זיי אין אַנשטאַלט „פֿוך און פֿע-
דערן“ און אין שטוב. ווען כניאָקין האט דערפֿילט, אַז דער מענטש,
צו וועמען ער רעדט, שווייגט, שלאָגט אים ניט איבער, האט ער
אים נאָך מער אָנגעהויבן דערציילן, און פֿון סאַמע אָנהויב, — פֿון
דעם, אז ער ארבעט אין אַנשטאַלט „פֿוך און פֿעדערן“ בא איין
טיש מיט יעוסיי מאַיסייעוויטשן, וואס האט א טעווע א פֿאַר-
טשעפע טאָן מיטן עק עלנפויגן זיינע אלע פֿאַפֿירן און אַוועקשאַרן
זיי ערגעץ צוזאַמען מיטן הענטל - פען ...

ווען כניאָקין האט שוין גוט באַמערקט, אַז דער מענטש, צו
וועמען ער רעדט, שווייגט אינגאַנצן, האט ער זיך נאך מער צע-
רעדט, זיך אַנגעהויבן פֿאַוואָלי באַרימען, אז קאַרל קאַרלאָוויטש
האט אים צוגעזאגט, אויב עס וועט זיך אים אַינגעבן פֿאַרבריי-
טערן זיין אַנשטאַלט „פֿוך און פֿעדערן“, וועט ער כניאָקניען מאַכן
פֿאַר אַן אָנפֿירער פֿון זער גאַנצער רעגיסטראַטור און דאן וועלן
אים שוין אלע רופן בלוז אַפֿן פֿאַטערס נאָמען — „איסאַק איסאַ-
קאַוויטש“ (אזוי רופן אים אלע פֿאַשעט אף דער פֿאַמיליע): „כניאָ-
קין“ — כניאָקין, גיי נאָר, קאַרל קאַרלאָוויטש רופט דיך (!); דאן
וועט ער שוין ניט דאַרפֿן זיצן א גאַנצן טאָג אף איין אָרט, נאָר
ער וועט שוין אַרומגיין פֿאַרלייגט די הענט אין די קעשענעס,
אַרומגיין און פֿלאַנעווען, פֿלאַנעווען און באַפֿילן ... ווען כניאָקין
האט שוין אויסגעגאסן זיין האַרץ, איז ער א שטאַרק צופֿרויענער,

וואס מע האט אים אויסגעהערט ביזן סאָף (אגעווי, דאס ערשטע
מאָל אין זיין לעבן!), אַוועק אַהיים...
און ווען כניאַקין איז אוועק אַהיים, האט דער בראַנדזענער
דענקמאָל שטאַרק געשמייכלט, וואס ער האט געטראָפן אזא מאַדנעם
פארשוין, דוכט זיך, אַן אַלטן באַקאַנטן... און דער בראַנדזענער
גאַנאָל האט זיך פארקוקט אף דער שיינער, לויטערער אוקראַיני-
שער נאַכט...
1928

א י ן א ט ו נ ק ל ו ו י נ ק ל (ס ק י צ ע)

יאָסקע קאָטליאַרן. מיין כאַווער.

I

פריילעך איז פאַרנאַכט אין פאַרשטאַט. די לעוואָנע ווייסט אויס
אַפּסניי די בלוי־לעך-ריין אויסגעקאַלעכטע ווענט פון די קליינע
מויערלעך. ערגעץ ווייט, אף א בערגל, קלייבט מען זיך צונויף:
פאַרשייטע יונגען און מיידלעך, און איינער א יונג מיט געקרייזלטע
האַר פאַרציט:

פאַר א מיידעלע, ליפן — באַנטיקלעך —
כ'האב געמוזט, נעבעך, צאָלן א דריט...

באַ די יונגען צעגיסט זיך דער ניגן איבערן. ליב און צינדט
זיי אָן מיט פרייד און געלעכטער, און באַ די מיידלעך ווערן פון
דעם די רויטע באַקן נאָך רויטער...

אַפילע די אלטע לינט, וואס קלייבן זיך צונויף אָט דאָרט באַם
ראָג, וווּ די אלטיטשקע האַוורילאָוונע זיצט טאָג און נאַכט אַיניג-
געהילט אין א קאָלדרע און פאַרקויפט יאָדערן און מע שמועסט:
— א מילכאָמע וועט זיין, האַ? ..

„ווינט“ — האבן זי די מיידלעך גערופן. זי איז די סאַמע באַ-
וועגלעכסטע דאָ אין פאַרשטאַט. א פּראָסטע, א שוואַרצכיינעוודיקע
מיידל. אלע קענען זי, אלע ווייסן, אז דאס איז א פאַרשייט,
פריידיק מיידל. די אלטיטשקע האַוורילאָוונע, אז זי דערזעט זי
אַמאָל דורכגיין, טייטלט זי:

— אוי, שניידט זיך עס אף א דרייקאַפּ! .. א ווינט! .. אוי,
וויפל יינגלעך דאס מיידל וועט די קאָפּ אַפּדרייען...

פאַרנאַכט לויפט זי אַרום פון איין שטוב אין צווייטער, אומעטום
האַט זי כאַווערטעס, מיט אלעמען האַלדזט זי זיך און שמייכלט

זיי אַנטקעגן מיט איר קליין שמאַל מינלעכע... און ווילד זי איז
אזא, האבן זי אלע יינגלעך לייב און „שיסן“ נאָך איר... וואַנקע
דער ערשטער. ער איז אזוי פאַרליאַפעט אין איר ביז די אויערן;
ווען זי גייט דורך צעשפרייט ער אומגעלומפערט זיינע לייפן און
שמיכלט איר אַנטקעגן, נאָר זי ענטפערט גיט. שטעלט ער איר
אונטער א פיסל. ווערט זי אינקאַעס:

— פאַרנעם זיך פונדאַנען, דו... און גייט אוועק מיט דריבנע
טריט, פאַרוואַרפט דעם קאַפּ אין א זייט, שפילנדיק מיטן דינעם
קערפער אף רעכטס און אף לינקס. לויפט ער איר נאָך:

— פאַרזיסט שוין דאס געזל?

צעשמייכלט זי זיך און נעמט אים אונטער דער האנט:

— קום, קליפע... נאָר זאג מיר וואס ווילסטו?.. האט זי
אים מיט דער פראַגע אזוי פאַרשעמט, אז ער ווייסט איר ניט וואס
צו ענטפערן.

טאלא לויפט פריילעך ארזין צו זיך אין קליין טויערל און
וואַנקע שפאַנט אוועק אַהיים א פאַרצאָרנטער...

דאָ ניטלאנג האט מען זי דאָ אנגענומען אין קאַמיוג. וואַנקע
האט איר א רעקאַמענדאַציע געגעבן. ווען זי ער סעקרעטאַר האט
איבערגעלייענט איר אַנקעטע, האבן אלע א געשריי געטאָן: זאָל
זי אופשטיין! א קוק טאָן אף איר!

אלע האבן א וואַרף געטאן זייער בליק אף טאלען און דערנאָך
שוין ניטוויילנדיק אף וואַנקען:

— נישקאַשע פון א יאַטעכע...

קייקלען זיך טעג ווי שפיל-רייפן באַ קליינוואַרג. וואַנקען איז
עפעס נימעס געוואָרן דער קאַמיוג — סקטושנע, זאָגט ער — ניטאָ
שוין וואס צו טאָן אין קאַמיוג. פריער האט מען אף די פראַנטן
געקעמפט, איז עס טאַקע געווען אן אייסעק... און איצט זיך און
קוועטש די באַנק אף די פאַרזאַמלונגען און הער אויס די טרוקענע
דראַשעט...

וואַנקע יאָגט „זייעלנע“ אף וואס די וועלט שטייט און יאָגט
אויס די עמעסע פאָר רובל... גייט ער יעדן שאַבעס אין ביר-
שענקל און פאַרטרינקט עס. סע ציט אים אַהין. אומעטיק. און
דאָרט היילכט א האַרמאַשקע א גאנצע נאַכט און א ציגלינערן
טאַנצט...

וואַנקע איז שוין דאָ א היימישער. אז ער קומט צו גיין אַהער,
טוט ער מיט איין פאַרזשמורעט אויג א ווונק צום בופעט, לויפט
טייקעף צו א קעלנער מיט א האנטעך אף דער רעכטער האנט
און בויגט זיך אינדרײַען:

— וואס טאיר באַפילן, ביר-ס? ..

די לעצטע צײַט האט ער אַפילע אין קאָמיוג אינגאנצן פאַרגעסן
און זעלטן-ווען מע טרעפט אים אף א פאַרזאַמלונג. אין טאַלען
האט דער קאָמיוג גאָר אַ נייע פריינדן אנטדעקט... אָפט פאַרנאַכט,
ווען כעוורע קלייבן זיך אַמאָל צונויף בא א הויף א הילך טאָן
א ליידעלע איבער דער פאַרשטאַט און טאַלע איז דערביי נײַטאָ,
ווייסט מען שוין:

— מיסטאַמע אף א זיצונג...

ציט וואַנקען צו טאַלען. ציט. אָט לויפט ער אומיסטן אריין צו
איר אין צעך, כאַפט א קוק אף איר און אנטלויפט. און ווען די
מיידלעך מאַכן ספאַרט, שטייט ער די גאנצע שאָ באַם פענצטער
און שפירט נאָך אירע נאַקעטע פיס, נאָך איר בויגיקן קערפער
הינטער דער גרינער ספאַרטסמענקע...

— עך, ס'ארא מיידעלע! ..

ציט וואַנקען צו טאַלען, ווי מיט צוואנגען. נאָר וואס זאָל ער טאָן?

— א ווינט! .. דאס מיידל וועט אלע יינגלעך די קעפּ אָפּ-

דרייען...

בעשאַסן איבערניס כאַפט זי איר איבערבײַסן און לויפט אוועק
אין זאווקאַם, אין סאַמע עקסטן צימער, ווו ס'ענגט א קליין שילדל:
„קאָמקעמערל“. כעוורע לויפן זיך אַהער צונויף, מע דיסקוסירט,

מע וואָרפט מיט ווערטלעך שפּיציקע, ווי נאָדלען, און קיילעכיקע, ווי פּילקעס, וואס שפּרינגען אָפּ צוריק. מע גוואלדעוועט, אבער סע ניט קיין געוויינלעכער טומל, ווי אָפּן מאַרק, נאָר דער טומל קלינגט דאָ מיט יונגקייט, מיט מונטערקייט און לינדער פרייד פון קאָמיוג.

שטייט טאלע מיט כעוורע און שמועסט. האט זי זיך אינגעבויגן. וואַנקע איז באַ דער טיר געשטאנען און דערזען באַ איר דאס אונטערשטע קליידל באַזוימט מיט ווייסע ציינדעלעך פון א זעגל, און גלייך א ווינק געטאָן:

— כעוורע, קוקט... האט זי אים אָבער באלד ווי מיט זודיקן וואַסער אָפּגעשפּאַרעט:

— דו, באַבניק... אַבו, פאַרנעם זיך!

נאָך דער ארבעט איז וואַנקע אַוועק אַהייט אַן אָנגעצונדענער מיט פינקלענדיקע אויגן, ווי באַ א קאָטער, אוועקגעשפּאַנט איבער די געדרייטע געסלעך אַהיים...

II

וואַנקע האט א כאַווער. א שטוב קעגן א שטוב. דעם נאָמען זיינעם ווייסט די פאַרשטאַט ניט, נאָר זיין צונאָמען:

— האָפּ מיט א סמיק!

„האָפּ מיט א סמיק“ איז אומגעלומפערט געזונט, מיט צוויי גרויסע סטאַרטשענדיקע קינבאַקן. אף דער רעכטער האנט ביזן עלנבויגן איז באַ אים אויסגעשטאַכן א נאַקעט מיידל און העכער אף די מוסקולען — א נאַקעט יינגל. און אף דער ברוסט, אין סאמע מיט — די עמבלעמע פון ראַטנפאַרבאנד מיטן אופשריפט „פּראָלע-טאַריער פון אלע לענדער, פאַרייניקט זיך“. ער שעמט אין פאַר-שטאַט, דער „האַפּ“. ער קאן, לעמאַשל, אויסזעצן עמעצן די שויבן און אויסהאַקן עמעצן די ציין און מע וועט עס פאַרשווייגן, ווייל דער „סמיק“ האט צוויי געזונטע האַריקע האמער-פּויסטן און א „פּעדער“ אונטערן גאַרטל.

וואַנקע האט אים איינמאַל באַגעגנט:

— ברודערקע! ווילסט א שיין מיידל?
— דערלאנג! — האט ער מיט די ברייטע קינבאָקן א דריי גע-
טאָן און זיי האבן ביידע פארקערעוועט אין שענק.

אז איבער דער פאָרשטאָט הויליעט א ווינט, מאַכן אייניקע צו
די לאַדנס, וואָרום דער ווינט האט ליב צו שטיפן... טאלע האט
זיך אומגעקערט פון קינאָ. דאס קעמערל איז געגאן קוקן די „רויטע
טאוולאַנימלעך“. זי איז געגאן א מונטערע. אך, ס'ארא פּינע פּילם
דאס איז! טאלע וואָלט זיך ניט אָפגעזאגט א יאָג טאָן אף אן אָנ-
געזאָטלען פּערד, ווי יענע קאַמיוויגיסטן, די בראַווע, רויטע טייוור-
לאַנימלעך...

... טאלע יאָגט אף א בולאַנעם. נאָך איר פליען מאַכנאָוועס,
צעיושטעטע באַנדיטן. זי בויגט זיך אַזש אָן פּאַרויס, קלאפט מיט
די פיס דעם פּערד אין בויך, נאָך די מאַכנאָוועס יאָגן אויך ניט
שלעכט. זי פליט ווי א פּייל פון בויגן אף איר בולאַנעם פּערד,
אַזש די ערר ציטערט אונטער איר. מיטאַמאָל — א שפרונג פון
פּערד און גלייך אין טיך ארין, און זאָלן זי איצט די מאַכנאָו-
צעס גיין זוכן אף יענער זייט ברעג... און פּלוצים א קאָל:
— אָט איז זי!

האט זי זיך שיר ניט דערשראָקן, געמיינט אף אָן עמעס האבן
זי מאַכנאָוועס געכאפט, און זיך צעלאַכט:
— פו, טייוור...

— לאַכסט, פאַסקודע? — איז „האַפּ מיט א סמיק“ אנטקעגן גע-
גאנגען מיט ברייטע אומגעלומפּערטע טריט. און וואַנקע שטייט
הינטער א ראָג און היצט אונטער.
— דרייטער, האַפּ! שעם זיך ניט! ..

„האַפּ מיט א סמיק“ — דער פאַרביסענער, צעיושטער כויליגאָן
פון פאָרשטאָט, האט איר פאַר א האנט א כאפּ געטאָן און מיט
דער צווייטער דאס מויל פאַרקלעמט:

— שווייג, זאג איך! אניט צענעריק איך דיר באַלד אף טויט...
און זי אַוועקגעשלעפט הינטערן קלויסטער, אין א טונקל ווינקל...

און וואַנקע גייט פּונדזינטן. דאס פּאַנז פּלאַקערט :

— ען, ס'אַראַ מיידעלע... —

— ראַ-טע-וועט... —

אף מאַרגן האבן די אלטע לייט, וואס קלייבן זיך טאַמיד צונויף
באַם ראָג, דאָרט, וווּ די אלטע האַווריילאָונע זיצט טאַג און נאַכט
אוינגעהילט אין אַ קאָלדערע און פאַרקויפט יאָדערן, געטיינעט :
— טאלקען ? איי, איי, איי... ס'אַראַ באַנדיט...
די גאַנצע פאַרשטאַט האט שוין וועגן דעם געוואוסט...

י. 1926

אז איר שטעלט זיך אָפֿן העכסטן טרעפֿל פֿון אוניווערסיטעט - בערגל, זעט איר די גאנצע סווערדלאָוו - גאַס. דאס איז די שענסטע גאַס פֿון הויפטשטאָט, וואס רוישט און זידט טאָג און נאכט מיט פֿילצאָליקע טראַמען, טאַקסי און פֿאַרלעך. די דאזיקע גאס פֿירט אייך גלייך צום „קאַלטן באַרג“.

דאָרט, אָפֿן באַרג, שטייט א הויכער גרויער מויער מיט אסאך שמאַלע פֿארגראַטעטע פענצטערלעך. דער מויער איז מיט א הויכן פֿאַרקן ארומגעצאמט און אינעווייניק, אין לאנגן און ברייטן הויף, זיינען הארבע וועכטער צעשטעלט - מענטשן מיט אָנגעלאָדענע אויגן און ביקסן אין דער האנט.

אין דער 13 - טער קאַמער, פֿון רעכטס, אָפֿן סאַמע העכסטן גאַרן זיצט איצט לאַזאַר לױאַוויטש און קוקט דורכן שמאַלן פֿארגראַטעטן פענצטערל אָפֿ אונטן אַראָפֿ: אָף די וועכטער, וואס היטן אים, און אָף די קליינע מענטשעלעך, וואס דראַפֿען זיך אַזן באַרג - אַרוף. און אַרום איז אזוי גריין און דופֿטיק, - א שטילער אָוונט רוט איצט אָפֿן „קאַלטן באַרג“.

לאַזאַר לױאַוויטש איז היינט שטאַרק אופֿגערעגט, רויכערט אסאך. יעדער וויללע פֿארדרייט ער א גניעם ציגייער מאַכאַרקע (שוין לאַנג קיין פֿאַפֿיראַסן ניט גערויכערט), אָטעמט איין אין זיך אסאך רויך און קוקט פֿארטראַכט אין פענצטערל.

עס האט היינט געזאָגט צו אים קומען ליזעטשקע (זי ט'צוגע - זאגט), איז זי עפעס נישט געקומען. לאַזאַר לױאַוויטש איז צעטראַגן און קאָן זיך קיין אָרט ניט געפינען. דער „קאַלטער באַרג“ דרימלט איצט אין שטילער אָוונטיקער רו (נאָר פֿוגדערווייטנס הייליכן ערגעץ

מיידלשע געזאנגען) און ער האלט אין איין קוקן אין דער טיפער אכט אריין.

עמעצער האט פלוצים איבערגעריסן די שטיקלייט פון זיין קאמער און אופגעפנט דאס קליין פענצטערל אין זיין טיר. לאזאר לואאז-וויטש איז צו צו דער טיר, האט נאָר דערזען, ווי א האנט האט אים א ווייס פאפירל אריינגעוואָרפן און דאס באקאנטע גלייכגילטיקע קאָל פונעם וועכטער האט א ברום געטאָן: „פארגעסן פריער אי-בערגעבן. א פרוי האט געבראַכט באטאָג.“

דאס „אייגל“ פון טיר האט זיך פארמאכט. לאזאר לואאזוויטש האט דאס ווייס פאפירל פון דיל אופגעהויבן און האט בא דער לעוואָנע-שנין קוים דורכגעלייענט:

„לאזארטשיק! אַנטשולדיק. זיי מויכל... נאָר מער וועלן מיר

זיך שוין מיסטאָמע ניט זען...“

דיין ליזאַטשקע.“

ער איז געבליבן געפלעפט און איז ארומגעגאנגען איבער דער קאמער ווי א צעדולדטער. ער איז צו צום פענצטערל און אראָפֿ-געלאָזט די שווערע וויעס, פאַר זיינע אויגן שווימען גיך-גיך דורך געשטאַלטן, צייטן, שטעט...“

... זי פלעג בא אים קיינמאָל נישט פרעגן, נאָר טאָמיד מאָנען:

— לאזאר, כ'דאַרף!

פלעג ער אומבאהאַלפן ארומלויפן איבערן צימער:

— נו, נו, ליזעטשקע, באַרויך זיך...“

אַבער באַלד טוט זי א טרייסל מיט איר דינעם קערפער און א

טופע מיט דעם פיסל:

— א-י-ך דאַרף!

... יא, אמאָל פלעגט מען אים רופן פאָשעט: „כאווער כינקין“,

און דאס האט פאַר אים אנגענעמענער געקלונגען, ווי דער צעצוי-גענער אויסרוף „לא-זאַר לואאזוויטש“. דאן איז יעדער טאָג געלעגן

אף זינע פלייצעס ווי א שווערע לאַסט און געשטיקט אים. הונ-
דערטער לעבנס האט ער געמוזט אָף געלע קופאַנעס אויסהאַלטן,
האַדעווען זיי — כאַטש צוביסלעך זופ מיט קאַרטאַפּל - שאַלעכץ...
ער איז געווען פאַרהאַוועט אינעם טאַגטעגלעכן מאַדנעם ברויז,
אינעם מאַדנעם טיפּוס - הו - האַ און פאַרביסענעם טומל.
... דענסטמאַל האט ער זיך מיט איר באַקאַנט, דענסטמאַל איז
א שלייה אף זיין האַרדז ארופגעוואָרפן געוואָרן.
זי —

לייעטשקע, די וואַקסיקע מאַשיניסטקע פון „יעפּאַ“, וווּ ער האט
אַלס פאַרוואַלטער געארבעט.

... צום ערשט, האט מען די שטריק אף דר'ערד אוועקגעלייגט,
ער זאָל אריינטרעטן אין שלייה:

— כאווער כינקין... (פון די אַנגעפאַרבטע ליפעלעך א באַנטיקל
פאַרקניפט) כאַפט זיך אמאָל אריין צו אונדז... האַ?

— איר זעט דאָך גאנץ גוט, כאווערטע אַפּראַמאָויטש, אז ס'קיינ
— איין פרייע מינוט ניטאָ...
דערנאָך האט מען דעם שלייה אַנגעהויבן פאַוואַל און געניט

אזוי צוביסלעכווייז פאַרציען:

— כאַ - א - ווער כינקין... (דאס דין פיסעלע פאַרויס ארויס-
געשטעלט, מיטן שמאַל קליידל די קני קוים פאַרשטעלט און מיט
די אייגעלעך געשפילט) דער טאַטע ט'איך געבעטן אריינקומען
צו אונדז...
און שפעטער שוין, מיטן פאַטערס הילף פאַרצויגן דעם שלייה.

דער פאַטער אירער - א ייד א נידעריקוואַקסיקער, א פולער
ווי א פעסל, מיט פעטע שמאַלצענע אייגעלעך, האט געטיינעט:
— טייערער לאַזאַר לואוואַויטש... איר זייט א יונגערמאַן...
אַן ערלעכער מענטש, א טרייער... איז פאַרוואס זשע ניט?? -

דער ייד האט געגלעט זיין געל שאַרף בערדל און געכיינדלט צו
כינקינען מיט די פּאָדערשטע גאַלדענע ציינ - מיילע, דער פאַטער
איז עפשער ניט דער, וועלכער עס האַרף זיין... א הענדלערס
א טאַכטער מיט א קאַמוניסט... נישט ליטיש עפשער פאר

כאוויירם, אָבער ווער דאָרף עס דען וויסן? .. לעבט אייך גליקלעך
און ...

... טעג האבן אָנגעהויבן פאַרהיילן זייערע ווונדן, פעלדער האבן
אָנגעהויבן אוּפגיין מיט זאַפטיקער טווע, גאַסן רייצן מיט זינד און
פעטס ... האט א צימער מיט א רויטן גלאַנציקן דייל זיך צע-
שניט, ווייסינקע אויסגעהעפטע פירעהנגלעך אף די פענצטער, א
גרויסער שפיגלנער קאמאָד מיט זילבערנע בעכערלעך בא דער וואַנט,
און אזא מין טויטע שטילקייט קוקט אַראָפּ פונעם גרינעם אבאזשור
אין מיט פון צימער. .. א גראַבע בערישע פעל אָפּן דייל, ווייכע
פאָטעלן צעשטערט אין אלע ווינקעלעך ...

... לאַזאר לואָוויטש טראָגט שוין א ברייטן, לייכטן פעלץ
מיט א שוואַרצינקער קאַראָקול-היטל, און ליזעטשקע — אין א
מאָדנעם מאַנטאָ, מיט א פּוּכיקן באָא, וואס קוקט ארויס מיט בלויע
אייגעלעך פון א פיקסל ...

אזוי האט ליזעטשקע אויסגעפירט בא אים. זי איז דאָך אזא
נערוועזע, אזא נערוועזע! .. קאָן מען דען איר נישט נאָכגעבן?
מעג מען זי דען אוּפּרעגן? ..

... איינמאָל, איז זשוק — זינער א לאווער, — צו אים אריינגע-
קומען.

איניינעם זינען זיי אָפּן פראָנט געווען, פון די ווייטע צו-
זאַמען „מאַטאַנעס“ באַקומען. בא זשוקן איז נאָך אָפּן שטערן דער
צייכן פארבליבן. דער שטערן צעטיילט זיך בא אים אף דער העלפט
מיט א דיקער ליניע. לאַזאַרן אין רוקנביין געטראָפּן (זיי האבן גוט
אָנגעציילט, אויסוורפן!).

ליזעטשקע, אין א וויסן האלב-קיילעכיקן פאָרטעכל, טראָגט אריין
אף א זילבערנעם טאַץ טיי און מיט אזא פאַרדעכטיק-ליבלעכן
שמייכעלע:

— טרינקט, ביטע, טרינקט ...

זשוק באטראַכט עפעס אזוי מאָדנע זיין צימער, קוקט אין די
קאמאָד-שפיגלען, אף די זויבער-אויסגעהעפטע פירעהנגלעך, אף

דער שיינ איסגעהעפטער קאץ, וואס הענגט בא אים צוקאפנס לעם
לענינען (דאס האט זי אופגעהאנגען).

— עך, ברודערקע, נישט צוליב דעם האבן מיר, דאכט זיך, אַף
די פראַנטן געקעמפט ...

זשוק קאָן קיין סאך נישט ריידן, אַפֿן פראַנט האט מען קיין
סאך נישט געדארפט ריידן, און בא זיך אף דער וועבער-פאבריק
אויך ניט.

ווען ליוועטשקע פלעג א ווילע אַרויסגיין, פלעג אים זשוק
פרוון וואָרענען:

— עך, לאַזאַר, א ווייפל דאַרף זיין דיין א געהילף, אַניט, וועט
זי ווי א שטיין אף דיין האַלדז הענגען ...

לאַזאַר לױאַױטש פלעג צעפירן מיט די הענט, אראַפּלאָזן דעם
קאַפּ:

— פאַרשטייסט, זשוק ...

... לאַזאַר לױאַױטש האט אופגעהויבן זיין שווערן קאַפּ און
א קוק געטאָן דורכן פארגראטעט פענצטערל: א ווייסע נאַכט. דער
קאַלטער באַרג שלאָפּט. און די הויכע טאַפּאַלן האבן זיך נאך
מער אויסגעצויגן, פונקט ווי דער באַרג וואַלט זיי אוועקגעשטעלט
דאָ פאַר וועכטער. אזא מין געדיכטע שטילקייט, אז אפילע קיין
פליג פליט נישט דורך, קיין בלעטל פאַלט ניט ... און עס דרייט
זיך ווידער בא אים אין קאַפּ און פאר זיינע אויגן עפעס אזוינס
און אומבאַמערקלעכס, נאָר גיך, גיך:

... דאס לאַנד האט אים אוועקגעשטעלט פאַרוואַלטן מיט אַן
אַנשטאַלט. דאָרט פלעג מען בא אים נישט פרעגן און נישט מאַנען,
אַבער איין זאך האט ער אַליין געוויסט:

— מע מוז!

דעם „מע מוז“ האט לאַזאַר לױאַױטש גוט געוויסט און געדענקט
פון דענסטמאַלט אָן, ווען ער איז פון זיין קרעמערשער מישפּאַכע
אַוועק און זיך מיט לייב און לעבן דעם לאנד אָפּגעגעבן; פון
דאָן אָן, ווען ער האט פון די ווייסע די ווונדיקע מאַטאַנע באקומען

און דערנאָך שוין, ווען דאס לאַנד האט אים אוועקגעשטעלט אין „יעפאָ“, האָדעווען מענטשן מיט וואַסערדיקן זופ פון קאַרטאַפּל - שאַלעכץ... און איצט - אין אַנשטאַלט. אין אַנשטאַלט האט זיך דער „מוז“ גענומען ארויסגליטשן, ווי א געפאַנגענע פיש, ווען מע האַלט זי אין די הענט.

אוי, דער אַנשטאַלט! דער אַנשטאַלט מיט זיין אויסזען פון א צעקראַכענער יידענע, פון א שלעפערקע, מיט זייערע מענטשן. מענטשן מיט הילצערנע קעפ, נאָר מיט ווייכע צעקנייטשטע פעני-מער; מענטשן מיט שטרענגע וואַנצן, וואס דערמאָנען אייך אין כמעלניצקיס צייטן - האט ארויסגערופן באַ כניקניען עקל. ער האט פּינט געהאט דעם אַנשטאַלט. און ווען ער פלעג פארבייגיין זיינע קאַנצעלאַרישע מיטארבעטער, פלעג ער אלעמען דורכלויפן מיט איין האַרבן בליק און גענוג. און ווען ס'פלעג אַנקומען די צייט פון „מע מוז“, פלעג ער זיך אָנהויבן גראָבן אין די פאַרשיידענע פאַפּירן און פאַפּירלעך, אין די גראַבע ביכער, ווו דער אַנשטאַלט האט געלעבט מיט א באזונדער לעבן: צונויפקניפן יעדער צעריסן שנירל, צושטיקעווען און צוסטריגעווען יעדער קלייניקייט... און אזוי האט ער געלעבט, לאַזאַר לואָוויטש, מיט זיין ליעטשקען און טאַמיד נאָכגעגעבן איר נערוועזן אויסגעשריי: „איך דאַרף!“ און אזוי האט ער, לאַזאַר לואָוויטש, פארוואלטעט מיט זיין אַנ-שטאַלט און טאַמיד געדענקט, אז „מע מוז!“.

און פלוצים...

... ס'איז דאן געווען א שיינע ווינטער - נאַכט - דער שניי האט געווייטט זיין שוואַרצן קאַראַקול - היטל און איר פּוּכיקן באַאַ, וואס האט ארויסגעקוקט מיט בלויע אייגעלעך פון א פיקסל. זיי האבן זיך דאן פון אָפּערע אומגעקערט. דער פריילעכער „סעוילדער פאַ-ריקמאַכער“ איז זיי נאָכגעלאָפן פּוּסטריט און געקיצלט:

— פיגאַראַ דאָ! — האט ער אונטערגעזונגען.

— פיגאַראַ דאָרט! — האט זי אָפּגעענטפערט.

און פלוצים (אָך, פלוצים! צו וואָס קאָן אמאָל דערפירן אזא „פלוצים!“) האט זי מיט א שווערן זיפן געזאָגט:

— לאַזאַר! צי דען איז דיר נאך ניט נימעס געווארן צו לעבן
אזא לאַנגע צײַט אין איין שטאָט?
— נו, נו, ליזעטשקע, וואס נאך...

... איז באַלד דער „סעווילער צירולניק“ אַנטלאָפן צוריק קיין
שפּאַניע און זיי האבן זיך שוין מער נישט איבערגערופן, ווי פּריער,
און אין שטוב האט זי גלייך דעם מאַנטל פון זיך אראָפּגעוואָרפן
און זיך אוועקגעלייגט אין בעט מיט אַ שטייךן כליפּ.
כינדיקן איז ארומגעלאָפן איבערן צימער, פון איין ווינקל צום
צווייטן:

— נו, נו, ליזעטשקע, צו וואָס זיך געוויירן...
אַבער ס'האט ניט געהאַלפן.

לאַזאַר לואָוויטש האט עפעס איצט אפּסניי באקוקט זיין צימער,
געקוקט אף דער קאַץ, וואס האט מיט אירע וואַסערדיקע אויגן
און דינע וואַנצעלעך אויך געקוקט אף אים פון דער וואַנט. זי האט
בייז געקוקט אף אים, די קאַץ, ווי א לעבעדיקע, פונקט ווי זי
וואַלט בא אים עפעס געפּאָדערט.

— גוט, גוט, הער שוין אוף צו כליפען, כוועל א טראַכט טאָן—
איז לאַזאַר לואָוויטש צוגעלאָפן צו זיין פרוי און זי אַנגעהויבן
גלעטן פאַר דעם קאַפּ— נו, גענוג, ליזאַק, גענוג...
איז זי באַלד פון בעט אופגעשטאנען און זיך א גליטש געטאָן
איבער זיין פּאָגים מיט א זיס כיינדל.

... לאַזאַר לואָוויטש האט זיך דערמאנט אין דעם זיסן קוק
אירן און א גרויל פון עקל האט אים דורכגענומען.

... עס איז אַנגעקומען פּרילינג. די שטאָט איז געווארן נאַס און
בלאָטיק, פון די רינוועס רינט ברודיק וואַסער, די דעכער זיינען
גראָ געווארן, און ליזעטשקע... אַך! צי קאָן זי דען פאַרבלייבן
ווינען אין אַזאַ שטאָט! צי טאָר זי דען פאַרבלייבן אין אַזאַ שטאָט!
... ווען ער האט אָפּגענומען געלט פון באַנק, האט ער געטראַכט:
„פון וואָס וועל איך איצט סטריגעווען און שטיקעווען, אז יע-
דער שנירל האט זיך שוין אזוי איבערגעריסן, אז מע קאָן עס שוין

אפילע ניט צונויפפינדן; ווי אזוי וועל איך איצט אָפגעבן כעשבן,
אז עס פעלט קימאַט א דריטל?"

ער האט פאַרקערעוועט אין א קאפע זיך אַפּרוען, פאַרויכערט
א ציגייער, און געצויגן אין זיך דעם טאַבאַק אזוי פאַמעלעך, פונקט
ווי ער וואָלט א צוקערקע געסמאַטשקעט, מיטן מיטלסטן פינגער
דעם שליף געגלעט און געצויגן צוביסלעך רויך... ער האט
אַרויסגענומען דאס געלט פון פאַרטפּעל, זיך איינגעקוקט אין יעדן
טויזנטער, וואס איז געווען פאַרוויקלט אין א שמאַל פאַפּירל, אין
יעדן הונדערטער, אין יעדן רובל, זיך גוט איינגעקוקט אין דער
צייכענונג אָפן געלט: א געזונטער ברייטפלייציקער פויער זייט...
און דערנאָך קרייזן, אזוינע דיניקע קרייזן... און די קרייזן דרייען
זיך, דרייען זיך, און אַט שטייט שוין פאַר זיינע אויגן אָפן פויערס
אַרט ליזעטשקע, שמייכלט, כיינדל'ט זיך... און פּלוצים קומט עפעס
פון געלט ארויס די קאַץ, וואס הענגט בא אים אַף דער וואַנט;
עפעס קוקט זי זייער ביזו אַף אים, די קאַץ. און עפעס מיטאַמאַל
דערזעט ער אין געלט לענינען, דערזעלבער פאַרטרעט, וואס הענגט
צוקאַפנס... און ער דערמאַנט זיך וועגן דעם „מע מוז“.
און נאָך דערמאַנט זיך אים:

— א ניט!..

און דער „אַ ניט“ האט אים ווי מיט הונדערטער שרייבמאַ-
שניקעס אָנגעהויבן קלאַפן אין מויעך... האט ער אָפּגיך אויסגע-
זופט דעם שוין אויסגעוועפּטן גלאָז „נאַרוואַן“ און איז ארויס. און
דער „אַניט“ האט זיך פּלוצים פאַר זיינע אויגן צעכיינדל'ט מיט
זיסע כיינדעלעך און נערוועזע אויסגעשרייען פון זיין ליזעטשקען.

און ווען זיי ביידע האבן פאַרלאָזט די רוישיקע שטאַט מיט די
פילשטאַקיקע מויערן און פּיצאַליקע טראַמען און טאַקסי און אוועק-
געפאַרן אין א נאָך א גרעסערער רוישיקער שטאַט, וואס רייצט
מיט איר לאַנגן נערוסקער פּראָספעקט און שיינע ווייסע נעכט... —
האט זיך דער „אַ ניט“ פאַרוואַנדל'ט אין א שמאַל צימעורל מיט פּיכטע
ווענט און אייזערנע גראַטעס, — געקעסטלעטע פענצטערלעך... —

איז מיטאַמאָל געווארן אויס זילבערנע בעכערלעך, אויס שיינע
 טעפּיכער. אַלץ אויסגעפאַרקויפט און אויסגעביטן אף א שטיקל
 ברויט מיט וואַסערדיקער יויך...
 און איצט... אויס ליוועטשקע... ניט געסטנייעט. נעלעם גע-
 וואָרן, ווי א רויבער נאָך אַן אַנפאַל...
 ... לאַזאַר לואָוויטש קוקט נאָך אַלץ דורכן שמאָל פאַרגראַטעט
 פענצטערל אין דער טיפער נאַכט אריין, די לעוואָנע זעט מען שוין
 קוים אָן. שטיל-שטיל, נאָר פון צייט צו צייט דערהערן זיך אַמאָל
 אומדערוואַרטע גרוילן און געבן מיטאַמאָל א שניט אין אויער אריין,
 אז א קעלט דרינגט אים דורך...

לאַזאַר לואָוויטש האט אופגעהויבן די וויעס, א קוק געטאָן אין
 פענצטערל: פונדערווייטנס, דאָרט בא די רעלסן פאַרקען זיך שוין
 אַרבעטער—מע בויט א נייע ליניע, יעדע צען מינוט ווערט לע-
 בעדיקער און רוישיקער אָפן באַרג, אַרבעטער שפּאַנען גיך צו דער
 אַרבעט, פויערטעס טראָגן אף די קאַראַמיסלעס מילך אין שטאָט.
 עס טאָגט אין דער הויפטשטאָט...
 צען אַזויגער אינדערפרי וועט זיך אָנהויבן דער געריכט איבער
 אים. זאָל שוין גיכער קומען די שאַ, ווען מע וועט אים אינעם
 שוואַרצן אַוואַטאָ אַוועקפירן אין געריכט-זאַל... ער וועט דאָרט
 אַליין אופדעקן אַדע קאַרטן...
 ער דאָרף קיין שום פארטידיקער ניט האבן.
 ער וועט זיך לעכאַטכילע אָפּזאָגן פון זיי...
 מארט, 1929 י.

א " נ ע מ ס א פ א ר ג א נ ג ע נ ה " י ט

(ג א ו ו ע י ע)

געשענקט מיין שוועסטער דינע.

אַריאָל.

... אמאָל זיינען דאָ אַרום אין אַרום געווען זייער געדיכטע וועלדער. און סע האבן דאָ געווילדעוועט אָן א שיר אָדלערס, און סע האבן זיך דא באהאַלטן די גרעסטע גאַזאַננים פון גרויסרוס-לאַנד. קיין איין מענטש האט דא נישט געטאַרט דורכגיין!

אז מע האט דא אָנגעהויבן בויען א שטאָט, האט מען בעשומ-אויפן נישט געקאנט צוקלערן קיין נאָמען. זיצט אזוי דער ראַט פון געלערנטע און אינזשינערן און מע קלערט א נאמען פאַר דער שטאט. מיטאַמאל, ווי זיי קלערן אזוי, האט זיך איבער זייערע קעפּ, הויך אין הימל דורכעדרייט עטלעכע מאל אן אָדלער א גרויסער, און אָנגעהויבן שרייען... זיי האבן אַלע פאַריסן די קעפּ. רופט זיך אָן איינער פונעם ראַט:

— טייערע הערן! — וואס דאַרפן מיר אזוי לאַנג קלערן און פאַטערן אזויפיל צייט אָף אַ נאָמען? לאָמיר אנרופן די שטאט מיטן נאמען פון אט דעם גרויסן און מעכטיקן קעניג פון די פויגלען...

— גוט — האבן אַלע איינגעשטימט.

איז טאַקע אזוי פארבליבן —

אַריאָל.

... — דו וועסט שוין מיר אַנטשולדיקן, דעם אַלטן מאַן, וואס כיוועל דיך פארהאלטן נאך אף עטלעכע מינוט. ועץ זיך צו נעבן מיר אפן סלופ, וועל איך דיר עפעס דערציילן.

„אָט ווי דו זעסט מיך, דעם גרויען זאָקן, האב איך שוין אריבער-געשפאנט דעם לעצטן צענדליק. אָט אַ דא אָף זיי שטיינער בין איך געבוירן געוואָרן, און דאָ וועל איך זיך מיסטאמע אויסציען...“

דער אַלטער האט אראָפּגעלאָזט זיין גרויען קאָפּ, פּאַרשניטן
זיינע אויגן אינדר'ערד.

... „יונגערהייט האט מען מיך מיט לייב און לעבן צו א פאָר-
רעץ פּאַרקויפט, ווי א פּאַשעטן הונט... נאָר א הונט קען כאַטש
בילן, ווען ער איז אומצופרידן.

איינמאל, ווען דער פּאָרעץ האט געשפּאַצירט מיט זיין ווייב
און הינטל איבערן הויף, בין איך צופעליק דורכגעגאָן פּאַרביי זיי.
דאס הינטל האט דערזען מיין צעריסענעם טולופ, און אָנגעהויבן
נאָכלויפן נאך מיר און זיך פּלאַנטערן פּאַר די פּיס. ווי אזוי איך
האב דאס הינטל ניט אויסגעמיידט, האט זיך עס אַלץ געפּלאַנט-
טערט, און געפּלאַנטערט... האב איך פון קאַעס א שפּיי געטאן,
און ניטוילנדיק ארוּפּגעטראָטן אף א לאַפּקע.

„אוי, גאָט מייןער, דו קענסט זיך גארניט פּאַרשטעלן, וואס סע
האט זיך נאָך דעם געטאָן, די פּריצטע איז באלד געפאלן אין כאַ-
לאַשעס, און דער פּאָרעץ איז ארוּמגעלאָפּן ווי א מעשוגענער, און
מיך א זעץ געטאן מיט א פּיס אינעם דיך אזוי, אז איך האב פּאר-
לארן דעם באווסטזיין... ווען איך האב זיך אופּגעכאַפט און קוים
זיך אופּגעהויבן פון דער ערד, האט דער פּאָרעץ באַפוילן מע זאל
מיר אריינשיטן פּופציק שטעקנס...“

... צוויי כלאַפּעס האבן מיך אוועקגעלייגט, אראָפּגעקאַטשעט
פון מיר די הויזן, און אומראַכמאַגעסדיק געשניטן מיט שטעקנס
שטיקער פלייש פון מיין לייב...“

„שפעטער בין איך פונעם הויף אַנטלאָפּן, געוואלט נעקאָמע גע-
מען; נאָר ווי קום איך, אַזאָ קליין מענטשעלע, צו אַזאָ גרויסן פּאָר-
רעץ? און אין דער לעצטער רעגע פאַר מיין אַנטלויפן האב איך
זיך שטיל אונטערגעגאַנוועט הינטער זיין שלאַפּצימער, און אַ
זעץ געטאָן מיט א שטיין אין א שויב אריין...“

דער אַלטער האט אופּגעהויבן די אויגן פון דער ערד, און מיט
די לאַנגע קאָרע-פינגער פאַרשטעלט דאס פּאַנים:

... „נאָר בעסער וואָלט איך זיך אליין געווען באַגראָבן אין
דער קאַלטער מאַמע-ערד, איידער איך האב דאס געטאן. אַז דער

פּאָרעץ האט זיך פון דעם דערוויסט, האט ער באַפּוֹלֵן מע זאָל
דערפאַר שמייסן מיין פּאָטער, מע זאל מיך שמייסן ביזן טויט...
דער פּאָרעץ איז אַליין געשטאַנען דערביי און געצײלט די שמיץ,
און ער האט געוואַרט, דער פּאָרעץ, ביז דער לעצטער מינוט —
ווען מיין פּאָטער וועט אויסגיין...

— דו וועסט מיר אַנטשולדיקן, דעם זאַקן, וואס כ'האב דיר אזוי
לאַנג פּאַרהאַלטן. נאָר מיין דערצײלונג גייט שוין צום סאָף, האב
געדולד, טײַערער!

„איך בין געוואָרן א האַלצהעקער. אין די געדיכטע וועלדער
האב איך זיך געכאווערט מיט נאך א פּויער. אָן א שיר וועלף
האבן דא געוויילדעוועט אין וואַלד, נאָר איך האב זיך שוין צו-
געוויינט צו זיי. איינמאל האב איך טאַקע געהאט אן אייסעק מיט
אַ וואַלף, איך האב אָבער געפונען אַן אויסוועג: כ'האב ארופגע-
קלעטערט אָף א בויס. נאָר אַ וואַלף איז דאָך א זשעדנע כליע,
האט ער אויסגעשטשירעט זיינע ציין און געבליבן וואַרטן אָף זיין
רױב. האב איך א לאז געטאָן די האַק ווי א פּײַל פון א בויגן
אַף אונטן און געטראַפן דעם וואַלף גלייך אין קאַרק אריין. די האַק
איז דאָרטן אזוי אין קאַרק אין וואַלפישן געבליבן שטעקן... די
כליע האט נאָר באוויזן א שטאַרקן וואַיע טאָן, און איז אָפּגעגאַנג-
גען מיט בלוט...“

— אויב דו וועסט מיך פאַרשטיין, טײַערער, האב איך דיר די
מייסע מיטן וואַלף דערצײלט נאָר דערפאַר, ווייל איך וויל דיר
ווייטער פּאַרזעצן וועגן פּאָרעץ:

„שפעט באַנאַכט האב איך איינמאַל באגעגנט דעם פּאָרעץ אין
וואַלד.

ער איז פונקט געפארן פונעם געיעג. ווי איך האב אים דער-
זען, האט באַ מיר דאס בלוט אָנגעהויבן קאַכן פון סינע, פאַר
מיינע אויגן איז אדורכגעשווומען דאס הינטל, און דערנאך מיין
פּאָטערס אויסגעקנייטשטער פּאַנים... איך בין באַלד ארופגע-
קראָכן אָף אַ בויס, קעדיי ער זאָל מיך ניט דערזען, דער פּאָרעץ.
נאָר א פּאָרעץ איז דאָך א זשעדנע כליע, ער האט מיך דערזען

און דערקענט, און זיינע וואָלפישע אויגן האבן זיך צעשפילט, און
ער האט א געשרי געטאָן :

— קריך אַראָפּ!

נאָר איך בין געבליבן אָפן בוים, דאָן האט דער פּאָרעך פון זיין
פלייצע די ביקס אראָפּגעכאַפּט, און אָנגעצילעט אין מיר. אָבער
מיין האַק האט מיך געראַטעוועט. איך האב זי א לאָז געטאָן ווי
א פּייל פון בויגן און געטראַפּן אין פּאָרעצס קאַרק. ער האט נאָר
באַוויזן א רעווע צו טאן, און איז אָפּגעגאנגען מיט בלוט... אָט
ווי איך האב דערהאַרגעט די ערשטע כּייע, אזוי האב איך דער-
האַרגעט די צווייטע..."

— דו וועסט מיר שוין טאַקע אַנטשולדיקן, דעם אַלטן בעטלער
וואס האט דיך אזוי לאַנג פּאַרהאַלטן, און אז איך וועל באַ דיר
בעטן צום סאָף פּאַרויכערן..."

ער האט אָנגעשפּאַרט זיינע הענט אינעם סוקעוואטן שטעקן או
האט איינגעשפּיצט זיינע טיפע אויגן אין הימל אריין, ווי ער וואָלט
דאָרט געזוכט זיין פּאַרגאנגענהייט..."

און אזוי איז ער געבליבן זיצן, דער אַלטער, אפן סרוף — גלאַנצנ
דיק מיט זיין ווייסער לעוואָנע - באָרד..."

אָריאַל, 1927

קליינע דערציילונגען
פון ציקל „קאָנטראַסטן“

דער מענטש גייט גיך.

דער מענטש פאָכעט מיט די הענט אינדערלופטן און שרייט
אָן אופהער איין און דאסזעלבע וואָרט:
— סמירנאַ!

דער מענטש שטעלט גיכע שפּאַן.

דער מענטש קלאַפט זיך מיט די הענט אין ברוסט און שטעלט
זיך פּלוצים אָפּ. ער ציט אויס זיין לאַנגן קערפּער, קערעוועט
אויס דעם קאָפּ אף לינקס, גלייך ווי א ווירע, און טוט א הילכיקן
הוסט:

— ראָטאַ, סמירנאַ! .. העי! פירט אים דאָרט ארויס פון דער
ריי! באַשטראַפט אים! זשוואָ!

דער מענטש לאָזט זיך ווידער גיין גיך, אומגעלומפערט גיך, און
שרייט אלץ:

— איך וועל אייך באַווויזן, רעקרוטן פאַרשיווע! .. שוויג! ווען
איך רעד, דאַרפן אלע שטיין ווי א סטרונקע אויסגעצויגן. ווי א
סטרונקע!

דער מענטש שטעלט ווידער גוואַלדיק גרויסע טריט.

דער מענטש דראָט עמעצן. ער גוואַלדעוועט, ער באַפוילט:

— איוואַן! רוף אריין דעם פעלדטעבעל!

... ס'איז אָונט. זויבער-פרישער אָונט. נאָרוואס געגאַן א
רעגן, האט עס אויסגעצוואַנגן די הויפטגאַס. די גאַס איז פול.
עס קאָכט מיט געווימל. מענטשישע כוואַליעס שווימען הין און
צוריק מיט ראַש און געלעכטער, נאָר קיינער לייגט אפּילע קיין
מינדסטע אַכט אף אים. קיינער קוקט זיך אפּילע ניט אום...

דער מענטש גייט דורך א העלפט הויפטגאס און קערט זיך
אום צוריק, שטעלט זיך אָפּ און באפוילט:

— איוואָן! גרייט מיר צו די בריטשקע! וואָש זי מיר אויס
אזוי, אז זי זאל בא מיר בלישטשען. דו הערטסט? — בלישטשען!
מאָרגן וועל איך זיך דורכפאָרן מיט דעם גובערנאַטערס טאָכטער
איבער דער שטאָט. זשיוואָן!

... די גאָס שימערירט מיט פילפאַרביקן שיין. די גאָס לאַכט.
עס שווינדלען דורך אַנצאָליקע אַוואָטאָ און פינקלען דורך מיט צוויי
גרויסע ברענענדיקע אויגן פונפאַרנט. ערגעץ אָף א דאָך פלאַטערט
א קליין רויט פענדל. פלאַטערט פאַרשייט, און אלע זעען עס...
דער מענטש שפּאַנט אלץ היין און צוריק.

דער מענטש ווערט פּלוצים אינקאַעס, לויפט צו צו א מיליציי-
אָנער און צעשרייט זיך אָף אים:

— היי, גאָרדאָוואָן! ביסט בלינד, צי וואס!? פּאַרוואָס גיסטו
קיין טשעסט נישט אָפּ!? — אין טיורמע! אין קאַרצער ס'טע בא מיר
דערפאַר מאָרגן זיצן!..

דער מיליציאָנער קערוועט אויס די קאָפּ אין א זייט און לאַכט...
דער מענטש ווערט נאָך מער אינקאַעס און טופּעט מיט די פיס:
— ארעסטירט אים! פאַרשיוועץ!

... איך גיי אים נאָך.
איך קוק זיך גוט איין אין אים.

איך זע, אז ער איז שטאַרק באוואָקסן. איך זע, אז זיינע אויגן בליי-
שטשען אויסערגעוויינלעך, אז זיינע שוואַרצאַפּלען לויפן שנעל אום
היין און צוריק און זוכן עפעס אזוינס, וואס מע קאָן שוין איצט בע-
שומיפן נישט געפינען. איך זע, אז זיינע שוואַרצע געדיכטע ברע-
מען שטרענגען זיך גוואַלדיק אָן און ווילן, אז מע זאָל איבערדעם
אליין אָנהויבן ציטערן פאַר אים. איך זע, אז זיינע אָנגעדראַדלעטע
פויסטן ווילן עפעס אופּטאָן. ער קריכט פון דער הויט...
דער מענטש לויפט אריבער פון טראַטואַר אָפּן וועג, טוט זיך
א שטעל אָפּ אינמיטן און שרייט צו א טראַמוויי, וואס האט זיך
באוויזן אָפּן ראָג:

— היי, דו! .. די אויגן זיינען דיר ארויסגעקראכן? דו זעסט
ניט ווער סע גייט! שטעל אָפּ דעם וואַגאַן, הייס איך! זשיוואָ!
דער טראַמוווי לויפט אים אבער מיט צוויי גרויסע אָנגעצוג-
דענע אויגן אַנטקעגן און יאָגט אים אוועק מיט ראַש פון וועג, ווי
א הינטל ...

דער מענטש שפּרינגט אריין אין וואַגאַן און שרייט אפן וואַ-
גאַן - פירער, טופעט מיט די פיס:

— דו! מיט וועמען שפּילסטו זיך, כאַמילאַ! גאַרדאָוואָי!! איך
הייס אים טייקעף ארעסטירן, זשיוואָ!!

עמעצער געמט דעם מענטשן גוטמוטיק אונטער דער האנט און
פירט אים ארויס פון טראַמוווי. דער מענטש טוט א הוסט און
א שפּיי:

— ראַסייאאי! .. לאַפטיעס! .. שוין צייט זיך אויסלערנען אַפּשניי-
פאר א פּאַלקאָוויק, כאַמעס! ..

פלוצים פּאַרט אַן אוטאָמאָביל און ס'לויפן פונדאָרט ארויס
צוויי פּאַרשוינען, כאַפן אָן דעם מענטש פאר ביידע הענט, זעצן אים
טייקעף אריין אין אַוואָ און פירן אים אוועק אהין, פונדאָנען ער
אנטלויפט שוין דאס וויפלטע מאָל ...

... און איך שטיי און קוק, ווי די מאָדנע בריע פארשווינדט
פאר מיינע אויגן. א ריינער, אויסגעצוואַגענער, לויטערער אָוונט
איז איצט ... עך!

איך האב אף מײן לעבן קיינמאָל ניט גערעדט מיט קיין ראָוו.
 נאָר אין האַרבסט 1929 האב איך זיך געטראַפן מיט אַ ראָוו אין
 אָדעסער נאַצמינד פון קרייזבילד. ער איז אריין פאמעלעך מיט
 שטיצע, ווייכע טריט און זיין לאַנגע שוואַרצע קאַפּאַטע מיטן
 פּליישענעם שטריימל און זויבער-ווייסער קאַלנער האט צוגעצוי-
 גען די אופמערקזאַמקייט פון אלע מיטארבעטער, ווילל שוין לאַנג,
 זייער לאַנג, ווי די מיטארבעטער פון קרייזבילד האבן באַ זיך אין
 אַנשטאַרט אזא באַזוכער ניט געזען. דער ראָוו איז צוגעגאַנגן צו
 א טיש, באַקוקט מיט אַ צעעפנט מויל דעם גאַנצן ארום און האט
 מיט אַ צעצויגן קאַל אַ פרעג געטאַן:

— כ׳בעט אייך... ווו קאַן מען דאָ קריגן א דערלויבעניש אף
 א טראַנספּאָרט?

די מיטארבעטער האבן אויסגעקערעוועט זייערע פּאַרטאַנענע
 פענימער אפן ראָוו, און ער איז געשטאַנען פאַרהויבן ביידע הענט
 אינדערהויך, ווי ער וואָלט געדאַוונט, און אלץ נאָך געצויגן
 זיין פּראַגע:

... האַ? ..

— בירגער, קורץ! וואס ווילט איר?

— איך וויל גאָרניט. כ׳האב שוין אופגעהערט צו וועלן. כ׳ווע...
 כ׳וואָלט נאָר געוואָלט אַ פרעג טאַן, ווו קאַן מע קריגן א דערלוי-
 בעניש אף א טראַנספּאָרטל קיין זאַגראַניצע? ..

— ווענדעט זיך בירגער אין יענעם צימער אף רעכטס.

אין „יענעם צימער אף רעכטס“ איז ער שוין געווען נאָך איי-
 דער ער איז אהער אַרײַנגעקומען. ער האט געפרוווט גיין גלייך

אין „יענעם צימער“, קעדיי דעם אויטמילדן, האט מען אים אבער דאָרט אָפגעזאָגט... דער ראָוו איז ארויס אין קאָרידאָר און זיך צוגעזעצט אָף א באַנק, אויסרוען אביסל זיין שווערן קערפער. ער האט צונויפגעפלאַכטן די פינגער און נאָר די צוויי גראָבע גע- דרייט איינעם איבערן אנדערן און געקוקט מיט זיינע פלוסטער- אויגן לאַנגזאַם אין אלע זיטן און שטיל געזיפצט אין זיך. איך בין ארויס נאָך אים.

— רעבע — האב איך זיך צוגעזעצט נעבן אים און ניט זיכער א פרעג געטאָן (ווייל איך האב קיינמאָל אָף מיין לעבן מיט קיין ראָוו ניט געשמועסט) — רעבע, וואָס ווילט איר עס טראַנספּאָר- טירן?

— כ'ווע... אביסל ספּאָרים... געמאָרעס... כומאָשים... דאָ דארף דאָך עס שוין ס'זיין קיינער ניט האבן! — ער האט מיך אָנגענומען מיט זיינע פעטע צעשמאָלצענע פינגער פארן קין און אריינגעקוקט מיר מיט זיינע אָנגעגאָסענע פלוסטער- אויגן אין פאָגים אררן — נו, אָט, אשטייגער, איר, יונגערמאַן, זאָגט דעם עמעס, איר וואָלט היינט געוואָלט לערנען געמאָרע?

— אסאך ספּאָרים ווילט איר כאַטש טראַנספּאָרטירן?

— כ'ווע... א קלייניקייט... איין וואַגאָן סאַכאַקל... כ'האב א ברודער אין פוילן, איז וויל איך עס אים איבערשיקן, זאָל ער דאָרט געניסן...

— רעבע, האב איך שוין מער דרייטער א פרעג געטאָן — נו, און מיט וואס פארנעמען זיך אייערע קינדער?

— ניט צו פארזינדיקן, דאַנקען גאָט... מיינע קינדער זיינען אלע קאָהעלשע מענטשן. איין זון איז באַ מיר אין פעטערבורג א כאַזן... א גוטער כאַזן. היינט האב איך א צווייטן זון, דארף ער שוין אינגיכן ווערן א ראָוו... היינט האב איך אן איידעם, איז האט ער א צעלניק אין מאַסקווע... היינט האב איך... אז וואס זאָל איך זאָגן, יונגערמאַן? — האט דער ראָוו אָנגענומען מיט זיינע גראָבע פארשמאָלצעוועטע פינגער מין האַנט און זי אָנגעהויבן גלעטן. און מיר איז פון דעם געוואָרן עפעס זייער

פריקדע, ווי א גרויסער זשוק וואלט געקראכן אף מיין האנט --
אז ס'שייך זאָ צו ריידן... — און ער האט זיך אופגעהויבן פון
בענקל. מיר זיינען איינינעם אינדרויסן ארויס.

בעשאַס מיר זיינען ביידע גענאנגען איבער דעריבאַסעווער גאַס,
האבן פארבייגייערס עפעס זייער מאַדנע געקוקט אף מיר. יעדער
פארבייגייער, דערזענדיק אונדז ביידן, האט ער זיך אָפגעשטעלט
אף א רעגע און אונדז נאָכגעקוקט. מע האט געקוקט אף זיין
לאַנגער שוואַרצער קאַפּאַטע מיטן פּליושענעם שטרײַמל און אף
מיין יונג-שטורעמישן כאַקי-קאַסטיום... אייניקע פארבייגייער
האבן עפעס אזוי מאַדנע געקוקט אף אונדז, אז ס'האט זיך
מיר אויסגעדוכט, אז אָט באלד וועט מען אונדז אָנהויבן נאָכ-
גיין, ווי מע גייט נאָך א שאַרמאַנשטיק, אדער ווי קינדער לויפן
נאָך א ציגלנער מיט א בער, קוקן, ווי אזוי דער בער וועט טאַנצן
„האַפּאַק“...

מיין פּאַנים האט זיך צעפלאַקערט פאר כאַרפע... איך האב
זיך איידל צעזעגנט מיטן ראָוו און בין אנטרונען...

אוראָם קאהאַנען

איך בין געשטאַנען אף פעלדמאַן - בולוואַר און געקוקט אפן יאַם. דער גראָווער האט ליבלעך געשטיפט און געשפיגן מיט שטיי-קער וואַסער - שטראַמען אפן ברעג און נאָך געוואַלט אַנצילן אין אונדז. נעבן מיר האט אַן אַלטיטשקע אין א ווייסן טשיפעק זיך געשפילט מיט איר אייניקל. דאס פאָנים פון דער אַלטיטשקער איז געווען שטאַרק צעקארבט און צעקנייטשט און אַ גרויסע אומצור-פרידנקייט האט ארויסגעשפראַצט פון אונטער די קאַרבן אף איר פאָנים און ארויסגעקוקט דורך די טיפע איינגעפאלענע אויגן... — באַבלע... האב איך זי א פרעג געטאן — ווי אַלט איז דאס אייניקל? ..

— נאָ, דו פאַרנעם זיך פונדאַנען, — האט זי מיר אומצופרידן אָפגעענטפערט, פונקט ווי כיוואַלט בא איר וועלן דאס אייניקל אויסכאַפן...

און אין גאַס האט גערוישט... אף פעלדמאַן - בולוואַר האט דער אַספאַלט א ריינער געגלאַנצט און געשיינט. מענטשן האבן זיך לעבן א באַלקאן אָפגעשטעלט. אסאך מענטשן. — מיסטאַמע עמעצן איבערגעפאַרן — האט די אַלטיטשקע א בורטשע געטאָן — אז ס'איז גאָר היינט העפקער וועלט געוואָרן... גייסט איבער דער גאַס, פאַרט אונטער אַן אַוואַמאָביל און צע-טרעט דיך ווי א שפענדל... —

די מענטשן - כוואַליע האט זיך אַלץ פאַרגרעסערט. אף א באַל-קאָן איז געשטאַנען א געזונטער ארבעטער מיט א רויט בענדל אפן ברוסט און האט מיט צעשפרייטע הענט און מיט פלאַטערדיקער פרייד פלאַמיק גערעדט... דאס פאָנים האט בא אים געשיינט.

ער האט גערעדט היציק, געפלאַטערט מיט דער היטל, ווי מיט
אַ פּאָן...
אילעם איז אלץ צוגעשוומען. די אלטיטשקע האט א בליק
געוואָרפן אָף יענער זייט, גאַרנישט ניט געזען פונדערווייטנס,
און אלץ געבורטשעט אירס:
— זעט נאָר... מע איז איבערגעפּאָרן א מענטשן, איז א גע-
דולע...

... פּלוצים האט זיך פון ראָג א ראָטע קאַזאַקן באוויזן. ווייסע
קאַזאַקן, צעיושעטע, מיט פיקעס און נאַהייקעס. די ראָטע האט
זיך אפן אוילעם א לאָז געטאן מיט די פּערד, געשינדן מיט די
נאַהייקעס, געשריגן, געגוואָלדעוועט, גראָבע מיסע זידלווער-
טער האבן זיך יעדער ווייל ווי קוילן אופגעריסן און זיך ארומ-
געטראָגן איבער פעלדמאַן - בולוואַר...
— זעץ די באַלשעוויקעס אין זייער מאמעס מאמען אריין!... —

זיינען קאַזאַקישע נאַהייקעס געפּלויגן איבער קעפּ, און פון מענטשן
געשוידן שטיקער הויט — זעץ די קאַמיסאַרן, זשאַלעווע ניט!..
די אלטיטשקע, דערזענדיק קאַזאַקן מיט פּאַגאַנעס, האט זי זיך
עטלעכע מאָל דערשראָקן איבערגעציילעמט, א כאַפּ געטאן דאס
קינד פון וויגעלע און זיך געלאָזט לויפן...
— היי, באַבקע! — האט איר אַנטקעגן געריטן א שיקערער קאַ-
זאַק מיט א נאַהייקע אין דער האנט — שטיי, באַבקע! דערצייל,
ווי ווינען דאָ די באַלשעוויקעס...
א שווייס האט דער אלטיטשקער אין פּאַנים א שלאָג געטאן:
— וואס הייסט?.. אומעטום ווינען זיי, די אויטוואָרפן... אז
ווי דו גיסט זיך היינט ניט א קער, איז קאַמיסאַרן...
— מאַלאַדיעץ באַבקאַ! — האבן זיך די קאַזאַקן צעלאַכט און זיך
געהוידעט אָף די זאָטלען — א גו, קום פיר אונדז צו די סאַמע
גלאַוונע, וועלן מיר זיך מיט זיי אביסעלע א שפּיל טאַן...
די אלטיטשקע האט געשטוינט:
— וואס הייסט?.. אומעטום ווינען דאָ די גלאַוונע... וואס
דאַרף איך אייך לאַנג פירן...
198

און בעשאַס די אלטיטשקע האט געפירט די קאָזאַקן צו די
„גלאָזונע“, האט הינטער זיי א קינאַ-אפאַראַט גערוישט און א
מענטש האט געריסן דעם גאַרגל פון א גרויסן רופאַר ארויס:
— דרייטער אביסל! .. כוצפעדיקער! .. אזוי זעען דען אויס

קאָזאַקן? ..

... און די אלטיטשקע האט אפילע ניט געוווּסט, אז דאס איז
געווען בלויו א שפיל ...
און איך האב געלאַכט, אזוי שטאַרק געלאַכט, ווי קיינמאַל
ניט ...

אַרעט, 1929 יאָר.

אינהאלט

5	טענקאָ האָראָבעץ — מיין בעסטער גוטער - ברודער
82	די „קאָמונקע“ פון פינף (נאָוועלע)
98	א דערציילונג וועגן א קוטשמע
103	אין קלויסטער - הויף (דערציילונג)
132	שלאַק (דערציילונג)
154	כניאַקין (א שמייכל)
169	אין א טונקל ווינקל (סקיצע)
175	א שליף (נאָוועלע)
184	איינעמס א פארגאנגענהייט

קליינע דערציילונגען פון ציקל „קאָנטראַסטן“

191	אָוונט
194	א ראָור
197	א שפּיל

צענטראַל אונגאַרישע ביבליאָטעק
 פֿאַר אַלע אַרבעטער און אַרבעטערין
 און פֿאַר אַלע אַרבעטער און אַרבעטערין
 און פֿאַר אַלע אַרבעטער און אַרבעטערין